

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ
ANABİLİM DALI**

**ORGANİZE SUÇ ÖRGÜTLERİNİN (MAFYA)
KAMU YÖNETİMİNDE ORTAYA ÇIKAN YOLSUZLUKLARDAKİ ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Bekir Özcan

Ankara - 2006

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ
ANABİLİM DALI**

**ORGANİZE SUÇ ÖRGÜTLERİNİN (MAFYA)
KAMU YÖNETİMİNDE ORTAYA ÇIKAN YOLSUZLUKLARDAKİ ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Bekir Özcan

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Necmettin ÖZERKMEN

Ankara - 2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ
ANABİLİM DALI

**ORGANİZE SUÇ ÖRGÜTLERİNİN (MAFYA)
KAMU YÖNETİMİNDE ORTAYA ÇIKAN YOLSUZLUKLARDAKİ ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Necmettin ÖZERKMEN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi: .....

İÇİNDEKİLER.....	iv
Önsöz.....	iv
Kısaltmalar Dizini.....	iv
1.Bölüm: Giriş.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	10
1.4. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi	11
1.5. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	25
1.5.1. Yapısal – Fonksiyonel Yaklaşım – Model	25
1.5.2. Yapılaşma Kuramı	28
1.5.3. Sosyal Yapı - Sosyal Değişme	31
1.5.4. Suç Kuramları; Araştırmada Esas Alınacak Kuramlar	36
1.5.4.1. Anomi Kuramı	36
1.5.4.2. Aykırılıkların Birleşimi Kuramı	41
1.5.4.3. Kültür Çatışması ve Alt Kültür Kuramları	43
1.5.4.4. Aykırı Fırsatlar Kuramı	45
1.5.4.5. Gerilim Kuramı	47
1.5.4.6. Merkezi Otorite ve Yerel Güç Çatışması Kuramı	50
1.5.4.7. Sosyal Tarihçi Yaklaşım	51
1.6. Araştırmanın Yöntemi	51
1.6.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	52
1.6.2. Araştırmanın Sayıltıları.....	52

1.6.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	53
2. Bölüm: Bulgular ve Tartışma	
2.1. Türkiye’de Organize Suç Örgütlerin Gelişimi ve Kamu Yönetiminde Ortaya Çıkan Yolsuzluktaki Rolü	54
2.1.1. Mafya – Siyasetçi İlişkisi ve Yolsuzluk	68
2.1.2. Mafya – Bürokrat İlişkisi ve Yolsuzluk	75
2.1.3. Mafya – Yargı İlişkisi ve Yolsuzluk	82
2.1.4. Mafya – Güvenlik Güçleri İlişkisi ve Yolsuzluk	88
2.1.5. Mafya – İşadamı İlişkisi ve Yolsuzluk	92
2.2. Emniyet Teşkilatında Görevli Olan Uzmanlarla Yapılan Derinlemesine Mülakatlar	95
2.2.1. Tartışma	137
2.3. Kamuda Görevli Bürokratlarla Yapılan Derinlemesine Mülakatlar	145
2.3.1. Tartışma	173
2.4. Yargıda Görevli Bir Savcı İle Yapılan Derinlemesine Mülakatlar	187
2.4.1. Tartışma	195
Sonuç ve Öneriler	204
Kaynakça	209
Özet	219
Abstract	221

Önsöz

Bu çalışma ile ülkemizin en büyük sorunlarının başından gelen yolsuzluk ve mafyalaşma olgusu incelenmeye çalışılmış; ülkemizde özellikle kamu alanında yaşanan yolsuzluklarda organize suç örgütlerinin konumu ve devlet kurum ve kuruluşları ile olan ilişkileri incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde büyük desteklerini gördüğüm, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölüm Başkanı Sayın Prof. Dr. Aytül KASAPOĞLU'na ve her zaman bilgisine baş vurduğumda beni aydınlatan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Necmettin ÖZERKMEN'e çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Kısaltmalar Dizini

ATO: Ankara Ticaret Odası

DDK: Devlet Denetleme Kurumu

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü

KOM: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı

TCK: Türk Ceza Kanunu

TÜSİAD: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği

UN: Birleşmiş Milletler

1.Bölüm:

Giriş

Çağdaş toplumların en önemli karakteristiklerinden birisini oluşturan sosyal değişme olgusunun, çözümlendiği problemler yanında, belki bir o kadar da yeni problem getirdiği gözlenmektedir (Dinçkol, 2002:99).

Ülkemizde özellikle son 25–30 yıldır yaşanan sosyal çatışma ve çalkantılar, siyasal sistem ve alt sistemlere duyulan güvensizliği artırmıştır. Bir sisteme güvensizliğin ve ona yabancılaşmanın en temel öğelerinden birisi; bireylerin içinde yaşadıkları sistemin, sorunlarını çözeceğine ilişkin inancı yitirmeleridir.

Kongar (1985)'e göre Bireyler, toplumun siyasal düzeninin "çözüm üreten" bir sistem olduğuna inanmıyorlarsa, sistem çözülmeye başlar. Örneğin yargı organları ve dolayısıyla adalet sistemine güvenin gittikçe zayıfladığı ve desteğin azaldığı, davaların yıllarca sürüncemede kaldığı, hakkın zamanında yerine getirilemediği bir ortamda doğan boşluk, yasadışı örgütlenmelerle doldurulmakta ve organize suç örgütleri yaygınlaşmaktadır.

Demokratik toplumların içindeki Truva atına benzeyen organize suçluluk, günümüzde demokrasinin işleyişine ve bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelen en büyük tehdit konumuna yükselmiştir. Öyle ki, kişi hak ve özgürlüklerinin sadece devlet karşısında değil, aynı zamanda "mafya"ya karşısında da korunması zorunlu hale gelmiştir. Organize suçluluk olgusunun can damarı yolsuzluk ve yozlaşmadır (Güvel, 2004:60).

Ülkemizdeki, büyük çaplı yolsuzluk, rüşvet, adam kayırma davranış ve söylentileri, bunların sistem tarafından ortadan kaldırılması yönünde yeterli çaba gösterilmediğine ilişkin yaygın kanı, duyum ve gözlemler de , vatandaşlarımızın

sisteme desteklerinin azalması sonucunu doğurmakta ve sürdürmektedir.

Dünya geneli gözetildiğinde, adi suçlarda durağanlık ve/veya azalma görülürken, örgütlü suçlarda yani organize şekilde işlenen suçlarda dikkat çekici bir anlamda artış olmaktadır. Organize suç gruplarının yıllık cirosu en az 1100 Milyar ABD doları olarak tahmin edilmektedir. Dünyanın en zengin ülkesi A.B.D.'nin gayri safi milli hasılasının 10 trilyon ABD doları olduğu gözetildiğinde bu rakamın küçümsenecek bir rakam olmadığı ortaya çıkmış olur. Ayrıca İngiltere, İtalya, Fransa gibi ülkelerin her birisinin GSMH'nin yaklaşık 1.2 trilyon ABD doları olduğu hatırlanacak olursa, örgütlü suçların yıllık cirosu daha bir anlam kazanmış olur (Mutlu,2003:404)

Organize suç, belirsiz ve muğlak bir kavramdır. Herkesçe kabul görmüş genel geçer bir tanımı yoktur. Çok çeşitli şekillerde tezahür edebilmektedir. Organize suçun kapsamlı bir değerlendirmesi ve organize suçun ne olduğunun açıkça anlaşılması ancak bütüncül bir yaklaşımla olanaklıdır. Kapsamlı bir açıklama bu muğlak kavramın sosyal, politik, hukuksal ve ekonomik çevre ile bağlarının kurulmasını gerektirmektedir. Organize suç, en iyi biçimde içinde bulunduğu politik ekonomik ve sosyal koşullar içinde anlaşılabilir ve açıklanabilecektir (Beare, 2000:7).

Organize suç bir yönüyle siyasal ve sosyal sorunlarla beslenen, bir yönüyle kişilerin de ekonomik "açgözlülüğe" dayanan, sosyal, siyasal ve ekonomik bir olgudur. Bu nedenle çevresel koşullar organize suçluluğa büyük ölçüde zemin hazırlarlar.

Her organizasyon gibi, organize suçta hedefine ulaşabilmek için, bir sosyal sermaye donanımına gereksinim duyar. Sosyal sermaye, bir sosyal organizasyonun

koordine eylemlerini kolaylaştırarak toplumsal etkinliğini artırmaktadır. İşte bu bağlamda organize suç olgusunun, sosyal sermayesi; toplumda yaşanan belirsizlik, güven arayışı ve risktir. Bu şartların varlığı, organize suç olgusunun, toplumda yeşermesine ve gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Güvel, 2004:63).

Bir organize suçun tam anlamıyla oluşabilmesi için üç temel unsurun olması gerekmektedir. Bu unsurlar;

a-Bürokrasi (politikacı ve güvenlik birimleri)

b-Yer altı-İş alemi- İş Adamı

3-Profesyonel suçlulardır.

Bu üç kesim arasındaki ilişki sonucu, üçünün karışımından oluşan bir platform ortaya çıkmaktadır. İşte buna organize suç örgütü denilmektedir.

Organize suç, demokrasinin temel ilkelerini hedefleyen bir örgütlenmedir. Boris YELTSİN'in tabiriyle, organize suç Rusya'nın kalbini yiyen bir kanserdir. Organize suç toplumda, hukukun üstünlüğünün temelini yıkan, kamu kurumlarını yozlaştıran, ülkenin bütün kurumlarını dejenere eden bir olgudur (Akt. Güvel, 2004:123).

Birleşmiş Milletlere göre, genel suç aktivitelerinin bir parçası olarak organize suç aktivitesinin en olumsuz etkisi, sürdürülebilir gelişmenin engellenmesi ya da geciktirilmesidir. Organize suçun ulusal düzeyde yayılması, bir toplumu toplum olmaktan çıkaracak ve uygar toplumsal yaşamın uluslar arası standartlarının dışına itecektir (UN, 1995).

Bu tezde, devletlerin, ekonomik ve sosyal yapıların şekillenmesinde etkili bir rolü olan organize suçluluğun; ülkemizde halen kanayan bir yara olan kamudaki yolsuzluk olaylarındaki rolü ve bu roldeki değişen yüzü anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu tez iki bölümden oluşmaktadır.

Tezin birinci bölümünde teze konu olan problem, tezin amaç ve önemi, organize suç olgusunun, kavramsal ve kuramsal yaklaşımları ele alınmış; ayrıca organize suçun ortaya çıkmasına sebep olan etkenler suç kuramları çerçevesinde incelenmiş; ayrıca kamuda yaşanan yolsuzluk olgusunun kavramsal çerçevesi çizilip, organize suçun bilinen ama dile getirilmek istenmeyen gerçek yüzü irdelenmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde, organize suçun kamu yönetiminde yaşanan, sistematik yolsuzluk üzerindeki değişen rolü vurgulanacaktır.

Tezin ikinci bölümünde organize suç gruplarının yolsuzluğu gerçekleştirmede temel öğelerinden birisi olan, bürokratik yapıyla ve iş alemiyle, güvenlik kuvvetleriyle olan ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yolsuzluk ve organize suçla mücadelede görevli kolluk kuvvetleri ile yargı mensupları ve bürokratlarla, yolsuzluk ve organize suç gruplarının etkileşimi, birlikteliği üzerine yapılan mülakatlar çerçevesinde yolsuzluk ve organize suçluluğun profili çıkarılmaya çalışılmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayıp 1970’li yıllarda partililik ve partizanlıkla hız kazanan ve 1980’li yıllarda Özal dönemi ile çığırından çıkan kamu gücünü kullanarak; kamu imkanlarının yağmalanması gittikçe kronikleşerek bütün kamu alanlarında etkili olmaya başlamıştır. Ülkemizde yaşanan yolsuzluk adeta olağanlaşmıştır. Her seçim döneminde siyasal partiler seçmenine birçok vaatle

bulunmuşlardır. Ama siyasi partiler iktidara geldiklerinde, bu vaatlerin tamamen tersini yapmışlardır.

Siyaset kurumu; sağından soluna bütün partilerce kamunun sorunlarını çözme yeri olmaktan çok dostuna, akrabasına, hemşerisine paylaşım mantığı ile kamusal imkanların adeta “peşkeş çekildiği” rant paylaşım alanı haline getirilmiştir. Rantın paylaşımı, kamudaki görevlinin gücüne, karar verme yetkisine ve etkinliğine göre değişen düzeylerde gerçekleşmekte olup kamusal alanda, kamunun imkanları ile ilgili kendi aralarında örtük bir mutabakattır.

Bu kanunsuz-yolsuz-ilişkiler döngüsünde, siyasetçisinden bürokratına, yargısından emniyet güçlerine; iş adamından, mafya liderlerine kadar kurulan menfaat ilişkileri oluşturulmuş, kamusal işlemleri ve kamusal değerleri ve bunların paylaşımını amaçlayan dev bir ilişkiler ağı örülmüş olup; medyaya yansıyanın/yansıtılanın başka; gerçek durumun başka ceyran ettiği sanal bir kamuoyu yaratılmıştır.

Organize suç ve onun örgütleri bu devasa kurumu/kurumları adeta kendisi ya da devlet erkini elinde tutanlar tarafından işletilmesini sağlamaktadırlar . Bu arada devlet kurumlarının yaptığı dev alımlar, yatırım ihaleleri sürmekte iken, devletin bu kaynakları, imkanları, birilerine menfaat ilişkisi içerisinde verilmekte ve devredilmektedir. Devlet içindeki “resmi kravatlı mafya” ile sokaktan, hapisshaneden alttan gelen eli silahlı mafya ve iş adamı el ele vererek vatan millet adına kararlar almakta; servetlerine servet katmaktadırlar.

Yolsuzluk olgusunun aktörleri olan siyasetçi, bürokrat, iş adamı; siyasetin finansmanı konusunda, daha iktidara gelmeden, parti kongrelerinde, seçim meydanlarında iş birliği içindedirler. Yerel yönetimden, merkezi yönetime kadar iktidarın nasıl paylaşılacağı ve dolayısı ile kamunun imkanlarını nasıl paylaşılacağı daha iktidara gelmeden kararlaştırılmaktadır. Buna göre yolsuzluk, olgusu ve döngüsü tamamen siyasetin hangi eğilimlere göre kurulup çalıştırılacağı ile ilgilidir. Kamunun her kademesinde çalışanın koruma zırhına büründürüldüğü; devlet çarkının, siyaset ve bürokratlarca yürütüldüğü, kamu gücünün kendisine verdiği “karar verme yetkisi” ile kullanan bürokrat, geniş ve esnek bir “tasarruf yetkisine” sahiptir. Bu yetki kamu yararına da zararına da kullanılabilir. Bu durum tamamen siyasetçinin ve bürokratin vicdanına kalmış bir meseledir.

Objektif ölçülerin olmadığı, olsa bile denetlenmediği ya da kasıtlı olarak örtbas edildiği bir ortam ve bürokratik ilişkide; iş adamı ve iş adamı kılıklı mafyatik kişiler devreye girerek kamusal fırsatın paylaşımını önermekte, bu teklif karşısında da bürokrat ya da memur önce dostça sonra başka yöntemlerle ikna edilmektedir. Ama artık öyle bir noktaya gelinmiştir ki bu rant kollama ve paylaşımı, kamu memuru, bürokrati ya da siyasetçinin kendisi tarafından yaratılmakta olup, yapılan yolsuzluklarda iş kanuni prosedürüne uydurularak ilgili yandaşa, iş adamına, kendi payı ayrılarak; bürokratin, siyasetçinin adeta kendisi “mafya”laşmıştır. Yolsuzluk döngüsü; yukarıdan aşağıya kurulmuş; oyunun kuralları yukarıdan belirlenmiştir. Kamu yararı için kurulmuş ya da kamu yararı için çalışması gereken devlet ve onun kurumları felç edilmiş, parti başkanı, bakan, emniyet amiri, mit başkanı; yargıtay başkanı ve hakimler vb. devletin kilit noktalarını ellerinde tutan kişiler tarafından kendi kişisel çıkarları doğrultusunda işletilen kurumlar haline getirilmiştir.

Devleti soyanları başka yerlerde- hapishanelerde, ıslahhanede, sokakta-aramaya gerek yoktur. Ne de bu insanlar üç-beş çapulcunun kurduğu organize suç çeteleri değildir. Organize suç ve onun organizasyonları devletin içinde ve devletin saygın makamlarındaki - “resmi kravatlı mafya” –kişilerle, kol kola omuzu omuza, düğünlerde derneklerde açılışlarda yardım vakıflarında, spor kulüplerinde boy göstermektedirler. Kural olarak “para nerede ise mafya ve mafyatik oluşum ilişkiler ağı” oradadır. Gazete ve medyada görünen organize suç çeteleri, asıl “resmi kravatlı mafyayı” gizleme görevini üstlenmişlerdir. Diğer bir anlatımla işin gerçek faili asla yakalanmamakta, yakalansa dahi yargılanamamakta, yargılansa da hapse atılmamaktadır. Onlar görünmez ve dokunulmazlardır.

Organize suç örgütleri ya da çetelerin yaptığı eylemler ya da davranışlar “beyaz yakalı-kravatlı mafya” ya göre olağan ve adi suçlu durumuna dönüşmüşlerdir. Yani, “resmi kravatlı mafya” asıl faildir. Diğerleri araçsallaştırılmış tetikçi durumuna dönüştürülmüştür.

İlginç olan bir diğer siyasi durumda; parti başkanı ve ekibi iktidara gelebilmek için her türlü yola başvurmakta, pembe vaat ve yalanlar söylemekte; iktidara geldiğinde ise bütün bu vaatler ve meydanlarda seçmenleriyle yaptığı bir nevi sözleşme olan kurallar unutulmaktadır. Kendi çekirdek-güvenilir-kadrosu ile iktidara gelen parti başkanı; kabinesini bu en yakın çekirdek kadro içerisinde yer alan adamlarından kurmakta; parti içinde, parti başkanı sultası kurulmakta-parti içerisinde iktidar oligarşisi-bakanlıklarda, kendi bürokrat kadrolarını kurarak, eleştirel üyeleri yok ederek tam bir cemaat ya da gizli örgüt, mafyasal örgüt gibi icraat yapmaktadırlar. Kendi bakanı yolsuzluk yapınca ya da bürokratu yanlış yapınca, onu

görevden almak yerine ona sahip çıkılmakta, gerekirse kanun çıkartılarak bir koruma zırhı oluşturulmaktadır.

Bu koruyucu davranışlar neticesinde yolsuzluk devam etmekte, yasanın üstünlüğü ayaklar altına alınmaktadır. Yolsuzluk ve çetelerle, yapıldığı gösterilmek istenen bir mücadelede göz boyamaktan başka her hangi bir faydası olmamaktadır.

Araştırmanın problemine dair söylenen, yazılan bu satırlar devletin kurum olarak kötülenmesi değil; bilakis toplumun-ülke-yararına işlemesi gereken devlet ve kurumlarının “resmi kravatlı mafya” olarak nitelenebilecek kötü niyetli suç şebekelerince ele geçirildiği, devletin kronik bir suç ve yolsuzluk hastalığına yakalandığını belirtmek içindir. Diğer bir değişle, devleti çok büyük miktarlarda zarara uğratan bu insanlar ya seçimle ya da siyasi tasarrufla iş başına getirilmiş resmi görevlilerdir. Kamu imkanlarının, hazinenin, bankaların, kitlerin, yerel yönetimlerin başına toplumun vekili olarak gelen bu insanlar; en büyük hırsızlığın, yolsuzluğun, hortumlamaların mimarları ve aktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın problemi: kamudaki yolsuzluk olgusu ve döngüsü içinde kimler yer almakta; mafyanın yolsuzluk olgusu içindeki rolü ve zamanla -mafyanın- kamu görevlileri -“resmi kravatlı mafya”- tarafından ustalıkla kullanılmaları ve bu yolsuz, kanunsuz ilişkilerdir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, on yıllardır kamuda yaşanan yolsuzluk olgusunun aktörlerinin kimler olduğunu; devlet çarkının kritik ve kilit noktalarına nasıl geldiklerini, bu kamusal görevin gereği “tasarruf yetkisinin” zamanla kamusal yarar yerine nasıl kişisel çıkarı nasıl dönüştüğünü; bu ilişki ve bağlamlarda siyasetçi, iş adamı ve mafya ilişkilerinin nasıl kurulduğu, kamusal rantın nasıl paylaşıldığı,

başlangıçta, vurma kırma işlerini gören mafyanın zamanla asıl fail olan “resmi kravatlı mafya” bürokratik mafya ve onun şeflerini maskeleyen görevini üstlenmelerini ve devlet çarkının nerede ise her kritik noktasında görev alan “resmi kravatlı mafyanın” neler yaptığını ve devletin imkanlarının kamu-halk-yararı yerine nasıl kişisel çıkar kapısı-rant kapısı-haline getirildiğini, mafyanın değişen rolünü açıklamaktır.

Amaca dayalı araştırma soruları;

1. Yolsuzluk nasıl bir olgudur? Yani evrensel mi, yerel sosyolojik bir olgudur?
2. Yolsuzluk olgusunun tarafları kimlerdir?
3. Yolsuzluk olgusunun aktörleri kimlerdir? Kamuda yolsuzluğun yapılabilmesi için hangi koşulların oluşması gerekir?
4. Bürokrat, siyasetçi, memur, kamusal tasarrufu kullanma yetkisine sahip kişiler “tasarruf ve takdiri” nereden alırlar ve nasıl kullanırlar?
5. Yolsuzluk olgusu ve döngüsünün sosyo-kültürel nedenleri, temelleri var mıdır?
6. Yolsuzluk olgusunun ortaya çıkması, yaygınlık kazanmasında ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi rol oynayabilir mi?
7. Yolsuzluk olgusunun ortaya çıkması, yayılmasında siyaset kurumunun işleyişi, yapısı ve siyasetin finansmanının rolü var mıdır.?
8. Yolsuzluk ilişkisinde siyasetçi-mafya ilişkisinin niteliği nedir, nasıl kurulmakta ve işlemektedir?

9. Yolsuzluk ilişkisinde bürokrat-mafya ilişkisi nasıl kurulmakta, hangi mekanizmalar kullanılmaktadır

10. Yolsuzluk ilişkisinde yargı-mafya ilişkisinin anlamı nedir

11. Yolsuzluk olgusunun kurulması, sürdürülmesinde güvenlik güçleri (polis, jandarma vb.) mafya ilişkileri nasıl kurulmakta ve işlemektedir?

12. Yolsuzluk olgusu ve döngüsünün temel aktörlerinden iş adamı-mafya ilişkisinin işlevli nedir?

13. Yolsuzluk olgu ve döngüsünün oluşumunda yaygınlık kazanmasında parti kongreleri, düğün dernek, spor kulüpleri, yardım dernek ve vakıfların faaliyetleri ve benzeri kurumlarda, mafya liderlerinin boy göstermesindeki anlam nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın önemi bağlamında şunlar söylenebilir; yolsuzluk olgusu hem tarafları hem de aktörleri bakımından bütünü ile o toplumda yaşayan bütün kesimleri ilgilendirmektedir. Çok boyutlu, çok taraflı ve çok etkili bir başka toplumsal sorun yok gibidir. Kamunun imkanlarını-halkın-kamu yararına ve kamusal bir yetkiyle kullanması gereken bir kişinin; tamamen kuralların aksine kişisel yarar adına “tasarruf yetkisinin” kullanılması sadece iç hukuk ilkelerine, geleneğe, örf, dine ve ahlaka aykırı değil; insan haklarına, dış hukuk teamüllerine, doğal hukuka da aykırıdır. Yani meşru değildir, haklı bir girişimin, çabanın sonucunda elde edilmiş bir gelir kazanç ya da rant değildir. Zararı tüm topluma ve insanlığadır. Yolsuzluk, kamu kaynaklarının yerinde kullanılmaması nedeniyle toplumsal kalkınmayı, refahı engellemekte; yoksulluk, açlık ve işsizlik sorunlarına yol açmakta, bunun sonucunda toplumsal huzur bozulmakta, hırsızlık, kapkaç, gasp ve şiddet artmaktadır.

1.4. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Kamu, Kamu Görevlisi, Suç, Organize Suç, Yolsuzluk, Beyaz Yaka Suçu

Kamu: Sözlük anlamı ile kamu; halk demektir. İnsanların içinde yaşadıkları devlet mekanizması içinde oluşturdukları yapıya kamu denir

Kamu Görevlisi: Kamu görevlisi terimi değişik anlamda kullanılmaktadır. Geniş anlamda kamu görevlisi kavramı kamu sektöründe kamu hukuku veya özel hukuka tabi olarak çalışan bütün personeli kapsar. Bu anlamda kamu görevlisi kavramı için kamu personeli tabiri kullanılabilir. Diğer bir ifade ile, kamu görevlisi, bir kamu düzel kişisi tarafından bir kamu hukuku bağıyla istihdam edilen görevlilerdir.

Suç: En yalın ve öz ifadesiyle suç; kanunlar tarafından yasaklanan ve yasağın ihlalinde cezalandırılan davranışlardır.

Ülkemizde, yürürlükte olan kanunlara göre bir eylemin suç olup olmadığı, kanunlarda bu eylemin suç olarak görülüp görülmediğine göre belirlenir.

Sözlük anlamıyla Suç, genellikle huzur bozan ya da toplumdaki bireylere zarar veren eylemlerdir (Sözür,1996:257).

Organize Suç: Organize suçluluk üzerinde herkesin uzlaştığı bir tanım yoktur. Bunun sebebi her ülkedeki organize suçluluğun farklı yapısal özellikler göstermesidir.

Bir tanıma göre organize suçluluk; münferiden veya topluca, yüksek bir önemi haiz suçların belli bir plana göre, birçok kişi tarafından, uzun veya belirsiz bir süre ile, iş bölümü esaslarına göre, meslekî veya ticarî benzeri yapıların kullanılması

veya, cebir ya da korkutucu diğer araçların kullanılması veya, siyaset, basın, kamu idaresi, adliye ve ekonomi üzerinde etkide bulunarak, kazanç veya güç elde edilmesidir (Sözür,1996:257).

Bir başka tanıma göre ise, organize suçluluk; genel anlamda birden fazla kişinin "hiyerarşik düzende", "disiplinli", "sürekli", "kamu düzenini bozduğu varsayılan", "aynı amaca yönelik" suçları işlemek için oluşturdukları örgütlenmedir (Özek:1998:195).

Yolsuzluk: Hileli/ Kanunsuz, yollara başvurarak kişisel olarak maddi/manevi çıkar elde etmeye yolsuzluk denir. Ancak yolsuzluk olgusu karşımıza belli bir şekilde değil, onlarca yüzlerce şekliyle çıkabilir. Bu nedenle yolsuzluğun kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. Yolsuzluk olgusu toplumsal yaşam içinde tanımlanabilir. Tek, belli bir biçimde değil çok farklı alanlarda, çok boyutlu biçimde ortaya çıkabilir. Tüm bunlara rağmen yolsuzluk kavramıyla ilgili olarak değişik tanım ve açıklamalar yapılmıştır. Yolsuzluğun en basit ve yaygın tanımı ise “Kamu gücünün özel çıkarlar için kötüye kullanılması” şeklinde yapılmaktadır. Dünya bankası da bu tanımı kullanmakta ve kabul etmektedir (Özsemerci:2002:9).

Yolsuzluk tanımlamada kullanılan içerikler, toplumdan topluma değişmekle beraber genelde yapılan tanımlara baktığımızda;

Kamu görevlilerinin yapılmaması gereken işlemleri yapmaları ya da yapmamaları gereken işlemleri çabuklaştırmaları karşılığı çıkar sağlamalarına “Yolsuzluk” denilmektedir. Bu genel deyim rüşvet, zimmete para geçirme, irtikap, memuriyet ve mevkiin nüfuzunu suiistimal ve memuriyet vazifelerini yapmama gibi

dürüstlük ve ahlak kurallarına aykırı davranışların tümü için kullanılmaktadır (Çulpan, 1980:34).

Maddesel kazanç için (örneğin rüşvet) ya da parasal olmayan özel amaçlara yönelik (örneğin kayırma) kamusal yetkinin yasa dışı kullanımını içeren davranış ve eylemler de yolsuzluktur (Yavuziğit, 1996: 16).

Yolsuzluk; yönetsel otoritenin illegal veya ahlak dışı bir biçimde kişisel veya politik kazanç için kullanılmasıdır. Yolsuzluk aynı zamanda şu şekilde de tanımlanır; Serveti ile ilgili olarak veya kuralları ihlal ederek statü kazancı veya belli bir duruma ilişkin nüfuz/torpil çeşitlerinin kullanılmasından dolayı bir kamu görevlisinin (seçilmiş veya atanmış) formen görevlerinden sapan davranışları (Mutuwafhethu, 1997:191).

Yolsuzlukla ilgili bir başka tanımlamada; yolunda yapılmayan, kurallara aykırı uygunsuz usulsüz iş ve davranışlar, hukuksal ve sosyolojik anlamda, kamusal görev ve yetki kaynaklarının toplumsal düzenin temelini oluşturan hukuksal ve sosyal norm ve standartlara aykırı olarak özel çıkarlar için kullanılmasıdır (Bozkurt & Ergun, 1998: 64).

Yolsuzluk, kamu kaynaklarının bir art niyete dayanılarak ve kasıtlı olarak yerinde ve verimli olarak kullanılmaması, bir başka ifadeyle toplumun bütününe ait olan kaynakların toplumsal yarar yerine kişisel yararlar için kullanılmasıdır. (Korkusuz, 2000: 80)

Kamu erkini kullanan veya bireye hizmet sunan kamu çalışanlarının, bu erki kullanırken veya hizmet sunarken, bireylerden hizmet dışı menfaat temin etmesi yolsuzluktur (Işık,2000:67).

Kaynakların kullanılmasında tekelci yetkiye sahip olan, görevleriyle ilgili konularda tek başlarına karar alma yetkilerini kötüye kullanan ve hesap verme mekanizmaları bulunmayan görevlilerin bu süreçte kendi çıkarlarını gözetmeleri yolsuzluğa neden olmaktadır. Böylece, yolsuzluğu aşağıdaki formülle açıklayabiliriz (Robert,1988:53):

YOLSUZLUK = TEKELCİ YAPILAR + TEK BAŞINA KARAR ALMA
YETKİSİ + HESAP VERMEME

Bu tanımlardan da görüleceği üzere yolsuzluk tanımlaması genelde kamu gücünü elinde tutan politikacılar ile kamu görevlileri esas alınarak açıklanmıştır. Yolsuzluk sadece kamu çalışanlarının, gerçekleştirdiği bir eylem değildir. Sokaktaki sıradan insanın da, çarşıdaki esnafın da, mahallemizdeki bakkalın da ve benzeri iş kollarında faaliyet gösteren insanların yaptığı birçok yolsuzluk çeşitleri vardır. Ancak bu çalışmanın da, konusunu oluşturan, boyutları ve etkileri itibariyle daha büyük çapta olduğu bilinen kamudaki yolsuzluk üzerinde durulmuştur.

Yolsuzlukta etkin bir yere sahip olan hesap vermemeyi iyi anlamak için hesap verme sorumluluğunun tarifine bakacak olursak;

Hesap verme sorumluluğu, en basit ifadeyle, kamu yönetiminde her makamın, tasarruflarından dolayı başta idare, yasama ve yargı makamlarına açıklamada bulunmakla ve bu tasarrufları gerekçelendirmekle yükümlü olması, hiçbir makamın inceleme ve denetiminden muaf tutulmaması anlamına gelmektedir. Hukukun üstünlüğü açıklık, saydamlık, yansızlık ve kanun önünde eşitlik gibi ilkelere ne ölçüde uyulduğu ancak hesap verme sorumluluğu aracılığıyla saptanabilmektedir (TÜSİAD 2002:45).

Hesap verme sorumluluğu ile hedeflenen sonuçları gerçekleştirmek için mümkün olan her şeyin zamanında yapılıp yapılmadığı ve geçmiş deneyimler ışığında nelerin iyi gittiğinin nelerin gitmediğinin öğrenilip öğrenilmediği sorgulanır.

Hesap verme sorumluluğunun üç ana boyutu bulunmaktadır (Yörüker,2003:32):

a-) Siyasal Hesap Verme Sorumluluğu, yürütmenin (Bakanlar Kurulunun ve tek tek bakanların) Parlamento'ya karşı olan hesap verme sorumluluğu;

b-) Yönetimsel Hesap verme Sorumluluğu, bürokrasinin (kamu yöneticilerinin) bağlı ya da ilişkili olduğu bakanlarına karşı olan sorumluluğu ve

c-) Vatandaşa Yönelik Hesap verme Sorumluluğu, hem seçilmişlerin oluşturduğu parlamentonun hem de bütünüyle devletin vatandaşına karşı olan sorumluluğu

Diğer yandan, etkin bir hesap verme sorumluluğunun da beş temel prensibi bulunmaktadır (Yörüker,2003:33):

a-) Ölçülebilir hedefler belirlenmesi ve sorumlulukların tespiti

b-) Hedeflerin gerçekleştirilmesi için nelere ihtiyaç duyulduğunun planlanması

c-) İşin yapılması ve gelişmenin izlenmesi

d-) Sonuçların raporlanması,

Sonuçların bir değerlendirmeye tabi tutulması ve geri bildirim sağlanması.

Yukarıda ifade edilen prensiplerin her biri ne kadar uygun şekilde yerine getirilirse, uygulamada da hesap verme sorumluluğunun etkinliği, o denli yüksek olur.

Hesap verme sorumluluğu, nelerin yapılmış ya da yapılmamış olduğu, nelerin yapılmakta olduğu ve nelerin yapılmasının planlandığı konularında açıklamalar yapılması ve gerekçeler sunulması, sorumluluğu devredenlere sorumlulukların öngörüldüğü gibi yerine getirilip getirilmediğini değerlendirme imkanı vermektedir.

Ülkemizde hesap verme sorumluluğu mekanizmaları yeteri kadar açık ve kesin bir biçimde tanımlanmadığından, kamu yönetiminde hesap verme sorumluluğu etkin olamamaktadır. Türkiye'de, kamu sektörünün, hem kendi içinde hem de yasama, yürütme ve yargı işlevleri arasında açık ve anlaşılır biçimde tanımlanmış görev ve sorumluluk dağılımı bulunmamaktadır (Saygılıoğlu.; Arı.,2003:13).

Bir başka yolsuzluk tanımlamasında ise; her tür maddi manevi çıkar karşılığı iş yapma, yaptıрма; teşvik, kredi, ihale ve kamu kurumlarında “aralık” olarak nitelendirilen yönetim kurulu mevki dağıtımı; yasalara uydurularak “hemşericilik, bölgecilik, etnikçilik” yaparak kişileri işe alma, istemediği yere tayini çıkmış olan memurun tayinini istediği yere yapma; nüfuz kullanarak birilerini hastanede öncelikli yer alma; hakkı olmadığı halde birilerini kılıfına uydurarak terfi ettirmek gibi davranışlar yolsuzluk kavramı içinde değerlendirilir (Çağlar,2000:31).

Kamu yönetimini bağlamında yolsuzluk, genel olarak bir çıkar karşılığı kamu yetkilerinin kanuna aykırı olarak kullanılması şeklinde tanımlanabilir. Yolsuzluk iki taraf arasındaki değiş-tokuştur. Burada taraflardan birinin ‘yetkili’, yani kamu görevlisi olması gereklidir. Yolsuzluk, kuraldan sapmayı içerir; bundan, kamu görevine ilişkin kurallardan kamu görevlisinin maddesel kazanç veya özel amaçlar için sapması anlaşılır (Berkman, 1983:10).

Yolsuzluk her ne kadar kamu sektörü ile özdeşleşen bir olgu olsa da yolsuzluğun özel sektör faaliyetlerinde görülmediği söylenemez. İhale ve işe alma

süreçleri başta olmak üzere yolsuzluk özel sektörde de gözlemlenen bir olgudur.

Bahsedilen tanımlardan da görüleceği üzere yolsuzluk olgusunda üç temel ortak unsur vurgulanmaktadır. Bunlar yetkili birinin ya da kamu görevlisinin varlığı, yetkinin kurul dışı kullanılması ve çıkar sağlama unsurlarıdır. Bu oyunun değişmez aktörleri arasında yerel ve ulusal siyaset erbabı, üst ya da alt düzeyde bürokrat, devlet memuru gibi kamu gücünü elinde tutanlar bulunur (Şener,2001:17).

Farklı anlamlar yüklenilerek kullanılmakla beraber, niteliği ya da içeriği bakımından değerlendirildiğinde, bir yolsuzluk olayında genel olarak iki taraf vardır. Bunlardan ilki, genel itibari ile “devlet” diye nitelendirilen sistemin, yapının,teşkilatın içinde, kamu güç ve yetkisini ellerinde bulunduranlar; diğeri ise “vatandaş-müşteri” olarak nitelendirilecek olan devletin dışındakilerdir (Osterfeld, 1994:26).

Bireylerin yaşadığı toplumlarda yüzlerce hatta binlerce çeşit insan aklının sınırlarını zorlayacak tür ve çeşitlilikte yolsuzluk yapılmakla birlikte, hemen her yolsuzluk olayının karakteristik özellikleri şöyle sıralanabilir (El- Attas, 1988:32):

Yolsuzluk olayına daima birden fazla kişi karışır. Yolsuzluğun kahramanı en az iki kişidir.

Yolsuzluk genellikle gizliliği gerektirir. Ancak toplumun tümünün yolsuzluğun hakimiyeti altına girdiği, yolsuzluk olayına karışanların çok güçlü de destekçilerinin bulunduğu durumlarda artık gizliliğe gerek duyulmaz.

Yolsuzluk olgusu karşılıklı sorumlulukları ve karşılıklı çıkarları içerir. Sorumluluk ve çıkarların parasal olması zorunluluğu yoktur.

Yolsuzluk olaylarını doğuracak yöntemlere başvuran kimseler, girişimlerini kamufle etmek için yasal bir takım mazeretlerin gerisine sığınır. Yasalarla açıkça çatışmaktan kaçınırlar.

Yolsuzluk olaylarına karışanlar, belirli arzuları olup bunları gerçekleştirme imkanına sahip olan kişilerdir. Elllerinde yeterli yetkileri yoksa en azından söz konusu arzuların gerçekleşmesini sağlayacak etkiye sahiptirler.

Herhangi bir yolsuzluk olayı, toplumun aldatılmasını, hile yapılmasını gerektirir.

Yolsuzluğun her türüsü toplumda güven duygusunu zedeler.

Yolsuzluk olgusuna şahsi çıkar mutlaka toplumsal çıkarların üzerinde tutulur Bu temel özellikler değerlendirilmekle birlikte bir yolsuzluk olayından bahsedebilmek için asgari unsurları içermesi gerekmektedir. Bunların başında söz konusu yolsuzluk olayında taraflardan birinin yetkili öge olması gerekir yani; yolsuzluk olgusu iki taraf arasında bir değiş tokuş ilişkisini içerdiğinden, taraflardan biri “ yetkilidir” yetkiliden kasıt devlet otoritesini kamu gücünü temsil eden, kamu görevlisidir.

Bir diğer unsur da “Kurallara Aykırılık Ögesi”dir. Toplumsal yaşam ve devletin örgütlenmesi çeşitli kurallar ile düzenlenmiştir. Bu kuralların bir bölümü yazılı olan ve devletin yaptırım uyguladığı kurallar yani yasalardır. Yolsuzluk olgusunda da kamu görevlisinin maddesel kazanç ya da özel amaçlar için kurulları aykırı davranış ortaya çıkmaktadır. Ancak yolsuzluğa konu olan her olgunun her zaman yasalara aykırı olması gerekmez. Devletin sağladığı sınırlı sayıdaki bir takım olanaklar, kamu görevlisi tarafından kendisine çıkar sağlayan kişilere tahsis edilebilir. Örneğin Öğretim Görevlilerinin ve yakınlarının kullanımında olması

gereken dinlenme tesislerinde Bakan, Milletvekili ve tanıdıklarının ,ahbab, eş-dostun konaklamasına, tatil yapmasına imkan tanıyarak kişisel yarar temin etmek gösterilebilir.

Yolsuzluk olması için gereken bir başka unsur da “ Çıkar Sağlamak Ögesidir” kamu görevlisinin kamusal gücü; her hangi bir çıkar karşılığında, saptırmasıdır (Özsemerci:2002, S.11-15).

Beyaz Yaka Suçu: Bu tezin temel amaçlarından biri olan, kamudaki yolsuzluk olaylarının gelişiminin daha iyi anlaşılabilmesi için bilinmesi gereken temel suç türlerinden biri de beyaz-yaka suçluluğudur. Çünkü ülkemizde sıklıkla görülmektedir.

İnsanların ‘suç nedir?’ konusunu düşündükleri zaman, genellikle ilk bakışta akla gelmeyen suç türü ‘beyaz-yaka suçları’dır. Beyaz-yaka suçları, 1980’lerin sonuna kadar kamuoyu tarafından genel anlamda suç olarak tanınan ve algılanan bir olgu değildi. Bugün ise kriminolojide önemli bir yer edinmiştir (Beşe,2006:118).

‘Beyaz-yaka suçu’ kavramı, sosyal bilimlerde bir konsept olarak ilk defa Edwin H. Sutherland tarafından 1939’da Amerikan Sosyoloji Derneği’ne başkanlık hitabında gündeme gelmiştir. Sutherland, ‘beyaz-yakalı suçları’ yaklaşık olarak şu şekilde tanımlamıştır: “Saygınlık ve yüksek statü sahibi bir kimse tarafından mesleğini icra süresince işlenmiş bir suçtur” (akt. Beşe,2006:110).

Sulhi Dönmezer (1994: 54)’de ‘beyaz-yaka suçları’ nı “toplumda saygıdeğer sayılan sosyal itibara sahip kimselerin yürüttükleri, iş hayatında işledikleri sömürücü ve hileli ekonomik suçlar” olarak tanımlamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde, Ulusal Beyaz-Yakalı Suç Merkezi’nin 1996 yılında düzenlediği akademik bir çalışmada, beyaz-yakalı suçlar konusunda çalışan

bir takım yazar ve uzmanlar aşağıdaki tanım üzerinde öneri niteliğinde olmak üzere anlaştılar (Hagan,1998:271).

Beyaz-yaka suçu, ‘bir birey ya da örgüt tarafından, genellikle meşru bir mesleki faaliyet sürecinde yüksek veya saygın sosyal statülü kişiler tarafından, kişisel ya da örgütsel çıkar için işlenen, itibari sorumluluğunu ya da kamu güvenini ihlal eden, yasa dışı ya da etik olmayan eylemlerdir.

‘Beyaz – Yaka Suçu’, Edwin H. Sutherland’in 1940’larda ‘endüstri şefleri’nin ve iş dünyasının diğer orta sınıf üyelerinin yaptıkları kötülöklere ve bulaştıkları yasadışı iş ve eylemlere parmak basmak için ortaya attığı bir terimdir. ‘Beyaz- yakalı suç’ düşüncesinin en önemli yanı, kriminolojinin suçun alt-sınıflara özgü bir şey gibi algılama takıntısındaki dengesizliğı gidermektir. Bu kavram şimdi çok geniş bir biçimde, gerek çalışanların işverenleri aleyhinde giriştikleri faaliyetleri (zimmet, hırsızlık vs.), gerekse şirket yetkililerinin şirket adına yaptıkları eylemleri (anti-tröst düzenlemelerinin ya da hisse senedi piyasası kurallarının ihlali gibi) kapsayan bir yorumla kullanılmaktadır (akt. Marshall, 1999: 66).

Sutherland (1949)’a göre beyaz-yaka suçluluğı, alt-sınıf suçluluğundan sadece faillerinin idari olarak, diğer suçlulardan ayıran ceza hukukunun uygulanmasında farklılaşmaktadır.Bunun da ötesinde beyaz-yaka suçları, hukuki bir şeyden ziyade sosyolojik bir şeydir. Burada önemli olan husus; suçun yasal benzersizliğinden (hukuki niteliğinden) ziyade, suçlunun statüsüdür (Akt. Hagan,1998:270).

Sutherland, 1940 – 1950 yılları arasında beyaz-yaka suçları konusunda belirli kuruluşlar, mahkemeler ve komisyonların kayıtlarını kullanarak yaptığı gözleme dayalı çalışmalarda, 40 yılı aşan bir dönemi incelemiştir. Bu dönem içerisinde, en

büyük 70 endüstriyel ve ticari kuruluşun her birinin en az bir yasayı ihlal ettiklerini tespit etmiştir. Bunlara karşı yalan beyanda bulunmak, patent ihlali, savaş zamanı ticari ihlaller, fiyatları dondurma, sahtekârlık, kusurlu malların üretimi ve satışı ya da bunlara teşebbüs nedeniyle her biri için ortalama sekiz adet aleyhte karar verilmiştir (akt. Beşe,2006:120).

Sutherland'in 'Beyaz-Yakalı Suç' tanımlaması dört temel kriterden oluşur: (1) Bir suç; (2) saygınlık sahibi bir kimse tarafından işlenmiştir; (3) bu suçu işleyen kimse yüksek bir sosyal statü sahibidir; (4) suç, bir mesleğin icrası süresince gerçekleşmiştir. (5) güvenin kötüye kullanılması (akt. Beşe,2006:120).

Bu tanımlamayı ve tanımın içerdiği unsurlar (beşinci madde olarak eklenen 'güvenin kötüye kullanılması' kriteri de dâhil olmak üzere), hala devam eden hararetli tartışmalara neden olmuştur (Beşe,2006:119).

Birinci unsur olan 'suç teşkil eden bir eylem' şartı, oldukça doğal gözükmeyle birlikte, sıklıkla unutulmaktadır. Bir eylemin tabiatı ya da ciddiyeti, eylem suç teşkil ettiği sürece konu dışıdır. Fakat gerçekte sadece idari nitelikte suç teşkil ettiği halde, ceza hukuku açısından suç teşkil etmeyen bazı eylemler de, yanlışlıkla bu kategoriye konulabilmektedir.

Sutherland'in tanımlamasındaki ikinci ve üçüncü unsurlar (suç, 'saygınlık' ve 'yüksek bir sosyal statü sahibi' bir kimse tarafından işlenmiş olma), açıklama gerektirmektedir. Örneğin; 'saygınlık' kavramıyla ne kastedilmektedir? Bu durumda beyaz-yaka suçlarından sicili bozuk olanlar, bu tanımlama dışında mı kalacaklardır? 'Yüksek sosyal statü' kavramı da, Sutherland'in 'beyaz-yaka' kavramını nasıl kullandığını göstermektedir. Sutherland, 'beyaz-yaka' kavramını günlük kullanımdan

daha dar anlamda kullanılmaktadır. Zira dünyada çok sayıda beyaz-yakalı eleman çalıştıran birçok büyük ticari birlik vardır. Sutherland, örneklerini böylesine geniş bir havuzdan seçmemiş, ‘yüksek sosyal statü’ ölçütüyle sınırlamıştır.

Tanımın dördüncü parçasını oluşturan ‘suçun, bir mesleğin icrası süresince gerçekleşmiş olması’ unsuru da tartışmaya açıktır. Üst sınıflardaki insanların işlemiş oldukları soygun, cinayet, tecavüz ve diğer adi suçlar, doğrudan doğruya ‘beyaz-yaka suçu’ olarak sınıflandırılmaz. Beyaz-yaka suçları, bir kimsenin iş ya da mesleğini icra süresince işlenir. Bu suç türünün önemli unsuru, bireyin ekonomik statüsü değil; aksine işlenen suçun tipi ve işlendiği şartlardır. Kısacası; beyaz-yaka suçları her meslek grubunda işlenebilir.

Bazı yorumcular tarafından son kıstas olarak eklenen ‘güvenin kötüye kullanılması’ ise; bu tür suçların genellikle böylesine bir güvenin bahşedildiği pozisyonlara gelebilen yüksek ya da orta sınıflarla alakalıdır (Beşe,2006:130-133).

Beyaz- Yaka suçunu işleyenler toplumda saygınlık sahibidirler. Bu sayede hükümet ve yargı camiasıyla ilişkileri söz konusudur ve bu nedenle toplumsal muhalefetle pek karşılaşmazlar. Saygın görünüşleri nedeniyle bunlar, diğer suçlulara nazaran daha büyük başarılar imza atarlar. Dolayısıyla, ortalama düzeydeki meslektaşlarına karşı birçok açıdan doğrudan avantajlara sahiptirler.

‘Beyaz – Yaka Suçu’, Edwin H. SUTHERLAND’in 1940’larda ‘endüstri şefleri’nin ve iş dünyasının diğer orta sınıf üyelerinin yaptıkları kötülöklere ve bulaştıkları yasadışı iş ve eylemlere parmak basmak için ortaya attığı bir terimdir. ‘Beyaz- yakalı suçu’ düşüncesinin en önemli yanı, kriminolojinin suçun alt-sınıflara özgü bir şey gibi algılama takıntısındaki dengesizliği gidermektir. Bu kavram şimdi çok geniş bir biçimde, gerek çalışanların işverenleri aleyhinde giriştikleri faaliyetleri

(zimmet, hırsızlık vs.), gerekse şirket yetkililerinin şirket adına yaptıkları eylemleri (anti-tröst düzenlemelerinin ya da hisse senedi piyasası kurallarının ihlali gibi) kapsayan bir yorumla kullanılmaktadır. Beyaz yaka suçluluğuna ekonomide çok sık rastlanan topluma finans işleri üzerinde yanlış bilgiler verilmesi, borsayı etkileme, sözleşmeleri ve kanunları kendisi için garanti ettirmek için memurlara doğrudan veya dolaylı rüşvet verilmesi, reklam veya satışta gerçek dışı bilgiler ortaya konması, emniyeti suistimal veya para vasıtalarının izinsiz kullanılması, vergi sahtekarlığı, para aracını iflas idarelerinde ve iflasta izinsizce kullanma halleri girer. Beyaz yaka suçluluğunun politikada genel olarak kabul edilir ve bu bazılarınca ekonomideki suçluluğun şeklini ölçmek için büyük bir kement olarak kullanılmıştır. James A. Farley (1996), memurlar ve politikacılardaki davranış normlarının iş yaşamındaki gibi yüksek olduğunu göstermiştir (Demirbaş,2001:245).

Beyaz- Yaka suçunu işleyenleri, suç sosyolojisi konularında çalışmaları olan Sosyolog Ross; bunları birer kurda benzeterek bu kötü adamların itibarlı ilişkilerden örülü bir örümcek ağının odağına stratejik olarak yerleştirilmiş, saygı değer, toplum için örnek nitelikte güvenilir kişilikler olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar, bürosundaki koltuğundan bin tane cebi çarpmak, bin hastayı zehirlemek, bin tane aklı kirletmek ya da bin tane hayatı tehlikeye atmaya muktedir kişiler olduğunu. asıl prangaya vurulması gerekenler bunlar yani beyaz- yaka suçuna karışanlar' şeklinde yaklaşımda bulunmuştur (akt. Demirbaş,2001:245).

Beyaz- Yaka suçunun; fikir babası olan Sutherland (1949); bu suçun nedenlerini açıklamak için bir takım teoriler kullanmıştır. Bu teorilerin başında, 'farklılaşma teorisi' gelmektedir. Sutherland'a göre; klasik kriminolojik veriler alt sınıflardan elde ediliyordu ve bu durum suçluluğun genel görünümü konusunda

yanıltıcıydı. Oysa ki beyaz-yaka suçları, çoğunlukla yüksek sınıflar tarafından işleniyordu. Sutherland'e göre kişilik farklılıkları, bu suç türü açısından önemli değildir. Ayrıca Sutherland, bu suçu 'aykırı fırsatlar teorisi' ile açıklamaya çalışmıştır. Bu teoriye göre, organizasyonların amaçlarını bir takım şartlar nedeniyle, yasal yollardan gerçekleştiremedikleri ya da bir takım engellerle karşılaştıkları zaman beyaz-yaka ve organizasyon suçlarının ortaya çıktığını ileri sürer. Sutherland, burada suçluları sosyal statülerine göre ele almaktadır. Bununla birlikte Sutherland, beyaz-yaka suçluluğunu sadece yüksek sosyal statüyle sınırlamamış, orta ve hatta alt sınıflara mensup kişilerin işyerlerinde (işe ilişkin olarak) işlemiş oldukları sahtekarlık ve hırsızlık gibi suçları da bu kapsamda ele almıştır (akt. Beşe,2006:140-142).

1.5. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

1.5.1. Yapısal-Fonksiyonel Yaklaşım(Model)

Fonksiyonalizm, toplumsal kurumları toplum içinde yerine getirdikleri fonksiyonlarına göre inceleyen yaklaşım biçimine denir. Odak noktaları, daha çok içinde yaşadığımız toplum birimleri ve bunların alt sistemleridir (Kongar, 1993:153). Bu yaklaşım ile orta boy kuramlar daha çok, demografik ve ekolojik değişmeler, iç göçler, kentleşme, alt kültürler ve sapma davranışlar, toplumsal tabakalaşma, toplumsal hareketlilik gibi konulara odaklanmışlardır. En genel anlamda fonksiyonalizm'in gelişmesinde sistem teorilerinin çok önemli etkileri olmuştur ve özellikle çağdaş sosyolojideki fonksiyonalizm, biyolojik doğal sistem modellerinden etkilenmiştir. Fonksiyonalizm, başlangıçta evrimcilerin metoduna ve iddialarına dair bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Yapısal-Fonksiyonel modeller önemli ölçüde büyük boy evrimci modellerden etkilenmişlerdir. Diğer bir ifadeyle toplumsal evrim, denge, yapısal-fonksiyonel farklılaşma, toplumsal eylem, toplumsal yapı-kültürel yapı ayrımı gibi yapısal-fonksiyonel modellerin temel kavramları hep büyük boy evrimci kuramlardan aktarılmış kavramlardır.

Yapısal-fonksiyonel modellerin kendi geliştirdikleri bazı başka temel kavramları da vardır. Bu kavramların birincisi, yapılar ile fonksiyonlar arasındaki ilişkidir. Yapısal-fonksiyonel yaklaşıma göre, her yapı bir fonksiyon sahibi olduğundan gelişir. Yoksa yapılar var olduğu için belli fonksiyonlar ortaya çıkmaz. Diğer bir söyleyişle, fonksiyonlar yapılardan önce ortaya çıkar ve kendilerini yerine getirecek yapıların yaratılmasına yol açarlar; yapılar fonksiyonları değil,

fonksiyonlar yapıları yaratırlar. Örneğin, “insan ağız olduğu için konuşmaz, konuşma fonksiyonunu yerine getirmek için ağız gelişmiştir”.

Bu görüş, yapısal-fonksiyonel modelin, yapısal farklılaşma fikrinin temelinde yatar. Yapısal farklılaşma esas olarak, aynı yapı tarafından yerine getirilen fonksiyonların zamanla, çoğalmaları ve ihtisaslaşmaları sonunda, birbirinden ayrılarak, kendilerini yerine getirecek yeni yapılar yaratmaları demektir. Örneğin, önceleri ailenin yerine getirdiği üretim, eğitim ve benzeri gibi çeşitli fonksiyonlar, sonradan fabrikalar, okullar gibi yeni yapılar tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır.

Yapısal-Fonksiyonel yaklaşımların temelinde yatan kavramların ikincisi, bütün toplumsal yapı ve birimlerin, toplumsal sistem için fonksiyonel olduklarıdır. Fonksiyonel olma, bir ihtiyacı karşılama ve öteki parçalarla ahenkli bir bütünleşme demektir. Bu nedenle her toplumsal birim, yapısal-fonksiyonel modele göre, toplumsal sistem için vazgeçilmez niteliktedir (Buckley, 1966:245).

Yapısal-Fonksiyonel model, toplumun alt sistemlerini incelerken bireye kadar iner. Toplumun bir üyesi olarak bireyin, belli bir toplumsal rol içinde ele alır. Bireye bu nedenle aktör derler. Rol kavramı, yapısal-fonksiyonel modelin getirdiği ve kullandığı en önemli kavramlardan biridir. Linton'a (1936) göre, toplumların fonksiyonlarını yerine getirmesi bireylerin ya da grupların karşılıklı davranış kalıplarına sahip olmalarına bağlıdır. Bu kalıpların içinde en önemli yeri “statüler” tutar. Statü soyut olarak belli bir kalıba sahip bir pozisyon demektir. Bir birey çeşitli statülere sahiptir. Statü böylece, bireyin tüm toplum içindeki yerini belirler. Linton'a göre, rol statünün dinamik tarafıdır. Birey, statüsünün hak ve görevlerini yerine getirmeye başladığı zaman bir rolü yerine getirmektedir. Rol ve statü birbirinden

ayrılmaz. Statü ve rol karışımı, bir bireyin toplumda yerine getirmesi gereken tutum ve davranışları belirler.

Fonksiyonalizm'in genel nitelikleri şunlardır (akt. Kızılcelik, 1992:172-173):

a-Fonksiyonalist bakış açısına göre toplum, kendisini oluşturan parçaların salt toplamından farklı bir bütündür.

b-Toplum, çeşitli alt sistemlerden oluşmuş bir sistem olarak algılanır. Buna göre, sistem kendisini oluşturan unsurlar, durağan yapılar ve bu unsurların arasındaki ilişkileri, yani dinamik özellikleri içine alan bir bütündür.

c-Bir "düzen" olarak toplum;değerler, normlar ve kuralları içerir.

d-Bir sistem olarak düşünülen toplumun en önemli fonksiyonu ise "bütünleşme" olarak görülür.

e-Sosyal bütünleşmeyi gerçekleştiren en önemli temel güç, ortak değerler sisteminin varlığıdır. Toplumun bütünlüğü değer yargısı üzerindeki konsensüse dayanır.

f-Fonksiyonalistlere göre, mükemmel bütünleşme hiçbir zaman gerçekleşmemekle beraber, sosyal sistemlerin özünde dinamik denge durumu sürekli egemendir.

g-Bir toplumda disfonksiyonlar, gerginlikler ve sapmalar var olabilir ve uzun sürede bunlar varlığını devam ettirebilirler. Fakat bunlar dahi zaman içinde çözülemeye ve kurumlaşmaya yönelirler.

h-Fonksiyonalistlere göre, çatışmanın sosyal sistem açısından pozitif fonksiyonu yoktur. Bir sistem olan toplumu oluşturan parçalar arasında uyum vardır.

l-Fonksiyonalist anlayışa göre, bir sistem olarak toplumun bir parçasında meydana gelen değişme, toplumu oluşturan diğer parçalarda da değişme yaratır.

1.5.2. Yapılaşma Kuramı

Modernliğin en yaygın olarak okunan çözümleyicilerinden biri Anthony GIDDENS'dir. Giddens diğer taraftan “makro ve mikro” bakış açılarını bir araya getirmenin önemini belirtmiştir.

Giddens'in ana görüşü, beşeri aktörlerin kendi eylemleri yoluyla, sonradan bu eylemleri sınırlandıran toplumsal uygulamaları ve kurumları yeniden yaratmakta olduklarıdır. Hatta beşeri aktörler toplumsal uygulama ve kurumları aynı zamanda değişikliğe uğratar ve değiştirebilir. Ona göre, insanın toplumsal hayatı en normal günlük etkinlikler sırasında hem şekillenip hem yeniden şekillenerek yapılır. Giddens bunu, insan eylemini esas itibarıyla “düşünümsel” olarak tanımlayarak ifade etmekte ve “toplumsal sistemlerin yapısal özelliklerinin, toplumsal davranış şekillerinin zaman ve mekan içerisinde süregelen olarak yeniden üretildiği oranda var olduğunu” (Giddens, 1984:XXI-XXIII) ileri sürmektedir.

Diğer taraftan Giddens, bu yapılanmanın bir önceki olanın aynısının tekrarlamak olan mekanik bir tekrarlama süreci olmadığı görüşündedir. İnsan aynı eylemi, düşünceyi, duyguyu farklı zaman ve mekanlarda farklı bir şekilde anlaması, algılaması, yorumlaması ve dolayısıyla anlamın içeriğinin değişmesi, amacın ve eylemin değişmesi, kurulan ilişkileri değiştirmesi vb. tekrarsız yaşama alanı, yaratıcı kurgulama ve benzersizlikte benzeşme ve yeniden rasyonel üretim yaptığını belirtir. Toplumsal uygulamalar yeniden üretildiği gibi, değişikliğe uğradığı içinde “genel olarak toplumsal eylemin belirlenmesini açıklayacak yapısal nedensellik teorilerini üretmeyi mümkün kılan varsayımı” ret eder (Giddens, 1984:227).

İnsan eyleminin yaratıcı yönleri- ikiliğin bireysel tarafı-tekrarı imkansız kılar (Giddens, 1984:237).

Giddens, kuramsalın hayatta kalmasının dinamikleri konusundaki ilgisi, “toplumsal yapı” tanımında da görülür. Toplumsal çözümlemede yapı, yapılanma özellikleri demektir, bunlar, fark edilebilecek kadar benzer uygulamaları değişen zaman ve mekanlarda devam etmesini mümkün kılar ve onlara sistemli şekil görüntüsü verir (Giddens, 1984:17,83).

Yapı “toplumsal sistemlerin yeniden üretilmesinde rol oynayan kurallar ve kaynaklardır” (Giddens, 1979:64).

Diğer bir anlatımla, toplumsal etkileşimde dile getirilen ve insanlara toplumsal hayatın nasıl “yapılacağını” söyleyen kurallar ve insanların amaçlarını gerçekleştirmede başvurabileceği kaynaklardır.

Giddens’in toplumsal hayatı zaman ve mekan uzantısı içinde “bir araya bağlama” ilgisi, onu yazının ve şehrin rolü üzerinde odaklaşmaya götürmüştür. Ona göre, “hayat yapılı olarak değil, günden güne var oluşan süreç olarak deneyimlenir, kabile ve sınıflara bölünmüş olan toplumlarda günlük hayat her şeyden çok gelenek tarafından rutin yazıya geçmiş kültürlerden farklıdır, bu zaman-mekan düzeyi mesafesini artırır (Giddens, 1981:150).

“Bu bağlamda, şehir, toplumsal kuram için arazi olarak kabul edilemez, onun tam ortasında yer almaktadır. Şehir zaman, mekan, mesafenin kabile toplumlarının özelliği olandan çok daha ötesine açılmasına müsaade eden bir depo kabıdır. Şehir, devlet gücünün yaratıldığı ve sürdürüldüğü yetki kaynaklarının üreticisidir. Şehirler o toplumda bir bütün olarak idari-siyasi bütünleşmenin temelidir. Sınıflara bölünmüş toplumlarda, şehirler gücün potasıdır (Giddens, 1981:140-141-145).

Bu açıklamadan, modern kapitalizmin sınıflara bölünmüş toplumun sadece biraz daha “gelişmiş” tek şekil olmadığı, ama tarihte “ilk gerçek küresel toplumlarda

örgütlenme tipi olduğu” sonucu çıkar (Giddens, 1984:248,183). Burada devlet ve ekonomik kurumlar aile ve sözel olarak nakil edilen geleneklerden tamamıyla ayrılır. İdari kuruluşlarla, devletin evrimi fevkalade genişler ve bu arada ekonomik sistem, içerisinde kendi kendisini ayakta tutacak teknolojik yeniliğe ve daha büyük serveti devamlı olarak üretecek bir eğilim kazanır (Giddens, 1999:252).

Modernliğin en önemli yönlerinden biri, geleneğin yerini “uzmanlaşma” nın almış olmasıdır. Bu geçişin etkileri giderek küreselleşir ve kimse bununla birlikte olan “ayrılma” mekanizmasından tamamen kaçınmaz. Giddens’in açıkladığına göre, gelenek, hafıza ve merasimle iç içedir. Gerçek olarak ve bir arada bulunduğu “ahlaksal ve duygusal içeriği” dolayısıyla harekete rehber olarak kabul edilir. “Gelenek, ortak hafızayı örgütlendiren ortamdır” ve yetkileri bu ortak hafıza ile olan ilişkilerinden kaynaklanan “bekçiler”in gözetimindedir.

Giddens’e göre, modernlik ilk safhalarında geleneği yok eder, ama sonradan onu yeniden inşa eder. Gerçekte “gücün meşrulaştırılmasında geleneğin üstelenmesi ve yeniden yaratılması esastır”. Gelenek, toplumsal hayatın hemen hemen hiç dokunulmamış olan bazı temel görüşlerini aile, cinsel kimlik v.b. konuları korumuştur. Ancak, şimdi bu durum değişmiştir. Gelenekler yok edilmiş ama yeniden inşa edilmemiştir. Kısmen dünya çapında modern kurumların yayılması ve böylece modernleşme sürecinin çok yaygınlaşması kısmen de geleneklerin meşruluğunu ortadan kaldıran iç değişimler nedeni ile bu durum gerçekleşmiştir.

1.5.3. Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme

a) **Sosyal Yapı:** Sosyal yapı, ekonomi, eğitim, aile, siyaset gibi temel sosyal kurumların karşılıklı ilişkilerinden oluşan bir bütünlüktür. Toplumsal yapıda esas olan unsur karşılıklı ilişkilerdir. Buna göre, toplumsal yapı, toplumsal ilişkiler bütünü ve bu ilişkilerin istikrar gösteren bir düzenidir (Kızılcılık, 1992:419).

Toplumsal yapı kavramına dair sosyolojik düzeyde bir açıklama öncelikle K.Marx'tan gelir. Marx'a göre, ekonomik ilişkileri ve bunlar etrafında şekillenen üretim ilişkilerini oluşturan maddi unsurlar grubundan oluşan "alt yapı" ile manevi, siyasi ve düşünsel olayların oluşturduğu "üst yapıyı" birbirinden ayırmak gerekir.

A.Comte'e göre ise, sosyal statik analizinde toplumsal yapı önemlidir. Diğer bir ifade ile toplumsal statik, toplumsal yapı olarak ele alınır. Comte'a göre, toplumsal yapı birey, aile ve toplum açısından analiz edilebilir (Comte, 1985:495).

Çağdaş sosyolog T.Parsons'a göre, toplumsal yapı aktörlerin toplumsal etkileşmelerinin kalıplaşmış sistemidir, roller, birliktelikler, normlar ve değerlerin bir kümesidir. Diğer bir söyleyişle, normatif kültürün örgütlenmiş ve istikrar gösteren bir görüntüsüdür (Kızılcılık, 1992:279).

P.A. Sorakin'e göre ise, toplumsal yapı kişilerin çoğunluğunun etkileşiminin bir sistemidir(Sorakin, 1966:427). Robert Merton'da toplumsal yapıyla ilgili olarak şu açıklamayı yapar. Toplumsal yapı toplumu yada grup üyelerinin organize edilmiş sosyal ilişkilerinden oluşur (Merton, 1967:162).

Behice Boran'ın 1945 yılında yayınlanan "Toplumsal Yapı Araştırmaları" adlı eserinde ki, temel amacı, bir topluluğun toplumsal yapısının farklılaştığı fonksiyonel kısımlar arasındaki ilişkileri aydınlatmaktır". Boran'a göre her toplum

bir kurumlar topluluğudur. Kurumlar ise, toplumun yapısını teşkil eden fonksiyonel birimleri, yani kurumlar, insanlar arasında yerleşmiş az çok devamlı olan ilişkiler şekli yada ilişkiler sistemidir. Özetle toplumsal yapı, kurumların meydana getirdiği bütündür (Boran, 1945). Kurumlar toplumsal yapının kurucu unsurları, parçalarıdır.

Kıray'a göre, "ister ilkel, ister feodal, ister modern yapıda yada bunların değişimi içindeki çeşitlenmeleri halinde olsun, her sosyal yapı, bu yapıyı meydana getiren sosyal kurumların, insan ilişkilerinin ve bunların karşılıklı ilişkilerinden doğan sosyal değerlerin birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri bir bütündür. Özellikle Kıray'da, yapı bir bütündür, bir düzendir, bir dengedir, bir oluş biçimidir, bir toplamıdır (Kıray, 1984).

Yasa'da toplumsal yapı ile kültür ilişkilerini incelemekte ve toplumsal yapı ile kültür arasındaki bağlantı konusunda iki görüşün ileri sürülebileceğini söylemektedir. 1. "Toplumsal yapıya esas özelliğini kazandıran hakim kültür unsurlardan sadece biridir. 2. Toplumsal yapıya şeklini veren ve özelliğini kazandıran çeşitli kültür öğeleridir. Bu bakımdan toplumsal yapı bu öğelerin bütünü etkilerinin değişkendir. Sosyolojik açıdan toplumsal yapı, bir toplumun toplumsal düzeni, kuruluşu, kuruluşunun işleyişi ve bir takım görevleri yerine getiriş yoludur (Yasa, 1970 ve Bozkurt, 1972:36).

Çağatay'a göre "toplumsal yapı daha ziyade cemiyet bütünü ile ilgili başlıca içtimai zümrelerin, birbirine karşı durum takınmasını ve bununla bağlı cemiyet bütünü alacağı şekil ve karakter etrafında cereyan eden çekişmeleri ifade ve izah yapar" (Bozkurt, 1972:38).

Nirun'a göre, sosyal yapı ve sosyal dinamik bünye olarak bir ayırım yaparak, sosyal yapı-dinamik sosyal bünyenin adeta bir iskeleti ve çerçevesi mahiyetindedir.

Hiçbir insan; toplum; hiçbir bakımdan birbirinin aynısı olmayacağına göre, sosyal yapılar arasında da benzerlikler bulunmak çok zordur. Sosyal yapılar son derece heterojendir (Nihan, 1991:1.12,82).

b) Sosyal Değişme: Bir toplumun sosyal sistemi içerisindeki kurumların, sosyal rol kalıplarının ve insanlar arasındaki ilişkiler ağının değişmesi, sosyolog için sosyal değişme sosyal yapıda meydana gelen en önemli değişimlerdir. Bu tanımın içerisine yeni normlar, değerler, maddi kültür unsurları ve sembollerde meydana gelen değişimler girer. Sosyolog için küçük gruplarda meydana gelen değişimler ve moda gibi geçici değişimler önemli değildir. Bunun yerine aile, ekonomi, hukuk v.b. kurumlardaki değişimler sosyal rollerdeki değişimler ve sosyal ilişkilerde meydana gelen değişimler önemlidir (Kızılcelik,1992:372).

Toplumsal yapıyı, düzenlenmiş insan ilişkileri olarak tanımlayabiliriz. Toplumsal yapı bir sistem özelliği göstermekte ve çeşitli öğelerden meydana gelmektedir. Bu öğelerden birinin değişmesi ötekilerinde de değişmeye yol açar. Değişme ise doğada ve toplumda gözlenen farklılaşmadır. Değişme devamlılık gösteren bir süreçtir (Kocacık, 1997:143)

Toplumsal değişme, düzenli insan ilişkileri dediğimiz toplumsal yapının değişmesidir. Diğer bir deyişle, toplumsal değişme, toplumsal ilişkilerde, ilişkilerin kalıplaşmış biçimi olan kurumlarda ve toplumsal yapıdaki başkalaşma yada farklılaşmadır. Bu tanıma göre, toplumsal değişme, toplumdaki bireyler arasındaki gruplar arası, toplum ile doğa arası ilişkilerdeki değişimleri ifade etmektedir. Bir toplumsal yapıdan başka bir toplumsal yapıya geçmedir.

c) Sosyal Etkileşim: Toplumsal etkileşim, mikro sosyolojinin inceleme alanına girer. Makro sosyoloji geniş çaplı kolektivitelerle ilgilenirken, mikro sosyoloji daha çok günlük yaşamda ki yüz yüze ilişkilerle, toplumsal etkileşimlerle ilgilenir. Toplumsal etkileşim, insanların diğerlerinin etkilerini dikkate alarak gerçekleştirdikleri eylemlerdir. Toplumsal etkileşim, sokakta karşılaştığımız insanlarla kurduğumuz yüzeysel temastan, karı koca yada ebeveyn rollerine kadar çok geniş bir alanı kapsar. Bunlardan bazıları, iş görüşmesinde olduğu şekilde biçimseldir ve arada bir gerçekleşir. Bazıları ise, iki çocuğun parkta oyun oynamak için bir araya gelmeleri gibi sıkça yapılır. Örneğin, bir uçağa yada otobüse bindiğimizde yanımızdaki kişinin kılığına, kıyafetine, cinsiyetine ve yaşına bakarız. Eğer konuşmaya karar verirsek, konuşabileceğimiz konu sayısı son derece sınırlıdır (Bozkurt, 2005:143-144). Ayrıca konularda kültürden kültüre farklı olacaktır. Ancak ilk defa karşılaştığımız yolculuk arkadaşımıza daha çok “havadan sudan” söz ederiz.

Toplumsal etkileşim türleri, mübadele(değişim-exchange) insanların kendi aralarında malları, hizmetleri ve diğer şeyleri transfer etme sürecidir. İş birliği ortak hedefe ulaşmak için insanların bir arada çalışmalarıdır. Rekabet, aynı ödülü elde etmek için iki ya da daha fazla kişi arasındaki mücadeledir. Çatışma, insanların fiziki ve toplumsal olarak birbirlerini yok etme girişimidir. Baskı, insanların istemedikleri şeyleri yapmaya zorlanmalarıdır.

d) Sosyal Bütünleşme: Bütünleşme, “grubun varlığını sürdürmesi, yani üyelerin grup içinde bir arada kalabilmeleri için etki yapan ve faaliyette bulunan faktörlerin tümüdür”. Bütünleşme birbirinden ayrı parçaların tek bir birey haline gelmelerini sağlayan süreçtir. Bu bakımdan bütünleşme, bir tür örgütlenme sürecidir. Toplumun çeşitli faaliyetlerinin birbiri ile ahenkli olma derecesidir.

Grup bütünleşmesi, üyelerin birbirine karşı olan bağlantılarıyla ilgilidir. Bu nedenle bazı gruplar ileri derecede, bazı gruplar ise daha alt düzeyde bütünleşirler. Hatta bazen aynı bir toplum bir konuda yüksek, diğer bir konudaysa az derecede bütünleşebilir.

Durkheim'e göre, bireylerin bağlı buldukları gruplar içinde kalmasını sağlayan faktörlerin başında, benzerlik yani kişilerin aynı karakteristik özelliklere sahip olmaları gelir. Durkheim, küçük bir toplumda bütün üyelerin aynı asli özellikleri taşımalarından doğan bu dayanışmaya "mekanik dayanışma" diyor. Mekanik dayanışma, ortak değerler ve inançlar dolayısıyla yerleşen dayanışmadır. Bu değerler ve inançlar kişinin ve grupların başarılı olarak iş birliği yapabilmelerini sağlar. Buna karşılık iş bölümünden doğan dayanışma "organik dayanışma" olarak adlandırılır (Sunay, 1985:215-216).

Organik dayanışma, karşılıklı ilişkilerin kişi ve grupları birbirine bağlaması, tabi kılması yoluyla ortaya çıkan bütünleşmedir. Bir organizmanın çeşitli parçaları nasıl karşılıklı olarak birbirlerine yardımcı olmakta iseler, toplumlarda da değişik kısımlar fonksiyonlarını yerine getirirken birbirlerine karşı yaptıkları dayanışmadan bu tür bir bütünleşme doğar. Böylece Durkheim'in iş bölümünün sadece ekonomik değil, aynı zamanda ve hatta daha çok manevi yönleri de olan bir olay olduğu sonucuna varmıştır. Organik dayanışmaya bugün fonksiyonel bütünleşmeler denilmektedir (Dönmezer, 1982:192-193).

1.5.4. Suç Kuramları ve Esas Alınacak Kuramlar

Suçun oluşum ve gelişimini açıklamaya çalışan birçok suç teorisi mevcuttur. Suç konusundaki çalışmalar Suç sosyolojisi üzerinde uzmanlaşmış şahıslar tarafından yapılmaktadır. İşte suç konusunda daha çok bilgiye sahip sosyoloji branşı da Suç sosyolojisidir. Suç sosyolojisi, esas itibari ile her türlü suç olayının nedenlerinin toplumsal yapıdan kaynaklandığını kabul etmektedir. Ayrıca suç denildiğinde, bazı psikolojik ve genetik nedenlerde, neden olarak ortaya konabilmektedir. Fakat suç olayının oluşmasındaki esas faktörler olarak, sosyolojik etkenler ortaya atılmaktadır (İçli, 1994:48) .

Bu tez çalışmasında Ülkemizdeki organize suçluluk olgusunu açıklamada kullanılabilir olan temel kuramlar ele alınmaya çalışılmıştır.

1.5.4.1. Anomi Kuramı:

Anomi teorisini savunan teorisyenler toplumun üyelerinin çoğunun ortak değerler sistemini paylaştıklarını iddia ederler. İnsanlar amaçlarını gerçekleştirmek için toplum tarafından onaylanan en uygun araçları seçer. İnsanların amaçlarını gerçekleştirmek için mevcut olan araçlara ulaşma imkanları kısıtlandığında ya da bireyler arasında eşit bir şekilde dağıtılmadığı takdirde, toplumda anomik şartlar yaratılmıştır.

Emile DURKHEIM ve Robert K.METON'ın çalışmalarıyla anomie teorisinin adeta fikir babasıdır. Özellikle DURKHEIM'in sosyolojisi kuramının merkezinde yer alır. "Anomie", bir toplumun normlarının etkisini yitirmesi toplumda karşılıklı çatışma olmasını gösteren bir terimdir. Başka bir ifadeyle toplumun değerlerini oluşturan yapının aşınması, yani sosyal düzenin bozulmasıdır. Anominin var olduğu

toplumlarda çözümlenme birlikte olmanın yani bütünleşmenin yerini alır. Toplumsal doku aşınmaya ve kişilerin ya da grupların zararlı etkilerine karşı insanların üstündeki yer alan kural ve kurumlar ortadan kalkmaya, ya da denetleme ve kontrol etme gücünü ve etkilerini kaybetmeye başlar (Beşe, 2003:75).

Toplumsal değerlerinde yapısal değişikliğe uğrayan toplumlarda, kişiler arası mantık oluşturulmuş ve yasa ile denetim altına alınmış ilişkiler, herkesi bir arada tutan sosyal kurumlar, düzenli komuta itaat biçimleri, objektif sınıflandırmalar toplumun sosyal üst yapısını oluşturan ahlak, inanç, örf adet vb. unsurlar parçalanmaya başlanmış olup, toplum çelişkili çıkarlar ve çatışmalar alanı haline gelmiş olur (Marshall, 1999:32-34).

Her toplumun belirli amaç ve değerlere verdikleri önem değişmektedir. Bazı toplumlar belirli amaçları çok önemserken, bu amaçlar bazı toplumlar için en öncelikli sıralarda gelmez. Anomi bir takım insanların amaçları ve araçları arasındaki tezatla karşılaştıklarında yani mahrum kaldıkları şeylerin prensipte kendilerine vaat eden bir toplumdaki yabancılaşmalarında ortaya çıkar (Merton, 1964:218).

Toplum tarafından; insanların başarmasını istenilen, birçok engel vardır. (Merton,1964:218). Toplum tarafından istenilen/beklenen başarılarla ulaşmada, bireylerin sahip olduğu fırsatlar farklıdır. Toplumda insanların bu fırsat yapılarına eşit ulaşma imkanlarına sahip olmadıklarını biliyoruz. Başarıya ulaşma imkanına sahip olanlar (annesinden zengin doğanlar-imkanlı olanlar) ile annesinden zengin doğmayanlar, imkanı olmayanlar arasında daima bir fark olacaktır, başarı toplum tarafından devamlı şekilde istenilmektedir. Ancak toplum tarafından devamlı şekilde başarılması bir şeyleri elde etmesi için motive edilen şahısların bu hedefe ulaşmada eşit koşullar altında bulunmadıkları da bir gerçektir. Buradaki başarıdan maksat,

toplum tarafından neye daha çok değer ve önem veriliyorsa o kastedilmektedir. Maddi anlamdaki bir başarı olabileceği gibi başka anlamlardaki bir başarı da olabilir.

Merton yapmış olduğu çalışmalarda; başarıya giden yolda eşit imkan ve fırsatlara sahip olmayan bireylerin değişik koşullarla karşı karşıya kaldığında beş uyum modelinden birisine yöneleceğini belirtmektedir (akt. Hagan, 1985:193). Bunlar:

a) Uyumluluk: Toplum tarafından hedeflenen amaçlar ile toplumun tarafından ortaya konulmuş kurallar arasındaki dengenin olmasıdır. Kısaca bireyler hem kültürün tanımladığı amaçları hem de bu amaçlara ulaşmak için belirlenen yolları kabul eder.

b) Yenilikçilik (yeni bir çözüm retme): Toplum tarafından belirlenen kültürel amaçlar ile bu amaçlara gitmede kullanılacak kurumsal yollar arasındaki uyumsuzluk sonucu, gerilim altındaki bireyin amaçlara ulaşmak için yeni yollar üretmesidir.

c) Şekilcilik: Toplum tarafından belirlenen kültürel amaçlar ile kurumsallaşmış yollar arasındaki uyumazlıktan kaynaklanır. Birey amaçları ulaşılamaz görür. Fakat yine de toplumun belirlediği, araçları kabul eder. Bu durumda davranış Şekli sapıcı ve Őekilci olacak, birey amaç ya da sonuçtan ziyade araçlara odaklaşacaktır.

Şekilcilik, meşru araçlara bağlı kalmanın kendi başına bir amaca dönüşmesi halidir. Şekilcilik tipi uyumda insanlar bir zamanlar inandıkları ve erişebileceklerini zannettikleri amaçları ihmal eder ve kendilerini o andaki yaşamlarına verirler. Bu uyum tipi, kişinin statüsünün büyük ölçüde onun başarisına bağlı olduğu toplumlarda sıklıkla görülür.

d) Geri Çekilme: Kültürel amaçlar ile kurumsallaşmış yolları ret etmeyi ifade eder. Geri çekilmede birey amaçları gerçekleştirmek için hiçbir niyet ve çaba sarf etmez. Hatta kendini toplumdan, hayattan soyutlamak ister. Bu insanlar, geri çekilme modelinde toplumsal değerler konusunda fikir birliğine katılmazlar. Bu anlamda geri çekilen kişi hem toplumda hem de onun dışındadır. Silik bir karakter sergilerler.

e) İsyan/başkaldırı: Birey mevcut yapıya uyum gösterme yerine onu değiştirme çabasındadır. Toplumsal amaçlar ve kurumsallaşmış yolları değiştirme içerisindedir. Yeni kurumsallaşmış amaç ve yollar geliştirmek ister. Bir nevi başkaldırı halidir.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan organize suç, bu oyun modellerinden daha çok yenilikçilik uyum modeli açıklamaktadır. Merton sosyal yapının zenginlik ve mal sahibi olma arzuları gibi bazı istek ve tutkuları tahrik ettiğini, aynı zamanda bunları elde edebilmek için kullanılacak araçları da yine sosyal yapının sınırlandığını belirtmektedir. Merton'a göre anomi kültürel amaçlar ve yasal yollar arasındaki uyumsuzluktur. Ona göre toplumun sosyo kültürel yapısında birçok şeyle birlikte iki önemli unsur yer alır. Bunlardan birincisi kültür tarafından tayin edilen ve bu suretle o kültürün bütün mensupları tarafından meşru olarak kabul edilen arzular hedefler ve amaçlardır. Bunlar bir bütün olarak hiyerarşik olarak sıralanmışlardır ve elde edilmeleri için gayret göstermeye değer bir şeyler olarak kabul edilirler. Kültürün tespit ettiği bu amaçlar, insanın biyolojik itilimleriyle de ilgili ise de, doğrudan doğruya bu itilimler tarafından tayin edilemezler. Diğer bir unsur da kültürün tespit ettiği amaçlara ulaşmak için izlenecek yollardır. Belirli bir toplumda bunlar hukuk, örf adet vb. nitelikteki kurumlardır. Bunlar kişinin davranışlarını düzenleyen normlardır. Kişiyi egemen kültürün meşru olarak kabul ettiği yaşam tarzına götürür.

İdeal olan bu iki unsur arasında denge olmasıdır. Bunlardan birisi diğeri üzerinde baskın olduğu takdirde, toplumda denge bozulur ve anomi başlar (akt. İçli, 1994:72-77).

Günümüz toplumunda medyanın da büyük etkisiyle insanlara zenginlik, “sorunsuz bir hayat yaşama” şekli temel amaç olarak gösterilmekte ve adeta beyinler yıkanmaktadır. Televizyon kanallarında birçok kez şahit olduğumuz magazinsel içerikli programlarda annesi ve babası zengin çocukların sınır tanımayan eğlence kültürü devamlı şekilde işlenmekte, bunu gören orta halli maddi gelire sahip bir fert ise bu izlediği, şen şakrak eğlenceli hayata, kendinin de ulaşabilmesi için değişik sapmalara yönelebilmektedir.

Ortaya çıkan anomik ortam nedeniyle, illegal yoldan avantaj ve kazanç elde etmenin giderek toplumsal bir kabul görmesi, para ve tüketimin toplumun en yüksek değerleri haline gelmesi, her türlü yolsuzlukların yaygınlaşmasında ve organize suç örgütünün ortaya çıkmasında başlıca etken olmaktadır.

Toplumsal amaç olarak insanlara zengin olmayı temel hedef olarak belirlendiği toplumlarda kültürel değerler giderek aşınır. Zengin olmak için bireyler her türlü yola başvururlar. Bunun sonucunda da insanların birbirini ezdiği birbirini düşman olarak gördüğü, bir ortam oluşur.

1.5.4.2. Aykırılıkların Birleşimi Kuramı:

Toplumlarda, anomik bir ortamın olması organize suçluluğun olmasında tek başına yeterli bir faktörün olmadığını, gerekli olan şeyin aykırılıkların birleşmesi yoluyla gerçekleşecek kültürel dönüşüm olduğunu Cloward ve Ohlin tarafından belirtilmiştir (akt. Beşe,2003:81).

Cloward ve Ohlin suçlu davranışı, Edwin H.Sutherland'ın ortaya atmış olduğu aykırılıkların birleşmesi ya da diğer bir tabir ile eşitsiz etkileşim teorisi, 1930'larda Edwin H.Sutherland'ın öncülüğünü yaptığı suçun nedenleri konusunda egemen olan çok faktörlü yaklaşımlara, tepki olarak geliştirilen bir suç ve suçluluk kuramıdır. Sutherland, suçun nedenlerinin saptanmasına katkıda bulunabilecek uzun faktörler sıralayan yaklaşımlara karşıt olarak suçun esnasında öğrenilen bir fenomen olduğunu vurgulayan bütünsel ve sosyolojik bir kuram inşa etmeyi hedefliyordu. Sutherland'e göre, ister yasalara uygun olsun, isterse bir suç teşkil etsin, bütün davranışlar öğrenilir. Öğrenmenin esas kısmı, samimi kişisel gruplar içinde gerçekleşir. Nelerin öğrenildiği ise birlikteliğin yoğunluğuna, sıklığına ve süresine bağlıdır. Bu değişkenler yeterli ve birliktelikler suça dönük olduğunda aktör, suç işleme tekniklerini öğrenir ve dürtüler, tavırlar ve rasyonelleştirmeler, suçlu davranış için elverişli şartlara eklenir. Suçlu ve suçlu olmayan davranışlar arasındaki denge, ikincisi lehine değişir.

Sutherland bu kuramını, dokuz önerme şeklinde özetlemiştir. Sutherland'ın dokuz önermesinden en önemlisi, "bir insanın, yasaların ihlal edilmesine elverişli olmayan tanımlar karşısında yasaların ihlaline elverişli tanımların çok da fazla olması nedeniyle suç işleme eğilimi sergilediği"ni öngörüyordu. Kişiler suç oluşturan

davranışları, suçluluğu onaylayan ortamlarda bulunmakla öğreniyorlardı. Bu kuram, “sapma” ve “suçluluk” araştırmalarında oldukça etkili olmuş, suçu da büyük ölçüde, biyolojik eğilimlere bağlamaktan ziyade bir sıradan öğrenme süreçleri meselesi olarak açıklamıştı. Aynı zamanda Clowar ve Ohlin (Cloward&Ohlin, 1960:145) başarı için meşru-yasal-olmayan fırsatların, yasal fırsatlar gibi, toplumda eşit olarak dağıtılmadıklarını söylemişlerdir.

Bireylerin etkisi altında kaldığı, sosyal çevre ve diğer şartlarında oluşumuyla birey aykırı olan tutum ve davranışları kavramakta ve benimsemektedir. Aykırı davranış diye nitelendirilen bu davranış türü, sosyal kontrol mekanizmalarının yetersiz kaldığı çevrelerde görülmektedir. Bu bağlamda, birey, aykırı davranışı belirli bir grup içerisinde, belirli bir yoğunluk ve sürede benimsemekte, metotlarını öğrenmekte, uygun bir zaman diliminde kendine meşru kıldığı eylemi gerçekleştirmektedir (Hagan, 1985:157).

Bu teorin temel unsuru olan suçun öğrenilmesi ülkemizde görülen organize suçlulukta kendini göstermektedir. Adi bir suçtan ceza evine giren birey, içerde her türlü suçu işleyen. insanlarla aynı ortamda, aynı koğuştta kalmakta ‘kader arkadaşlığı’ yapmaktadır. Cezaevinde bilmediği suçların işleniş şekilleri hakkında en ince detaya kadar bilgi sahibi olabilmekte, cezaevinde başlayan arkadaşlıklar dışarıda örgütsel bazda birliktelilere dönüşmektedir. Organize suç şebekelerinin üyelerinin büyük çoğunluğu geçmişte aynı cezaevinde yatan arkadaşlardan oluştuğları ülkemizin bir gerçeğidir.

1.5.4.3.Kültür Çatışması ve Alt-Kültür Kuramları

Bazı kimselerin davranışları, geleneksel normlara uymak yerine aykırılıkların birleşmesi yoluyla ait oldukları ya da özleştirdikleri bir suçlu grubunun belirlediği kurallara göre düzenlenirler. Bu durum çoğunlukla aile ve toplumsal kontrollerin uyumluluğunu sağlamada, yeterli derecede etkin olmadığı gibi nispi düzensizlikle nitelenen çevrelerde bulunur. Organize suçluluğun, güçlü geleneklerin olduğu belirli yerleşim yerlerinde yetişen gençlerin, suça dönük normlara maruz kalmaları daha çok olasıdır. Bu anlamda suç normlarını sergileyen kişiler, toplulukta genellikle iyi bütünleşmişlerdir. Bu alanlar suçlu alt-kültürü ve organize suça karışanlar için zemin hazırlamaktadır (Korbin, 1959. 19).

Kültür insan davranış kalıplarının kaynağıdır. Sosyal ilişki kalıplarının toplamı ve insanlara emir verme ifade etme ve ortak denetimlerin paylaşım aracıdır. Bir kültürün gücü, üyelerinin bağlılık derecesi tarafından belirlenir. Kültür değerli bir mirastır. Bir alt kültür ise daha geniş veya merkezi bir değerler sisteminden ayrı değer Yargıları ya da sosyal değerler sistemi olması demektir. Yani alt kültür bir bakıma daha geniş bir kültür içerisindeki başka bir kültürdür. Daha geniş hâkim kültürü açısından alt kültür değerleri geniş kültürü bölebilir ve tam bütünleşmeyi engelleyebilir. Hatta bazen de açık ya da gizli çatışmalara neden olabilir. Alt kültür belirli gruplar arasında genelensel hale gelmiş değerler normal ve davranış kaplarıdır. Bu gruplar, hapisaneler, akıl hastaneleri gibi kabalı grupların sakinleri gibi değişik yaş grupları mesleki ve etnik gruplar ve sosyal sınıflar da dahil olmak üzere çok değişik tiplerde oluşabilir (Beşe, 2003:82).

Suçun öğrenilen bir davranış olduğunu ve bireyin suçu bulunduğu toplumdan öğrendiğini açıklayan alt kültür teorisine göre; suçlu, toplumun sahip olmuş olduğu alt kültürün sapıcı değerlerini öğrenmiştir. Toplum hakkındaki fikir ve düşünceler bireyi suç davranışına götürür. Bir dizi çalışma, suçlu gençliğin, suçlu olmayan gençlikten açıkça farklı değerler taşıdığını göstermektedir. Gerçekten de bunlar suç teşkil eden davranışlarını ahlaki değerler açısından yanlış olarak niteleyebilirler. Fakat bu davranışlarını kontrol edici bir tavır değildir. Daha geniş toplum bakımından doğru ya da yanlış olan, davranış için sadece bir yol işareti ya da rehber değildir. Dövüşme kabiliyeti ve kumarda kazanma gibi geleneksel olmayan davranışlar takdir edilebilir.(Elliott ve ark.1985).

Bir organize suç örgütünün hayatta kalabilmesi için yeni üyeleri kabul etmesi için kurumsallaşmış yöntem ve süreçlere sahip olması ve bunlara sosyal sistemin değer ve davranış tarzlarının telkin edilmesi gerekmektedir. Bazı çevrelerde yürürlükte olan etkili bir eleman alma sürecinin en temel unsurlarından üçü şunlardır. 1. Üyelik için ilham verici bir istek, 2. Üyelik için eğitim. 3. Üyelik seçimi (Cressey, 1969,236-263).

Organize suç üzerine çalışmaları bulunan Sosyolog Gerald Suttles; bir araştırmasında organize suç mensuplarının kurulmuş çevreler olarak tipik bir şekilde ortaya çıktıkları alanlara atıfta bulunmaktadır. Bu korunmuş çevrelerin sakinlerinin uyumlu gruplaşmalar oluşturdukları ve bu gruplara giriş çıkışları suçlu çetelerin çabaları sınırlayıcı mukaveleler ve ürkütücü şöhretleri yoluyla engelledikleri ekolojik çevreler olarak tanınmaktadırlar. Bu tür komşuluk çevreleri geleneksel olarak organize suçlunun devamı için eleman tedariki sağlamaktadır (Suttles, 1972).

Bu tür toplumlarda geleneksel ve kriminal değerler sistemi oldukça bütünleşmiştir. Organize suçlunun liderleri kendi lokal topluluklarının dinsel kurumlar, sportif ve kültürel gruplar ya da karşılıklı çıkar gruplarına ve siyasi partiler gibi geleneksel kurumlarda yer almak için teşebbüste bulunurlar. Resmi ve gayri resmi, siyasi ve ekonomik ve dini bağlar hem gayri meşru, hem de meşru fırsatlar sunar.

Bu yaklaşım çerçevesinde ülkemiz suç örgütlerine bakıldığında “Karagümrük Çetesi” olarak ta bilinen Nuri ERGİN ve Vedat ERGİN kardeşlerin Karagümrük Sporü üzerindeki etkinliğinden söz edilebilir. Aynı şekilde Ankara ilinin Çiçin mahallesi yaşayanları kendilerine etiket olarak “belalı mahalle, buraya polis bile giremez” yakıştırmalarıyla kendilerine bir koruma kalkanı oluşturmaktadırlar. Organize suç Örgütü Lideri Sedat PEKER bazı yerel spor kulüplerini desteklemekte, hatta kardeşi spor kulübünün ikinci başkanlığını yapmaktadır. Halk arasında Robinhood’luk gömleği giyerek çocukları sünnet ettirmekte, fakir ailelere yardım etmektedir. Buradaki temel amaç bazı şeyleri gizlemek için bu yapılan iyilikleri kalkan olarak kullanmaktır (www.milliyet.com.tr 05.04.2000).

1.5.4.4.Aykırı Fırsatlar Kuramı

Gerilim teorisini geliştiren Richard A.CLOWARD ve Llyod B. OHLİN (1988) suçluluğu anomi teorisinden yola çıkarak “eşitsiz fırsat yapısı” yada daha çok bilinen şekliyle “aykırı fırsatlar” teorisıyla açıklamaktadır. Bu kurama göre “bireylerin belirli fırsata ulaşabilmek için yasal ve yasal olmayan yolları mevcuttur. Yasal fırsatlar engellendiği zaman, yasal olmayan fırsatlardan yararlanma yoluna gidilir. Buda suçu doğurur” diyerek aykırı fırsatlar teorisinin temel çıkış noktasını bu şekilde belirlemişlerdir (Williams & McShane, 1988:75).

Bu teoriye göre suçlulara ait suçlu alt kültürü, alt sınıflarda daha yaygındır. Bu teori geleneksel toplumlarda, kendini başarısız olarak gören insanların başarı kazanmak için yeni yollar araması görüşü Merton'un görüşüyle paralellik arz eder.

Yasal olan yollarla amaçlarına ulaşamayacaklarına inananlar, kendileri gibi düşünen insanlarla bir araya gelip kriminal bir yapı yani suçlu alt kültürünü oluşturabilirler. Bu benzer düşünceye sahip olan kişilerin bir arada olması bu şahısların yasal olmayan faaliyetlere katıldıktan sonra gelişen utanç, korku veya suçluluk duygularını yenebilmelerine yardım eder. Suçlu alt kültürüne katılımları aynı zamanda kişisel başarı kazanmaları ve arkadaşlarının onların davranışlarını onaylamaları ile tatmin elde etmelerini sağlar (Siegel, 1989:173).

Siegel'in belirtmiş olduğu bu hususlar, mafya tipi yapılanmış organize suç örgütlerinde görmek mümkündür. Herkesin sosyal statü özlemi içinde olduğu, ancak bazı kimselerin toplumdaki yerleri itibariyle bu statüye erişemedikleri ortamda yaşanan "statü gerilimi" sonucunda; bazı gruplar aralarında yeni statü kriterleri oluştururlar, yani bir suç alt kültürü yaratırlar.

Bireyin yaşamış olduğu topluluk içerisinde bireyler arasında gelir ve servet dağılımında büyük boyutlarda bir adaletsizlik, bir eşitsizlik söz konusu ise toplumun bireylere sunmuş olduğu gelirden düşük pay alan insanlar bu paylarını artırabilmek için yasa dışı yollara sapa bilmektedir. Alınteri dökerek emeğin karşılığı kazanmanın ve zengin olmanın mümkün olmayacağına inanan insanlar, kısa yoldan ve kolaydan para kazanma eğilimine girebilirler. Özellikle toplum içerisindeki ekonomik farkların derinleşmesi, toplumu bir arada tutan ve toplumun hamuru olan toplumsal değerleri olumsuz yönde etkileyebilir. Ülkenin içindeki siyasi ve ekonomik konjektür, bazı sosyal tabakaları ön planda tutup diğer tabakaların ihmal edilmesine,

geri planda kalmasına yol açıyorsa, organize suçluluk ve mafyalaşmanın oluşması için gerekli olan zemin mevcuttur.

1.5.4.5.Gerilim Kuramı

Gerilim teorisinin temsilcilerinden Robert K.MERTON, ABD'deki sapma davranışlarına ilişkin olarak sosyal ve kültürel açıklamalar getirmiştir. Problemlerin yapıdan kaynaklandığını savunan bir teori olduğundan dolayı yapısalcı teoriler arasında yer alır. Merton'a göre gerçekleştirilemeyen istek ve arzular kişilerde sapıcı davranışa ve toplumda hakim olan ahlak anlayışının reddine ve bunun sonucunda da anomiyeye yol açmaktadır, demektedir. Merton, organize suçluları belirli kişiler üzerinde sosyal yapı tarafından uygulanan baskılara normal bir cevap olarak görmekte ve Amerikan toplumunun zihninin sürekli olarak ekonomik başarıyla meşgul olduğunu vurgulayarak, bu duruma "patolojik materyalizm" olarak nitelendirmektedir. Amerikan toplumunda ekonomik başarı bir araç değil amaç haline gelmiştir. Merton'a göre, "bazen belirli amaçlara yönelik değerlere orantısız ve fiilen kendine özgü bir grubu ortaya çıkabilir. Bu amaçlara ulaşmak için kurumsallaşmış uygun modellere olan ilgi nispeten zayıf olabilir" (Merton, 1938:673). Belirlenen hedeflere ulaşmakta engel olan unsurlar teknik yönden olup, moralle ilgili yada hukuki faktörler değildir.

Gerilim teorisi, özellikle toplumda düşük gelir seviyesine sahip bireylerin karşılaştığı engellere ağırlık vermektedir. Herkesin aynı eğitim seviyesinden geçmesi ve bunu toplumda yaşayan bireylerin istemesi tabii bir haktır. İyi bir eğitim, insanları sosyal başarıya götürebilecek bir yol olmasına rağmen, toplum içerisinde tabakalaşmanın adaletsiz gelir dağılımının olduğu durumlarda, eşit seviyede bir eğitimin sağlanması oldukça güç olmaktadır. Merton'a göre, iyi düzenlenmiş

toplumlarda amaçlar ve yollar ahenkli bir şekilde bütünleşmişlerdir. Amaçlara ve yollara orantısız bir etki olduğu zaman bütünleşmenin bozulması söz konusu olur. Merton'a göre, sınıflı toplumlarda yukarıya doğru ulaşma imkanı eşit bir şekilde dağılmamıştır. Alt sınıfın ancak, sınırlı sayıda insanı yukarıya ulaşabilir (Merton, 1968:111).

Toplum tarafından belirlenen amaçlar ve yollar arasındaki uyumsuzluk insan üzerinde baskıya neden olur. Gerilim teorisine göre insanlar yasalara uyarlar. Fakat büyük baskılar altında suça başvururlar. Bu baskı her zaman ve mutlak şekilde insanları suça yönettiği söylenemez. Merton'a göre, hayal kırıklığına uğramış bireylerin çoğu uyumludur, bazı bireyler ise, uğramış oldukları hayal kırıklığının etkisini azaltmak için suçu da içeren dört uyum modelinden birini kullanırlar. Bunlar; yenilikçilik, şekilcilik, geri çekilme, isyan-başkaldırıdır.

Bu görüşlere ilave olarak Dawid MATZA ve Gresham SYKES (1989), suçlu alt kültürün, alt sınıfın çelişkilerinden kaynaklanan bir fenomen olmadığını, suçlu çocukların büyük bir bölümünün eylemlerden dolayı pişmanlık hissettiğini ve bu tür duygularla baş edebilmek içinde rasyonelleştirme yollarını denediklerini, bunların başında da, nötrleştirme yada etkisizleştirme yollarına başvurduklarını belirtmiştir. Bunlara kısaca bakacak olursak, sorumluluğun red edilmesi yoluyla birey kendini yapmış olduğu yasa dışı eylemden dolayı sorumlu olduğunu red eder, kendisini bu suçu yapmasına sebep olan faktörlere vurgu yapar, örneğin, hırsızlık suçunu “açtım, başka çarem yoktu” gibi gerekçeler öne sürer. Bir başka etkisizleştirme tekniği de, zararı red etmektir. Örneğin; “verdiğimiz vergiler kimin cebine gidiyor belli değil ki” bahanesiyle vergi kaçakçılığı yapılması gibi. Bir diğer yöntemde, kurbanın yadsınması, mağdurun inkarı, yapılan hareketin doğruluğunu göstermek için

başvurulan bir yoldur. Örneğin, mini etek giyen bir kadına cinsel tacizde bulunan şahsın, “kadın öyle giyinmeseydi ben böyle bir şey yapmazdım” demesi gibi. Nötürleştirme’de kullanılan bir başka yolda, mahkum edenleri mahkum etme, kınayanları kınamadır. Burada şahıs yapmış olduğu suçun sebebini sisteme, topluma yüklemektedir. Örneğin; çek senet mafyasının yapmış olduğu hareketleri, hızlı ve adaletli şekilde işlemeyen adalet sistemini suçlayarak nötürlestirmesi. Bir diğer yöntem ise, daha üst bağlılık nosyonlarına başvurma, suçlu birey bazen davranışlarını haklı göstermek için dini, moral mistik, geleneksel, kültürel ya da töresel vb. gibi bir takım üstün değerlere bağlı olduğunu veya içinde yer aldığı grubun kararlarına ve yaşam biçimine sadık kalması gerektiğini ileri sürerek, suç teşkil eden davranışını gerçekleştirmeye çalışması. Örneğin; susurluk kazasıyla ortaya çıkan mafya-siyasetçi oluşumun yapılan kanunsuz hareketleri açıklamak için, milliyetçi söylemleri geliştirmeleri (akt. Beşe, 2003:93).

Bu modelleri ülkemizdeki organize suç örgüt elemanlarının yapmış olduğu bir çok kanunsuz eylemde görmekteyiz. Mafya yani organize suç örgütü üyeleri, çevrelerine şöyle bir imaj çizmeye çalışmaktadırlar. Biz garibana dokunmayız, bizim işimiz devleti soyan, kadın satıp kara-kirli para kazananlarla, şeklinde söylemlerle yapmış oldukları faaliyetlere kendilerince bir anlamlandırma kazandırmaktadırlar.

1.5.4.6. Merkezi Otorite ve Yerel Güç Çatışması Kuramı

Suç örgütü üzerinde çalışmaları bulunan sosyolog Henner HESS'e göre, organize suç örgütleri merkezi otoriteye karşı yerel gücün temsilcisidir. Ülkemizde organize suç ve mafya üzerine belkide en çok kitabı bulunan gazeteci yazar Murat ÇULCU, bu tanımlamanın günümüzde değişerek, yasa dışı sivil toplum örgütü veya örgütlenmesi diye tanımlanması gerektiğini belirtmektedir (Çulcu, 1998:71). Bu yüzden mafyayı, sadece ve öncelikle kriminal değil, sosyolojik bir olgu olarak ta ele almak gerekir (Çulcu, 1998:13).

Sözür (1996:260) ise, organize suçluluğu, “ekonomik ve politik çıkarların illegal biçimde organize olması” şeklinde tanımlar.

Çulcu'ya göre, merkezi otorite, bürokratik ve üniter devlet yapısı içinde, belirli bir ahlak ve hukuk yapısını benimseyerek, ülke genelinde de bu yapının egemen olduğunu varsayarak yasal yaptırım kullanıldığını, yerel otorite de ise, merkezi gücün dayattığı çağdaş hukuk ve ahlak anlayışlarını kabullenmiş görünmekle birlikte, geleneklere, örf ve adete dayanan yerel ahlak ve hukuk kurulları çerçevesinde yaşar. Böylece yerelde çifte ahlak ve hukuk sistemi ortaya çıkar. Sorunların başlangıç noktasını da, çifte ahlak, çifte hukuk anlayışı oluşturmaktadır. Yerel otorite, yerel ahlak-yerel hukuk anlayışına dayandığından, merkezi güce karşı direnişte, gücünü bu yapıdan alır. Bu nedenle yerel otorite, bu gücün savunucusu ve koruyucusu olmak durumundadır (Çulcu, 1998:12-16).

Yukarıda belirtilen olduğumuz gibi, merkezi ve yerel otoritenin çatışması ve bunun doğal uzantısı olan çifte ahlak ve çifte hukukun toplumda yer almasıyla organize suç örgütlerinin oluşması için bir zemin hazırlar (Çulcu, 2001:9-10).

1.5.4.7.Sosyal Tarihçi Yaklaşımı

Bu yaklaşım organize suçluluğu, sosyal tarihin bir biçimi olarak ele almakta, günümüz bireylerin davranışlarını içinde yaşadığı toplum tarafından kazandırılan gelenek ve göreneklerle hareket etmesiyle açıklamaya çalışmışlardır. Bu anlamda, Türkiye'deki organize suç örgütlerinin tarihi bir sürecin ürünleri olduğu vurgulanmaktadır (Bovenkerk & Yeşilgöz, 2000:28). Örneğin, Türkiye'de örgütlü suçların tarihi söz konusu olduğunda Osmanlı dönemine geri dönerek isyancıları, başkaldıranları ve özellikle kabadayı kültürünü iyi anlamak gerekir. Geçmiş yıllarda şekillenerek oluşturulan kültürel kodlar, günümüz mafyasının pratiğinde de görülebilir (Bovenkerk & Yeşilgöz, 2000:98-99).

Ülkimize'de birçok organize suç örgütü lideri kendilerini “piyasada kalan son kabadayı” şeklinde tanımlamakta, diğer organize suç gruplarını “hak hukuk bilmez, garibana ekmek vermeyen, racona uymayan, milletin başına bela” olarak nitelendirmektedir.

1.6. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma hem literatürde yer alan örnek olayların taranmasına dayalı bir kaynak araştırması hem de güvelik güçlerinin (Polis, Jandarma) yaptığı yolsuzluk operasyonları sonucu ele geçirilen kişiler, yapılan operasyonlarda ilgili bilgisine başvuru kamusal görevlileri (Bürokrat) ile organize suç konusunda uzmanlaşmış/branşlaşmış yetkililerin-amirler ve memurların- ve yargıda görev alan savcılarla derinlemesine yapılan mülakatlara dayanmaktadır.

Araştırmanın Türü

a-Amaca göre: Konu ile ilgili neden ve nasıl sorularına yanıt aranacağından “açıklayıcı” ve mevcut durumu ortaya koyacağından “ tanımlayıcı” bir araştırmadır.

b-Kullanım amacına göre: Kuramlar ve kavramlar kullanılarak bir sorun açıklanacağından “uygulamalı” bir araştırmadır.

c-Zaman boyutuna göre: Sadece tek bir zaman dilimi üzerinde odaklanılacağından “kesit araştırma” lı bir araştırmadır.

Ayrıca, konunun- problem-açıklamasına tek bir kuram yeterli ve geçerli olmadığından “eklektik” bir kuramlar birleşimi esas alınmış özellikle yapısal-fonksiyonel yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma tekniği bakımındansa “derinlemesine mülakat” tekniği esas alınmış, nitel bir araştırmadır.

1.6.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Ülkemizde güvenlik güçleri tarafından yapılan “yolsuzluk” operasyonlarında ele geçirilen kişiler, yolsuzluk soruşturmasına konu olan kurumların bürokratları, yolsuzluk soruşturmalarını yapan kolluk ve adli görevlilerden olmak üzere beş bürokrat, beş emniyet görevlisi ve bir yargı görevlisi çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

1.6.2. Araştırmanın Sayıtları

1.Bu araştırma yurt içi ve yurt dışı olarak bu konuda yapılmış araştırma yazılarına-kuramsal ve kavramsal olarak-dayanmaktadır.

2.Araştırmanın olgusal temeli güvenlik güçlerince (Polis-Jandarma) yapılmış operasyonlarda ele geçirilen kişiler ve soruşturmaya konu olan kurum bürokratları ile

yolsuzlukla mücadelede görevli kolluk kuvvetleri ile yargı mensuplarının beyanlarındaki söylemlerin içerik analizine dayanmaktadır.

1.6.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma, kamuda yapılan yolsuzluklar, bu yolsuzluklara katılmış temel aktörler ve mafya örgütleri ile ilişkileri ve mafya örgütlerinin yolsuzluktaki rolünü açıklamakla sınırlıdır.

2. Bu araştırma yüksek lisans test süresi yönetmelik sürelerine uygun olarak bir yıl içerisinde yapılmıştır

2.BÖLÜM:

Bulgular ve Tartışma

2.1. Türkiye’de Organize Suç Örgütlerin Gelişimi ve Kamu Yönetiminde

Ortaya Çıkan Yolsuzluktaki Rolü

Türkiye’de organize suçluluk tam manasıyla (bugün ki bilinen) 1960’lı yıllardan itibaren görülmeye başlar. Zira Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk döneminin kabadayıları 1960’lı yıllardan itibaren bir araya gelerek çeteleşmeye ve suç örgütlerini oluşturmaya başlamışlardır. Aynı zamanda o yıllarda Almaya ağırlıklı olmak üzere ülkemizden Avrupa’ya işçi olmak amacıyla grup grup gurbetçi akını başlamıştır. Gurbetçilerimizin büyük bir bölümü kaderlerine razı olup Avrupalıların, yapmak istemedikleri zor, pis ve az ücretli işlerde çalışırken küçük bir bölümü ise yasal olmayan işlere yönelerek kolay yoldan para kazanma yollarına başvurmuşlardır (Bal,2000:51).

Organize suçluluğun ülkemizde ağırlığını iyiden iyiye hissettirmesi ise 1970’lerde başlar. Bu yıllarda yurt dışındaki uzantılarıyla sıkı bağlantılar kuran organize suç örgütleri, terör örgütlerinin de eylemlerinin artması ile oluşan illegal silah ve benzeri gereksinimleri karşılamak üzere silah kaçakçılığına ve kapalı sistemin ürettiği karaborsacılık faaliyetlerine soyunur. Zira ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar ve ülke içerisindeki, ekonomik sınırlamalar, halkın ihtiyaç duyduğu bir çok tüketim malının, darlığına ve dolayısıyla bu malların karaborsasının oluşmasına neden olmuştur. Bulunması zor veya hiç bulunamayan bu malların, temin edilmesinin getireceği kar, organize suç örgütlerini cezp ederek harekete geçirmiştir. Ayrıca bu dönemde ülke ekonomisinin, dar boğazlar yaşadığı zayıf koalisyon hükümetlerinin iş başına geldiği, devlet otoritesinin sık sık sarsıldığı, hantal ve

işlemesi yavaş olan devlet ağırlıklı bürokrasinin, ekonomik reformların gerçekleştirilmesi ve gelir artırımının sağlanmasında başarısız olması, bunun sonucu olarak, gelir dağılımının, giderek adaletsizleştiği ve köylerden kentlere hızlı bir nüfus hareketlerinin yaşandığı, kısaca organize suçluluğa müsait bir zemin olduğu dönemdir. Ancak yine de organize suçluluk 70'li yıllarda silah, döviz, demir, saat, yabancı içki ve sigara kaçakçılığı ve haraç toplama faaliyetleriyle sınırlıdır (Yılmaz,1998:161).

Özellikle 1970'li yıllara damgasını vuran terör ve anarşi ortamı, Türkiye'de bu dönemdeki organize suç örgüt ve yapılanmalarını da etkilemiş. Bu dönemde, başta silah kaçakçılığıyla uğraşanlar olmak üzere, ülkedeki organize suç örgütleri faaliyetleri açısından uygun ortam bulmuşlar ve bunun neticesinde uluslararası düzeyde faaliyet gösteren, iyi örgütlenmiş ve ekonomik açıdan da güçlü hale gelmişlerdir. Bu dönemde özellikle karaborsa ve stokçuluk organize suç örgütleri için en çok kar getirici cazip alanlar olmuşlardır. 70'li yılların şartları, mafya tipi yapılanmalara bir taraftan bazı olanaklar sunarken; diğer taraftan da niteliklerinde bir takım değişmelere yol açmıştır. Bu dönemde özellikle Bekir Çelenk ve Abuzer Uğurlu gibi isimler, silah ve mermi kaçakçılığında uluslararası düzeyde ün ve büyük miktarlarda paralar kazanmışlardır (Yılmaz,1998:162).

Türkiye'de mafyanın devlete uzanan kolları da, yine bu dönemde yeşermeye başlamış, bu durum ilk kez, eski Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın cenazesinde fark edilmiştir. Cenazede sıralanan çelenklerden birinin üzerinde dönemin 'Ofu' diye

anılan ünlü babalarından birinin adı da yer almış; günlük gazeteler de buna ‘Sunay’a son yolculuğunda Oflu’dan çelenk’ diye geniş bir yer ayırmıştı (Beşe,2006:11-12).

1980’li yılların başlarında özellikle ekonomide alınan bazı radikal dönüşüm kararları, gümrük mevzuatındaki bazı düzenlemeler ve benzeri uygulamalar ülkemizdeki karaborsa düzenine ve böylelikle organize suç örgütlerine önemli bir darbe vurur. Zira ekonomik gelişmeler ve hukukun eş zamanlı entegrasyonu, 70’li yıllarda 2 Milyar dolara yakın gelir sağlayan organize suç örgütlerinin bu alandaki gelirini sona erdirmiştir(Mutlu,1998:256). Ancak organize suç örgütleri bu yeni döneme de uyum sağlamakta pek bir zorluk çekmezler. Bir süre sonra o zamanki hükümetin ihracatın artırılması için verdiği teşvikler sayesinde organize suç örgütlerinin yurt dışında buldukları dövizleri, ihracat karşılığında kazanmış gibi göstererek ülkeye getirmeye başlar ve silah kaçakçılığının yerini de altın kaçakçılığı alır (Yılmaz,1998:162).

1986 yılına gelindiğinde ise ülke ekonomik bir kriz içindedir ve serbest piyasa ekonomisine ve dışa açılmaya ayak uyduramayan birçok şirket ve iş adamı borçlarını ödeyemez duruma gelir. Yargının sağlıklı ve çabuk işlememesi yüzünden alacaklarını yasal yollarla tahsil edemeyen veya etse bile bu sürecin çok uzun sürmesi nedeni ile, alacakları yüksek enflasyon karşısında eriyen alacaklılar organize suç örgütlerine başvurmaya başlarlar. Belirli bir komisyon karşılığında alacakları, zor ve şiddet kullanarak tahsil eden organize suç örgütleri için bir süre sonra çek senet tahsilatı bir sektör haline gelir. Ayrıca ülkenin özellikle 1987 yılından itibaren yoğun bir şekilde terör ve örgütlerinin eylem ve faaliyetlerine maruz kalması, devletin

dikkatini terörle mücadeleye yöneltmiş, ülke insanının refahı için harcanması gereken ekonomik kaynaklar zorunlu olarak bu alandaki mücadeleye sevk edilmiştir (Beşe,2003:93).

1990'lı yıllar, Türkiye'de organize suçluluğun sadece büyüdüğü, faaliyet alanlarını genişlettiği ve etkinliğini artırdığı bir dönem olmamış; aynı zamanda çok önemli bir dönüşüm ve değişimi de yaşadığı bir dönem olmuştur. Bu dönem için Türk mafyasının 'modernleşme' süreci demek mümkündür. Örgütlü kabadayılıktan tam teşekküllü organize suça bir dönüşüm söz konusudur.

Bu dönemde ülkemizdeki organize suç yapılanmalarının geleneklerin hakim olduğu klasik anlayıştan ziyade, işletme mantık ve örgüsüyle çalışmaya başladığı; basit aile ve hemşerilik ilişkisi yanında uzmanlaşma ve profesyonelliğe dayanan daha karmaşık bir şekilde yapılanmaya çalıştığı; nam olsun diye suç üstlenme, duygusal ve ritüel bağlılık anlayışına dayanan eylemcilikten ziyade, paravan iş bitiriciler kullanmaya ve rasyonel tercihler yapmaya yöneldiği; rant elde etme esasına dayalı, liderle örgütün diğer elemanları arasındaki mesafenin açıldığı, liderin işadamı kimliğine sahip olduğu, kişisel ve örgüt güvenliğinin ön planda tutulduğu bir evrim sürecine girilmiştir. Örneğin; yeni ortaya çıkmış örgütlerde tetikçilik, taşeron olarak kullanılan profesyonellere yaptırılmaktadır. Bu şekilde, eylemle örgüt arasındaki illiyet bağı ortadan kaldırılmaktadır.

Bu süreç aslında, tüm dünyada mafya tipi organize suç örgütlerinin girdiği bir yapısal değişim sürecidir. Bu süreç içerisinde 'geleneksel mafya' tipinden 'girişimci mafya' tipine geçiş ve dönüşüm söz konusudur.

Girişimci mafya'; mafya tipi organize suç örgütü lider ve grubunun, yasadışı işlerden elde ettiği kazanç ve birikimini yasal sektörlerde yatırıma dönüştürerek, işadamı sıfatıyla ortaya çıkmasıdır. Bunun yanında, bir taraftan illegal yollarla elde ettiği kazancı yasal sektörlerde değerlendirirken; diğer taraftan da sahip oldukları firma, şirket ve işyerlerini örgütlenme, kirli işlerini kamufle etme, karapara aklama, örgütündeki eleman ve adamlarını barındırma amacıyla kullanabilmektedirler. Pino Arlacchi, 'girişimci mafya' kavram ve olgusunu 'Mafya Ahlakı' başlığıyla Türkçemize de çevrilen çalışmasında şu şekilde açıklamaktadır (Arlacchi, 1991:107–109):

“Girişimci-Mafiosi, bilinen bireysel özelliklerinden pek çoğunun yeniden işe koşulduğu, şaşırtıcı bir kültürel evrimin ürünüdür. Tehlikeli işlerden zevk alma, vicdansızlık, eylemlerinin dolaysız sonuçlarına kayıtsız kalabilme gibi eski, hatır sahibi insana özgü bütün nitelikler, duruma özgü ufak tefek değişikliklerle girişimci mafioside de gözlenmektedir.. Mafyanın gücünün sanayide kullanılması, geleneksel topluma özgü değerlerin sürekli bir uyulmama sürecine maruz kaldığı yeni bir olaydır. Mafiosinin işadamlarına dönüşmesi, ilk bakışta görüldüğünden daha sorunludur. Girişimci mafiosi'nin var olduğu bir pazardaki ilk rekabet avantajı, bir koruma şemsiyesinin açılmasından ibarettir”.

Terörün gölgesinde yeniden yapılanmasını tamamlayan organize suç örgütleri, globalleşme ile birlikte seyahat imkanlarının artması, hızla gelişen teknolojinin kendilerine sağladığı imkanlarla dış dünyaya açılmaya ve diğer ülke organize suç örgütleriyle bağlantılar kurmaya başlarken diğer yandan da kamuya ait arazileri işgal

etme, devlet ihalelerini yönlendirme ve gelir düzeyi yüksek iş adamlarından tehdit veya baskı yoluyla haraç alma gibi faaliyetlerle uğraşmaktadır (Aytaç&Bal,1999:123). Zamanla organize suç örgütleri bir kısım üst düzey kamu görevlilerinin bazı kişisel ve ahlaki zaafalarını kullanarak devletle organik bir bağ kurmaya ve kurulan bağlarını da pekiştirmeye çalışır. Fakat ülkede de organize suç örgütlerinin oluşması için müsait bir ortam vardır. Zira büyük hayalleri gerçekleştirmenin yolu alın teri olmaktan çıkarak köşe dönmece olmuştur, ahlaklı olmak yerine ahlaksızlıklar yeni ahlak ve etik kuralları olarak değiştirilmiş ve bu durum topluma empoze edilmeye çalışılmaktadır.

Toplumda doğrular ve yanlışlar yer değiştirmiş, normal ve sağlıklı norm ve değerler yükselen değerler olmaktan çıkarak her türlü negatif kozmopolit kültür erozyonunda yükselen değerler olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Bütün bunlar organize suç örgüt lider ve üyelerinin topluma saygın kişiler olarak görünmelerine yol açarak bir nevi toplumsal kabul görmelerine neden olmuştur (Özdiker,2000:116).

90'lı yılların ortalarına gelindiğinde organize suç örgütleri çek senet tahsilatı, devlet ihaleleri, kiralık suç, hırsızlık mal pazarlama, zorla senet imzalatma, kasa hırsızlığı, oto hırsızlığı, fuhuş, göçmen kaçakçılığı, işçi simsarlığı ve kara para aklama gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Son zamanlarda ise, organize suç örgütleri legal yapılanmaya yönelmiş olup, daha çok çevre yapısına önem vermektedir. Özellikle toplumda önemli konuma sahip kişilere nüfuz etme gayreti içindedirler. Zira bu kişilerin güç ve prestijlerinden faydalanmak istemektedirler (K.O.M.,2003:91).

Organize suç çeteleri kamu görevlileriyle özellikle 1980’li yıllardan sonra daha çok işli dışlı olmaya başlamışlar, faaliyetlerinde bu kamu görevlilerinin etkinliği daha da artmıştır. Bu ilişkiler sayesinde insanların zihninde canlanan silahlı, belalı insanların oluşturduğu çeteler yerini kamu görevlileri ve mafya birlikteliği şeklini alarak bir değişim geçirmiş, mafya geleneksel özelliklerinden sıyrılarak girişimce mafya rolünü üstlenmiştir. Artık mafyanın holdingleri olmakta, mafya inşaat sektörü, ihaleler konusu, arsalar, belediye ve hazine arsalarının sahte evraklarla kapatılması gibi büyük kazanç getiren işlere el atmaya başladılar. Artan iç göçle birlikte başta büyük illerde olmak üzere arsa rantına el koymada mafya ile kimse yarışamadı (Aydın, 2003:67).

1980’li yılların sonrasında, siyasal karar alma mekanizmasındaki rol alan aktörlerin, özel çıkar sağlama gayesi ile toplumda mevcut hukuki, dini, ahlaki ve kültürel normları ihlal edici davranış ve eylemlerde bulunmaları neticesinde ortaya çıkan siyasi alandaki yozlaşma (Aktan ve Şen, 1999:21) sonrası, kamunun sunmuş olduğu imkanlardan, “pastadan pay kapma” daha çok yararlanmada, bazı siyasetçi ve bürokratlar organize suç grupları ile işbirliğine girmeye başlamışlardır.

Türkiye’nin ekonomik gelişmesi istikrarsız olmasına rağmen gelişmekte olan bir ülke olmasından dolayı ekonomideki bu gelişme ülkede yeni imkan ve fırsatlar doğurur. Toplumsal değişim sürecinde ortaya çıkan yeni grup ve örgütler yeni fırsatları değerlendirmek ve yeni kaynaklardan faydalanmak için siyasal-bürokratik karar alma süreçlerine baskı yaparak kendi lehlerine sonuçlar üretmeye çalışırlar. Bu

işleyiş sonuçta yolsuzluk oluşmaya başlar. Bu oluşumda da organize suç grupları büyüklük ve etkinliklerine göre yer alırlar.

Yeraltı dünyasıyla ilgili ilk resmi çalışma dönemin Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel müdürü Dr. Mustafa Tören YÜCEN tarafından 1995 yılında yapılan çalışmadır. Bu çalışmada yeraltı dünyasının ürkütücü boyutlara ulaşarak bir tehdit haline dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. 1995 yılı rakamlarına göre Türkiye’de mafya çatısı altında örgütlü tam yirmi üç bin tetikçi istihdam edilmektedir. Mafyanın ticari işletmeleri korkutmaya yönelik güç ve diğer vasıtaları kullanmasının yanı sıra politika, medya, kamu idaresi, yargı sistemi ve ekonomiyi etkileyerek suç işlediğini, bu çalışma ortaya koyuyordu.

Devlet yönetiminde boşluğu dolduran, illegal mal ve hizmet üreten ulusal ve uluslararası nitelik taşıyan organize suçluluk; şirketler bünyesinde her ülkeye ve kente özgü faaliyet alanları bulunmaktadır. Çek-senet, arazi, ihale, ehliyet, plaka, jeton, bilet ve Pazar mafyası, sanki sosyolojik bir olgu gibi kabullenilmektedir. Organize suçluluğun oluşmasında rol alan toplumsal nedenlerin temelinde, kamu yönetiminin zayıflaması, ceza-adalet sisteminin etkisizliği vardır (Yücel, 1995:40). İnsanlar arasındaki ekonomik eşitsizlik, zenginlerin politik unsurlar düzenlemede belirleyici rol almasına etken olmuş, zenginler, hukuksal kurumları kendi çıkarları lehine kullanmaya başlamışlar, bunun neticesinde ise, ülke ekonomisinin sunmuş olduğu pastadan herkes adil bir şekilde yararlanamamış, zenginlerin sahip olduğu güç sayesinde hukuk sistemi adaleti değil, zengini kayırmıştır. Benzer şekilde, politik ve düzenleyici kurumlar servetin etkisine açıksa, etkin olana karşı yerleşik olana,

statikoyu kayıracaktır. Bu ise sonuçta başlangıçta iyi donanımlı olanların, yani zenginlerin ve güç sahiplerinin politik, hukuksal ve düzenleyici kurumlar tarafından hesaba çekilmeyecekleri bilinci içerisinde hareket ederek, sosyal açıdan zararlı eylemlerde bulunmalarına yol açacaktır. Bu zararlı etkiler, iki yolla kurumsal yapının bozulmasına yol açacaktır. Birincisi; Robin Hood dağıtımı yoludur. Yani sahip olmayanların, sahip olanları şiddet yoluyla ya da politik süreçlerle v.s., yeniden dağıtıma zorlamalarıdır. İkinci bir yol ise; Kral John dağıtımı yoludur. Bu yöntemde, sahip olanların hukuksal, politik ve düzenleyici kurumları, politik müdahaleler ve rüşvet gibi yollarla, kendi yararlarına çalışacak şekilde bozarak, sahip olmayanlardan kendilerine doğru yeniden dağıtım mekanizmaları kurmalarıdır (Güvel, 2004:71).

Türkiye’de daha çok bu ikinci yol kullanılmakta, sistem yozlaştırılarak bazı gruplar kendi yararlarına çalışan bir sistem kurmaya çalışmaktadırlar. Örneğin; Türkiye’de ki iş adamları ve medya patronları ellerindeki ekonomik güç sayesinde, bürokratik ve hukuk sistemine müdahale ederek bunların yozlaşmasını sağlayarak, servetlerine servet katmaktadırlar. Bilindiği üzere medya, dördüncü büyük kuvvet olarak anılmasına rağmen, etkinlik bakımından birinci sırada olduğu söylenebilir. Türkiye’de kamuoyu oluşturmada en önemli etken medyadır. İşte bu nedenle medyanın projektörlerini çevirdiği alanlar gerçekten toplumumuzun gerçek yüzünü mü yansıtmakta, yoksa bir şeyleri gizlemek için araç olarak mı kullanılmaktadır, bunun cevabı maalesef ülkemizde bir şeyleri gizlemek içindir.

Bunu doğrulayacak bir tespitte uluslar arası strateji kuruluşu olan (CSIS 2000)’ın raporunda şu şekilde belirtilmektedir. “ İşadamları, medya,

politikacılar ve bürokratların yozlaşmış karesi ve ördükleri sistem Türk politik ve ekonomik yaşamının her alanına hakim görülmektedir (CSIS,2000).

Bir dönem ülkemizde İçişleri bakanlığı yapan ve bir çok yolsuzluk operasyonunun da dürüst ve ahlaklı kalmayı başara bilen güvenlik güçlerine, yapılan operasyonda destek vererek, güvenlik güçlerinin üzerlerinde oluşabilecek "siyasi baskıyı" en aza indirme gayretinde olan Sadettin TANTAN'ın mafya-organize suç örgütlerinin değişen yüzünü şu şekilde tanımlamak tadır:

"Ülkemizde 1940larda başlayan kentleşme hareketi; sanayileşme, sosyoekonomik ve kültürel gelişmeyle birlikte gidememiş ve geleneksel ailenin yapısında ve işlevinde önemli değişikliklere yol açmıştır.

Kentsel alanlarda geleneksel toplumsal dayanışma ve güvence sistemleri giderek çözülmüş, bunun yerine toplumsal ve kültürel değerleri hiçe sayan, ülke menfaatleri yerine kişisel çıkar, hırs ve ihtirası ön plana alan bir anlayış gelişmiştir.

Bu çarpık gelişme, bir yandan siyasi, ideolojik, dini ve ekonomik menfaat guruplarının bireyleri ve kurumları istismarına müsait bir ortam yaratırken, diğer taraftan bu menfaat guruplarının beslenip her geçen gün daha da güçlenmelerine ve faaliyetlerini sürdürmelerine imkan sağlayan yolsuzluk olgusunun başlı başına bir sektör, bir ekonomik faaliyet alanı haline gelmesine yol açmıştır.

'Soygun ve talan düzeni de diyebileceğimiz yolsuzluk ekonomisi, gelir dağılımının giderek daha fazla bozulmasına ve yoksulluğun daha da artmasına neden olmuştur. Öte yandan, yolsuzluk ve yoksulluğun girdiği etkileşim, cehaleti ve kanun dışılığı besleyerek teröre kaynaklık eden ortamı besleyici bir etki de yapmıştır.

Yıllar boyu yolsuzluk olaylarının ülkemizde yapmış olduğu bu ağır tahribat maalesef ülkemizde göz ardı edilmiş, yolsuzluklar basit birer polisiye olayı şeklinde algılanmıştır. Organize suçlarla yolsuzluk arasındaki ilişki suç ve suçlu ile mücadele eden birimler ve akademisyenlerce gözden kaçırılmıştır. Bu soygun ve talan düzenine karşı sivil toplum bilincine de yeteri ölçüde sahip olunamamıştır. Bunda halkımızın bilinci ve enerjisinin gerçek sorunlar yerine sahte ve suni gündemlerle meşgul edilmesinin önemli bir payı vardır. Böyle olduğu için maalesef halkımız yeterli ölçüde bilinçlenmemiş ve halkın vicdanında ebediyen mahkum olması gereken soyguncu ve sömürücü kişiler saygın ve itibarlı kişiler olarak aramızda dolaşabilmiş hatta önlerinde düğmeler saygı ile iliklenmiştir (www.tesev.org.tr).

Yıllardan beri Türkiye’de soyguncu ve talancı olarak sadece eline silah alıp gasp yapanlar; evlere ya da dükkanlara girip hırsızlık yapanlar gösterildi. Buna karşılık; kendilerine emanet edilen kamu kaynaklarını halkın ihtiyaç ve çıkarlarına göre akılcı bir şekilde kullanacakları yerde; kendilerinin ve yakın çevrelerinin sağlayacakları menfaatlere göre tahsis edenler ve bu tahsisleri alanlar, kamu yatırımlarını ülke ve millet menfaatine ve ekonomik realitelere göre değil; kendilerinin veya çevrelerinin alacakları komisyonlara göre kararlaştıranlar ve bu komisyonları verip karşılığında kaynaklarımızı sömürenler; ekonomik sonuçlara yol açacak nitelikteki kararları ve uygulamaları halkın çıkarlarına göre değil, işbirliği içerisinde oldukları çevrelerin çıkarlarına göre alanlar ve icra edenler ve bu kararlardan nemalananlar ve böylece kamu kaynaklarını istihdam yaratıcı, üretim

artışı sağlayıcı, rekabet gücü kazandırıcı ekonomik faaliyetlere değil; kendilerine ve işbirliği ettikleri çevrelere haksız çıkarlar ve rantlar sağlayacak şekilde aktaranlar ve bunlardan rantlar sağlayanlar, kısacası yolsuzluk ekonomisinin mimarları ve aktörleri etkili, güçlü ve saygın insanlar olarak topluma lanse edildiler.

İnsanların çoğunlukla onların tayin ettiği gündem çerçevesinde düşünmek, değerlendirmeler yapmak durumunda bırakıldı. Önemliyi önemsiz, önemsizi önemli olarak göstermeye muvaffak oldular. Çünkü önemli ile önemsizi tayin etme tekeli onların ellerindeydi. Böyle bir ortamda onların tayin ettiği sahte gündemin peşine takılanlar övgüler kazandı, aksine davrananlar kınandı, tecrit edildi (www.tesev.org.tr).

Yolsuzluk, organize suç, kara para aklama gibi suçlar ancak 1990'lardan itibaren uluslararası kuruluşların ilgi ve takip alanı içerisine girmiştir. 1990 öncesi yani Soğuk Savaş yıllarında yolsuzluk ve kara para gibi olgular uluslar arası ekonomi için bir tehdit unsuru olarak algılanmıyordu. 1990 sonrasında yolsuzluk ve benzeri suçlar sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası bir tehdit olarak değerlendirilmeye başlandı.

Bunda en önemli etken olarak Soğuk Savaş yıllarında yolsuzluğun süper güçler tarafından az gelişmiş ülke yönetici ve bürokratlarını işbirlikçi hale getirmek, yozlaştırmak, bağımsızlıklarını yok etmek için kullanılan bir araç olarak kullanılmasında aramak daha doğru olacaktır. Yoksa uluslararası sistem bugün daha ahlaklı olduğu için değil; yozlaşma ve yolsuzluk, rüşvet, kara para gibi enstrümanlar

dünya çapında hakimiyet için kullanılan araçlar olmaktan giderek çıktığı için bu gelişme yaşanmaktadır“ (www.tesev.org.tr).

Türkiye’de güvenlik güçleri, daha çok her an göz önünde bulunan suç organizasyonlarına, (örneğin, motosiklet çetelerine, sokak çetelerine, uyuşturucu çetelerine, gasp çetelerine) karşı medyada ses getiren, gazetelerin manşetlerinde yer alan, halk tarafından gayri meşru görünen, açıkça şiddet içeren olaylara karşı operasyonlarda bulunmayı tercih etmektedir. Ülkemizde yaşanan yolsuzluk olayının gerçek faillerinin üzeri bu tarz operasyonlarla örtülmektedir.

Türkiye gibi ideolojik unsurların devlet yapısında önemli yer edindiği devletlerde, güvenlik ve yargı birimlerinin, yani hukuk uygulayıcıların ideolojik faktörler ve rejimin korunması üzerinde odaklaşmaları, organize suçun göz ardı edilmesine yol açmakta; daha da ötesi devlet içinde yer alan gruplarla, politikacı ve bürokratlarla organize suç arasında bağlantılar kurulmasına kapı açmaktadır. Devlet görevlileri bu noktada politik muhalifleri ve ideolojik tehditleri ortadan kaldırmada organize suçu kullanabilmektedir. Devlet görevlileri, organize suç ve terör örgütleri arasında yasadışı bir ittifak kurulabilmektedir.

Organize suçlar; değişen yüzüyle beraber, sadece yasa dışı alanlarda değil yasal alanlarda da çeşitli aktivitelerde bulunmaya başlamıştır. Organize suçun yasal alanlara/yasal piyasalara çeşitli şekillerde sızarak bir değişim geçirmiştir. Bu sızma yolları şu şekilde olmaktadır. Kartellerde endüstrilerin kartel sözleşmesine uymasını sağlamak; özelliklede yol yapımı, inşaat, atık yok etme gibi kamu kurumları

tarafından yürütülen ihale piyasalarıyla ilgili endüstrilerdeki kartel anlaşmalarının uygulanmasında organize suçun katkısı söz konusudur. Piyasaya yeni rakip girmesini engeller, böylece organize suç, mevcut firmanın/firmaların rantlarının düşmesini önler.

Yasal işlere doğrudan yatırım yapmak ve bunların yönetimini ele geçirecek kendisini gizler ve bundan yararlanır. Bu yararlar şöylece açıklanabilir: Öncelikle, organize suç üyeleri kendi gerçek işlerini gizleyebilmek için yasal bir gelire gereksinim duyacaktır. Bu nedenle yasadışı mal ve/veya hizmet arzı, tefecilik ya da yasa dışı bahisle ilgili aktiviteleri gizleyecek küçük dükkanlar, barlar ya da restoranlar gibi ticari mekanlar gerektirecektir. İkincisi, yasa dışı aktiviteler, yasal aktiviteler tarafından da kullanılan ulaşım, iletişim ve depolama gibi hizmetlere gereksinim duymaktadır; .u nedenle iki aktivite türünü bütünleştirmek karlı olacaktır. Üçüncü olarak, organize suç karlarının en azından bir kısmını aklamaya gereksinim duyacaktır. Bunu kontrolü altındaki bir işletme aktivitesi aracılığıyla yapmak para aklama riskini azaltacaktır. Dördüncü olarak, yasal işler organize suçun portföyünü farklı riske ve getiriye sahip yatırımlarla çeşitlendirmesini sağlama fırsatı olarak da görülebilecektir (Güvel, 2004:21).

2.1.1. Mafya- Siyasetçi İlişkisi ve Yolsuzluk

Ülkemizde mafya ile siyaset kurumunun bir birleri ile etkileşime girmesinde, en temel ve yönlendirici faktör, siyasetin finansmanında organize suç gruplarının etkinliğidir. Ülkemizde halen siyasetin finansmanı şeffaflıktan uzak bir görünüm arz etmektedir.

Siyaset; günümüz Türkiye’inde kamuya hizmet etmenin değil, bireysel olarak yükselmenin ve zengin olmanın bir aracı olarak görülmektedir. Böyle bir anlayışa sahip siyasetinde her türlü yolsuzluğa açık olması şaşılmaması gereken bir durumdur.

Organize suç örgütlerinin ülkemizde ve uluslar arası arenada bu kadar güçlenmesinde ve dokunulmazlık zırhına bürünmesinde en önemli etkenlerden biri de siyasetle olan ilişkilidir. Ülkemizde siyasetin finansörü hep tartışmalı bir alan olagelmıştır. Bu konuda en sert söylemi ise Prof. Dr. Osman ALTUĞ’a aittir. Siyasetçi mafya ilişkilerini şu şekilde belirtmektedir. “Türkiye’de Demokrasilik oyunu oynuyoruz, demokrasi varmış gibi hareket ediyoruz. Hal bu ki demokrasinin D’si yoktur. Demokrasi halkın yönetime katılmasıdır. Türkiye’de demokrasi olarak sunulan sistem parası olanların demokrasisidir. Çünkü siyasetin finansmanını halk, seçmez yapmaz. Küçük yerlerde siyaset ağları diye nitelendirilen, ama makro düzeyde bakınca siyasetin finansmanını yapanların siyasetin aktörleri olduğunu görülmektedir. Siyasetin finansmanını hak yapmazsa, parası olanlar yayarsa o sistemin adı “parakresidir”. Siyasetin finansörleri paralarını kayıt dışı kazananlardır. En hafif ifadesi ile vergisiz kazananlardır. Daha ağır bir ifade ile uyuşturucu kaçakçıları, tarihi eser kaçakçıları, beyaz kadın tacirleri, organ tacirleridir.

Literatürde bunlara mafya denilmektedir. Bu nedenle Türkiye demokrasisinin ve siyasetinin finansmanını mafya yapmaktadır. Mafya, halkın karşısına kimi zaman “bakan” olarak çıkmaktadır. Dolayısı ile Türkiye’de siyasetin finansmanı ile mafya bağlantısı net şekilde ortaya konulmaktadır. Mafya halkın karşısına bir çok ülkede bakan, başbakan, milletvekili, cumhur başkanı, kulüp başkanı, belediye başkanı, bürokrat, belediye meclis üyesi olarak çıkar. Türkiye’de bir tane parti vardır, o da menfaat partisidir (Aydın, 2003:71).

Ülkemizde bir dönem bakanlık yapmış ve susurluk araştırma kurulunda görev almış olan, susurluk konusunda birçok gizli bilgiye sahip olan F. SAĞLAR; Susurluk kazasının meydana geldiğinde kullanılan Mercedes marka otodan yola çıkarak Mafya Siyasetçi- Bürokrat üçgenine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bilindiği gibi ülkemizde genellikle Mercedes marka araçlar makam aracı olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşımdan hareketle F. SAĞLAR şunları söylemektedir.

“Makam arabasının makam koltuğu arka sağ koltuktur. Makam arabasını sevk eden şoför ön solda bildiğiniz gibi. Ama makamı koruyan poliste ön sağda ya da koruma görevlisi de ön sağ koltukta oturur. Genellikle arka sol koltukta da makamla ilişkisi bulunan insanlar olurlar. Bunlar dış dünyayla ya da dostluk derecesine göre oraya oturma hakkını elde ederler. Şimdi bakın Mercedes’in trafik kazasındaki bu tabloya. Makam koltuğunda Abdullah Çatlı oturuyor, katliam sanığı. Üzerinde devletin ona vermiş olduğu sahte kimlik, emniyet görevlisi kimliği. Makamı koruyan koltukta bir siyasetçi oturuyor. Sedat Bucak, ön sağ koltukta. Makam aracını sevk idare eden bir bürokrat, bir güvenlik görevlisi. Oda sol koltukta oturuyor. Dış dünyayla, iş ale

miyle veya dünyevi alemle ilişkisini sağlayan arka sol koltukta da bir bayan oturuyor, Gonca Us ismi. Şimdi baktığımız zaman bu tablo, bu fotoğraf aslında Türkiye'nin kimler tarafından ne Şekilde yönlendirildiğini, yönetildiğini, hangi oluşumla Türkiye'deki düzenin idare edildiğini, gösteriyor” (ATO,2001:33).

Organize suğluluğun, siyaset ile olan ilişkisi konusunda ęalıřmaları olan araştırmacı Shelly, bu konu hakkında düşüncelerine baktığımızda;”organize suğluluğun, siyasi sistem ve süreçlere sızması, siyasi kollamacılığa ve kontrol edilen piyasalara yol ağmıştır. Seçim kampanyaları ve diğer siyasi nitelikli kampanyalar, organize suç örgütleri tarafından finanse edildikleri ve dolayısıyla kendi temsilcileri ya da elemanları parlamentoya seğildiklerinde, toplumu otoriter bir rejimden demokratik bir yönetime doğru yönlendirecek yasal bir yapının oluşturulma imknı da azalmaktadır” (Shelley, 1995:469).

Türkiye’de mafyanın değişen yüzü ile ilgili olarak en belirgin özelliği artık ülke vatandaşının karşısına her türlü kılıkla ęıkmasıdır. Yani bin bir surat olmasıdır. Eskiden olduğu gibi kabadayı tanımlamasına denk düşen mafyayı bulmak zorlaşmaktadır. Görünümleri değişmekle birlikte devlet içine ve sermayenin içine girmektedir. Türkiye’deki organize suçluluk artık batı tipli mafya organizasyonlarına benzemektedir. Türkiye’deki mafya oluşumları esas olarak devletin kaynaklarından beslenmektedir. Genel bir ilke olarak Şu söylenbilir. “para nerde ise mafya oradadır”.

Örgütlü suçların giderek mali yapılarını güçlendirmesi devletin mali yapısına bile etki etmekte, toplum düzeninin kamu yönetimine ve yasal düzenlerin yozlaşmasına yol açmaktadır. Bazı durumlarda politikacılara kendi yasa değerlerini dayatmakta, bu yolla da devletin temel unsurlarından olan hukukun bağımsızlığını zedelemektedirler. Bütün bu oluşumlar sonucunda yozlaşma ile beraber örgütlü suçlar kurumsallaşır, bu gelişmenin devamında da devlet vatandaşların hak ve özgürlüklerini koruyamayacak bir duruma gelir. Suç örgütleri çabuk kazanç sağlamak için yozlaştırma, can ve mal ile tehdit etme, şantaj gibi yolları kullanarak vatandaş iradesinin oluşmasını engeller. Böyle bir sürecin devam etmesi kendi geleceğini kendisi belirleyemeyen bir toplum oluşmasına sebep olur. Ne kadar kararlı olunursa olunsun hiçbir yasa hiçbir güvenlik gücü böyle bir toplumu koruma gücünü kendinde bulamaz (Ziegler, 2000: 45).

Türkiye’de, Organize Suç grupları ile siyasetin etkileşim içinde olmasında önemli bir etkende, daha önce açıklamaya çalışılan rant kollama ile gerçekleşmektedir. Ekonomik değişimin hızlı gerçekleştiği dönemlerde "rant kollama" olgusu da ön plana çıkmakta ve organize suçluluğa imkan vermektedir (Dinçkol,2002:116).

Rant kollama, sosyo-ekonomik düzeni yozlaştırarak çıkar sağlamaya yönelik girişimlerin ortaya çıktığı bir süreçtir. Rant kollama sürecinin taraflarını, rant dağıtan kesim (politikacı ve bürokratlar) ve rant kollayan kesim (yasal baskı grupları, çıkar grupları) şeklinde ayırmak mümkündür (Ekici&Demir2000:157). Doğal olarak politikacılarla ilişki içinde olan "organize suç örgütleri" de rant kollayanlar arasında

bulunacaktır.

Rant kollama faaliyetleri, kamu kesiminin ekonomi içindeki payı ile doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki kamu kesiminin kontrolünde bulunan kaynaklar genişledikçe, değişik yollarla aktarılabilecek kaynakların artmasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Ekici&Demir2000:158-159).

Rant dağıtımında yer alan politikacılar ve bürokratlar, aynı zamanda politik sürecin de önemli yapı taşlarıdır. Politikacılar, kendilerini destekleyerek iktidara taşıyan yasal baskı gruplarının yanısıra, bazıları destek aldıkları organize suç örgütlerine de, seçimlerden sonra krediler, kadro ihdası, teşvikler, izinler ve pek çok kamusal kaynağı ve olanağı seferber ederken, aynı zamanda gelecekteki çıkarları için de yatırım yapmaktadırlar. Sürekli olarak yetkisini genişletmeye çalışan bürokratlar ise, elde etmiş oldukları yetkileri, kimi zaman politikacılar adına, çoğu zaman da kendi adlarına kullanarak rant dağıtımında politikacılarla birlikte aktif rol almaktadırlar. Özellikle politik yozlaşmanın yoğun olduğu gelişmekte olan ülkelerde bürokratlar, kamunun tekelinde olan kaynakları kişisel ilişkilerinin İyi olduğu gruplara yönlendirme konusunda siyasal iktidarı etkilemekte ve bir takım özel çıkarlar karşılığında söz konusu kaynakları dağıtmaktadırlar (Ekici&Demir2000:116-118).

Türkiye’de yaşanan yolsuzluğun en temel nedenlerinden birisi de, hükümetin yani siyasi çevrelerin rant dağıtma gücüne sahip olmasıdır. Devlet kurumlarının zayıf olması, hesap vermemesi, şeffaf olmaması rant dağıtma gücünü tamamlayan faktörlerdir. Hükümet, rant dağıtma gücüne sahip olmadığına, bir anlam ifade

etmeyecektir. İşte ülkemizdeki hükümetin elindeki gücün yüksekliği oranında gücün kullanımını da bozulacak ve yolsuzluk ortaya çıkacaktır. “Her güç bozar, mutlak güç mutlak bozar” sözünden de anlaşılabilceği gibi, hesap vermeyen bir hükümet yolsuzluğun asıl aktörü olabilmektedir.

Mafyanın kamu görevlileriyle ilişkileri konusunda İstanbul Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlar ve Silah Kaçakçılığı Şubesi eski müdürü olan Adil Serdar SAÇAN, Umut vakfının Kasım 2000 yılında düzenlediği silahsızlanma konulu panelde yaptığı konuşmada “mafyanın olduğu her yerde mutlaka kamu görevlileri de, politikacılar da, basın da, iş adamı da vardır. Bunların bazıları mafya tarafından satın alınmışlardır. Eğer yok bu, bu işin içerisinde değil der iseniz, mafya olgusunun tanımını bilmiyorsunuz” demekte, aynı panelde İstanbul Barosu eski başkanı Yücel SAYMAN mafyanın oluşumunda belirleyici aktörün devletin bizzat kendisi olduğu, mafyayı yaratanın devletin çalışanları olduğunu beyan etmiş, bu konuyla ilgili “Mafyanın, tanımını itibarı ile devletten doğar, yan şu ya da bu nedenle oradan kaynaklanır. Yoksa insanlar devlete girmezler. Yani bir mafya örgütü kurup devletten adam satın almazlar. Bu devletin ürettiği bir şeydir mafya, öyle de bakmak gerekir, Türkiye’de bu da kullanıldı, yani devlet için savaşanlar oldu, yani sistemin kendisi şiddeti ve özellikle silaha dayalı şiddeti yarattı.” demektedir.

Mafya-Siyasetçi ilişkilerine bakıldığında, siyaset kurumunun-toplumsal yaşamın sürdürülmesinde en önemli toplumsal kurumun-asli fonksiyonundan toplumsal sürekliliği zaafa uğratabilecek sapmalar gösterdiğini söyleyebiliriz. Siyaset

kurumunun en önemli işlevi kamuda toplanan kaynakları kamu yararına kullanmak ve dağıtmaktır. Temel ölçüt “kamu yararı” dır.

Kamunun katılmadığı, denetleyemediği bir siyaset, dokunulmaz zırhı içine saklanmış, finansmanını karanlık güçlerin yaptığı bir siyaset, hukukun üstünlüğü yerine paranın ve gücün etkisi altındaki bir siyaset doğal olarak kamunun-halk-hizmetinde olmayacaktır. Bu bağlamda, siyaset kurumu disfonksiyonel ya da fonksiyonsuz özellikler göstermektedir (Merton, 1968:185-248). Hatta siyaset kurumu yönettiği halka yabancılaşma içindedir. Organize suç örgütleriyle iş birliği içerisinde kamusal kaynakların rant olarak dağıtımı ve paylaşımı kurumsal bozulmanın, yozlaşmanın boyutlarını göstermektedir.

Siyaset kurumunun, özellikle Türkiye özelinde, kuruluş dönemindeki ilke ve fonksiyonlarından gittikçe farklılaştığı ve hatta her seçim dönemi ve sonrası sürekli değişen bir yapılanmasından söz edilebilir. Siyasetçi-Mafya ilişkisi bağlamında mafya-organize suç örgütleri mahalle kabadayılığında kamuda rant dağıtımına; rant kollama, ihale komisyonlarına müdahaleye kadar uzanan bir fonksiyon kazanmasından söz edilebilir. Toplumsal uygulamalar yeniden üretilir, yapısal nedensellikten çok toplumsal eylem yeniden üretilir (Giddens, 1984:227).

2.1.2. Mafya- Bürokrat İlişkisi ve Yolsuzluk

Genel anlamda, bürokrat – mafya ilişkisi; devlet Memuru statüsünde yetkili kamu çalışanlarının, mafya ile iş birliği yapmasını içerir. Bu bağlamda kamu görevlisi-polis-jandarma-kamu kurumlarındaki üst düzey görevliler vb. devlet kademesinde çalışan, çalışma usul ve prensipleri kanunlarla belirlenmiş görevlileri kapsamaktadır. Bu bakımdan mafyanın güvenlik güçleriyle olan ilişkisi mafya-bürokrat görevlisi içerisinde değerlendirilebilir. Çünkü polis ve jandarma ve kamu görevlileri kamu adına görev yapan yetkili devlet görevlileridir.

Kamu görevlisinin, devlet tarafından kamu adına kullanılması için kendisine verilmiş kamu gücünün ve tasarrufunun özelliği nispetinde, mafya ile ilişkisinin boyutu değişmektedir. Şöyle ki; üst düzey bir devlet memurunun kamu adına tasarruf yetkisi, yani imza atma yetkisinden kaynaklanan gücü normal bir memurun gücünün çok üstündedir. İşte bu nedenle mafya, ülkemizde genel olarak alt derecede bulunan memur-bürokratlarla da ilişki içerisinde olmasına rağmen genellikle kamudan kaynaklanan tasarruf gücünü (imza atma yetkisini) elinde bulunduran üst düzey bürokratlarla daha çok ilişki içerisinde dir.

Bu ilişki daha çok ihale mafyasının bürokratlarla olan ilişkilerinde görülmektedir. İhale mafyası varlığını devam ettirebilmek için kamunun açmış olduğu büyük ihaleleri alması gerekir. Bunun için bu ihalede yetkili kişilerle menfaatsel ilişki içerisine girip ihalelerin kendilerinde kalmasını sağlamaktadırlar. Buna bir örnek olarak Vurgun operasyonudur (Bkz. s.133).

Bilindiği gibi ülkelerin temizleyici filtrelerinin başında, yargı gelir. Yargı erkinin sağlıklı işlememesi, ülke içinde birçok sosyal olayı da etkilemektedir.

Günümüzde beyaz yakalı suçlular ile yani yüksek düzeydeki iş adamı ve bürokratların yapmış oldukları suçlar ile organize suç örgütleri iç içe geçmiştir. Yüksek düzeyde bulunan bürokratlar işlemlerini yerine getirirken yıldırma ve korkutma amacıyla organize suç gruplarının desteklerini almaktadırlar. Kimi zaman ise onlarla içli dışlı çalışmaktadırlar.

Ülkemizde yaşanan yolsuzluk olayında, ülkeyi yöneten siyasilerin ve bürokratların etkinliğini ortaya koyacak bir çalışmada Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin 2001 yılı içinde yayınladığı, "Savurganlık Ekonomisi" adlı rapordur. Bu rapora göre, 1990 ve 2000 yılları arasını kapsayan 10 yıllık sürede yaklaşık 195 Milyar ABD dolarının devleti yönetenlerce irrasyonel ekonomi prensiplerine göre harcadığını ve kendi şahsi kayırmacılıkları ile yok edildiğini bizlere göstermektedir. Aynı şekilde, 2000-2002 yılları arasında, Devletimizin yaklaşık 20 Milyar ABD doları "görev zararı" olduğu ortaya kondu.

Dünyanın gelişmiş hiçbir ülkesinde görev zararı diye bir tanımlama bulunmamaktadır. Maalesef bu tanımlama bizim gibi gelişmesini bir türlü tamamlayamayan, yolsuzluğun hüküm sürdüğü devletlere özgü, bir yolsuzluk yapma veya yapılan yolsuzlukları kapatma biçimidir.

Türk toplumsal değer yargıları içerisinde başarıya çok önem verilmektedir. Bir insanın itibarı, saygınlığı o insanın toplumdaki iş ve kazanç durumuna oldukça bağlı

kalmaktadır. Eskilerin söylemlerinde bu durum “ cebinde ne kadar paran varsa o kadarlık adamsın” sözü ile anlatılmaktadır. Ülkemizin bürokratik sistemi içerisinde birçok bürokrat, “buyurun efendim” şeklinde kapısını açan makam şoföründen daha az ücret aldığı bir gerçektir. Böyle durumların vermiş olduğu psikolojik baskı ile karşı karşıya kalan bürokrat, yanlış/kanunsuz yollara sapabilmekte, amaç olarak para kazanmayı temel hedef olarak seçebilmektedir. Bu yaklaşım içerisinde görev yapan bürokrat, “bal tutan parmağını yalar, yağmur yağarken küpünü dolduracaksın, devletin malı deniz” mantığıyla hareket ederek, devletin kaynaklarını kendi şahsi çıkarları için kullanabilmektedir (Arslan, 2001:83).

Ülkemizde yakın zaman önce gerçekleşen, iki siyasi partiyi birbirine düşüren, mafya-siyaset-bürokrasinin kol kola olduğunu gösteren bir gelişmede Türk Bank yolsuzluğudur (Arslan, 2001).

Türkiye Cumhuriyetinin 55. Hükümetinin gen soruyla düşürülmesiyle sonuçlanan Türk-Bank yolsuzluğu siyasetçilerin, çete üyelerinin ve zenginliğinin kaynağını bilmeyen iş adamlarının adı karıştığı, eşi görülmemiş bir yolsuzluk örneğidir. Devlete ait bir bankanın özelleştirilmesinde ihaleye katılacak olan iş adamlarına mafya aracılığı ile baskı kurulurken, bundan haberi olan Başbakanın satışın gerçekleşmesine göz yumulması ve bankanın satış işlemini yürüten Merkez Bankası Başkanın ise Milli İstihbarat teşkilatının bankayı almak isteyen kişinin diğer iş adamlarına yapmış olduğu bu baskıyı belirten sakınca yazısını sümen altı etmesi

yolsuzluk olayının bürokrasi ayağını oluşturmaktadır. Yine görüşmelerin devam ettiği süreç içerisinde bir devlet bakanını ziyaret ederek banka almak istediğini belirten yukarıdaki sakıncalı şahsın, bankayı almak isteyen diğer şahıslara mafya vasıtası ile yaptığı baskının Mit tarafından görüşmeleri yapan bakana ileildiği halde bakanın müdahalede bulunmaması ilginçtir. Enteresan bir olay da Emniyet Genel Müdürlüğünün Bankayı almak isteyen iş adamının devreye mafyayı soktuğunu içerir yazıyı başbakanlığa gönderdiği halde yazının başbakanlıkta kaybolmasıdır (Şener, 2001: 79-80).

Arkasında siyasi güç olan bir şahıs, hiç parası olmadan banka satın alabilmekte ve sonuçta bu banka ve bankalar batarak zarar milli bütçeye yüklenmektedir. Bu konuda ülkemiz zengin örneklerle doludur. Bunlardan bir tanesi de Türk Bank ihalesidir (Arslan, 2001:145).

Bürokrasinin, ülkemizde yakın zaman önce yaşanan banka yolsuzluklarında ki rollerini Ankara Ticaret Odası Başkanı isim vererek açıklamaktadır. Tez de İsimlerle/Şahıslarla uğraşılmadığından isimleri verilmeyip ad ve soyadların baş harflerini verilmiştir. Ankara Ticaret Odası Başkanı Sinan AYGÜN 2001 yılı ocak ayında düzenlenen “Yolsuzluk Kıskaçında Türkiye” isimli panelde, kamu bankaları/kurumlarında çalışıp emekli olup veya istifa ederek içi boşaltılan bankalarda çalışmaya başlayan şahısları şu şekilde açıklıyordu (ATO,2001:11-13):

EA, Banka ve Kambiyo Genel Müdürü olarak görev yaptığı sırada 15.10.1997 tarihinde istifa ederek, 24.12.1997'de **Yurtbank** Genel Müdür Yardım

cısı ve Yönetim Kurulu Üyesi olarak göreve başlıyor.

BE, Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıplar Kurulu Başkanırken, 31.3.1997 tarihinde istifa ediyor, ertesi gün **Yurtbank** Genel Müdür Yardımcısı ve Yönetim Kurulu Üyesi oluyor.

MK, Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıplar Kurulu Başkanırken, 1998 Ağustosunda emekli olup, 1 Eylül'de **Yurtbank'ta** çalışmaya başlıyor.

MS, Ziraat Bankası Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yaparken, 16 Temmuz 1997 de istifa ediyor, 1 Ağustos 1997'de **Kentbank'ta** göreve başlıyor.

EA, Ziraat Bankası Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yaparken, 16.6.1999'da istifa ediyor, aynı gün **İnterbank** Genel Müdür Yardımcısı olarak göreve başlıyor.

SŞD, Ziraat Bankası Genel Müdür Vekili ve Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yaparken, 16 Ocak 1998'de istifa ediyor, aynı tarihte usulsüz olarak kredi tahsis ettiği **Ceylan Holding'de** finans koordinatörü olarak göreve başlıyor.

YD, Başbakanlık Hazine Müsteşarı olarak görev yaptığı sırada 4.5.1995 tarihinde ayrılıp, 1995 Haziran ayında **Toprakbank** Yönetim Kurulu Başkanı olarak göreve başlıyor.

TA, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı iken, 1.3.1993 tarihinde bu göre

vinden ayrılıp, aynı gün **Koçbank** Yönetim Kurulu Başkanı olarak göreve başlıyor.

AMB, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı olarak görev yaptığı sırada 8.2.1994 tarihinde görevinden ayrılıp, 1.1.1995 tarihinde Bayındır Holding'te göreve başlıyor...

MS, Halkbank Genel Müdür Yardımcısı ve Ziraat Bankası Genel Müdür Yardımcısı iken, 5.1.1996 da görevinden ayrılıp, kredi ilişkisinde bulunduğu İhlas Grubuna ait **İhlas Finans** Genel Müdürü olarak göreve başlıyor.

FG, Vakıfbank Genel Müdürü iken, Nisan 1997'de görevinden ayrılıyor, kredi ilişkisinde bulunduğu Bayındır Holding'e Finans Koordinatörü oluyor.

HK Vakıfbank Genel Müdürü iken, 10 Mart 1998 tarihinde görevinden ayrılıp, kredi ilişkisinde bulunduğu Süzer Holding Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, **Kentbank** Yönetim Kurulu Üyesi ve Kent leasing Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev alıyor.

Görüldüğü gibi, bu isimlerin ortak özelliği kamuda üst düzeyde çalışanlar olması ve aynı şekilde bu insanların bir tesadüf(!) sonucu içi boşaltılan bankaların üst düzey görevlileri olmalarıdır.

Türkiye'de ki geçerli olan yasalar gereği bu insanların bu bankalarda çalışmaması gerekir. Çünkü Bankaların Kuruluşu ve Çalışma Usullerini gösteren kanunda;

“Bu kanun genel bütçeye dahil daire, kurum ve kuruluşlar ile katma bütçeli kuruluşlar ve bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, fonlarda, belediyelerde,

özel idarelerde, sermayesinin yarısından fazlası ayrı ayrı ya da birlikte Hazine'ce veya yukarıda belirtilen kuruluşlarca karşılanan yerlerde, aylık ücret ya da ödenek almak suretiyle görev yapmış olanlar hakkında uygulanır. Bu madde kapsamına giren yerlerdeki görevlerinden hangi sebeple olursa olsun ayrılanlar, ayrıldıkları tarihten önceki iki yıl içinde hizmetinde buldukları daire, kurum ve kuruluşlara karşı, ayrıldıkları tarihten başlayarak üç yıl süreyle o daire, idare, kurum ve kuruluştaki faaliyet alanları ile ilgili konular da doğrudan doğruya veya dolaylı olarak görev ve iş alamazlar, taahhüte giremezler, komisyonculuk ve temsilcilik yapamazlar." şeklinde bağlayıcı hüküm vardır.

Mafya-Bürokrat ilişkisi incelendiğinde, aykırı fırsatlar kuramına göre, yasal fırsatlar engellendiğinde insanlar yasal olmayan fırsatlardan yararlanma yoluna giderler (Williams and Mc Shane, 1988:75). Normal maaşıyla istediği hayatı yaşayamayan bürokrat, yasal olmayan yollara başvurur. Şoföründen daha az maaş alan bürokrat anomi kuramına göre kendini psikolojik olarak aşağılık kompleksine kapılarak bu durumu telafi etme yoluna gider. Görevini, görev tanımına göre değil, kişisel çıkarına göre yapmaya başlar. Kültürel amaçlarla, amaca varılacak yollar çelişir ve değer kaymaları doğar (Marshall, 1999:33-34). Böyle durumlarla karşılaşan bürokrat' ta görevine yabancılaşır (Merton, 1964:218). Aynı zamanda yapısal-fonksiyonel yaklaşıma göre, disfonksiyon ya da bozuk işlev devreye girer (Merton, 1968:185-248).

2.1.3. Mafya - Yargı İlişkisi ve Yolsuzluk

Mafya-Yargı ilişkisi genellikle Güvenlik Güçleri (Polis Jandarma vb)-mafya ilişkisinden başlayıp, bu ilişkiyi başarıyla tamamlayabilen ve ekonomik yönden haksız şekilde büyüyen ve bu büyüklüğü nispetinde güç elde eden mafyanın, daha sonraki aşamada yargıda görevli hakim ve savcılarını etki altına alma çalışması şeklinde gerçekleşmektedir.

Güvenlik Güçleri (Polis Jandarma v.b)-Mafya ilişkisinde mafyanın küçük çaplı kazanımları artık kendisine yetmemekte, kendisiyle mücadelede görevli güvenlik güçlerini ekarte edip kendisiyle uğraşmasını ve kendisine sorun çıkarmasını engellemek amacıyla yargısal boyutta bir ilişki içersine girmeye çalışmaktadır. Bu yapıda kendisine karışan güvenlik güçlerinin etkinliğini azaltacak en önemli unsur da yargıdır. Çünkü yüz binlere personeli bulunan güvenlik güçleri içerisinde satılmış insanlar olduğu kadar, dürüst, namuslu ve ahlaklı insanlar her zaman vardır. bu özelliklere sahip insanlar da mafya ile mücadele edecektir. İşte bu insanların mücadelesini etkisiz hale getirebilmek için başlıca faktör yargıdır.

Mafya kendisine güvenlik güçleri tarafından yapılabilecek bir operasyonda çöktürülmek, dağılmamak ve etkinliğini yitirmemek için yargı ile menfaat ilişkisi ağı içerisinde olmak zorundadır.

Yargı çalışanlarının diğer ülkelere göre iş yoğunluğu bakımından çok fazla olması ve bu iş yoğunluğuna rağmen ekonomik gereksinimlerini karşılayacak tatminkar bir ücret almaması da yargıda meydana gelen bozulmaların bir sebebidir.

1898-1999 Adli yılı açılış töreninde konuşan Yargıtay Birinci Başkanı Mehmet UYGUN, devleti yönetenlerin yüzüne karşı şunları söylüyordu; “Üzülerek söylüyorum ki, hak dağıtma görevlisi hakim, maişet hakkını vermeyenlere karşı hak arama durumuna düşürülmüştür. Bilinmelidir ki, vicdanı ile cüzdanı arasına sıkışan hakimin kararı, tam ve sağlıklı olacağını düşünmek insan aklına ve doğasına ters düşer. Yargının gereksinimlerini yerine getiremeyip onu sarsanlar; altında her şeyin kalacağı, adalet çıtasının çöküşünün devletin çöküşünün tek sorumlusu olacaklarını bilmelidirler. Bunun hesabını tarihe, insanlığa ve vicdanlara asla veremezler.” (Şener, 2001:106).

Türkiye’de maalesef Yargı-mafya ilişkisini ortaya koyan bir takım olaylar yaşanmıştır. Aşağıda yakın geçmiş zamanda basına yansıyan ciddi olaylara örnek sunulmuştur.

1. İstanbul ilinde Sarıyer Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapmış bir kamu görevlisinin kamuoyunda Banker Bako olarak bilinen Baki Cengiz GÜNDÜZ’ün savcının evinde bulunduğu yönünde güçlü iddialar üzerine savcının evinde bu şahsı yakalamak için izin istenmiş, maalesef bu izin İstanbul ili Cumhuriyet Başsavcısı tarafından verilmemiş, daha sonraları yakalanan Banker Bako arandığı dönemde Cumhuriyet Savcısının evinde saklandığını beyan etmiştir. Bu tez çalışmasında Banker Bako’nun ifadesini alan görevliler ile yapılan mülakatta; şu çarpıcı bilgiler alınmıştır. “Banker Bako tefe yolu ile para toplama işine ilk önce bir emekli askerden aldığı para ile başladığını, daha sonraları bu emekli askeri yanına müdür olarak çalıştırmaya başladığını, emekli askerin yardımı ile diğer çalışan veya emekli asker

ve polis amirlerinden para topladığını, bu paraları kendisine sermaye yapıp iş adamları ile çalışmaya başladığını, en son aşamasında halktan da para topladığını, bu şekilde Banker Bako olarak tanındığını, piyasanın kötüye gitmesi neticesi iflasın eşiğine geldiğinde, gayri resmi yoldan para kazanarak işletilmesi için kendisine verilen para sahiplerinden özellikle yüksek rütbedeki asker ve polis amirlerinin kendisine baskı yaptığını, bu nedenle iş adamı ve halktan topladığı büyük miktardaki parayı faizleri ile bu şahıslara vermek zorunda kaldığını”beyan etmiştir.

Banker Bako, parasal gücü ile polis tarafından arandığı dönemde görevi suçluları

Adalet mekanizması içerisinde tespit etmesi gereken Cumhuriyet Savcısının evinde saklanması ülkemizin acı bir gerçeğidir.

Banker Bako’yu evinde saklayan Cumhuriyet Savcısının bu ilk olayı değildir, bir sonraki olayı da hayali ihracat yapmaktan hükümlü olan şahsın yakınının düğününde, aynı Cumhuriyet Savcısının hayali ihracatçı şahıs ile çok samimi görüntülerinin medyaya yansması üzerine emekliliğini istemek zorunda kalmıştır (www.hurriyetim.com.tr 27.09.1999).

2. İstanbul eski D.G.M Cumhuriyet Başsavcısının, 2 Mayıs 2000 yılında Ankara yolunda karıştığı trafik kazasından sonraki gelişmeler Yargı-Mafya ilişkisini bir kez daha zihinlerde hatırlatmıştır. Cumhuriyet Başsavcısının kaza yaptığı sırada otomobilde yanında kirli bağlantıları bulunan bir şahıs vardı ve bu şahıs et mafyası olarak biliniyordu. Cumhuriyet Başsavcısının kaza yaptığı araç tıpkı Susurluk

olayındaki gibi Mercedes otomobildi ve bu otomobil et kaçakçısına aitti. Bu kazada hayatını kaybeden et mafyası olarak bilinen şahıs uzun süredir polis tarafından arandığı ortaya çıktı ve bu şahsın darp suçundan adam kaçırmaya kadar bir çok suçu mevcuttu, kazanın ilginç yanlarından bir tanesi de otomobilden çıkan iki adet bont tipi çantaydı, Cumhuriyet Başsavcısının isteği doğrultusunda bu gizemli bont çantalar soruşturmayı yürüten güvenlik kuvvetlerinin tutanaklarında yer almamakta idi. Cumhuriyet savcısı kanunlar çerçevesinde görevli bulunduğu, İstanbul ilinden her hangi bir yere seyahat edeceği zaman merkezin yani Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun haberi olması gerekiyordu ve bu seyahatte devletin kendisine tahsis etmiş olduğu arabayı ve korumayı bulundurması gerekiyordu. Bu ilke kuralının çiğnenmesi bile bir şeylerin yanlış yapıldığına örnektir (www.akşam.com.tr 01.22.2006).

3. Bursa'da güvenlik güçlerince gerçekleştirilen operasyonda Mafya ve Yargı sisteminin nasıl iç içe geçtiğini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Trilyonlarca liralık tarım arazisini parselleyip satan bir şebeke ve onlara yardım eden avukat ve hakimler ortaya çıkartıldı. Arazi mafyasının hileli-hisseli parselasyon, imar yasağı olan bölgeleri yapılaşmaya açması, kazanç kaynaklarının başında gelmektedir. Mafya araziyi önce satın alıyor, daha sonra da kaç parsel ayırmak istiyorsa o kadar kişiye satıyordu. Ancak parsel ayrılması yasak olan arazinin tapu devrini yapmıyordu. Bu arada arazi alanlar borçlarını ödemiyor ve tamamen “sanal” bir alacak davası yaratılıyordu. Bu oyunda izlenen yöntemin devamında arazi sahibi olarak görünen mafya satışı yaptığı kişilere alacak davası açıyordu. Bu durumda devreye arazi

mafyasının adli-yargı-uzantıları giriyor, mahkemede tam bir danışıklı dövüş ortamı yaşanıyordu. Avukatlar arazinin mahkeme kararı ile parsellenmesi halinde alacak davasının ortadan kalkacağını söylüyor, hakim de bu yönde karar veriyor bu şekilde hazine arazileri tapulandırılmış halde mafyanın oluyordu (www.milliyet.com.tr 29.03.2000).

4. Yargıtay Genel Sekreter Yardımcılığı görevinde bulunan bir savcının Alaaddin Çakıcı'nın yakın arkadaşı olan bir müteahhit ile ilişkisi sayesinde Çakıcı'nın Yargıtay'daki davası etkilenmeye çalışılmış, olay basına yansımınca, savcı dış bir ilçeye tayin edilmiştir (www.hurriyetim.com.tr 13.10.2004).

5. Neşter-2 operasyonunda İş Adamı-Yargı boyutu; bu operasyonun birinci boyutu Neşter-1 olarak bilinir. Bu operasyon yurt dışında üretilip deneme aşamasında üçüncü dünya ülkelerinde kullanılması ön görülen kalple ilgili koroner stent malzemelerinin yurt dışındaki bazı firmaların ülkemizdeki uzantılarının düzenlediği sahte evraklarla Sağlık Bakanlığına bağlı Devlet Hastanelerine ve özel hastanelere yüksek fiyatla satılması, ayrıca kullanılmış stent ve kalp pillerinin devlet Hastanelerindeki doktorlar vasıtası ile önceden takılan ve rahatsızlığı neticesi yoğun bakımda ölen şahıslardan çıkartılarak kalp ameliyatı olan yeni hastalara ikinci kez takılması, yine çeşitli sarf malzemelerin yüksek fiyatla bu kurumlara satılması neticesi işlenen suç nedeniyle gerçekleştirilmiş bir operasyondur (www.sabah.com.tr 22.06.2004). Neşter-2 operasyonu ise; İş adamı (KRAVATLI MAFYA)-Yargı bağlantısını ortaya koyan bir operasyondur. Şöyle ki; Neşter-1 operasyonda yakalanan şüphelerin yargılanması sırasında, adli emanete alınan suç delillerinin

bilgisayar ortamında muhafaza edilmesi sırasında, adli görevlilerden birinin bu CD'leri çoğaltarak şüpheli avukatlarına para karşılığı satma çalışması sırasında, bu olayın emniyet tarafından haber alınması üzerine, bu görevlinin ve avukatların telefonlarının mahkeme kararı ile teknik takibe alınması sırasında yapılan telefon görüşmelerinde; bir takım Yargıtay üyelerinin şüpheli avukatları ile işbirliği yaparak Neşter-1 operasyonunda yargılamayı yapan hakim heyetine baskı yapması neticesi ortaya çıkan bir ilişkidir ve İş adamı-Yargı boyutuna bir örnektir.

Bu ilişkide, maddi değer-manevi değer çatışması sonucu “cüzdan ile vicdan arasına sıkışma” anomik durumundan, yapısal çözümlenmeden söz edilebilir (Merton, 1964:218). Mafya-yargı ilişkisini açıklamada aykırı fırsatlar kuramından söz edilebilir. Yasal fırsatlardan kalkarak istediği maddi refah-mutluluğa erişemeyen yargı mensupları yasal olmayan yollara sapabilir (Williams & McShane, 1988:75). Ayrıca, aykırılıkların birleşimi kuramına göre kural ihlali yapmış olan yargı mensubu ile diğer mensupların etkileşimi sonucu sapma davranış öğrenilebilir, yaygınlık kazanır ve yapılanır (Sutherland & Cressey, 1966:78; Giddens, 1984:227).

2.1.4. Mafya - Güvenlik Güçleri İlişkisi ve Yolsuzluk

Güvenlik güçleri-Mafya ilişkisi genelde şu şekilde işlemektedir. Gizli bir yapılanması olan ve faaliyetlerini bu gizlilik içerisinde yürüten mafyanın görülmeyen karanlık yüzünü en iyi bilen onun birçok gizli kalmış açığını bilen, mafya ile mücadelede birincil derecede görevli olan güvenlik güçleridir.

Güvenlik güçleri bu özelliği itibari ile mafyanın hayatta kalma süresinin uzunluğunu belirlemede en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Çünkü, güvenlik güçlerinin yapacağı bir operasyonla mafya büyük bir darbe alabilir, hatta bir daha toparlanması imkansız olabilir. İşte bu nedenle mafyanın gizli yönleriyle ilgili bir çok bilgisi, istihbaratı olan güvenlik güçlerinin bu bilgisinin adeta bir vergisi olarak mafya tarafından parasal vb. yöntemlerle bu ödenmektedir. Türkiye’de mafyayı en iyi bilen ve onu en iyi şekilde tahlil edecek olan kuşkusuz bu insanlarla mücadelede görevli güvenlik kuvvetleridir.

Siyasal sistem içinde, özellikle kamu yönetimindeki partizanlaşma, organize suçluluğun yeşermesi ve beslenmesi için uygun bir ortam yaratmaktadır. İdarenin partizanlaşması, idarenin tarafsızlığı ve dürüstlüğü ilkelerine ters düşerken, aynı zamanda idarede bilgi ve deneyim birikimine de olanak tanımadığından idarenin etkin ve güçlü olması beklenemez (Zafer,1999:21).

Bu da toplumda çözümlere yol açar. Özellikle organize suçlulukla mücadele görevine sahip olan güvenlik güçlerinde partizanlaşma, bu örgütün tarafsızlığından şüphe duyulmasına, hukuk devleti ve yasa egemenliği ilkesinin bozulmasına yol açarak, güvenlik güçlerinin görev yapamaz hale gelmesine ve organize suç

örgütlerinin de daha rahat harekeletmesine imkan verir (Ozankaya,1980:175).

Böyle durumlarda, organize suç örgütleri güvenlik teşkilatlarının içine girmeye ve onları etkilemeye çalışırlar. Dünyada bundan etkilenmeyen polis örgütü yok gibidir. Üstelik bu gibi çözülme dönemlerinde, yasal politik güçlerin bir kısmı da, Örgütlü suçu desteklemektedir.

Mafyanın elde etmiş olduğu gelirin büyüklüğüne göre güvenlik güçlerine ödeyeceği veya ödettirilmek zorunda bırakılacağı “Vergi”nin miktarı değişmektedir. Örneğin, küçük çaplı sayılabilecek bir otopark Mafyası’nın geliri menfaatsel olarak, bölgesel çapta dağıtılmaktadır. Mafyanın elde ettiği kanunsuz kazancın büyüklüğü oranında güvenlik güçlerinin etkinliği de artmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığı dünyada belki de en çok gelir getiren kanunsuz kazanç yollarından birisidir. Kolombiya’da kilosu 14 sterlin olan kokain, İngiltere’de 70.000 sterline ulaşabilmektedir. Böyle bir gelir kapısına sahip olan organize suç örgütleri, elde etmiş oldukları bu parasal güç ile güvenlik güçleri içerisinde bulunan bazı kişileri yanlarına çekebilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, Neşe DÜZEL’in Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcısı Şevket Bülent YAHNİCİ ile mülakatında şunları belirtmektedir. “Eroine polis yol veriyor, bu alemin raconunda bu işlere küçük ve büyük dükkan derler. Küçük dükkânın ortakları küçük adamlardır, yani bir hamamın önünde bir oyun salonu açıp illegal kumar oynatırsanız, mutlaka hamam çevresindeki polisi de besliyorsunuz demektir. Türkiye’de çok büyük dükkânlar kuruldu. Bu büyük dükkânların çok büyük ortakları oldu, Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Özel Harekât

adı altındaki görevlileri, MİT'i, ortadan çat diye çatlatacak kadar büyük dükkânlar kurdu. Bu dükkânların siyasette, bürokraside her düzeyde ortakları mutlaka oldu, bu işler yazılır çizilir hale gelinceye kadar, işte Türkbank, Alaaddin ÇAKICI'nın lafları gibi olaylar piyasaya düşünceye dek, bu insanlar gazinolarda, otel lobilerinde hiç çekinmeden hep beraber oturuyorlardı. Bir gazinoya gidiyorsunuz ön masada on kişi, içinde Emniyet Müdürü, Gümrük Müdürü, işadamı, siyasetçi, bürokrat, yargı mensubu vardır. Çok net söylüyorum Türkiye-Yüksekova-Marsilya yolunda 100 Milyar dolarlık uyuşturucu payı vardır ve bu üleşilir (www.radikal.com.tr.12.06.2002).

Milliyetçi Hareket partisinin yetkilisinin belirttiği gibi maalesef Türkiye'de bu tarzda birçok olay yaşanmıştır. Akıllara ilk gelen olay medyaya da Yüksekova Çetesi olarak yansıyan uyuşturucu ticaretinde güvenlik güçleri ile uyuşturucu tacirlerinin birlikteliğini ortaya koyan yapılanmadır. Bilindiği üzere bu yapılanmada Hakkari ilinin güvenliğinden sorumlu en yüksek rütbedeki jandarma görevlisinin uyuşturucuları tabutlar ile sevkıyatına yardım ettiğini, Hakkari ilinde görevli cesur bir savcının çalışmaları ile ortaya çıkartılmıştır (www.aksam.com.tr 03.02.2001).

Aynı şekilde bu kirliliği dünyaca tanınan uyuşturucu kaçakçısı Urfi ÇETİNKAYA'nın 2000 yılı Ağustos ayında yakalanmasıyla sonuçlanmış olan Medyaya'da matador operasyonu olarak yansıyan çalışmada görülmüştür. Urfi ÇETİNKAYA'nın polis teşkilatında ki bağlantıları nedeniyle yakalanması bir türlü gerçekleştirilemiyordu. Kirlenmiş-satın alınmış-polislerle olan irtibatlarının

büyüklüğü tam olarak bilinmediğinden dolayı operasyon merkezden çok gizli bir şekilde yürütülmüştür. Operasyon sonucunda soruşturmayı yürüten Ankara D.G.M savcısı Talat ŞALK eroin çetesiyle bağlantı kurdukları ve karşılıklı menfaat ilişkisine girdikleri belirlenen 9 polis memuru hakkında İç İşleri Bakanlığına suç duyurusunda bulundu. Operasyon neticesinde uyuşturucuyla mücadele eden en önemli görevlerin başında bulunan İstanbul Narkotik Şube müdür Yardımcısı da uyuşturucu kaçakçısı Urfi ÇETİNKAYA'ya yardım ettiği gerekçesiyle hakkında soruşturma açıldı (www.hurriyetim.com.tr 19.08.2000).

Mafya-Güvenlik güçleri ilişkisine bakıldığında, aykırı fırsatlar kuramına göre, yasal fırsattan hareketle ve alınteri ile istediği maddi refaha erişemeyen güvenlik görevlisi sonunda görevini fırsata çevirir. Bu uygulamayı gören diğer mensuplarda bu durumu örnek almaya ve uygulamaya başlayabilirler (Williams & McShane, 1988:75). Böyle durumlarda disfonksiyon ya da bozuk işlevler devreye girer (Merton, 1964:218). Öğrenilen kural dışılık artık yapılaşmaya, süreklilik kazanmaya başlar (Sutherland & Cressey, 1966:78; Giddens, 1984:227).

2.1.5. Mafya - İşadamı İlişkisi ve Yolsuzluk

Türkiye’de; Mafya, iş adamı ilişkisinin de, genel olarak iş adamları mafyayı yapmış oldukları ekonomik faaliyetlerden dolayı çıkan pürüzler, anlaşmazlıklar da etkin çözüm unsuru olarak kullanılmaktadır. Yani bir işadamı diğer bir iş adamıyla olan anlaşmazlığını mafyayı devreye sokarak alacaklısı veya borçlu olduğu işadamının gözünü korkutarak sorunun çözülmesini sağlamaktadırlar.

Günümüzde, mafya/organize suç örgütleri iş adamlarının birbirleriyle olan problemlerinde, adeta bir sosyal ihtilaf çözüm kurumu niteliğini almıştır (Güvel, 2004:34).

Mafya ve işadamı ilişkisinde diğer bir yöntem de, işadamının almak istediği ihalelerde rakip firmaların gözünü mafya ile korkutmada kullanmakta, iş çevresine “benim sırtım, arkam güçlü, bu ihaleyi ben alacağım” mesajı vermektedir. Pek tabii ki bu mesajı diğer işadamlarına veren mafya bu işi bedava yapmamaktadır. Karşılığında işadamından yaptıkları işle orantılı maddi menfaat sağlamaktadırlar.

Mafya bu rolü ile işadamını koruyucu bir kimliğe bürünmekte, mafya, işadamına diğer çevrelerden gelebilecek tehdit, şantaj ve baskıları koruyuculuk özelliği ile yok etmekte veya en aza indirmektedir. Bu konuda tezin, bulgular ve analizler bölümünde Türkiye’de yaşanan işadamı, mafya dayanışmasının bir örneği olan Türk Bank yolsuzluğu irdelenmiştir(Bkz. s, 198).

Türkiye’de de, özelleştirmenin yarattığı bankacılık sisteminin ortaya çıkardığı organize suç ilişkileri, son yılların en yaygın suç olgularından biridir. Bu

örgütlere yönelik operasyonlar sonucu açılmış olan çok sayıda dava halen sürmektedir.

İşadamlarından korumacılık adı altında maddi menfaat elde eden mafya, gittikçe büyüyen ekonomik bir aktör pozisyonu almaktadır.

Mafya bu ekonomik gücü sayesinde iş adamlarının yaptıkları yatırımlar için gerekli olan iş güvencesi mafya tarafından karşılanmaktadır. Mesela çek senet mafyası adaleti yerine getiren mekanizma olmaktadır. Bu nedenle mafya, demokrasi ve hukuk sisteminin yerleşmesini istemez. Kendi varlığı bu sistemin zayıf olmasına bağlıdır. Benzer nedenlerle kara para aklamak için sivil toplum örgütlerinin gelişmesini de istemez. Veya bu sivil toplum örgütlenmelerini kontrol etmek ister. Bu şekilde okul yapar futbol takımlarını destekler, yoksullara hastane ve sağlık hizmetlerini temin eder, yoksullara para ve yiyecek içecek dağıtır.

Suç organizasyonları, günümüzde adeta girişimciler gibi hareket etmekte ve iş aleminin aynadaki bir yansıması gibi, çeşitli yasa dışı piyasalar içinde faaliyet göstermektedir. Hedef, her zaman ve her yerde öncelikle kolay maddi ve finansal kazanç elde etmektir (Güvel, 2004:23).

Bu ilişki bağlamında sorun incelendiğinde, iş adamlarının bir birleriyle olan sorunların çözümünde meşru ve resmi devlet- kamu kurumları, mahkemeler yerine bir toplumsal ihtilaf çözüm kurumu gibi mafya'ya- organize suç örgütlerine başvurumaktadırlar.

Adeta mafyasal organizasyonlar üzerlerine vazife olmayan-yargısal bir işlevi üstlenerek-toplumsal bir kurum işlevi görmektedirler. Mafya-işadami ilişkisi hem bir değersel sapma-bozuk fonksiyon-hem bir kurumsal ve bireysel insan ilişkilerindeki değişimi ve yeni yapılanmaları açığa vurur (Merton, 1968:185-248; Giddens, 1984:227).

Bu bölümde yolsuzluk ve mafya ile mücadelede etkin görevleri bulunan kolluk görevlileri, yargı mensupları ile yapılan yolsuzluk operasyonlarında bilgilerine başvuru kamusal görevlileri ve bürokratlarla yapılan derinlemesine mülakatlar ve bu konudaki tartışmalar yer alacaktır. Mülakat yapılan insanları herhangi bir hukuksal takip süreci ile karşı karşıya bırakmamak için isimlerinin yalnızca baş harfleri verilmiştir, aynı şekilde mülakatta ismi geçen birçok siyasi kimliğe sahip kişide x şahıs olarak gösterilmiştir. Amaç bir şeyleri ortaya koymak olduğundan isimler bizim için önemli değildir.

İlk olarak yolsuzluk ve mafya ile mücadelede önemli bir yeri olan kaçakçılık ve organize suçlar şubesinde çalışan görevliler ile yapılan mülakat ele alınacaktır:

2.2. Emniyet Teşkilatında Görevli Olan Uzmanlarla Yapılan Derinlemesine Mülakatlar

Emniyet Teşkilatında Görevli “İ” ile yapılan mülakat;

SORU:Organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadelede görevli olan bir kişi olarak, yolsuzluğu nasıl tanımlıyorsunuz?

CEVAP: Devletin ve milletin geleceğine karşı acımasızca yapılan bir tür hırsızlıktır.

Suç örgütleri devletin üst kademesindeki etkin kişilerle samimiyet kurarak, kendi çıkarları doğrultusunda bu şahısları yönlendirerek haksız kazançlar elde etmek için kullanmalarını yolsuzluk olarak söyleyebiliriz.

SORU:Ülkemizde, kamuda yaşanan yolsuzluklarla gerçek manasıyla mücadele yapıldığını düşünüyor musunuz?

CEVAP:Türkiye’de gerçek manasıyla yolsuzlukla mücadele edildiğine inanmıyorum. Çünkü, siyasetin ağır bastığı bir toplumda, bir kamu görevlisinin görevini layıkıyla yapacağına inanmıyorum. Emniyet teşkilatı siyasi bir organ olan İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Yolsuzlukla mücadele edebilmek için ABD’deki veya bazı Avrupa ülkelerindeki gibi Polis yöneticilerinin atamayla değil seçimle gelmelerinin daha faydalı olacağını düşünmekteyim. Bu şekilde atanmış değil de seçilmiş bir insanın üzerindeki siyasi baskının azalacağına inanıyorum. Günümüzde yolsuzlukla mücadele eden bir güvenlik görevlisi, belli bir noktada yapmış olduğu çalışmanın bir siyasi kanada dayandığında yerinden rahatlıkla olabileceğini bildiği için, kendi makamından olmamak için bazı durumlarda ya önu kesiliyor ya da kendisi ister istemez göz yummak zorunda kalabiliyor.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, organize suç örgütlerinin rolü nedir?

CEVAP: Organize suç örgütlerinin kuruluş yapılarına baktığımızda, bunların ilk amacının rant elde etmek, ayrıca toplum içerisinde saygınlık elde etmek olduğunu biliyoruz. Tüm bunları yaparken de siyasilere yakın olmaları gerekmektedir. Çünkü, Devletin gelir kaynaklarını altın tepsi içerisinde kendilerine sunulmuş bir nimet olarak gördükleri için ve bundan kendi paylarına düşeni elde edebilmek için bir takım siyasi yakınlıklarla bu amaçlarına ulaşmak istemektedirler.

SORU:Yapmış olduğunuz operasyonlarda, siyasi kimliğe sahip ve bürokrat kişilerin rolü nedir?

CEVAP:Türkiye’de yaşanan yolsuzluklara baktığımızda, çoğunun ihale alanında yapıldığını görüyoruz. Ankara başkent olmasından dolayı büyük ihalelerin tümü buradan yönlendirilmekte, yapılan ihalelerin, ihale komisyonunda yer alan kişilerin devlet memuru oldukları bundan dolayı üzerlerinde siyasi bir baskı kurulduğunu biliyoruz. İhalelerin şeffaf bir şekilde gerçekleşmesi imkansızlaşmaktadır. Çünkü, ihalelerin genelinin davetiye usulüyle yapıldığı ve ihale komisyonu istediği firmaya davetiye yollayarak katılımı azalttığını böylelikle normalin üzerinde rakamlarla ihaleler sonuçlandırılmakta ve bu devleti büyük zararlara uğratmaktadır. Yolsuzlukların önüne geçebilmek için, yasaların caydırıcılığını etkinleştirmek ve yasaları hızlı bir şekilde uygulamak gerekmektedir. Yasalar herkese eşit mesafede

olmalıdır. Ben bugüne kadar gördüğüm ve şahit olduğum kadarıyla, siyasilerin desteği olmadan hiç kimsenin bu ülkede yolsuzluk yapacağına inanmıyorum.

SORU:Yapılan yolsuzluk operasyonlarda herhangi bir siyasi baskıyla karşılaşılıyor musunuz? Varsa siyasi baskıların operasyonları aydınlatmada etkisi nedir?

CEVAP:Özellikle son dönemde yapılan yolsuzluk operasyonlarında bu tür siyasi baskıların olduğunu biliyoruz. Bunun ne kadar güçlü olduğunu makamımız gereği hissetmemekte ise de, üst makamda ki büyüklerimizin bu konuda sıkıntı çektiklerini biliyoruz. Genellikle küçük illerde Emniyet teşkilatı üzerinde ki siyasi baskı büyük şehirlere nazaran çok daha fazla hissedilmektedir. Bir partinin il başkanı bile Emniyet Müdüründen hesap sorabilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki küçük illerdeki siyasetin önde gelenlerinin çoğunun bir aşiret mensubu olduğu, yakınlarının çok fazla olduğu ve bu insanların hem aşiret kimliklerini hemde yakınlarının siyasi kimliklerini fazlasıyla kullandığı, çoğu zaman bundan dolayı şeffaf çalışan bir devlet görevlisi zor durumda kalabilmektedir. Çünkü, onların bölgedeki ağırlıklarını bildikleri için ve üzerlerine gidildiğinde başına geleceklerini az çok tahmin edebildiği için ister istemez, bu insanların siyasi güçlerine ve baskılarına boyun eğebilmektedir. Buna bir örnek vermek istiyorum. Ben şark görevimi yaptığım ilde, petrol kaçakçılığıyla ilgili bir çalışmamız vardı. Konuyla ilgili olarak X şahsın petrol tesisine operasyon yaptık. Bu petrol istasyonunda çok sayıda solvent ve kaçak akaryakıt tespit ettik, bu esnada petrol tesisinin sahibi olan X şahsın yaptığı telefon görüşmelerinden yaklaşık on dakika sonra, başımızda bulunan

rütbeliye gelen bir telefon, bulunduğumuz yeri terk etmemizi söylüyordu ve maalesef işlem yapmadan o yerden ayrılmak zorunda kaldık. Daha sonra yaptığımız araştırmada, Petrol tesisinin sahibinin siyasi bağlantılarının güçlü olduğunu, iktidar partisine mensup bölge milletvekilinin akrabası olduğunu bu nedenle bu operasyonun yapılmadığını öğrendik. Ayrıca nerdeyse bu operasyonda yer alan görevlilerin tamamı açığa alınacaktık ve üst rütbedeki kişilerden azar işittik. Küçük bir firması olan X şahsın gün geçtikçe büyük bir firma olma yolunda ilerlediğine elimiz kolumuz bağlı bir şekilde, içimiz kan ağlayarak şahit olduk.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektörleri bir polis gözüyle açıklarmısınız.

CEVAP: Benim çalıştığım ve edindiğim tecrübeler itibariyle en çok yolsuzluğun ve paranın döndüğü sektör kamu ihaleleri ve akaryakıt kaçakçılığıdır. Genellikle Devletin büyük teşviklerde bulunduğu doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesinde bu fazlasıyla ön plana çıkmaktadır. Başta da belirttiğim gibi yasalardaki boşluklardan bu bölgede yaşayan insanlar fazlasıyla yararlanmaktadır. Buna bir örnek vermek gerekirse. Yurt dışından ülkemize kaçak telefon sokmak yasaktır. Belli bir prosedürü vardır. Ancak, yasadaki boşlukları bilen uyanık organize suç örgüt üyeleri, kaçak telefonları yurda sokmadan önce parçalayarak bu telefonları, yurda sokulması serbest olan cep telefonu yedek parçası adı altında gümrükten geçirerek özel imalathanelerinde tekrar bu parçaları birleştirerek cep telefonu olarak piyasaya sürmektedirler. Bu vermiş olduğumuz küçük örneğe baktığımızda dahi, ne kadar büyük bir vergi kaçakçılığının ve yolsuzluğun yapıldığını görebiliyoruz.

Petrol kaçakçılığında ise, çok basit farklı yöntemlerle suç örgütleri yüksek haksız kazançlar elde etmektedirler. Örneğin, akaryakıt kaçakçılığına yönelik yapmış olduğumuz bir operasyonda, tırlar içerisinde yüksek miktarlarda kaçak akaryakıt ele geçirdik. Olayın hemen akabinde olay yerine gelen tanker sahipleri bu işe göz yummamız için bize yaklaşık bugünün parasıyla 200.000 YTL. teklif ettiler. Fakat bizim bu teklifi ret etmemiz üzerine aynı şahıs size 200.000 YTL. teklif etmişti ama ben 2000 YTL. ye bile bu işten sıyracam, size de soracam diyerek bir hışımla olay yerinden ayrıldı. Biz gerekli evrakları tanzim ettikten sonra, kaçak mazot bulunan tankerlerden yetkili kişilerce örnek numuneler alınarak analiz için gerekli yerlere gönderildi. Her nedense alınan numunelerin gelen analiz sonuç raporlarında akaryakıtın temiz olduğu ve şahıs bizim otoparka çekmiş olduğumuz tankerleri daha sonra elini kolunu sallaya sallaya elinde temiz raporuyla tankerlerini teslim alıp ayrıldı. Bu işten dolayı ilk etapta yanıldığımızın kanaatine varmıştık. Ama yapmış olduğumuz çalışmalarda bu olayın aslının gelen raporda belirtildiği şekilde olmadığı, X şahsın bu işi gerçekten dediği gibi başka bir kamu kurumundaki memurla 2000 YTL. karşılığında hallettiğini duyduk. Zaten bu akaryakıt kaçak olmasaydı X şahsın bize 200.000 YTL. teklif etmesine de gerek kalmazdı. Şimdi diyeceksiniz ki, neden bu insan size 200.000 YTL. teklif etti, çünkü, bu işin kurdu olan X şahıs akaryakıtın kaçak çıkması durumunda hem tesisleri kapatılacak, hem tankerlerine içindeki akaryakıtla birlikte el konulacak, hem bölgedeki itibarı zedelenecek ve yaklaşık bu işten kaçakçılıktan dolayı 2.000.000. YTL. cezaya ve zarara uğrayacaktı. Bunun bilincinde olan X şahıs, 200.000. YTL. gibi kendisi için küçük bir meblağ olan

parayı gözden çıkartmıştı. Diyelim ki ayda 1.200 YTL. alan bir memurun neden 200.000 YTL. yi almadığını emekli dahi olsa eline geçebilecek en fazla emekli ikramiyesinin bile 25.000 YTL. olduğu halde, bu şartlar altında neden 200.000 YTL. yi red etti. Biz o gün o parayı kabul etmiş olsaydık, devletin polisi değil de, şerefsiz, tamamıyla o insana gebe aşağılık bir insan konumuna gelirdik ve o insana gebe olacağımız için ondan sonra o insanın yapmış olduğu bütün kanunsuz işlerine göz yummak zorunda kalacaktık. O paranın mutlaka bir gün bizden çıkmasa dahi çoluk çocuğumuzdan, eşimizden, dostumuzdan çıkacağına inandığımız için o gün o parayı kabul etmedik.

Şahit olduğum bir diğer kaçakçılık olayında ise, çok sayıda petrol tesisi olan bir X şahsın, akaryakıtta en çok kullanılan ve satışı devlet tarafından yapılan solvent adlı maddeyi devletten alabilmek için, boya fabrikası kurduğu, bu madde aynı zamanda boya hammaddesi olmasından dolayı, bu paravan boyacılık fabrikası adı altında devletten almış olduğu solvent maddesini kendi akaryakıt istasyonlarında benzin içerisine karıştırarak erittiği, böylelikle büyük miktarlarda haksız kazançlar temin ettiğine şahit oldum. Tabi diyeceksiniz ki şahit oldun da niye işlem yapmadınız, çünkü bu insan, iktidar partisinin il başkanı olduğu için ve de biz buna müdahale ettiğimiz zaman başımıza nelerin geleceğini az çok tahmin ettiğimiz için bir şey yapamadık.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, ele geçirilen şüpheli şahısların ortak özellikleri sizce nelerdir.

CEVAP: Bu şahısların tamamının siyasetle iç içe olduğu, siyasi bir güce sahip olan, çevrelerinde iş adamı olarak bilinen saygın bir kişiliğe sahip olan, buldukları şehirlerin önde gelen insanları olan, sözü geçen, çevreleri geniş kişiliklerdir.

Emniyet Teşkilatında Görevli “K” ile yapılan mülakat;

SORU:Organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadelede görevli olan bir kişi olarak, yolsuzluğu nasıl tanımlıyorsunuz.

CEVAP: Yolsuzluk, var olan bir pastanın eşit olmayan dilimlere bölünerek paylaşılmasıdır.Haksız ve kolay para edinmenin en kolay ve güvenilir yoludur. Toplumun damarlarına kadar işlemiş, ülkenin ve milletin geleceğini sömüren kötü huylu ve hızlı yayılan urdur.

SORU:Ülkemizde, kamuda yaşanan yolsuzluklarla gerçek manasıyla mücadele yapıldığını düşünüyor musunuz?

CEVAP: Hayır. Hayır derken gerekçelerim şunlardır. Bir kere yolsuzluğu bir hastalık olarak düşünürsek, ilk önce nedir, muayenede teşhis uygulanır daha sonra tedavi aşamasına geçilir. Bizde yıllardır var olan bu hastalığın tedavisi için gerekli olan yasal düzenlemeler bir türlü çıkarılmamıştır. Bir zamanlar 4422 sayılı Organize suç örgütleriyle mücadele kanunu çıkarılmıştı, bu kanun güvenlik güçlerine o zamana kadar Türkiye Cumhuriyet tarihinde görülmemiş yetkiler vermişti. Bu yetkilere çok kısa zamanda alışan Türk Polisi ülke genelinde sayısız, büyük operasyonları bir biri ardına patlatmaya başlamıştı. Bu operasyonlar ortaya çıktıkça toplum ve siyasiler gördüler ki, polis gerçekten de yetki verildiğinde yolsuzluğu bitirecekti, kendilerinin de yıllardır kurdukları ve yaşatmaya çalıştıkları düzen dağılmak üzereydi. 4422 sayılı kanunu çıkartan Türkiye Büyük Millet Meclisi çok geçmeden bu kanunu ortadan kaldırdı. Peki ne oldu, polisin elindeki yetkiler tırpanlanmış oldu, yani bir güreş

maçını düşünürsek, bir tarafta dünya şampiyonu olan 90 kiloluk bir adam var, bir tarafta ta 60 kiloluk kendi halinde güreşmeyi daha yeni yeni öğrenen bir insan, bu insanın 90 kiloluk insanı yenmesi olasılığı çok düşüktür. İşte polisin elinden yetkilerinin alınmasının nedeni de bence budur.

Yolsuzlukla mücadelede polisi zayıf düşürerek, organize suç örgütlerini güçlü hale getirmektir. Bence 4422 sayılı kanunun kaldırılması, siyasilerin kendi korkularından dolayı olmuştur. Organize suç örgütleriyle mücadele edilmek isteniyorsa, yasal düzenlemelerin polisin lehine olması gerekmektedir. Polis kamunun yararını gözetmekte, organize suç örgütleri ve siyasiler kendilerinin veya yandaşlarının çıkarlarını düşünmektedir. Böyle bir ortamda organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadele edildiğini düşünemeyiz.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, organize suç örgütlerinin rolü nedir?

CEVAP: Organize suç örgütleri bir vücudun gövdesini oluşturmaktadırlar. Bu gövdenin başı da siyasilerdir, oluşumun kalbi ise ortada, kendi yandaşlarına çok cömertçe dağıtılan ranttır. Nasıl ki, başsız ayaklar hareket edemezse, ayaksız başlarda bir yere gidemezler, Organize suç örgütleri yaşamaları ve hedeflerine ulaşmaları için, kendilerine güç sağlayacak paraya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu parayı kazanmak için ilk başlarda, tehlikesiz ve güvenli bir yol olan devlet ihalelerini seçmektedirler. Devletin içine sızmak ilk hedefleridir. Bir kurumun genel müdürü ile veya bir bakan ile samimiyet kurlmaları onlar için her şeyden daha önemlidir. Kaz gelecek yerden tavuğun esirgenmediği düşüncesinin hakim olduğu bir toplum da, bu

tür çıkar birlikteliklerinin çok masum olduğunu düşünemeyiz elbette. Bir kamuda yolsuzluk olduğunu söylememiz için veren ve alanın olması şarttır, veren var alan yoksa orada bir yolsuzluk olduğu söylenemez, ancak günümüz toplumunda verene hayır diyebilecek bir babayiğidinde olmadığına ya da var olanlarında o makama oturtulmadığına inanıyorum. Organize suç örgütleri yaşamak için maddi kaynağa ihtiyaçları var, bu kaynağı elde etmek için kamu kurumlarının açtıkları ihalelerde, devlet kademesindeki yakın ilişkilerini kullanarak katılımcı diğer firmalar üzerinde bir baskı kurarlar, ihaleye katılmak isteyen firmaları ihale öncesinde genellikle bir yerde toplayarak, ihale almak isteyen firmalardan çıkma alırlar, bu toplantının neticesinde ihaleyi alacak firma ve ihalenin fiyatı belirlenir. Burada toplanan paranın büyük bir bölümü ise ihalenin yapılacağı kuruma dağıtılmaktadır. Ben size bir teklifte bulunuyorum işte meydan, yılbaşlarında ve dini bayramların yaklaştığı günlerde, D.S.İ. Genel Müdürlüğüne, Karayolları Genel Müdürlüğüne, Toplu Konut İdaresi Başkanlığına, Bayındırlık Bakanlığı, Yapı İşleri Genel Müdürlüğüne gidin, hiç bir şey söylemeden kapıda bekleyin, içeriye organize suç örgütleri tarafından gönderilmiş hediye paketlerinin çok rahat, gizlenmeden hatta çoğu zaman yetkili kişilerin altında çalışan memurları tarafından kendilerine ulaştırıldığını göreceksiniz. Bu kadar yozlaşmanın olduğu bir toplumda da, en çok kim nemalanır, tabiki organize suç örgütleri. Yaşamak istiyorlarsa bunları hatta bunlardan daha fazlasını vermeleri gerekmektedir.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, siyasi kimliğe sahip ve bürokrat kişilerin rolü nedir?

CEVAP: Devletimiz çok büyük ve çok dağınık bir yapıya sahiptir. Her sene 81 ilde bulunan illere bir çok alt yapı ve üst yapı yapımı ihaleleri açılmaktadır. Bu ihalelerin hemen hemen hepside Ankara da yapılmaktadır. Ankara bu kadar büyük bir rantın merkezi olmasından dolayı, bütün inşaat firması sahiplerinin ve gözü doymayan ak babaların gözünde çok farklı ve özel bir yere sahiptir. Ankara eşittir para demektir bu tür insanlara. Burada güçlü siyasi ilişkiler çok rahatlıkla kurulabiliyor, sadece siyasilerle mi, Hem askeri, yargı ve emniyetin üst kademesindeki insanlarla da çok rahat bir şekilde diyalog kurabilmektedirler.

Çalıştığım birim yolsuzlukla mücadelede temel fonksiyona sahip bir birimdir. Türkiye de bulunan 81 il emniyet müdürlüklerinde ilk defa kurulan ihale takip biriminde uzun yıllar görev aldım. Görevli olduğum dönemde, Ankara da bulunan bütün kamu kurumlarının ihalelerini takip ettim. Devlet ihalelerinde geçmiş dönemlerden kalma, çok eski bir sistem oluşturulmuştur, bu sisteme hem siyasiler hem de organize suç örgütleri sıkı sıkıya sahip çıkmaktadırlar. Çünkü bu sistemle onların ihtiyacı olan para çok rahat, yasal ve güvenli bir şekilde kendilerine aktarılmaktadır. Her kurumun ayrı ihale organizatörü vardır. Bu kişinin görevi, ihaleye katılacak olan firmalarla, ihaleyi gerçekleştirecek bakanlık ve kamu görevlileriyle koordineyi sağlamaktadır. Para transferlerini seçilmiş olan bu kişiler yapmaktadırlar. İhaleye katılmak isteyen her firma, işi organize eden kişinin daha

önceden ilan ettiği bir yerde buluşurlar, burada ilk önce katılmak isteyen firmalardan yardım adı altında bir para toplanır, bu para toplantının yapıldığı binanın başka bir odasında, organize eden şahsın haricinde kimsenin bilmediği bir kamu görevlisine orada teslim edilir. Daha sonra ihaleler açıklanır, burada ihaleyi alacak olan firmalar ve teklif edecekleri rakamlar belirlenir. Kendilerine ayak uydurmayan ve sorun çıkartacak olan firmaları ise, çeşitli bahanelerle elerler. Bu eleme işi kurum yetkililerindedir. Çoğu zaman yeterlilik verilmez veya ihale esnasında çeşitli nedenlerle ihale dışına bırakılarak bu şahıslar elenirler. Böylece organizasyona bağlı olmayan diğer firmalara da göz dağı verilmiş olur. İş alacak olan firmalar bu organizasyon içerisinde sisteme dahil olmak zorundadırlar.

Siyasi erk bu noktada en büyük görevi üstlenmiş konumdadır. Kendisinin elinde bulunan ve yasaların kendisine tanımış olduğu haklarını kullanarak, sistem içerisinde sorun çıkartan kişiler çok rahatlıkla elenirler. Müteahhitler iş alabilmek için siyasilerle iyi ilişkiler kurmaz zorundadırlar. Kamuoyuna Vurgun operasyonu olarak yansıyan ve bakanın istifa etmek zorunda kaldığı yolsuzluk operasyonunda, dönemin Bayındırlık ve İskan Bakanı olan şahıs, yasaların kendisine kamu yararına kullanması için vermiş olduğu, acil durumlarda ihalesiz alım yetkisini kullanarak, kendi siyasi çevresine yakın olan bir çok insana ihaleleri davetiye usulüyle çok büyük rakamlar karşılığı verdiği, inşaat firması olmayan ve 1980 döneminde ülkücü dava adına cezaevlerinde yatmış bir çok insana inşaat firması kurdurularak buradan ihaleler verilmiş, ihaleleri alan firmalar ise, deprem bölgesinde yaptıkları inşaatlarda

kullanılan malzemeleri İlimiz-Rüzgarlı caddesinde bulunan Bakanın babasına ait inşaat malzemeleri alan firmadan almak zorunda bırakıldıkları, yeni yaptırdıkları genel merkez binalarının bu ihalelerden finanse edildiği bizim bu bilgiler o günkü gazetelerde kamuoyuna yansıdığında bakan istifa etmek zorunda kalmış ve halen yüce divanda yargılanmasına kadar uzamıştır.

Bir başka olayda, bir gün, merkezi Ankara'da bulunan büyük bir inşaat firması sahibi bize gelerek, Milli Eğitim Bakanlığında yapılan İlk okul inşaatlarında, X bir firma tarafından organizasyonun yapıldığını, bu organizasyona dahil olamayan firmalara, kurum da yetkili olan bürokratlar aracılığıyla yeterlilik verilmediğini ve kendilerine haksızlık yapıldığını belirtmesi üzerine, konuyla ilgili olarak yapılan uzun süreli araştırmalarımızda. Bize gelerek Bakanlıktaki yolsuzluğu anlatıp, kendisine haksızlık yapıldığını belirten firma sahibinin, o yıla kadar o bahsettiği organizasyonun başında yer aldığı, hükümetin değişmesinden sonra, kuruma atanan bürokratlarla diyalog kuramaması ve bir başka inşaat firması sahibinin kendisinden önce davranarak kurumda görevli bürokratlarla iyi ilişkiler kurmasından sonra, kendisi buradaki bütün gücünü kaybetmesi ve o yıl için yapılan ihalelerde, hiçbir ihale alamamasından dolayı böyle bir şikayette bulunduğuna şahit olduk. Milli Eğitim Bakanlığının o tarihten geriye doğru yapmış olduğu son 3 yıllık ihaleleri kontrol ettiğimizde, bize gelerek şikayette bulunan X inşaat firması sahibinin Bakanlıktan en çok ihale aldığı görülmüştür.

Günümüzde adı çokça duyulan bir kamu kurumumuzun, açmış olduğu inşaat ihalelerini de uzun bir süre takip ettik. O ihalelerde de gördük ki , aynı sistem burada

da çok geçmeden kurulmuş, işi organize eden inşaat firması sahibinin yapılan genel seçimlerde siyasi parti başkanını desteklediği ve onun seçilmesinde yardımcı olduğu söylenmektedir. Daha sonra, kurumun çok fazla miktarda konut ihalesi yapmaya başlamasından sonra, buradaki rantın arttığını gören diğer inşaat firmaları da bu kuruma yönelmişlerdir. Ancak, kendilerinden önce davranan ve kurumu eline geçiren bu şahıslar ihaleye katılmak isteyen firmaları ve ihale fiyatlarını kendileri belirlemeye başlamışlardır.

Yapmış olduğumuz operasyonlarda ve takip etmiş olduğum ihalelerde de, tespit ettiğim bir tek şey vardır. Yapılan bütün ihalelerde siyasilerin ve kamu kurumlarının yetkililerinin izni olmadan, organize suç örgütlerinin hiçbir şey yapamayacağına şahit olduk.

SORU:Yapılan yolsuzluk operasyonlarda herhangi bir siyasi baskıyla karşılaşıyor musunuz? Varsa siyasi baskıların operasyonları aydınlatmada etkisi nedir?

CEVAP: Sadece biz değil, aslında millet olarak bu baskının altında ezilmekte ve geleceğimiz tehdit edilmektedir. Bir banka yolsuzluğu operasyonunda, banka sahibi olan zevatın çuvallara doldurduğu paraları, bankadan çalarken yakalanmış ve medyaya yansımıştı bunu hepimiz hatırlarız. Peki ne oldu, dönemin Devletin en üst

kademesinde yer alan insanın yeğeni olması nedeniyle, birkaç ay gibi kısa bir süre cezaevinde yattıktan sonra halen serbest bir şekilde gezmektedir. Yine aynı şahsın, yapılan bir yolsuzluktan sonra, yaptım sa ben yaptım ne olacak dediği gibi. Biz emniyet teşkilatı olarak sahipsiz ve korumasızız, her yerden gelebilecek saldırılara karşı savunmasız ve güçsüzüz, bir operasyon sonucunda görevden alınan veya zarar gören bir yetkili veya insanlar tüm emniyet teşkilatını kast ederek, bizi bir grup üyesi yapabiliyor, ya da hakkımızı aradığımızda, bizim başımızda bulunan ve bizden birinci derecede sorumlu olan bir insanın, bu işi yapacaklarsa yapınlar, yapmayacaklarsa ben 300 YTL. ye bu işi yapacak binlerce kişi bulurum dediği gibi. Tüm bu ortamda siyasi baskının hissedilmediğini söyleyemeyiz.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektörleri bir polis gözüyle açıklarmısınız.

CEVAP: Kamu kurumlarında yapılan mal ve hizmet alımlarında, büyük alt yapı ve inşaat ihalelerinde yapılmaktadır. Çünkü buralarda yapılan usulsüzlükler ve kanunsuz uygulamaların ispat edilmesi çok zordur.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, ele geçirilen şüpheli şahısların ortak özellikleri sizce nelerdir.

CEVAP: Genelde ele geçirilen şahısların hemen hemen hepside, organize suç örgüt lideri kimliğinden sıyrılmış, geçmişte yaptığı kanun dışı olayları unutmuş,

unutturmuş, yeni yeni dışarıya vermeye çalıştıkları dürüst iş adamı imajına bürünmüş, geçmişleri karanlık ama maddi açıdan gelecekleri aydınlanmış, iyi giyimli, kafası iyi işlere çalışmayan, şeytanın yanında staj görmüş kişiliklerdir. Arkalarında, dara düştüklerinde çok rahat bir şekilde telefonla arayarak, yüz kızartıcı suçlarını anlatıp medet diledikleri siyasi bir güç her zaman bulunmaktadır. Onlar bu ülkenin seçilmiş evlatlarıdır, ülkenin parasını çalmaya veya çarçur etmeye anadan doğma hakları vardır. Onlara, adalet hızlı ve adil (kendilerince) verilmektedir. Büyük paraları ve güçleri sayesinde görünmez ancak hissedilir bir zırha sahiptirler. Başkalarının kanatları altında yaşarlar, uşaktırlar, kendilerinin de kanatları altında yaşayan hizmetkarları vardır.

Emniyet Teşkilatında Görevli “M” ile yapılan mülakat;

SORU:Organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadelede görevli olan bir kişi olarak, yolsuzluğu nasıl tanımlıyorsunuz?

CEVAP: Yolsuzluk genel olarak, yetkili bir kişinin yetkisini kişisel çıkarı için kullanması şeklinde tanımlayabiliriz. Yani,kişiyeye devlet tarafından kamu yararı için kullanması amacıyla verilen gücün, kötüye kullanılmasıdır.

SORU:Ülkemizde, kamuda yaşanan yolsuzluklarla gerçek manasıyla mücadele yapıldığını düşünüyor musunuz?

CEVAP: Kesinlikle olması gereken manasıyla yolsuzlukla mücadele yöntemi projesi olduğunu düşünmüyorum. Yolsuzlukla mücadelede Türkiye’de yapılan çalışmalar, daha çok dönemsel ve bireysel çapta gerçekleşmektedir. Yani dürüst bir siyasetçi, dürüst bir bürokrat varsa onun döneminde bu şahıslar görevinden alınana kadar belirli bir seviyede yolsuzlukla mücadele yapılmaktadır. Tabi bu yolsuzluklarla mücadelede olması gerekenin çok gerisinde kalmakta ve adeta günü kurtarma politikasına dönüşmektedir.

Yolsuzlukla mücadelede en büyük tehlike yolsuzlukların toplum tarafından kanıksanması, olağanlaşması, bireylerin toplumda yapılan yolsuzluğa karşı tepkisiz, duyarsız hale gelmesidir. Maalesef ki Türkiye’de de insanlar yaşanan yolsuzluklara karşı duyarsız ve tepkisizdir. Ülkemizde bir şeylerin ters gittiğinin ve bunun Ankara bağlantılı olduğunu gösteren bir göstergenin şu olduğunu düşünüyorum. Ankara bildiğiniz üzere bir sanayi şehri değildir, bir memur şehridir. Ama Ankara kişi başına

düşen araç sayısı ve lüks konut sayısı itibariyle Türkiye'nin birincisidir. Bu gerçek durum bile bir şeyleri bize ifade edebilmektedir.

Yolsuzlukla mücadelede görevli olan siyasiler ne kadar dürüst olurlarsa olsunlar, iktidarları çevrelerini hırsız iş adamları ve hırsız müteahhitler sarana kadar iktidarda kalabilmektedirler. Bu hırsız iş adamı ve müteahhitlerin renkleri de belli değildir. Namaz kılanla, namaz kılar, içki içenle, içki içer, alem yapanla da alem yapar, her türlü şekle ve kılığa girebilmektedirler. Ben bunlara bukalemun tipli asalaklar diyorum ve ülkeyi bu asalaklar yolsuzluk batağına sürüklemektedirler. Tabi bur da hiç mi siyasetçinin suçu yok diye sorabilirsiniz. Elbette yolsuzluklarda baş sorumlular siyasetçilerdir, ama ben yolsuzlukta bir yaklaşımı vurgulamak için iş adamı ve müteahhitlere vurgu yaptım. Elbette ki gönül ister ki, bizimde siyasetçilerimiz Atatürk'ün hedef gösterdiği, muaassır medeniyetler seviyesine ulaşmış, Avrupa birliğindeki ülkelerdeki gibi onurlu, dürüst siyasilere sahip olmak isteriz.

Bence yolsuzluklarla mücadele edilmek isteniyorsa, önce operasyona medya patronlarından başlamak gerekir. Tabi burada kirli medya patronlarından bahsetmekteyim. Türkiye de herkesin söylediği, yasama, yürütme ve yargı gücü ayrıdır. Başka güç yoktur denir. Halbuki bu güçlerinde ötesinde en büyük güç medya gücüdür. Türkiye'de medya, yolsuzlukların üzerine karşı grubu ilgilendiren bir konuya gitmekte, kendisini ilgilendiren bir durumsa ört bas etmektedir. Mesela, Devlet yıllardır televizyon kanallarında frekans parası alamamaktadır. Almaya kalkışıldığında ise Türkiye'de toz bulutları görülmekte, gündem farklılaşmakta,

gerilimler artmaktadır. Kimsede cesaret edip bu konunun üzerine gidememektedir. Medya kamuoyunu yönlendirmede bizim gibi okuma alışkanlığı olmayıp, görsellik özelliği fazla olan toplumlarda daha etkilidir. Medyada yaşanan Aydın DOĞAN ve Mehmet Emin KARAMEHMET'in bir zaman kendi foyalarını ortaya koyan ve gazeteleri aracılığıyla kamuoyuna yansıyan ve suç duyurusu niteliğindeki iddialara hiçbir cumhuriyet savcısı, hiçbir siyasi araştırma yapmamış üzerine gitmemiştir. Neden, medyanın gücünden korkulduğundandır. Dünyanın hiçbir ülkesinde yüz milyonlarca dolar devlete borcu olup ta, devletten, devletin parasıyla banka satın alabilecek bir ülkenin var olduğunu zannetmiyorum.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, organize suç örgütlerinin rolü nedir?

CEVAP: Ülkemizde yaşanan büyük çaplı yolsuzluklarda en belirleyici unsur organize suç örgütlerinin siyasilerle ve bürokratlarla ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Zaten organize suç örgütünün oluşumundaki temel hedef olan rant paylaşımının devamlı bir şekilde sürebilmesi için bürokratlar ve siyasilerle iyi ilişkiler içerisinde olması gerekmektedir. Ulusal çaplı bir organize suç örgütünden bahsedebilmek için üç temel ayağı olması gerekmektedir. Bunlardan bir tanesi, tetikçilerden oluşan, korku ve sindirme gücü için kullanılan mafya tipi yapılanmalar, ikincisi, iş adamı, bürokrat ayağı, üçüncüsü de, siyasi kimliğe sahip olan şahısların meydana getirdiği oluşumdur. Ülke güvenliği açısından en önemli ve en tehlikeli yapılanmalar, bu üç ayağın bir araya getirdiği organize suç örgütlerinin meydana getirdiği yolsuzluklardır. Bu şekilde yapılan yolsuzluklar sistematik bir şekilde olmakta ve

ülke kaynağının çok büyük bir kesimini kendi kişisel çıkarlarına aktarabilmektedirler. Bence mücadele edilmesi gereken en temel konu bu şekilde yapılan organize suç örgütleridir.

Organize suç örgütlerinin Türkiye’de kamu kesiminde yaşanan yolsuzluklarda yer almasının temel sebebi, Türk hukuk sisteminin ekonomik sistem ile entegrasyonunun tam olarak sağlanamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, siz bir şahısla ticari ilişkide buldunuz ve bu ticari ilişki neticesinde şahıstan, atıyorum, üç milyon YTL. lik bir senet aldınız, senet aldığınız şahıs, seneti zamanında ödemediğinde sizin ticari hayatınız aksamakta, kariyeriniz zedelenmekte ve mağdur olmaktadır. Bu senedi icra takip yoluna verdiğiniz takdirde alacağınızı en erken bir sene içerisinde alabilirsiniz. Kaldı ki borçlu taraf, uyanık birisi ise bütün mal varlığını kendi soy isminde olmayan bir akrabasına aktardığında siz hiçbir hak iddia edememektesiniz, sonuçta siz alacaklı ve haklı durumdayken mağdur duruma düşebilmektesiniz. Ama bilmektesiniz ki size borcunu ödemeyen insanın mal varlığının sizin borcunuzu ödemeye yeterli olduğunu, malları başkasının üstüne yaparak sizden malını kaçırdığını bilmektesiniz. Bu durumda çevrenizden size akıl veren birçok insan çıkmakta, senedi çek senet mafyasına verdiğiniz takdirde alacağınızın tahsil edileceğini duymaktasınız. Gerçektende senedinizi çek senet mafyasına verdiğinizde zararınızın en azından yüzde ellisini kurtarmaktasınız, çünkü çek senet mafyası sizin alacaklı olduğunuz şahsa giderek, şahsı ölümle tehdit ederek, topuğuna bir el sıkmakta ve böylece tahsilatı gerçekleştirmektedir. Bunun karşılığında sizde bir vefa borcu olarak alacağınızın yüzde ellisini çek senet

mafyasına vermektedir. Ülkemizde bilinen organize suç örgütü liderleri, Sedat PEKER olsun, Alaaddin ÇAKICI olsun, Kürt Ahmet olsun, bunun gibi bir çok mafya lideri iş adamları arasında adeta kendilerini bir mahkeme başkanı gibi görmekte ve adalet dağıtmaktadır. Organize suç örgütlerinin liderlerinin ismi ne kadar büyükse, dağıttıkları sözüm ona adalet o kadar büyük olmakta ve bu adalet dağıtımını karşılığında aldıkları ücrette bu nispette büyümektedir.

Ülkemizde kamudaki yolsuzluklarda organize suç unsurları rakip firmaları korkutmak aracı, onları ihaleden çıkma, sindirme aracı olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde bunun en belirgin özelliklerinden bir tanesi de, Türk bank ihalesinde hepimiz gördük. Türk bank ihalesini devletten almak isteyen Korkmaz YİĞİT, rakip firmaları ve ihaleyi yapacak kamu kurumunu etkilemede organize suç örgüt lideri olan Alaaddin ÇAKICI'yı kullanmıştır. Alaaddin ÇAKICI isminin kullanılmasıyla bu ihaleye başka bir alıcı şahıs girmeye cesaret edememiştir. Çünkü genel olarak bu yüksek paralı ihalelere girecek şahısların hayatları tatlıdır, ölüm korkusunu yaşamamak için bu ihaleye girmemişlerdir. Biz emniyet mensupları arasında şöyle bir söz vardır, mafyanın salağı polise artistik yapar, polisin salağı da savcıya artistik yapar, yani, organize suç örgütü varlığını devam ettirip; ettirememesi, polis müdürlerine göstereceği saygı ve edeple birebir ilişkilidir. Polise saygıda kusur etmemesi gerekir, kusur ederse ömrü kısa olur.

Alaaddin ÇAKICI'nın mafya, yargı ve siyaset üzerine bir çok bilgisi olduğunu biliyorum. Konuşmaması gerektiğinin kendisine öğretildiği herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Zaman zaman sizlerde duymuşsunuzdur.

Konuşursam Türkiye’de yer yerinden oynar. Evet gerçekten de bence Alaaddin ÇAKICI konuşursa Türkiye’de tahminen 7,5 şiddetinde bir deprem olur ve bu depremde çoğunlukla kamu kurumları binaları yıkılır.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, siyasi kimliğe sahip ve bürokrat kişilerin rolü nedir?

CEVAP:Türkiye’de büyük çaplı yolsuzlukların baş aktörleri siyasilerdir. Maalesef ülkemizde siyaset zenginleşmenin en kolay ve kısa yolu olarak görülmektedir. Bir insana milletvekili olabilmesi için milyon dolarlarca seçim kampanyasında para harcatan duygu, vatanını çok sevmesi duygusudur, yoksa bu paranın misliyle kazanacağını bilme duygusudur. Bunun cevabını size bırakıyorum. Türkiye’nin kaderini ilgilendiren büyük çaplı yolsuzluklarda siyasiler ve bürokratlar hep ön plandadır. Örneğin, mavi akım projesinde devlet yüz milyonlarca dolar zarara uğratılmış ve bu konuda araştırma yapmak isteyen kişilere de devlet sırrı gerekçesiyle her hangi bir bilgi verilmemiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülkeyi soyanların sığındığı güvenilir bir liman haline gelmektedir. Bakın şu an akaryakıt kaçakçılığında işlem gören doğu kökenli bir şahıs milletvekili olarak, milletin hakkını savunmak için Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer almaktadır.

Benim aklımda daima yapmak istediğim bir proje vardır. O da, yüksek yargıda ki hakim, savcılar ve devlet kademesinde üst düzey bürokratlar ve siyasilerin yakın çevrelerinin nerelerde çalıştığını, detaylı bir şekilde inceleyerek Türkiye’nin

yolsuzluk haritasını ortaya çıkarmak istiyorum. Bu konuyla ilgili yaptığım kısıtlı araştırmalarım neticesinde, yüksek yargıda ve üst düzey bürokraside çalışanların yakın akrabaları bu ülkeyi soyanların bankasında, şirketinde, gazetesinde çalışmaktadır. Bu bağlamda, emekli olan bir çok emniyet müdürünün, kuvvet komutanlarının, üst düzey bürokratların, ülkemize maliyeti yaklaşık 40 milyar dolar olan, hortumlanan bankalarda çalıştığı bir gerçektir.

Mesela, banka hortumlamada dünya literatürüne giren Cem UZAN'ın Ada bank ve İmar bank operasyonlarında biz emniyetçiler olarak gördük ki, bu işi devlet kurumlarında çalışanların desteği olmadan yapamayacaklarını tespit ettik. Cem UZAN ve ekibi, banka hortumlamada, bankaya yatırılan mevduatın %90'nını bilgisayar programı sayesinde yok ederek toplam mevduatının yalnızca %10'nunu devlete kayıtlı göstererek, bu %10'luk dilimin vergisini vermiştir. Şimdi işin ilginç tarafı, bankalar düzenli olarak, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Bankalar Birliği ve Merkez Bankası tarafından düzenli olarak denetlenmekte, denetleyen insanlarda bu işin uzmanlarıdır. Bu işin uzmanı biz olmadığımız halde, bu soygun düzenini bizim çözüp bu belirttiğim kurumların yetkililerinin çözmemesi imkansızdır.

Türkiye'de yolsuzlukların bu kadar pervasızlaşmasının nedenlerinin bir tanesi de, siyasetin ve siyasetçinin finansmanının karanlık güçler tarafından yapılmasıdır. Biz emniyet teşkilatının mücadele etmekle görevli olduğumuz, uyuşturucu baronlarının yakın akrabaları Meclise girmektedir. Buradan aldıkları güçle devlete meydan okuyabilmektedir. Bunun en son örneğini Van'da, Polis karakolumuzu

basarak, uyuşturucu kaçakçılığında yakalanan şüpheli şahsı kaçıran aşiret liderinin geçmiş dönemde milletvekilliği yapmıştır ve bu aşiret para sıkıntısı çekmediğinden dolayı gerektiğinde oyları satın alarak kendilerine yakın birilerini bölgelerinden seçerek Meclise sokabilmektedirler. Türkiye'deki yolsuzluklarla mücadelede bence İçişleri bakanlığımızı da yapan sayın Saadettin TANTAN'ın etkisi çok fazladır. Kendisi kişisel gayretleriyle 4422 sayılı, Çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanununun çıkmasına sebep olmuş, bu kanunla birlikte bir çok yolsuzluk operasyonu yapmışızdır. Maalesef ki bu kanun çok geçmeden siyasi erk tarafından ilk önce budanmış, bakıldı ki hala iş yapılıyor, ardından da tamamen ortadan kaldırmışlardır. Bu operasyonlarda, her operasyonun altında siyasiler veya siyasilerin yakın çevreleri ile üst düzey bürokratlar çıkmıştır.

Ülkemizdeki yolsuzluklarda siyasiler mesajlarını danışmanları ve müsteşarları vasıtasıyla vermektedirler. Yani bir kamu binası yapımı ihalesi varsa, bu ihaleyi yapacak yerin bürokrat yetkilisine, siyasi danışman, müsteşar vasıtasıyla gerekli mesaj verilir ve istenilen şirketin ihaleyi alması sağlanır.

SORU:Yapılan yolsuzluk operasyonlarda herhangi bir siyasi baskıyla karşılaşılıyor musunuz? Varsa siyasi baskıların operasyonları aydınlatmada etkisi nedir?

CEVAP: Operasyonun büyüklüğüne ve kamuoyunda yarattığı etkiye göre ve siyasi boyutuna göre bu sorunun cevabı değişmektedir. Özellikle iktidar partisini ilgilendiren bir yapılanma yoksa rahat bir şekilde çalışmalarımızı yapabilmekteyiz. Ama mevcut iktidarın çevresine yönelik herhangi bir yolsuzluk operasyonu çok zor

yapılmaktadır, yapılsa bile doğan çocuk ölü doğmaktadır. Bunun istisnai bir durumu, kamuoyuna Vurgun operasyonu olarak yansıyan ve dönemin bakanının istifasına yol açan yolsuzluk operasyonudur. Pek tabi burada da tek başına bir iktidar olmadığından ve üçlü bir koalisyon olduğundan dolayı operasyon yapılmıştır. Çünkü operasyonun yapıldığı bakanlık, bizim bağlı olduğumuz İçişleri bakanının partisi değildi.

Seçimle iş başına gelen iktidarlar, maalesef bizim sistemimizde böyle kendi emniyet müdürünün, kendi müsteşarını, kendi valisini atamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak ta kendisini atayan Emniyet müdürü, Vali, Bürokrat, Hakim, Savcı derin ve karanlık sulara ilişmemekte, ya da gününü kurtarmak için top çevirmektedir.

Türkiye’imizde organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadele etme temel görevi olan Kaçakçılık ve Organize Suçlar Daire Başkanlığı sahip olduğu imkanlar itibariyle büyük bir güçtür. Bu nedenle bir reklamda da denildiği gibi, kontrolsüz güç, güç değildir. Yaklaşımından hareketle bu gücü kontrol altında tutmak için küçük çaplı yolsuzluk ve çete yapılanması şeklindeki suçlarla mücadele ettirilmektedir. Büyük boyutlu yapılanmalarla uğraştırılmadığını düşünmekteyim. Benimde çalışma grubu içinde bulunduğum, medya organlarına da neşter 1 ve neşter 2 olarak yansıyan çalışmalarda, organize suç gruplarının devleti soymada yargı ve siyasetle olan ilişkileri gün yüzüne çıkmasına rağmen, bu yapılanma birileri tarafından örtülmüştür. Telefon görüşmelerinde rüşvet aldıkları tespit edilen bürokrat, siyaset ve yargı mensupları el ele vererek, Yargıtay tarihinde benim bildiğim kadarıyla ilk kez telefon görüşmelerinde suç unsuru içeren görüşme yapan üçüncü şahısların görüşmeleri delil

olarak kullanılmamış, bu konuyla ilgili Yargıtay, içtihadı birleştirme kararı almış, ancak kamu oyunda büyük tepki olması dolayısıyla bu karar tekrar değiştirilmiştir. Fakat geçmişe dönük uygulanmamak şartıyla.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektörleri bir polis gözüyle açıklarmısınız.

CEVAP: Yolsuzluk olayını takip etmek istiyorsanız, parasal getirisi yani kar marjı en yüksek sektörler bakmamız yeterli olacaktır. Ülkemizde de bu sektörler, enerji sektörü, sağlık sektörü, kamu yararı için yapılacak inşaat niteliğindeki faaliyetlerdir. Yani bunlar barajlar, okullar, termik santraller ve benzeri işlerdir.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, ele geçirilen şüpheli şahısların ortak özellikleri sizce nelerdir?

CEVAP: Burada iki tür özellikten bahsedebiliriz. Özellikle okumamış ama kafası çalışan insanların yapmış olduğu yolsuzluklarda genel olarak bu insanlar bölge karakol amirini, bölge jandarma komutanını, bölge kaymakamını kullanarak bölgesel çapta küçük rant paylaşımı yapmaktadırlar. Ama önemli olan ve asıl tehlikelisi, üniversite bitirmiş, yurt dışında yüksek lisans doktora yapmış, herkesin saygı ve iltifat gösterdiği kamu görevlilerinin karıştığı yolsuzluklardır. Bu tür yolsuzluklarda genelde bu insanlar, bir bakanlığın, bir genel müdürlüğün, bir kamu kuruluşunun en üst düzeyinde görev almaktadır.

İmza atma yetkisi ellerinde bulunan şahıslardır. Benim şimdiye kadar ki gözlemlerimde, bu insanların para kazanma hırsı içerisine girerek yolsuzluklara bulaşmalarıdır. Şöyle ki, bu insanın imzası sayesinde, milyon dolarlık işler yapılmakta, ama bu imza karşılığında aldığı maaşı yeterli görmemekte ve yanlış yollara sapmaktadırlar.

Emniyet Teşkilatında Görevli “A” ile yapılan mülakat;

SORU:Organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadelede görevli bir kişi olarak yolsuzluğu nasıl tanımlıyorsunuz?

CEVAP: Yolsuzluk bence ismi üzerinden de anlaşılabilir gibi yoldan çıkmaktır. Yani, kanun yolundan sapmadır. Kurallara, nizamlara aykırı hareket etmektir. Geniş manasıyla yolsuzluk, kişinin bulunmuş olduğu makamın imkan ve olanaklarını kullanarak kişisel menfaat elde etmesidir. Tabi bu tanım kamudaki yolsuzluk için söyleyebiliriz. Yoksa özel sektörde de binbir çeşit yolsuzluk vardır.

SORU:Ülkemizde, kamuda yaşanan yolsuzluklarla gerçek manada mücadele yapıldığını düşünüyor musunuz?

CEVAP: Yolsuzluk yapan şebekelerin yapılanmalarına bakıldığında, bunların olmazsa olmaz ayakların bir tanesi de eli silahlı kabadayı tiplerin oluşturduğu mafyatik yapılanmalardır. Bu yapılanmalar sayesinde işler çok kolay şekilde yürütülmektedir. Bir örgütün ismi bazen açılmayacak kapıların açılmasına, işlerin tıkır tıkır işlemesine neden olabilmektedir. Örneğin, organize suç örgütü lideri Sedat PEKER’e yakın bir firma, bir ihaleye gireceğinde ihaleye girecek olan diğer firmalar kesinlikle bu işi almakta tereddüt yaşarlar. Çünkü, ihale kendilerinde kalsa bile bu işten para kazanamayacaklarını bilirler. O nedenledir ki bir çok operasyonlarımızda gördüklerimiz bize, organize suç örgütlerinin desteğini almadan kamuda ki ihalelerden rant sağlanamaz. Sağlansa bile bu süre bir iki seneyi geçmez. Aynı şekilde bizim bizzat yönetmiş olduğumuz Alaaddin ÇAKICI’nın kontrolündeki bir

turizm şirketi kamuya ait bir arazinin alımında bölge valisi ve kaymakamı ile ilişkiye girmiş, 10 milyon dolarlık arazi, 2,5 milyon dolara yok pahasına satılmıştır. İhaleye göstermelik olarak tepki çekilmemesi için başka firmaların katılmasına izin verilmiştir. Tabi ki katılımcı diğer firmalar kukla olmaktan öteye gidememiştir. Devletin bu ihalede milyon dolarlarca zararı olmuştur

Organize suç örgütleri ülkemizde o kadar yayılmış ve gelişmiştir ki, Türkiye futbol federasyonu seçimlerine dahil el atmışlardır. Son futbol federasyon seçimlerinde organize suç örgütü liderlerinin başkan adaylarından bir tanesini desteklediği gazetelere de yansımıştır. O kadar ki futbol federasyonunun seçimlerinin yapıldığı otel lobisinde görev aldığım da bir çok mafya üyesinin diğer başkan adayını ve destekçilerini korkutmak için lobide oturarak ve etrafta gezinerek rakip adayı ve yandaşlarını psikolojik baskı altına aldıklarını gördüm. Bunlara otelde oda ayıranda başka isimlerle de olsa, başkan adaya yakın isimlerden birisinin olduğunu biliyorum.

Aynı şekilde organize suç örgütleri futboldaki başka bir etkinliğinde menajerler üzerindeki etkisini de görmekteyiz. Ulusal çapta bir futbolcu menajерinin, mesleğini devam ettirebilmesi için kesinlikle bir suç örgütünün lideri tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Aksi halde bu mesleği yapamaz. Çünkü, futbolda çok büyük paralar dönmektedir. Menajerlerde bu paralardan istifade etmektedirler. Her futbol transferlerinde menajerler transferin yaklaşık %5-10'nu alırlar. Bu aldıkları paranın da büyük bir bölümü mafyaya aktarmak zorundadırlar. Yoksa bu işi yapamazlar. Bunun bize en açık göstergesi olarakta en son Trabzon'da, Trabzon

Sporlu iki futbolcuya yapılan silahlı saldırıyı gösterebiliriz. Yani organize suç örgütleri paranın olduğu her yerde bütün güçleriyle vardılar. Türkiye 1.Süper liginde mücadele eden takımlara baktığımızda, mücadele eden takımların bir çoğunun başında bulunan başkan ve başkan yardımcılarının hepsi inşaat sektöründe boy gösteren Türkiye’de sayılı büyük inşaat firmalarının sahipleridir. Hali hazırda bu takımlarda başkanlık veya başkan yardımcılığı yapan insanlara bakın, kulüp yöneticiliğine geldikten sonraki şirketlerinin büyüme hızlarında büyük artışlar göze çarpmakta, ancak bu olaylar her nedense basında ve kamuoyunda pek dikkate alınmamakta. Ama ben biliyor ve inanıyorum ki, bu kulüp yöneticileri başkan olduktan sonra, kamuda açılan birçok ihalede, kulüp başkanı ve yönetici kimliklerinin kendilerine tanımış olduğu birçok imtiyazları kullanarak, ihaleler aldıklarını ve bunların özellikle son zamanlarda tatil yörelerinde otel zincirleri kurduklarını görüyoruz. Tüm bunlar bize göstermektedir ki, organize suç örgütleri kısa sürede kolay ve çok para kazanabilecekleri her ortamda bütün güçleri ve kimlikleri ile oradadırlar. Bu anlamda bana sormuş olduğunuz soruda, ben kesinlikle bu ülkede organize suç örgütleriyle mücadele edildiğine, temiz bir toplum hedeflendiğine inanmıyorum. Toplum ne kadar kirli kalırsa, bu pislikten beslenen büyük makamlardaki insanlarda o derece kazançlarını artırmaktadırlar ve kolay gizlenebilmektedirler.

SORU: Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, organize suç örgütlerinin rolü nedir?

CEVAP: Bana biraz önce sormuş olduğunuz sorunun cevabında da belirtmiş olduğum gibi, yaptığımız yolsuzluk operasyonlarının hemen hemen hepsinin altında, bir organize suç örgütünün faaliyetleri kesinlikle vardır. Organize suç örgütleri, günümüzde iş adamlarının kamu yani devletle olan ticari ilişkilerinde adeta, mahkeme-i kübra görevi görmektedirler. Yani kimin hangi ihaleyi alacağını, kırım oranlarını organize suç örgütleri belirlemekte ve tayin etmektedirler. Emniyet Genel Müdürlüğümüzün geçen yıl içerisinde açıklamış olduğu bir raporda aslında bu sorunuzu ve benim verdiğim cevabı çok açık bir şekilde izah etmektedir. Bu raporda, organize suç örgütlerinin artık sokaklarda eskisi gibi psikopat ve silahlı adamlar besleyerek, kulüp, kumarhane işletmek yerine, kendilerine kolay ve güvenli para kazanabilecekleri, paravan şirketler vasıtasıyla, kamu ihalelerini ve ihracat-ithalat işlerini yönlendirmeye başladıkları, yani yeni adıyla kravatlı mafya olduklarını açıklamıştı.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarda, siyasi kimliğe sahip ve bürokrat kişilerin rolü nedir?

CEVAP:Türkiye’de büyük çaplı yolsuzluklar devlet faaliyetleri üzerinden beslenir, bunda da en önemli rol bence siyasi kimliğe sahip kişilerdir. Yolsuzlukla mücadelede olmazsa olmaz olan kurallardan bir tanesi, hesap verebilirliktir. Ancak ülkemize bakıldığında, siyasilerde başta olmak üzere bir kurum sorgulanamamakta, çalışanlarına hesap sorulamamaktadır. Ülkemizde yolsuzluğun boyutları öylesine

büyümüştür ki, yolsuzluk artık anayasal düzeni tehdit edecek, toplumun sosyal ve ekonomik değerlerini alt üst edebilir hal almıştır. Bence şuanda ulusal güvenliğimiz bakımından öncelikli tehdidimiz ne PKK nede başka bir şeydir, kesinlikle yolsuzluktur. Bizim gibi bir türlü gelişmesini tamamlayamayan ülkelerde ki temel sorun ve en tehlikeli sorun yolsuzluğun sıradanlaşması, kanıksanmasıdır. Adam iyi yapmış kendisini kurtarmış, şeklinde düşüncenin hakim olması yolsuzlukla mücadelede başarısız olunmasının temel sebebidir.

Ülkemizde yaşayan vatandaşların zihninde, işini Ankara'dan bağlamayan çalamaz, şeklinde bir inanç yerleşmiş ve bunu destekleyen bizim yapmış olduğumuz bir çok yolsuzluk operasyonu vardır. Tabi bunların ne kadar aydınlatılabildiği tartışılabilir. Yani bir hayali ihracat yapabilmeniz için, ihracat birliğini, bir bankayı, bankayı, maliye bakanlığını, komisyonları, gümrük müdürlüğünü bağlamanız lazım, tabi en başta Ankara'daki imza atma yetkisi bulunan kişileri. Çünkü işi merkezinden yani Ankara'dan bağlayamazsan muhakkak yakayı ele verirsin.

Bu ülkede, hem başbakanlık hem de Cumhurbaşkanlığı yapmış bir insanın, bir İLKSAN'da yapılan bir yolsuzluk sonucunda, yaptıysam ben yaptım, ne olacak ki, demesi, yine aynı makamlarda görev yapmış bir devlet büyüğümüzün, benim memurun işini bilir, şeklindeki açıklamaları, siyasilerin yolsuzlukla mücadelede hangi tarafta yer aldıklarını bize göstermektedir. Bir siyasi liderin, aile fotoğrafında yer alanların büyük çoğunluğunun bugün banka hortumlamaktan tutunda, hayali ihracata varıncaya kadar bu ülkede karışmadıkları yolsuzluk olayı yoktur. O aile fotoğrafında yer alanların bu ülkede çaldıkları, ülke kasasında kalsa idi o paralara

neler yapılmazdı ki. Tüm bunlar bizim gibi saf insanların inandıkları değerlere aykırı hareketlerdir ve bizleri rencide etmekte, umutlarımızı, hayallerimizi kırmaktadır. Bu ortam içerisinde ben yolsuzlukla mücadelenin gerçek manada yapıldığına inanmıyorum. Bir makama gelen dürüst bir insan ancak lokal olarak, bulunduğu görev aldığı çevrede yapıyorsa birkaç küçük yolsuzluk operasyonu yapılıyor. Ancak ülke çapında, bütün kurumların içerisinde görev aldığı, yolsuzlukla mücadele yapılmıyor.

SORU:Yapılan operasyonlarda, herhangi bir siyasi baskıyla karşılaşıyor musunuz? Varsa siyasi baskıların operasyonları aydınlatmada etkisi nedir?

CEVAP: Ülkemizin mevcut ekonomik şartları ve gelişmişliği görüldüğünde, siyasi baskının olup olmadığını anlarsınız. Her iktidarın elbette ki bir baskısı vardır. Tabii bu baskının şiddeti hükümetlerden hükümete fark edebilmektedir. Çünkü hiçbir iktidar, doğanın kanunu olsa gerek kendisine zarar getirecek bir yolsuzluk operasyonunun yapılmasını istemez. Burada benim gözlemlediğim kadarıyla temel mantık, siz operasyon yapmayın da, bize söyleyin biz kendimiz bunları ayıklarız şeklindedir. Meslek hayatımda bu yönde bir ayıklamaya şahit olmadım. Yolsuzluk yapmayı bırakın, yolsuzluk yaptığı şeklinde ithamda bulunan bir Japon başbakanının ya da bakanının bu olay karşısında utancından olsa gerek, hemen istifa ettiğini, daha da ileriye gidenlerin intihar ederek onurlarını ve şereflerini bu şekilde koruduklarını televizyonlardan izlediğimiz kadarıyla çok duyduk. Ama bizim ülkemizde, yolsuzluk ve kötü yönetim nedeniyle sayısız kere görevden uzaklaştırılan siyasiler, kendilerine tanınan en küçük bir fırsatta, istifa etmeyi bırakın, görevlere tekrar tekrar talip

olabilmektedirler. Bizim toplum olarak, gelişmiş ülkeler nazarında nerede bulunduğumuzu, yollarımızın kalitesine, gayri safi milli hasılamıza, ihracat ve ithalatımıza bakılmadan çok rahatlıkla bir yabancı teşhis edebilir. Siyasi tarihimize bakması yeterlidir.

Bir yolsuzluk operasyonu yapıldığında herhangi bir siyasinin ismi geçtiğinde, telefonlar sürekli çalmaya başlar, siyasi veya siyasi kesimlere yakın olan kişinin ismi medyada yer almaması için büyük çaba sarf edilir. Buda yeterli olmuyorsa, soruşturmayı yapan emniyet görevlisi, savcı soruşturmanın ortasında bir bahaneyle görevinden alınabilir. Bunun örneğini yapmış olduğumuz bir operasyonda ne yazık ki gördük, Neşter1 ve Neşter2 olarak bilinen operasyonda bize büyük desteği olan sayın savcımız ne yazık ki bu destek sonucu soruşturmanın değişik sonuçlara gitmesi neticesinde eski adıyla DGM Cumhuriyet Savcılığı görevinden alınarak, normal savcılık görevine atanmıştır.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektörleri bir polis gözüyle açıklarmısınız.

CEVAP: Ben sektör olarak ayırmıyorum, bana göre paranın bulunduğu bütün sektörlerde yolsuzluk vardır. Paranın cazibesinin fazlaca hissedilen her yerde bu tür yolsuzlukların olması kaçınılmazdır. Ülkemizdeki yolsuzluklara bakıldığında en çok yolsuzluğun yaşandığı sektör, inşaat sektörüdür. Devletimiz hala en büyük işveren konumundadır, bu nedenle inşaat sektöründe yer alan firma sahiplerinin devletle iyi ilişki bağları kurmak zorundadır. Bir diğer yolsuzluğun yoğun şekilde yaşandığı alan

ise, sağlık sekt6r6d6r. Sağlık sekt6r6nde bazı ithalat7ı ila7 depoları sahipleri, yurt i7inde b6y6k tekel konumundadırlar. İla7 fiyatlarını bunlar belirlemekte, eğer istedikleri fiyatta anlaşamazlarsa, ila7 arzını kırsarak devleti tehdit eder hale gelmişlerdir. Sağlık konusu da her kesin dikkatle 6zerinde durdukları bir konu olduğundan dolayı, h6k6mette bu konuda sıkıntı yaşamamak i7in burada d6nen yolsuzluk 7arkına yeterli derecede m6dahale edememektedir. Burada m6dahale edenler derken, temiz h6k6metlerden s6z etmekteyim, h6k6mete yakın olan insanların bu ila7 firmalarına ortak olması durumunda, bırakın m6dahaleyi, ila7 fiyatlarını artırılabilmek i7in her t6rl6 yola başvurmaktadırlar. 6lkemizin de sağlık sekt6r6nde %90 oranında dışa bağımlı olduğumuzu d6ř6n6rsek, ila7 dağıtıcısı firmaların elindeki g6c6n b6y6kl6đ6n6 de fark etmiş oluruz. Roche firmasına yapılan operasyonda, g6zaltına alınan şahıslara kelep7e takılmasından dolayı, bazı meslektaşlarımız g6rev yerleri değiştirilerek, buldukları şube kadrolarından, başka kadrolara tayinleri olmuştur. Soruşturmayı y6r6tmekte olan savcının ise akıbetinin ne olacağını merakla bekliyorum.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, ele ge7irilen ř6pheli şahısların ortak 6zellikleri sizce nelerdir?

CEVAP: Bug6ne kadar sayısını hatırlamadığım kadar yolsuzluk operasyonlarında aktif olarak g6rev aldım. Yolsuzluk operasyonlarında g6z altına almaya gittiğimiz şahısların hi7birisini, Ankara'nın Hask6y, Ke7i6ren, Sincan, Eryaman gibi il7elerinden g6z altına almadık, hepside 7ankaya ve 7ayyolu semtlerinden

alınmışlardır. Bunu neden söyledim, bunu söylememdeki sebep şudur. Çankaya ve Çayyolu'nun Ankara'nın en pahalı iki semti olduğu malumunuz, buralarda bir kamu görevlisinin ev sahibi olması bana göre şuan ki ortamda olanaksızdır. Hayat şartları maddi açıdan çok ağırlaşmıştır, bizlerde aile babasıyız ve bizlerde çocuk yetiştiriyoruz, çocukların eğitim masrafları bile çok çok artmış bir ortam var, diğer ihtiyaçlardan bahsetmiyorum bile, bu kadar hayat pahalılığında bir memur nasıl Çankaya veya Çayyolu semtlerinde ev sahibi olabiliyorlar. Hepsi için söylemiyorum elbette, ama görüyorum ve şahit oluyorum, ya kamuda iş yapan bir firma sahibi ya da kamuda sözü geçer, imza yetkisi olan ita amiri konumundaki şahıslardır bunlar.

Emniyet Teşkilatında Görevli “S” ile yapılan mülakat;

SORU:Organize suç örgütleriyle ve yolsuzlukla mücadelede görevli bir kişi olarak yolsuzluğu nasıl tanımlıyorsunuz?

CEVAP: Devlet idaresindeki şahsın, kendi amaçları için makamını kullanarak, devleti zarar ettirdiği ölçüde, menfaat temin etmesidir. Aslında çok önemli bir sorun olarak düşünüyorum, özellikle adalet sisteminin yavaş işlemesi, kanunlarda bu tür suçlara caydırıcı cezaların verilmemesi ve içinde yaşadığımız toplumun üretmek yerine hızla tüketim toplumu olmasının getirdiği kaçınılmaz bir hastalıktır. Bir toplumun liderleri bence o toplumun aynasıdır. Bizim liderlerimize baktığımda, aynadan bana yansıyanlar içimi karartıyor, beni umutsuzluğa sevk ediyorlar.

SORU:Ülkemizde, kamuda yaşanan yolsuzluklarla gerçek manada mücadele yapıldığını düşünüyor musunuz?

CEVAP: Power of the money, yani paranın gücü, bu güç toplumda geçerli olmuş durumda, para toplumun her kademesine hüküm etmektedir. Para toplumunda insanlara güç, saygınlık ve güven vermektedir. Bu saydıklarım bir insanın kendisinde daima olmasını istedikleri özelliklerdir. İnsan tarih boyunca güce ve saygınlığa daima itibar etmiştir. Geçmiş tarihte insanlar güç ve saygınlık peşinde koşarlarken, kendilerinden asla taviz vermeyecekleri bazı kırmızı hatları bulunmaktaymış, onur ve şerefi, güç ve saygınlıktan daha önemli imiş, onur ve şeref toplum içerisinde güç ve saygınlıktan daha itibarlı imiş, ancak aradan geçen uzun yıllar insanlardan bir çok şeyi alıp gitmiş. Onursuz bir millet ayakta ne kadar güçlü durabilir. Günümüzde ise hedefi ve

hayalleri olmayan bir toplum olmuşuz, bu Osmanlı Devletinin çöküş dönemini hatırlatmakta bana. Gerçeklerin peşinde koşmak yerine, sanal ve sığ gündemlerle yoğrulan bir toplum olup çıkmışız. Milli bir hedef olmalı, insanları heyecanlandıracak, aslında damarlarındaki asil kanın gücünü ve tılsımını hatırlayacakları bir milli duruş olmalı, yoksa bizde bugüne kadar kurmuş olduğumuz diğer 17 devlet gibi, tarihin tozlu raflarında yerimizi alacağız, ancak bizim diğerlerinden bir farkımız olacak, hayırla yaad edilmeyeceğiz. İnsanlar bir an önce kendilerine çeki düzen vermeli, buna siyasilere başlamalıyız. Bizim geleceğimizi yönetmeye talip olan insanları biz seçmiyor muyuz, öyleyse, onlar bir şeyler yapmıyorsa bizler toplum olarak bir şeyler yapmalıyız, kendimizi yönetmesi için seçeceğimiz insanlarda aradığımız özellikleri tespit edip, halka kabul ettirmeli ve bunu bütün Türkiye'ye deklare etmeliyiz diye düşünüyorum. Sorunuzun cevabı hayır, bu ülkede gerçekten de yolsuzlukla mücadele edilmiyor. Bu pislikten beslenenler var ve bunlar ülkenin kilit noktalarında görev alan güçlü insanlar. Bunlar, kaostan gelen düzenle besleniyorlar, toplum ne kadar kaosa sürüklenirse, bunların güçleri ve paraları o kadar artacaktır. Bu kadar zormu acaba suçlarla mücadele etmek. Elbette hayır, bir ara kapkaç olayları ülke gündemine oturmuştu, ülkenin bütün bölgelerinde her gün kapkaç olayları olmakta, toplum güvensizlik ortamına sürüklenmekte idi, peki sonra ne oldu, bir hakim, bunu basit bir hırsızlık olayı olarak değil de, organize bir şekilde yapılmış gasp suçu olarak değerlendirdi ve kapkaç zanlılarını 20 ila 30 yıl ağır hapisle cezalandırdı, bu ceza Yargıtay tarafından da onaylandı, peki sonra ne oldu, tabi ki kapkaç olayları bıçakla kesilmiş gibi birden

yok oldu. İşte görüyoruz, bir sorunun arkasında durabilecek kahraman yüreklere ihtiyaç duyulmakta ve o kahramanların arkasında da onun kadar kahramanca durup ona destek verecek bir toplum gerekmektedir. İnsanlar kapkaç olaylarına gösterdikleri tepkiyi, kamuda yaşanan yolsuzluk olaylarına karşı göstermedikleri için, yolsuzluk almış başını gidiyor, tabi bunda basınında büyük etkisi var, çünkü kapkaç olaylarını veya polisin bir olay karşısında içine düştüğü acziyeti, televizyon kanallarında haber yapmakta gösterdikleri kararlılığı ve samimiyeti yolsuzluk olaylarında göstermemekteler. Çünkü kendi patronları bu yolsuzlukların içerisinde, yaşıyoruz, devletimize milyarlarca dolar borcu olan bir medya patronu, Petrol Ofisi ihalesini alabiliyor, bir diğer banka hortumcusu ise seçim propagandaları sırasında bir siyasi parti genel başkanına helikopterini tahsis ediyor, bir diğeri ise kendini şirin göstermek amacıyla, terör örgütü liderinin yurt dışından getirilmesi için, kendi özel uçağını devletin özel birimlerine tahsis ediyor, peki ne oluyor, bu adam, milliyetçilik duygularını kullanarak halkın kendisi üzerinde olan tepkilerini azaltmaya çalışıyor, peki bunda başarılı mı oluyor, sonuç evet. Sadece polise düşmüyor yolsuzlukla mücadele, bu yük çok ağır, bu yükün altına toplumun bütün katmanları elini koymalı ve bizim yükümüzü azaltarak, risk alanlarımızı en aza indirmelidirler diye düşünüyorum.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, organize suç örgütlerinin rolü nedir?

CEVAP: Yolsuzluğu beyaz perdeye uyarlanmış bir sinema filmi olarak değerlendirelim. Bu filmde, senaryo yazarı, yönetmen ve oyuncular vardır. Üçünün koordineli çalışmasının bir ürünüdür beyaz perdede izlediklerimiz. Senaryo yazarları, kamuda görev yapan üst makamda görevli yöneticilerimiz, Yönetmen, Siyasilerin altında yer alan, yüksek makamlardaki bürokratlar, oyuncular ise, organize suç örgütleridir. Şimdi bu sıralamada birinden birisi olmazsa bir film çevrilebilir mi, elbette hayır, üçünün de, belli bir disiplin ve hiyerarşi altında çalışmalarının sonucudur yaşadığımız ve şahidi olduğumuz yolsuzluklar. Birinin diğerinden daha az önemi yoktur, hepsi de aynı derecede sorumludurlar yaşananlardan.

SORU:Yapmış olduğunuz operasyonlarda, siyasi kimliğe sahip ve bürokrat kişilerin rolü nedir?

CEVAP: Bunlar senaryo yazarlarıdır. Bunlar oyunun kurallarını koyarlar, oyunun yöneticilerini ve aktörlerini seçerler. Kendilerinin istemedikleri gruplar, kurdukları çıkar sistemine ayak uyduramayacak olanlar, emir altına girmeyecek kadar asi olanlar bu düzen içerisinde dışlanırlar ve bunların kendi düzenlerine çomak sokmamaları içinde gerekli önlemleri alırlar. Bizim bugüne kadar yapmış olduğumuz operasyonlarda bunları çok açık bir şekilde gördük, yapmadığımız operasyonlarda da basından izlediklerimiz kadarıyla bu kaniya vardım. Yapılan bütün usulsüzlüklerin altında bir siyasinin bulunması sizce bir tesadüfüdür. Elbette hayır, onlar bu kirli oyunun yazarlarıdır, onlar isteseler, yasama ve yürütme gücü ellerinde

bulunmaktadır, bu gücü kullanarak, üçüncü güç olan yargıyı destekleyerek onları yolsuzlukla mücadelede aktif kılabilirler. Bir söz vardır, Kontrolsüz güç, güç değildir, organize suç örgütleri de büyük bir güçtür, bu güç asla kontrolsüz bırakılmamıştır ve kontrolsüz bırakılmaları da düşünülemez. Siz bana sordunuz bende size soruyorum, Ege Bank operasyonunun arkasından kim çıkmıştır, Enerji Bakanlığındaki yolsuzluğun arkasında kim çıkmıştır, Vurgun operasyonunun arkasında kim çıkmıştır, dahası da var, yıllar önce ihalesi yapılmış ancak bir türlü bitirilememiş meşhur Karadeniz sahil otoyolu inşaatının arkasında kimler çıkmıştır, bunların hepsini biliyoruz, peki bu kadar çok örnek dururken önümüzde, siyasilerin yaşanan yolsuzluklardaki rolünü tartışmaya gerek yok bence.

SORU:Yapılan operasyonlarda, herhangi bir siyasi baskıyla karşılaşmıyorsunuz? Varsa siyasi baskıların operasyonları aydınlatmada etkisi nedir?

CEVAP: Ben çalıştığım konum bakamından bunu hissetmedim ancak, bizim amirimiz konumundaki insanlara bazı baskıların yapıldığını duyuyoruz, bu da bizi rahatsız ediyor ve korkutuyor. Sanırım Mayıs ayıydı, Türkiye bir ilk olmuştu, internet üzerinden çocuk pornosu üzerine bir operasyon yapmıştık, bu operasyon kapsamında İstanbul ilinde bir gazetenin temsilcisi de göz altına alındı, ancak bu şahıs göz altına alındıktan sonra çok sayıda siyasiden telefon geldiğini, bunun üzerine bu şahsın mahkemeye çıkartılmadan savcının talimatıyla şubeden serbest bırakıldığını duydum.

Şu açıdan bakmakta fayda var, biz Emniyet Genel Müdürlüğü olarak direkt olarak, İçişleri Bakanına bağlıyız, sınırlarımızı çizenler tarafından kontrol

edilmekteyiz, bu nedenle siyasi baskıyla karşılaşılıyor muyuz, biz siyasiler tarafından yönlendiriliyoruz.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektörleri bir polis gözüyle açıklarmısınız.

CEVAP: Buna ben devletin içinde bulunduğu bütün sektörler diyorum. Devlet piyasanın en büyük işvereni, patronudur, bir dolmuş şoförü bile, günlük hasılatın kazancı oranında çalışıyor, işçi, işverenin zamanından çalışıyor, devlette, kendi kendinden aktörleri vasıtasıyla belli kanallara aktarılmak üzere çalışıyor bence.

SORU:Yapmış olduğunuz yolsuzluk operasyonlarında, ele geçirilen şüpheli şahısların ortak özellikleri sizce nelerdir?

CEVAP: Bu şahısların hepsinin de lüks yaşama tutkusu olduğunu gördüm. İnsan oğlunun nefsi diyorum, ne kadar azdırılmışsa, zapt edilmesi zor oluyor demek ki. Birde haram çok tatlı, yani hepimiz mutlaka bir haram işe karışmışızdır, yani buna illaki yolsuzluk demiyorum, mesela nedir, dinimiz de, zina yapmak haramdır, ama bu yasak ya, yasağı yapmak kadar insana zevk veren bir şey yok galiba dünyada. İnsan da kendisini kontrol edemez, hakim olamazsa tutkularının esiri oluyor demek ki. Yolsuzluk operasyonlarında gözaltına aldığımız insanların hepsinin de tutkularının esiri olduğunu gördüm.

2.2.1.Tartışma: Güvenlik güçleri ile yapılan mülakatlar da görüldüğü üzere yolsuzluk; görevli A'nın belirttiği gibi kanunlara, nizamlara aykırı hareket etmektir, görevli M ve S'nin de vurguladığı gibi yetkili bir kişinin yetkisini; makamının gücünü kendi kişisel çıkarları için kullanarak haksız menfaat elde etmesidir. Ülkemizde; yaşanan büyük çaplı yolsuzluklar kamu adına büyük yetkilerle donatılmış ve bu yetkileri kamu adına ,kamu menfaati doğrultusunda kullanması gereken kamu görevlileri tarafından yapılmakta ve bu yolsuzluk ülkemizin birincil önemli sorunu haline gelmektedir.

Görevli A'nında belirttiği gibi yolsuzluklar anayasal düzeni tehdit edecek, toplumun sosyal ve ekonomik değerlerini alt üst edecek bir hal almıştır. Ancak önemli bir sorun haline geldiği herkesimce dile getirilen yolsuzluklarla ülkemizde mücadele gerçek manasıyla yapılmamaktadır. Görevli İ,A,K,S,M'in de ortak olarak belirttikleri gibi Türkiye'de yolsuzluk ve bu bağlamda yolsuzlukta birincil etkiye sahip organize suç örgütleri ile doyurucu, sonuç alıcı bir mücadele yapılmamakta, görevli A ve M'nin de vurguladığı gibi zaman zaman da gündeme gelen yolsuzlukla mücadeleye yönelik çalışmalar daha çok bireysel gayretlerle gerçekleşmektedir.Sistematik, bir yolsuzluk ve organize suçla mücadele söz konusu olmamaktadır. Hatta, görevli A ve S'nin belirttiği gibi ülkede yaşanan kaostan, karmaşadan beslenen devlet görevlileri olmakta ve bu durumun düzeltilmesine yönelik herhangi bir çaba içerisinde

olmamaktadırlar.

Sistemin bu şekilde işlemedi, karanlık ortamın olması gerçek rol sahiplerinin yüzlerini gizlemede onlara yardımcı olmaktadır. İnsanlar inandıkları gibi yaşayamazlarsa belirli bir süre sonra yaşadıkları gibi inanmaya başlarlar, Türkiye’de yaşanan yolsuzluklarla mücadele etmenin zorlukların bir tanesine görevli M ve S’nin de belirttiği gibi ülke insanının yolsuzluğu ve organize suç örgütlerini kanıksaması, yapılan kanunsuzlukların, soygunların, kirli ilişkilerin sıradan bir hal gibi görülmesi ve tepki verilmemesidir. En büyük tehlikede işte bu durumda ortaya çıkmaktadır. Yolsuzluğun, çetelerin kamuoyunda algılanış biçiminin değişmesi ,bu yapılanmalar karşı duyarsızlaşmanın yaşandığı toplumda kuralsızlıklar hakim olmaya başlayacak ve Anomik yapıların hakim olduğu bir toplumsal yapı meydana gelecektir. Bir paradoks gibi bu yapılanmalarda sistemdeki yolsuzluk ve organize suç örgütlerin artmasına meydan vermektedir.

Türkiye’de yaşanan yolsuzluklarda en önemli etkiye siyasiler sahiptirler; yolsuzluk parasal hareketlerin olduğu yerde daha hızlı bir şekilde yaşanmaktadır. Türkiye gibi devletin halen en büyük iş veren bir kurum olduğu ülkelerde siyasetçilerin sıradan bir insanı bir ihale ile zengin etmedeki etkinliği devam ettikçe yolsuzluğun olmaması çok safça bir düşünce olur. Avrupa’daki bir vatandaş ülkesinin siyasilerin isimleri ve kişilikleri konularında kimi zaman çok bir bilgiye sahip olmamaktadır; Ülkesinin oturmuş bir siyasi sistemi olduğundan kimi zaman oy kullanmayı bile gerek duymaya bilmektedir. Gerçekten bir çok Avrupa ülkesinde seçimler %40-50 katılımı yapılmaktadır. Ülkemizde ise siyasetin ne kadar önemli

olduğunu anlamak istiyorsanız öyle çok uzağa gitmeye gerek yoktur bir kahvehaneye girin herkesin konuştuğu konu siyasettir. Acaba neden ülkemizde siyaset bu kadar çok önemli nedini çok sabit görevli M'in de belirttiği gibi ülkemizde siyaset kolay ve kısa yoldan zengin olmanın bir yolu olarak görülmekte ve algılanmaktadır.

Türkiye'de 1950'li yıllara kadar tek partili, bu dönemden sonrada çok partili siyasal hayat mevcuttur. Ülke, yönetimi siyasal parti ya da partiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle de siyasal partiler Devletin siyasal yapısına damgasını vurmakta ve şekillendirmektedirler.

Tek bir siyasal parti yada grubun ellerinde toplanan iktidar tekeli ve etkili bir muhalefetin bulunmayışı kirli yolsuzluklardan yararlanmada siyasetçiler ve kamu görevlileri arasında korkutucu bir anlaşma için fırsat yaratmaktadır. Bir partinin iktidarda kaldığı süreninde bu açıdan dikkate alınması gerekebilir. İktidarda çok uzun süre ve kesintisiz olarak kalan bir siyasal parti zayıflığın, yorgunluğun, verimsizliğin ve yolsuzluğun kaynağı olabilir. Öte yandan, çok kısa ve belirsiz dönemler için iktidara gelme durumu da daha hızlı biçimde kişisel çıkarlar sağlama girişimleriyle sonuçlanabilir. Daha ötesi, demokratik bir sistemde seçme sürecindeki zorlamalar ve seçim yöntemlerindeki bozukluklar yolsuzlukları özendirebilir (Ergün, 1978:26).

Türkiye'de siyasetin pahalı bir uğraş olması da yolsuzlukları desteklemektedir. Siyasetin finansmanın şeffaf olmaması, siyasetçileri organize suç örgütleri ile bire bir ilişki içerisine de sokabilmektedir. Haksız menfaatle büyük bir

güce ulaşan organize suç örgütleri siyasilerin seçim kampanyalarını destekleyebilmekte, bu desteğin sonucunu da seçim sonrası misliyle alabilmektedir.

Böyle bir algılayışla tanımlanan siyaset yolsuzlukla mücadele edememekte bizzat yolsuzluğun baş aktörü olmaktadır. Görevli M'nin de vurguladığı gibi Türkiye'deki büyük çaplı yolsuzluklarda siyasiler ve bürokratlar ön planda olmaktadır. Bu durumun doğal bir uzantısı olarak yolsuzluk ve organize suç örgütleri ile mücadele etmek isteyen dürüst kamu görevlilerini engellenmekte onlara zorluklar çıkartılmaktadır. Görevli İ'nin de belirttiği gibi siyasi baskılarla görevinde uzaklaştırılacağını düşünen kamu görevlileri de yaşanan olaylara sesiz kalmakta, göz yummakta kimi zamanda kariyer yapmak terfi etmek; yükselmek için siyasilerin isteklerini yerine getirmektedirler. Görevli K'nın da belirttiği gibi kendi elinde bulunan ve yasaların kendisine tanıdığı hakları kullanarak sistem içerisinde sorun çıkararak kamu görevlilerini görevden alma, uzaklaştırma, tayin disiplin cezaları gibi yöntemlerle saf dışı bırakabilmektedir.

Seçimle iş başına gelen her iktidar kendi siyasi görüşüne mensup emniyet müdürünü, valiyi, bürokrati, genel müdürü atamakta olup bu durum devletin memuru, bürokrati, müdürü yerine şu partinin adamı, bu partinin adamı yaklaşımını doğurmaktadır ki böyle bir yaklaşımda görevli M'nin belirttiği üzere yolsuzluğu baltalayan ve yolsuzluk yapılmasına sebep olan temel faktörlerin başında gelmektedir.

Ülkemizde yaşayan vatandaşlarda; görevli A'nın da vurguladığı gibi Ankara bağlantısı olmadan büyük çaplı yolsuzluk olamayacağı anlayışı yerleşmiş olup siyasilerin “benim memurum işini bilir”, “yaptımsa ben yaptım” gibi temel söylemlerde siyasilerin yolsuzluğu algılayış biçimlerinde bize ipuçları verir. Böyle algılayışın olduğu, siyasi bir düzeninde yolsuzlukla mücadelede hangi tarafta yer aldıklarını ortaya koyar.

Yolsuzluklarla mücadele etmek isteyen görevlilerle, siyasiler ellerinde bulunan imkanlarla kamu görevlilerini yıldıra bilmektedir. Peki kamu dışında bulunup yolsuzluk çarkına çomak sokup işleyen yolsuzluk sisteminin yavaşlamasına sebep olanlar için devreye organize suç örgütleri girmektedir.

Organize suç örgütlerinin temel hedefi rant elde etmektir. İşte ülkemizde de bu rantı elde etmek isteyen organize suç örgütleri siyasiler ve bürokratlar ile ilişki kurmaktalar. Birbirlerini karşılıklı olarak kullanarak kamusal rant kendi çıkarları için kullanılmaktadır. Görevli K'nın da belirttiği gibi organize suç örgütleri toplumdaki yozlaşmadan nemalanırlar aynı şekilde görevli M'nin de belirttiği gibi organize suç örgütlerinin ülkemizde ki yolsuzluklarda yer almasının önemi bir sebebi toplumda oluşan güvensizlik, kuralların işlememesi bir başka önemli etkende hukuk sistemi ile ekonomik sistemin entegrasyonun gerçekleşmemesidir.

Ülkemizde ki organize suç örgütleri, okumuş olan üst düzey bürokrat statüsüne sahip kişiler ve siyasiler tarafından kullanılmaktadır. Organize suç örgütlerinin ellerinde ki kaba kuvvet kimi zaman siyasiler, bürokrat ve iş adamları tarafından yolsuzluk sisteminde kullanılmaktadır. Görevli A'nın da belirttiği gibi ekonomik sistemde organize suç örgütleri bireylerin birbirleri ve devletle olan ticari ilişkilerinde devletin resmi mahkemelerinin görevini alarak hak dağıtmaktadır.

Günümüzde artık organize suç örgütleri Görevli K'nın da belirttiği gibi elinde ki silahı bırakarak dürüst iş adamı imajına bürünmüş, güzel giyimimli, devlete vergisini veren beyefendi rolüne sahip çıkmakta ve bunu sergileyici faaliyetlerde bulunmaktadır.

Ülkemizde yolsuzluklar; parasal aktivitenin olduğu hemen hemen bütün sektörlerde etkin olmaya başlamakla birlikte görevli A'nın da belirttiği gibi devletin hala en büyük iş veren olmasından dolayı İnşaat sektörü ,sağlık sektörü gibi alanlar ile görevli M'nin vurguladığı gibi enerji sektöründe büyük çaplı yolsuzluklar yaşanmaktadır. Dikkat edileceği gibi her üç sektörde de devletin etkinliği çok fazladır.

Organize suç örgütleri tabî ki belirtilen sektörlerin dışında , yaşamsal alanda bir çok kesimde karşımıza çıkmaktadır. Atasözlerimizden olan ve çoğu kez duyduğumuz “simit satarım,ayakkabı boyarım ailemi geçindiririm” şeklinde iyi

niyetli söylemler uygulamada yapılamamakta çünkü simitçinin, ayakkabı boyacısının bile mafyası ülkemizde oluşmuştur. Bu şahıslardan icazet alınmadan ve kazancın zekatı(!) verilmeden bu işler dahi yapılamamaktadır.

Orgnaize suç örgütleri ve yolsuzlukla mücadelede görevli emniyet görevlileriyle yapılan derinlemesine mülakatlara göre; ülkemizde ki yolsuzluk sorunu siyaset kurumunun işlevinin bilinçli olarak çarpıtılması (disfonksiyon), bozuk fonksiyon olarak kamu yararına işlemeyip, kişisel ve gruplar çıkarlar yararına yürütülmesidir (Merton, 1938:673). Yapısal bir sorun olarak siyaset kurumu, iktidara kim gelirse gelsin kronikleşmiş yozlaşma, maddi değerlerin manevi değerleri geri plana itmesi dolayısıyla siyaset bir rant alanı ve rant kollama kapısı haline geldiğinden kolay kolay düzeltilebilecek bir yapı değildir.

Siyaset kurumunda ki bu bozuk fonksiyon sadece kendi içinde bir sorun değil, aynı zamanda devletin, kamunun diğer kurumlarını da olumsuz olarak etkilemekte, dolayısıyla halkın beklentilerine yanıt verememektedir. Örneğin; uyuşturucu operasyonunda yakalanmış güçlü bir aile mensubu-aşiret bağları ve bölgesel güç dengeleri gibi arka plandaki etkiler-bizzat içişleri bakanının telefonu ile ört bas edilmektedir, ya da mahkeme safhasında adalet bakanının el altından telefonu ile kişinin gerçek ceza ilkeleriyle yargılanması yerine uydurma gerekçelerle dışarıya salıverilmektedir.

Diğer taraftan, ülkemizdeki siyaset saptırılarak ideolojik maskeler altında kitleleri birbirleriyle yapay bir karşıtlığa taşırken aslında bu sırada kamuda en büyük ihalelerin ve vurgunların yapıldığı andır. Bu ustaca uygulamalar 1950'den

günümüze, 1980'den sonrada hızlanarak ve son zamanlarda daha bir ustalıkla mafyasal yöntemlerle kamu kaynakları tanıdık, hemşeri, partidaş vb. kimselere aktarılmaktadır. Bu gelişmeler gösteriyor ki her iktidar döneminde tezgah yeniden kurulmakta, her iktidarın mafyaları değişmekte ve kendi zenginlerini yaratmaktadır. Mafya ve yöntemleri işlev kazanarak yapısal bozukluğun sürekliliğini siyaset kurumuna taşımakta, bu kurallara uymadan kamuda iş görmek imkansız hale gelmektedir. Böylece disfonksiyon-bozuk işlev yapılaşırken (Giddens, 1984:227). Siyaset halka yabancılaşmaktadır (Merton, 1964:218). Aslında bütün olup biten, siyasetçinin yönlendirmesine bağlı olarak bedelini ödeyen iş adamlarına bürokratlarca veriliyor, bu arada bütün bu organizasyonu yapan mafyada hakkını alıyor. Tam bir kurtlar sofrasına dönen kamunun imkanları herkesin gözü önünde paylaşılıyor.

2.3. Kamuda Görevli Bürokratlarla Yapılan Derinlemesine Mülakatlar

Bürokrat D ile yapılan mülakat

SORU :Sizce yolsuzluk nedir?

CEVAP: Bence yolsuzluk; yetki ve makamı kendi kişisel çıkarları için kullanmaktır.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektör nelerdir?

CEVAP: Buna İnşaat sektörü diyebiliriz. Genel olarak Ülkemizde büyük maddi gelir getiren enerji ihaleleri, İnşaat ihaleleri, alt yapı ihaleleri şeklinde söylenebilir. Zira bu ihaleler parasal olarak miktarı çok büyüktür, ister istemez kimi kamu görevlilerini ve müteahhitleri yolsuzluk yapmaya itebilmektedir. Bu sektörlerde Devlet, iş dağıtıcı pozisyonunda olduğundan dolayı ve insanları zengin etmede belirleyici bir rol oynadığından dolayı müteahhitlerin, iş adamlarının devletle olan ilişkilerinde kanunsuzluklar görülebilmektedir.

SORU:Ülkemizde işleyen ihale sistemi nasıldır?

CEVAP: Türkiye’de üç tür ihale sistemi vardır. Birincisi davetiye usulü,ikincisi açık artırma, üçüncüsü ise kapalı zarf usulüdür.Davetiye sisteminde (Eski ihale kanunu olan 2886 sayılı yasaya atfen) ihale edilecek işin keşif bedelini şartlarına haiz firmalar arasından en az 3 kişi olmak üzere listeler yapılır ve bakanın onayı alınır. Bu firmalara davetiye gönderilir. Kullanılan zarflar neticesinde ihale komisyonunca alıcı firma belirlenir. Bu sistemle yapılan ihalelerde Bakan onayına

çok kıranın mı yoksa ortalama hesap mı yapılacağı belirtilir.En çok yolsuzluk burada olur.

Davetli ihalelerde Bakan veya yetkililer firma ismi vererek bu firmayı değerlendirin der, bunun bizce anlamı, bu firmanın bu işi alması demektir. Bakan Danışmanı sistemde Müsteşar kadar etkindir. Yani onun söylediklerine Müsteşar da uyar, genelde Bakanın mesajları Bakan Danışmanı aracılığı ile gelir.

Kapalı zarf sistemini ile yapılan ihalelerde yeterlilik komisyon kararı ihale gününden önceki tarihlerde dışarıya sızmazsa bir usulsüzlük olamaz ancak, komisyon başkanı ve ilgililer tarafından bu liste dışarıya sızdırıldığı için müteahhitler anlaşma fırsatı bulmakta ve usulsüzlük olmaktadır.

SORU: Sizce siyasetin ülkemizde yaşanan yolsuzluklardaki etkisi nedir?

CEVAP: Yolsuzluk olayından bahsedebilmek için, siyasilerin geçmişlerine bakmakta fayda vardır. Bir siyasi parti, Türkiye’de etkin rol alabilmek ve ayakta kalabilmek için güçlü bir maddi güce sahip olmak zorundadır. Her siyasi parti bir banka sahibi olamamaktadır. Bu nedenle kendilerine para kazandırabilecek ve Ülke içerisinde aktif rol oynayabilmek için maddi güce ihtiyaç duymaktadır. Siyasi partiler, iktidara geldiklerinde, bu para kaynaklarını kendi yandaşlarına doğru aktarabilmek için, para kaynaklarının başında bulunan bürokratları değiştirmekle işe başlamaktadırlar. Bu değişimi sağladıktan sonra, kendilerine destek veren iş adamlarına uygun ihaleler ve iş sahaları açmaktadırlar.

SORU:Organize suç örgütlerinin ülkemizdeki kamuda yaşanan yolsuzluklardaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP: Benim anladığım kadarıyla organize suç örgütü demekle mafya' yı kast ediyorsunuz. Şimdi mafya vari oluşumların kamuda dönen yolsuzluk çarkından nemalandığı ve bundan beslendiği bir gerçektir. Zannederseniz mafya, kamudaki yolsuzlukta küçük çıkarlarla uğraşmamakta büyük işlerin peşindedir. Mesela bir bankanın özelleştirilmesinde veya satılmasında, bankaya talip olan diğer kişileri ve devlet kademesindeki ihaleyi açacak yönetici kişileri çeşitli yöntemlerle tesir altına almakta, onlara bir nevi baskı uyguladığını düşünmekteyim. Zira ortada çok büyük paralar dönmektedir. Benim bildiğim kadarıyla mafya devlet içerisinde bir çok üst düzey kamu görevlisiyle içli dışlıdır, siyasiler bürokratlar ve onların yakınları kimi zaman mafya dediğimiz adamların sahip oldukları, tatil köylerinde, otellerinde konaklamaktadırlar. Tabi bu konaklamalarında, iltifatlarında bir karşılığı olarak mafyanın kendi adamı veya desteklediği şahıslar, devlet kademesinde kollanıp gözetilmektedir.

SORU:Sizce bir kamu görevlisi neden yolsuzluk yapar, bunun temel sebeplerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

CEVAP: En temel sebep, gözünün gördüğünü cebinin görmemesidir. Yani ben şimdi, bir ihale dosyasına imza atıyorum, attığım imza karşılığında müteahhit milyon dolarlar kazanmakta ve bu kadar çok para kazanan insan benim makamıma geldiğinde el pençe durmakta, saygıda kusur etmemekte, her türlü iltifatı da bana karşı bulunmaktadır. Ancak buna rağmen aldığım maaş 1.500 YTL. civarındadır. Bu

maaşla, evmi geçindireceksin, çocuklarını okutacaksın yoksa tatile mi gideceksin, işte böyle bir ikilemde kalındığından dolayı değişik yollara saparak insanlar rüşvet alabilmekte, menfaat ilişkisi içerisine girebilmektedir. Tabi bunu tek sebep olarak gösteremeyiz, bunun yanında, toplumun giderek artan bir şekilde ahlaki yozlaşmaya tabi tutulması ve aşırı tüketimin halka özendirilmesi de önemli faktör olarak bana göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Birde kamuda yolsuzluk yapanların, hakim önüne çıkartılmaması ve yaptıklarının cezasız bırakılması, insanları, “yapanın yanına kar kalıyor” düşüncesine kapılmasına neden olmaktadır.

SORU:Sizce, Kamuyla iş yapanlar neden yolsuzluk yapma ihtiyacı duymaktadır?

CEVAP: Sistemin bireylere bağlı olarak işlemeden kaynaklanmaktadır. Yani ülkemizde sistem özellikle para ödemelerinde tam olarak oturmamıştır. Bir kurum başkanı ihale şartnamesinde 30 gün içerisinde hak edişi öderken, diğer bir kurum başkanı bunu 60-90 gün sonra ödeyebilmekte, insanların buna itiraz edebilecekleri bir makam bulunmamaktadır. Bu nedenledir ki, insanlar paralarını tam zamanında alabilmek için kurum yöneticileriyle iyi ilişkiler kurmak zorundadırlar ve onların bazı isteklerini de yerine getirmek zorundadırlar. Vatandaş hak edişini zamanında alamazsa, maddi açıdan çok büyük kayıplara uğrayabilir.

Bürokrat T ile yapılan mülakat

SORU :Sizce yolsuzluk nedir?

CEVAP: Benim anladığım kadarıyla yolsuzluk, kanunları hiçe saymaktır. Yani bir nevi hırsızlıktır. Kişilerin kendi çıkarlarını Devletin çıkarlarından üstün görmesi, kendi cebini doldurma çabalarıdır.

SORU:Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektör nelerdir?

CEVAP: En çok yolsuzluğun yaşandığı sektör kamu hizmet alımlarıdır. Yani Devletin, Sosyal devlet olmasının bir gereği olarak vatandaşına sunacağı hizmetleri özel sektöre yaptırması ve bu hizmet alımını gerçekleştirecek firmanın seçimi sırasında yapılmaktadır. Buna ihaleler diyebiliriz. Türkiye’de ihale kanununun şeffaf olmaması nedeniyle, kurumlara tanınan bazı insiyatifler, kurum yetkililerince kötüye kullanılmaktadır.

SORU: Ülkemizde işleyen ihale sistemi nasıldır?

CEVAP: Davet, kapalı zarf ve açık artırma sistemi vardır en sıkıntılı sistemde davet usulüdür çünkü siyasetin en etkin olduğu sistemdir .Bakın Türkiye’deki ihalelerin %90’ı anlaşmalıdır. Bu anlaşmayı ihaleye giren müteahhitlerin temsilcileri organize eder. İhaleyi alan firma ihaleye girecek firmaların masrafını öder.

Müteahhitlerin tümü arasında anlaşma sağlayabilirse alıcı firma da çok önemli bir yanlışlık yapmazsa ihaleden önce ihaleyi alacak firma belli olur.

SORU: Sizce siyasetin ülkemizde yaşanan yolsuzluklardaki etkisi nedir?

CEVAP: Siyasilerin haberi ve izni olmadan, bizim gibi bürokratlar-memurlar öyle kendi kafalarına göre ihale dağıtamazlar ve yolsuzluk yapamazlar. Sonuçta 657 sayılı

kanuna bağı devlet memuruyuz, siyasilerin iki dudağı arasındadır kaderimiz, o yüzden siyasilerin istediğı kişilerin dışında herhangi bir kişiye ihale verilemez, vermeye çalışırsan da seni hemen pasif bir göreve alırlar, senin yerine de getirecekleri yüzlerce insan vardır. O nedenle akıllı adamlar sesini çıkartmazlar kurulan çarka ellerini sokmazlar. Ülkemizde yolsuzluğun kaynağı bence siyasettir. Siyasetin elinde yasama ve yürütme gücü bulunmaktadır, bir yerde bir aksaklık görmesi halinde yasama organını kullanarak bu aksaklığı giderecek önlemler almak yerine, buradaki delikten kendileri faydalanmakta, kendi menfaatleri doğrultusunda kullanarak, kendilerinin ihtiyaç duyduğu maddi gücün büyük bir kısmını kamu bütçesinde bu şekilde aklamaktadırlar.

SORU: Organize suç örgütlerinin ülkemizdeki kamuda yaşanan yolsuzluklardaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP: Biraz önce sorduğunuz soruyla bence bir biriyle aynı soru içerisinde yer almalı. Neden mi, Çünkü Siyasilerin para kaynaklarını kendi taraflarına aktaracakları delikleri oluşturan unsur, işte bu organize suç örgütleridir. İktidar değiştikten sonra, aynı suç örgütünün etkin olduğu kurumlarda etkinliğini devam ettirdiğini görebiliyor musunuz, elbette hayır, oraya yeni memurların atandığı gibi, bence yeni mafya babaları da atanmaktadır. Burada ki ihaleleri yönlendirerek, devleti büyük ölçüde zarara uğratmaktadırlar. Her siyasi görüş iktidara geldikten sonra kendisine yakın olan bu örgütleri kullanmaktadırlar. Aslında hem siyasiler, hem de organize suç örgütleri aslında birbirlerini kullanmaktadırlar. Her ikisi de birbirlerini kullandıklarını bilmelerine rağmen ortada çok tatlı ve büyük paralar olmasından

dolayı ortaklıklarına gayet uyumlu bir şekilde devam edebilmektedirler. Bunu sadece hükümetler değil, yerel yönetimlerde aynı şekilde yapmaktadırlar. Bir çok belediye başkanına bakın, ya müteahhit, ya benzin istasyon sahibi, ya da esnaftır.

Mafya; sistemde önemli bir yere sahiptir.1994 yılına kadar gayri meşru alemde İnci baba lakabı ile tanınan ve şu anda hayatta olmayan Mehmet Nabi İNCİLER yasadaki boşluklardan yararlanarak, yasal çerçevede ihale alıyormuş gibi, usulsüz yollardan çok sayıdaki ihalenin alınmasında idare ile müteahhitler arasındaki organizasyonu usulsüz yollardan çok sayıdaki ihalenin alınmasında idare ile müteahhitler arasındaki organizasyonu sağlar ve ihalenin istediği kişilerde kalmasını gerçekleştirdi. İhalelerde organizatörlük yapan Mehmet Nabi İNCİLER (İnci Baba) bu işten büyük miktarda kazanç sağladı.

1985 yılında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunundan önce 2490 sayılı Devlet İhale Kanunu vardı ve bu kanun da ki mevzuata göre dışarıda firmaların anlaşma yapmalarına çok daha müsait idi, çünkü yeterlilik belgeleri o dönemde şahısların kendilerine verildiğinden, müteahhitlerin aralarında konuşarak toplanmaları kolaydı. Yeni kanun çıktıktan sonra ağırlık ve yetki idareye geçti. Böylece müteahhit firmalar, idare ile daha fazla diyalog kurmaya ve samimi olmaya başlamışlardı.

SORU: Sizce bir kamu görevlisi neden yolsuzluk yapar, bunun temel sebeplerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

CEVAP: Ben buna hemen para için demeyeceğim. Bunun bir çok nedeni vardır. Bir memurun patronu kimdir, iktidara sahip olan siyasilerdir, peki bir insanın patronunun verdiği talimatları yapmama gibi bir şansı varmıdır, tabi ki hayır, yapmadığı takdirde

işten atılacağını bilmektedir. Siyasilerin vermiş olduğu talimatları yerine getirirken ortada büyük paraların döndüğünü ve kendisinin dışında bir çok insanın bu ortaklıktan faydalandığını görüyor, nefsiyle mücadele etse bile bu ortamda kazanması imkansız olan bir savaşa giriyor. Sonunda da kendisinde bu gizli ortaklığın bir parçası olabiliyor. Yani her şey bence para için yapılmıyor, insanların temel zaafları vardır bunların başında, bazen kadın gelmekte, bazende içki gelmektedir, bunu kullanan şahıslar biz memurları kimi zaman etki altına da alabilmektedir. Bildiğim bir arkadaşım vardı, sırf Rus kadınlarıyla birlikte olabilmek için ihaleyi bir gruba verdirdiğini bunun karşılığında da beş yıldızlı bir otelde kadınlarla birlikte tatil yaptığını duydum. Kendisi şu anda emeklidir.

SORU: Sizce, Kamuyla iş yapanlar neden yolsuzluk yapma ihtiyacı duymaktadır?

CEVAP: Türkiye'deki hantallaşan merkeziyetçi yapının bir sonucudur. İnsanlar var olan aşırı bürokratik yapıyı aşabilmek için zaman zaman yolsuzluk yapma ihtiyacı duymaktadırlar. İthalat yapan bir kimse, mallarının gümrükte çürümemesi için var olan bürokrasiyi aşabilmek amacıyla, kamuya iş yapan bir müteahhitin parasını zamanında alabilmesi için veya tapuda işi olan bir insanın bu basit işi bile hızlandırabilmek için gayri nizami yollara başvurmaktadırlar. Bunu toplumun her katmanında yer alan insan bilmekte ve işlerin bu şekilde yürüdüğüne bu insanlar inandırılmışlardır. Gazetelerde veya görüntülü haber kaynaklarında her gün okuyor veya izliyoruz, devletin bütün kurumlarında yolsuzluk oluyor, sonuç nedir peki. Sonuç mu, yapanın yanına kar kalıyor.

Bürokrat R ile yapılan mülakat

SORU :Sizce yolsuzluk nedir?

CEVAP: Yolsuzluk bence en genel tanımı ile rüşvet olarak yapılmaması gereken bir işi bir ihaleyi yandaşlara vermedir.

SORU: Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektör nelerdir?

CEVAP: Ülkemizde yolsuzluğun rüşvetin olmadığı sektör yoktur. Paranın en çok olduğu yerde doğanın kanunu gereği yolsuzluk orada daha da çok olur, bizim ülkemizde en çok yolsuzluk inşaat sektöründedir bence, tabi bu sadece apartman, okul yapımı değil baraj, otoyol yapımı gibi inşaat yatırımları kastediyorum.

SORU:Ülkemizde işleyen ihale sistemi nasıldır?

CEVAP: Türkiye’de iki tür ihale vardır. Bir tanesi herkesin katılabildiği açık ihaleler bir diğeri de davet usulü ile belirli firmaların katıldığı, ihalelerdir. Açık ihalelerde şartnameler önceden herkese açıklanır, internet gazeteler vb. görsel yayınlarda vatandaşlar bilgilendirilir.

Davet usulü ihaleler bizim ülkemizde en çok suiistimal edilen ihalelerdir. Ben bir kamu kurumunun başındaysam benim eşimin dostumun bir inşaat firması varsa ihaleyi bunlar alır. Bu kamuda bir adet gibi olmuştur. Firmalarda vatandaşta bizim gibi kamu görevlileri de bu durumu kanıksamıştır. Sistem haline gelmiştir.

SORU:Sizce siyasetin ülkemizde yaşanan yolsuzluklardaki etkisi nedir?

CEVAP: Ben sonuç itibariyle 657 sayılı devlet memurları kanununa tabi bir memurum, benim gibi yüz binlerce kamuda memur vardır. Bunu niyemi söylüyorum bir siyasetçinin işini sen yapmazsan , o işi yapacak binlerce memuru, bir bakanın

milletvekilinin bulması zor değildir.atalarımızın bir sözü var balık baştan kokar gerçektende Türkiye’de balık baştan kokuyor. Siyasi kimliğe sahip insanların bizler üzerinde o kadar çok tasarruf yetkisi vardır ki, insanların düzgün, dürüst kalması çok zor olmaktadır.

SORU:Organize suç örgütlerinin ülkemizdeki kamuda yaşanan yolsuzluklardaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP:Çeteler, her tarafımızı sarmış başta senin oy vererek seçtiğin başbakan, bakan bunlarla içli dışlı olursa sende demek ki bu adamlar o kadarda kötü değil diye düşünmeden kendini alamıyorsun. Bir ihale yapacaksak ve keşif bedeli çok yüksekse ihaleye girecek firmaların arkasında güvendikleri bir baba vardır. Bu adamlar ihaleye girecek diğer firma sahiplerini silahla korkutur. Sonuçta ta kendi adamı ihaleyi kazanır.

SORU:Sizece bir kamu görevlisi neden yolsuzluk yapar, bunun temel sebeplerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

CEVAP: Neden yolsuzluk yapacak aç olduğundan karnını doyuramadığından, sen istediğini alıp istediğini giyebiliyormusun, karşında daha okuma yazma bilmeyen konuşmayı beceremeyen adam trilyonluk ihaleleri alıyor sende kendi kendine ister istemez soruyorsun bu Allahın kırosunun varda benim niye yok diye, ee sonunda içinde bir çatışma yaşıyorsun inancın zayıf,aile terbiyende yoksa o adamdan daha tehlikeli oluyorsun memleket için çünkü senin kafan daha çok çalışıyor, okumuşsun eğitimlisin; kendini sağlama almasını becere biliyorsun

SORU: Sizce, Kamuyla iş yapanlar neden yolsuzluk yapma ihtiyacı duymaktadır?

CEVAP: Devletin yaptırdığı işlere bir bakın baraj, okul, termik santral, otoyol daha birçok işi özel sektöre ihale ile yaptırır bu işlerden de çok tatlı paralar kazanırlar tabi açgözlü adam bununla da yetinmez karını maksimize etmek için içeriye para yedirir. Paraları müdürle şefle paylaşır atıyorum bir işten karı %25 ise o iş bitmeden iş kılıfına uydurularak müteahhide verilecek para artırılması sağlanır. Tabi bu artan para devletin müdürüne bölge şefine yol su olarak döner, bir başka şekilde adam müteahhit devlete öyle böyle iş yapmış sen adamın hak ediş parasını zamanında vermezsen adam işlerin parasını ödeyemezse zor duruma düşecek parayı hemen almak için siyasilere ve bizim gibi memurları görmesi lazım yoksa 90 gün bekler.90 günde bir iş adamı için felakettir.

Aynı şekilde yeterlik verilmeye bilir. Yeterlilik müracaatı sırasında veya yeterlilik komisyonu uydurma gerekçelerle olmayan bir şeyi olmuş gibi göstererek örneğin; vergi ilişkisiz belgesi usulüne uygun olduğu halde bu belgenin üzerinde yazılı bulunan borcu bulunmaktadır ve bulunmamaktadır bölümlerinden herhangi birisini iptal yapmadan altındaki yılları kapsayan ibareden de borcu olmadığı anlaşılmasına rağmen sırf bu iptal işleminin olmadığını ileri sürerek yeterlik belgesini vermeyebilir.

Yeterlilik incelemesi sırasında dosya içerisinden evrak kaybetme, tarih ve miktar üzerlerinde oynama yapmak gibi metotlarla yeterlilik verilmeyebilir.

Bürokrat B ile yapılan mülakat

SORU :Sizce yolsuzluk nedir?

CEVAP: Kapitalist düzenin getirdiği, daha çok ve kolay para kazanma arzusu ile hareket eden insanların, değer yargılarını bir kenara atarak, devleti ve milleti dolandırmak, diyebiliriz. Var olan sistemden faydalanarak kamu kurum ve kuruluşlarının üst kademesindeki memurlar ile, gerçek ve tüzel kişiler arasında kurdukları, çıkar amaçlı ilişkiler ağında diyebiliriz.

SORU: Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektör nelerdir?

CEVAP: Kamuda yaşananları soruyorsanız, aslında kamuda yapılan bütün hizmet alımı ihaleleri de dahil olmak üzere bütün ihalelerde yolsuzluk yaşanmaktadır. Yani, et alımından tutunda, inşaat sektörüne varıncaya kadar bütün alanlarda yolsuzluk yapılmakta, tabi ihalenin büyüklüğü ile yapılan yolsuzluk da aynı oranda fazlaşmaktadır. Devlet, sosyal devlet ilkesinden hareketle, kendisini idame ettirmek için bütün bu ihaleleri yapmak zorundadır. Burada insan faktörü ön plana çıkıyor, Devlet elindeki kontrol mekanizmasını kullanarak bütün ihaleleri ve kamu kurum kuruluşlarını denetliyor ancak denetlenenlerin ve denetleyenlerinde memur olmalarından dolayı burada bu kontrol mekanizmasının tam olarak işlediğini söyleyemeyiz. Toplum olarak kamplara bölünmeye müsait ve meraklı bir toplumuz. İlk önce sosyal statü değerlendirilir, ondan sonra hemşericilik devreye girer, denetleyenler ve denetlenenler bir yolla birbirlerine yakınlık kurarlar. Adil ve tarafsız olması gerekenlerin, gayri adil ve taraflı olmalarından dolayı, kamuda yolsuzluk yapanların gerekli cezalara çarptırılması da imkansız hale gelebilmektedir. Bence

kamuda yaşanan yolsuzlukların en önemli kaynaklarından biriside budur. Yani insanlar kendilerini cezalandıracak kanunların olmadığını bildikleri zaman, daha çok cesaretli olabiliyorlar ve çok arsız bir şekilde hareket ederek, genlerine doğduklarında işlenen bazı değerlerini de zamanla aşındırarak yok edebilmekte, ahlaksızlığa varacak düzeylere gelebilmektedir.

SORU: Ülkemizde işleyen ihale sistemi nasıldır?

CEVAP: Yeni çıkartılan ihale yasasıyla, kamuda yapılan ihalelerde yaşanan yolsuzlukları en aza indirmek hedeflenmiş, eski ihale kanununda bazı değişiklikler yapılmıştır. Yürürlükteki ihale yasasıyla birlikte, genelde şartnamelerdeki kriterlere uyan bütün firmaların katılabileceği, kapalı zarf usulü sistemiyle uygulanan ihale şekli bulunmaktadır. Geçerli olan sistem de budur. Bu sistemle, kurumun yapacağı ihale için, yine kurum tarafından atanmış üç kişilik ihale şartname hazırlama komisyonu ile, yine kurum tarafından atanmış üç kişilik fiyat tespit komisyonları bulunmaktadır. Fiyat tespit komisyonları, yapılacak ihalenin içeriğinde bulunan bütün kalemlerin birim fiyatlarını piyasadan toplayarak kendilerince bir birim fiyatı çıkartırlar. Bu birim fiyatınca da, bütün kalemler toplanarak kurum kendisi bir brüt fiyat ortaya çıkarır. Bu rakamı bu komisyonda yer alan üç kişi ile birlikte yalnızca kurumun ita amiri bilmekte, ihaleyi yapacak olan komisyon üyeleri dahi bilmeleri yasaktır. Şartname hazırlama komisyonu da, ihalenin şartnamesini çıkartırlar. Bu iki komisyonun işlemlerini bitirmesinin sonucunda iş resmi gazetede yayımlanarak ihale tarihi ilan edilir ve şartnamede belirtilen şartlara uyan bütün firmaların katılımına

açıktır. Bir diğer sistem ise, acil alımlarda kurumlara belli bir rakama kadar acil alım hakkı vermiştir. Bu acil alımlarda, ihaleye çıkılmaz, yalnızca en az üç firmadan acil teklif alınır, bu teklifler içerisinde en düşük fiyatı veren firmaya iş ihale edilir. Bir diğer ihale şeklide, davetiye usulüyle yapılır. Bu sistemde de geçerli olan özellik acil durumların olması halinde olur, yani bir deprem, sel gibi doğal afetler sonucunda, zarar gören insanlara hizmetin biran önce vakit kaybedilmeksizin gönderilmesi amaçlanır. Bu ihale sisteminde de, yapılacak işin özelliğine göre, kurumun yetkilisi tarafından davet edilen firmaların arasında en düşük teklifi veren firmaya ihale edilir. Ülkemizde ihale sistemi bu şekilde işlemektedir. Yapılan bütün ihalenin evrakları Sayıştay'a gönderilir ve orada incelenir. Sayıştay bir usulsüzlük bulursa ihaleyi iptal etme yetkisi ve ilgililer hakkında kamu adına dava açma yetkisi bulunmaktadır. Ne kadar iyi yasalar çıkartırsanız çıkartın, burada önemli olan unsur insan faktörüdür. Yasaları çıkartırken, görevlileri şu denmelidir, bakın kardeşim ben size bu kadar çok yetkiler verdim, bunu benim adıma kullanın, ancak yaptığınız işlemlerde kasıtlı olarak devleti zarara uğratır, kendi menfaatiniz için çalışırsanız, şu kadar hapis cezası ve devleti uğrattığınız zararın şu kadar katı para cezasına çarptırılırsınız denmeli. Ancak bizim kanunlarımızda bu yok işte. Yani, memura yetkiyi veriyorsunuz, ancak memur görevini kötüye kullandığında, devlet adına zararı tazmin ederek bu insanları cezalandıracak gerekli yasal düzenlemeler yapılmamaktadır. Bu da insanları cesaretlendirmektedir. Bir ata sözü vardır ya, köpeksiz köyde değneksiz gezerler, diye, işte insanlarda korkacakları bir şey olmadığı zaman bütün cesaretleriyle yaptıkları kötülüklerin arkasında dururlar. Bu ihale sistemlerinde, fiyat tespit

komisyonlarının belirlediği fiyata en yakın teklif veren firmaya genellikle iş ihale edilir. Kurumun hazırladığı fiyattan daha düşük teklif veren firmaya, düşük fiyat teklif etmesinin nedenleri yazı ile sorulur, bu yazıya yedi iş günü içerisinde yine yazıyla cevap vermek zorundadır. Eğer bu zaman içerisinde kurumun yazılı sorusuna, yazıyla cevap vermezse, o firmanın hakkı ölür, yani ihaleden elenerek, kendisinden sonra en düşük fiyatı veren firmaya ihale edilir. Eğer o firmada, muhammen bedelden daha düşük bir fiyat vermişse aynı prosedür burada da uygulanır. Bu firma işi almak istiyorsa cevap verir yok ihalede anlaşma var ve işi daha yüksek fiyat veren firmaya devir edilmek isteniyorsa, bu firmada yedi iş günü içerisinde yazıya cevap vermez bu şekilde devam eder. Bir şekilde ihale sonuçlandırılır. Genelde ihalelerde ki yolsuzluklar bu şekilde yapılmakta, ihale gününe kadar işi almak isteyen firma işi ayarlayamamışsa, ihale sonuçlandırdıktan sonra, lobi çalışmalarını hızlandırarak bu yolla işi almaya çalışmakta, burada da çok yüksek meblağlar dönmektedir.

SORU: Sizce, Siyasilerin ülkemizdeki, kamuda yaşanan yolsuzluklardaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP: Siyasiler ve organize suç örgütleri arasında bence, jokeyle, kısrak arasındaki gibi bir ilişki mevcuttur. Kısrığın, hızını ve yönünü jokey tayin eder. Siyasilerde burada organize suç örgütlerini yönlendirirler. Organize suç örgütlerinin hangi ortamda nasıl hareket etmelerini yani oynadıkları oyunun kurallarını siyasiler belirler. Kendi koydukları kurallara uymazlarsa, oyunun hangi aşamasında olurlarsa olsunlar, bindikleri atı değiştirirler. Bunu bilen organize suç örgütleri de,

efendilerinin koydukları kurallara uyarlar, uymak zorundadırlar. Aralarında katı bir hiyerarşik düzen bulunmaktadır. Oyunun bütün aşamalarında kurallar siyasiler tarafından belirlenir, zamana ve ortama göre kurallar değiştirilebilir. Yolsuzlukların temel kaynağı siyasilerdir. Siyasiler değiller mi? bu ülkenin kaynaklarının başında duranlar, bütün kaynakları yönlendirenler, burada yaşanan yolsuzluklarda nasıl olurda siyasilerin masum olduklarını söyleyebiliriz.

SORU: Sizce, Organize Suç Örgütlerinin, kamuda yaşanan yolsuzluklardaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP: Bu sorunun cevabını aslında biraz önce sorduğunuz soruda verdim. Yani siyasilerle organize suç örgütleri arasında bir organik bağ bulunmaktadır. Oyunun kurallarını siyasiler belirler, oyunu ise organize suç örgütleri oynarlar. Organize suç örgütlerinin kendi aralarında da kuralları bulunmaktadır. Bir yerde ihale açılıyorsa, sen benim işini yaptığım kurumun ihalesine girme, bende senin yaptığın işin ihalesine girmeyim şeklinde bir görüş geçerlidir kendi aralarında. Bu oyunun bir kuralıdır, bu kuralı bozan olursa da, hiçbir şey yapılamazsa bile, seneye yapılacak olan ihalede bir araya gelerek bu firmanın elinden iş tekrar alınır. İşi organize eden suç örgütü lideri yaptığı bütün ihale organizasyonlarından yüzde alır. Bu yüzdenin miktarı işin büyüklüğüne göre değişebilir. Ancak genelde %3 ile %5 arasında değişmektedir. Bu rakam bazen %10'a kadar varabilmektedir. Buradan toplanan paralar, ihale için şartname almış firmalar ile kamu da çalışan bürokratlar ve siyasiler arasında pay edilmektedir. Kendileri de paylarını bu paranın içinden alırlar. Ama

yapılan bütün bu işler, siyasilerin ve bürokratların bilgisi ve gözetimi altında yapılmaktadır.

SORU: Sizce bir kamu görevlisi neden yolsuzluk yapar, bunun temel sebeplerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

CEVAP: Ben bunun temelinde yatan asıl sebebinin, insanların milli ve manevi duygulardan uzaklaşmaları, unutmaları ve kapitalist düzenin getirmiş olduğu aşırı tüketim toplumu olmamızdan kaynaklandığını düşünüyorum. Bir atasözü vardır, insan oğlunun nefsi dibi delik torbaya benzer, at, at dolmaz. Bu bir gerçektir, yani insanoğlunun fitratında bu vardır. Daha çok mal sahibi olma veya elindekinin daha iyisine sahip olma arzusu vardır. Bazıları çıkıyorlar, ben devletin zarara uğrayacağını bilmiyordum, bunu iyi niyetli yaptım diyorlar, bir takım çevrelerde buna sahip çıkıyorlar. Yabancı bir atasözü de bu durumu şöyle açıklıyor. Cehennem yolları, iyi niyet taşlarıyla örülüdür. Bir iş yapıyorsun fakat sen sorumluluk sahibi insansın, sorumluluğunun büyüklüğü oranında da dikkatli olmak durumundasın, elbette iyi niyetli olabilirsin, ancak iyi niyetli olman, yaptığın bir işten dolayı devlet zarar gördüğünde de, iyi niyetinin arkasına sığınarak ceza almaktan kurtulmayı dilememelisin. Hakim karşısına çıktığımızda, hakim bile işlenen bir suçta aradığı ilk şey kasıttır, buna göre olayı ele alır ve değerlendirir. Ancak ortada bir cinayet varsa veya bir mağdur varsa o insanı da iyi niyetliydi, istemeden oldu diyerek te serbest bırakmıyor. Sorumluluğu ve verdiği zarar oranında cezaya çarptırabiliyor insanları. Tabi bu kronikleşmiş sorunun nedenini yalnızca manevi duygulardan uzaklaşmaktır

deyip işin içinden çıkamayız. Bunun altında onlarca neden bulunmaktadır. İnsanların daha fazlasına, daha iyisine sahip olma duygusu, çevresinin ve ailesinin istekleri, şahit olduğu bir takım olaylar, yapanın yanına kar kalıyor düşüncesinin toplumda hakim olması, hırsızların artık toplumumuzda dışlanmak yerine, saygın kişilikler olmaları, çalışkan ve dürüst insanların ise hak ettikleri taltifi ve taktiri almamaları da bu yolsuzluk sorunun temelini oluşturan nedenlerdendir. Çalışkan ve dürüst insanların taltif ve takdir edilmesi, bu bence çok önemli. Kurumlarda bu iki unsur ön plana çıkartılmalıdır diye düşünüyorum.

SORU: Sizce, Kamuyla iş yapanlar neden yolsuzluk yapma ihtiyacı duymaktadır?

CEVAP: Kamu da çalışan insanların, kamu malını kendi malları gibi görmedikleri ve korumadıkları için ve kendi menfaatlerini ön planda tuttıkları için yaşanmaktadır diye düşünüyorum. Kamuda çalışanların bu kadar tavizkar ve menfaatlerini ön plana çıkartmalarından dolayı, kamu malları dıştan gelen tecavüzlere karşı savunmasızdır. Kamunun kendi denetleme kurumları mevcuttur ancak onlarında birer devlet memuru olduklarını unutmamak lazım. Biraz önce söylediğim kriterler onlar içinde geçerlidir. Bu noktadan hareketle, insan faktörünün ne kadar önemli olduğunu bir kez daha anlıyoruz. Siz ne kadar çok yasa çıkartırsanız çıkartın, içerisinde caydırıcı

cezaların bulunmadığı hiçbir yasa amacına ulaşamaz. Bu işin birde ahlaki boyutu vardır.

Ülkemizde ahlaki yapıda çöküntü, her geçen gün daha da artmaktadır. Kanunlarımızın yetersiz olduğu noktada, toplumları dini ve ananevi kuralları yönlendirir, insanlar, yaşadıkları günümüz toplumlarında, özellikle büyük şehirlerde, büyük bir hayat kavgası içerisinde bulurlar kendilerini. Bu acımasız kavgada zaman zaman yapılacak her şeyin mubah olduğu gibi bir kamuya kapılabiliyorlar. İşte bu noktada kişisel çıkarları, toplum çıkarlarının önüne geçiyor. Bu çöküntüyü yalnızca kamuda yaşanan ihalelerde görmüyoruz, günlük hayatımızda, herhangi bir aşamasında da çok rahatlıkla her an karşılaşabiliyoruz. Otobüse binerken, trafikte, iş ortamlarındaki görev dağılımında, bir kuruluş tarafından yapılan yardımların halka dağıtılması sırasında, gibi bir çok konuda karşılaşabiliyoruz. Yardım dağıtımları sırasındaki o kargaşayı, insanların acımasızca birbirlerini ezmelerine şahit oluyoruz, çoğu zaman kavgaya dahi döndüğünü de görebiliyoruz. Toplumumuzda bence, ilk önce benim işim olsun anlayışı vardır. Bir kimse bir yerde yapılan herhangi bir kamu işinde, medeni insanlar gibi sıraya girerek, nizam içerisinde işi halletmek yerine, ya kendisinden zayıfı ezerek veya bir tanıdığı vasıtasıyla diğer insanların önüne geçerek bir an önce işini halletmek gibi bir hareket tarzı sergileyebiliyorlar.

Basit bir işte bile hakkına razı olmayan ve diğer insanların hakkına rıza göstermeyen bir toplumda yaşayan bir iş adamı da, üyesi olduğu toplumda geçerli olan kurallara göre hareket etmesi de gayet normal bir davranıştır. O da kamuda iş yapıyorsa bir şekilde iş yaptığı çevredeki kamu görevlileriyle iyi ilişkiler kurmak

zorunda, o da işini biran önce bitirmek için, kendince geçerli olan bütün kurallarını uygulamak zorundadır. Bu pek etik bir davranış değil diye düşünüyor ve çok rahatlıkla burada söylüyoruz değil mi, birde onların penceresinden bakalım, acaba biz onların yerinde olsak, onların yaptıklarını yaparmıyız, bunu yaşamak gerekli. Benim bir müteahhit arkadaşım var, arkadaşım kurumların açmış olduğu ihalelere giriyor, iş te yapıyor, şartnamelerde hak edişlerin ödenmesine ilişkin bir hüküm bulunur, diyelim ki 30 iş günü içerisinde hak edişini kurumdan alır diyor şartnamede. Ancak 30 gün geldiğinde kurumun yetkilisi olan kişi, ödenek yok veya paramız yok şu anda ödeyemiyoruz gibi bahanelerle bu süreyi aşabiliyor, bu zaman ne oluyor, iş adamı zorda kalıyor, onunda ödemesi gereken tarihli senet ve çekleri var. Kendisi zor duruma düşüyor, işte bu noktada iş adamı farklı yollara başvurabiliyor, hak edişinin kendisine zamanında ödenmesi için o kişilerle çok farklı ilişkilere girebiliyor, onların kredi kartlarını yatırıyor ya da ne bileyim onlara yüzdeler verebiliyorlarmış. Şimdi burada o arkadaşın yerinde biz olsak ne yaparız, kurumun bahaneleri belki doğru gerçekten ödenek olmayabilir, ama ben biliyorum ki kurumun yetkili amiri istediği zaman, ödenek olmasa da, acil durumlarda o şahsın ödemesinin yapılmasını emredip parasını ödeme yetkisi var, neden bu insan mağdur olsun, oda mağdur olmuyor zaten, neden, çünkü kendince geçerli olan kurallarını uyguluyor. Bu noktada, kurumlarda çalışan insanların herkese eşit mesafede olmaları gerekirken olmamaları, insanları farklı arayışlara itmektir, sorunun kaynağı da budur bence.

Bürokrat M ile yapılan mülakat

SORU :Sizce yolsuzluk nedir?

CEVAP:Hırsızlıktır. Bu hırsızlar sokaktaki hırsızlardan çok daha farklı olsalar, çeşitli makam ve mevkiye, toplum içerisinde belirli bir yere sahip olsalar da, kravatlı, takım elbiseli olsalar da bana göre hırsızdırlar.Benim nazarımda da hırsızların hiçbir önemi ve kıymeti yoktur. Ancak toplumumuzun büyük bir kısmının benim gibi düşündüğünü sanmıyorum, ancak onlara da kızamıyorum, çünkü görüyor ve şahit oluyorlar, yapanın yanına kar kalıyor.

SORU: Ülkemizde en çok yolsuzluk olaylarının yaşandığı sektör nelerdir.

CEVAP: Kamuda yaşandığına inanıyorum. Devlet bütün sektörlerin en büyük işvereni konumunda olduğundan ve daha ülkemizde, örneklerini batı ülkelerinde gördüğümüz, bütçeleri devlet ekonomilerini geçen özel teşebbüslerin henüz ülkemizde olmaması, ülkemizde faaliyet gösteren büyük kuruluşlarında, kendi yan sanayisini kurdukları için, yurt içinde çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren irili ufaklı bir çok şirketin gözü kamu ihalelerindedir. Kamunun bu kadar büyük bir Pazar olmasından dolayı, bu pazardan pay kapmak içinde irili ufaklı bir çok şirket, gerek siyasilerle, gerekse buralarda görev yapan büyük rütbeli bürokratlarla iyi ilişkiler kurmak için çaba gösterirler. Bu ilişkiler çoğu zaman, arkadaşlık ve dostluk ilişkilerinden ziyade, çıkar birlikteliklerine dönüşmektedir. Aslında bu tür ilişkilerin dostça bir ilişki olduğunu düşünmek bile yanlıştır, çünkü, amacı belli olan ilişkileri ben tüzel kişiliklere benzetirim. Tüzel kişiliklerin kuruluş tüzüklerinde amaçları açık

bir şekilde belirtilir ve bu amaca ulaştıklarında, tüzel kişilik kendisini fes eder. Bu ilişkilerde böyledir, amaç gerçekleştikten sonra, ilişkiler sona erer. Bu kadar çok paranın döndüğü ve kapısında bir çok kişinin iş almak için sırada beklediği kamu kurumlarında bu tür birlikteliklerin var olduğu herkesçe malumdur.

SORU: Ülkemizde işleyen ihale sistemi nasıldır?

CEVAP: Görünürde herkese açık, şeffaf bir ihale sistemi vardır. Ancak uygulamalarda kurumlar arasında farklılıklar olduğuna inanıyorum. İhale kanunda o kadar çok boşluklar bırakılmış bir haldeki, bir işin ihaleye çıkartılması için, kurumda bir muhammen bedel tespit komisyonu oluşturulmuş, bir şartname hazırlama komisyonu kurulmuş, birde ihale komisyonu kurulmuştur. Bu komisyonlarda yer alanların hepsi de kurumun yetkilileridir. Örneğin, bir hastanede çalışan doktor, muhammen bedel komisyonunda görev alabiliyor ve hastanenin çıkacağı bir inşaat ihalesinin muhammen bedelini araştırmakla görevlendiriliyor. Bir doktor inşaat sektöründen ne anlar, hiçbir şey anlamaz, işte bu adam muhammen bedel komisyonunda görev alabiliyor. Yine şartname hazırlama komisyonlarında da görev alabiliyorlar. Bu insanların ihtisas alanları başka, ihale şartnamesi hazırlanması farklı bir ihtisas alanına girer. Muhammen bedel komisyonunun hazırladığı fiyatı kendileri dışında, kurumun en yetkilisi bilir, bunların haricinde hiç kimsenin bilmemesi gerekir. İhale aşamasında da, bu fiyata en yakın teklif veren firmaya iş ihale edilir o yüzden, muhammen bedelin önceden öğrenilmesi katılımcı firmalar için çok önemlidir.

SORU: Sizce siyasetin ülkemizde yaşanan yolsuzluklardaki etkisi nedir?

CEVAP: Siyasetin yaşanan yolsuzlukların kaynağı olduğunu düşünüyorum ve bu düşüncemi destekleyecek bir çok örneği de verebilirim. Karadeniz sahili otoyol projesinden tutunda, Emlak Bank özelleştirilmesine, İlksan olayından, Vurgun operasyonuna, Enerji operasyonlarından, örümcek ağı operasyonlarına kadar önümüzde bir çok örnekleri vardır. Sonuç, birkaç bakan yolsuzlukların çıkmasından sonra istifa etmek zorunda kalıyor, yüce divanda bir kaç yargılanıyor ve hiçbir ceza almıyorlar. Bütün bu yaşananlar bize hiçbir şey söylemiyor mu, hiçbir mesaj vermiyor mu, aslında çok şey söylüyorlar ama biz bunları anlayabiliyor muyuz. Hayır hiçbir şey anlamıyoruz, toplum olarak devekuşu misali toprağın altına gömmüşüz kafamızı, her koyun kendi bacağından asılır anlayışıyla, çevremizde olup biten ve bizim çocuklarımızın geleceklerini ilgilendiren olaylarda tarafsız, tepkisiz kalıyoruz. Bundan da elbette yolsuzluk yapanlar cesaretleniyorlar. Bir sonraki yapacakları yolsuzluk olaylarında daha bi cesaretli, daha bi sistemli davranarak ülkemizin geleceğini bizden alıyorlar. Milletvekillerine bir bakın, kaç tanesinin inşaat şirketi var, kaç tanesinin kamu kurumlarında iş yapan şirketleri var veya kaçının çevresindeki yakın akrabalarının şirketleri kamuyla iş yapıyorlar. Çok sistemli bir düzen kurmuş durumdalar, bütün kamu kurumlarının özellikle inşaat işlerini iktidardaki siyasi partinin milletvekilleri yönlendirmekte, takip etmektedir. Bu milletvekilleri çok rahatlıkla bir ihaleden dolayı, o kurumun en tepesindeki bürokratu arayıp, işi kendi firmasına veya aracı oldukları şirkete vermesini isteyebiliyorlar. Bu isteklerinin her zaman cevap bulduğunu söylemek insafsızlık

olur ama çoğunun isteklerinin gerçekleştiğini biliyoruz. Bilmesek ne olur, benim dediğim şeyler olmasa, yukarıda da söylediğim yolsuzluk operasyonlarının hepsinin altında bir siyasi parti genel başkanı veya mensubu çıkarmıydı. Birçok siyasi parti, parti tüzüklerine yolsuzlukla mücadele etmekteki kararlılıklarını yazarlar, iktidara geldikleri günde bunu insanlara açıklarlar. Peki ya sonra, günler geçtikten sonra siyasilerin etrafı leşkargaları gibi iş adamlarıyla abluka altına alınırlar. Her iş adamından farklı istekler ortaya çıkar ve siyasilerinde ayakta durmaları için bu isteklerin hepsini yerine getirmeseler de birçoğunu yerine getirmek zorundadırlar. Buna mecburdurlar, siyasi partiler kanundaki değişiklik her gündeme geldiğinde neden hemen gündemden düşürülüyor, çünkü bu yasada onların işine gelmekte, onların ihtiyacı olan şeyleri karşılamakta zorluk çekmiyorlar.

SORU: Organize suç örgütlerinin ülkemizdeki kamuda yaşanan yolsuzluklardaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

CEVAP: Organize suç kavramı son zamanlarda boyut değiştirmiş, baskı, şiddet, cebir yöntemi büyük ölçüde terk ederek, kamu yönetimindeki bürokratlar ve siyasiler vasıtasıyla maddi güç elde ederek, legalleşme yoluna gitmektedirler. Aynı yöntemi, terör örgütleri de izlemektedirler. Kamu harcamaları son yıllarda aşırı derecede artmış, kamu hizmetleri kendi uhdesinden çıkararak özel sektör marifetiyle yapılmaya başlamıştır. Yolsuzluğun bir ayağı hizmet sektöründe yaşanmakta olup, hizmet maliyetleri yukarıda belirttiğim yöneticilerinde bu örgütlere menfaat karşılığı yardım etmeleri sonucu aşırı derecede şişirilerek, fahiş rant elde edilmektedir. Söz konusu

rant o kadar yüksektir ki, suç örgütleri ilk aşamada kendi aralarında anlaşmak suretiyle bu rantın sürekliliğini sağlamakta, anlaşamadıkları durumlarda, eski bilindik baskı, cebir yöntemleri devreye sokulmaktadır.

Kamu yönetiminde suç örgütlerine hizmet etmek istemeyen dürüst yöneticilerin çeşitli yöntemlerle tuzağa düşürülerek, şantaj yoluyla kendilerine hizmet etmeleri sağlanmakta, bu yöntemlerin işlemediği durumlarda ise, çeşitli siyasi güç odakları kullanılarak bu yöneticilerin görevden uzaklaştırılmaları sağlanmaktadır. Organize suç örgütleri, güç kazanmak için paraya ihtiyaçları vardır, parayı da en kolay ve tehlikesiz yönden kazanabilecekleri yalnızca kamu kurumlarının açmış olduğu ihalelerdir. Bu ihalelerde etkinliklerini artırmak ve güç kazanmak için çeşitli yollara başvurabilmekte, siyasilerle ve bürokratlarla aracı kişilerle bağlantı kurarak ilişki kurmaktadırlar. Kendileri için bu yollara başvurmak mubah olarak görülmektedir, Organize suç örgütleri bu enstrümanın tezenesi durumundadır diyebilirim. Hangi tele dokunması isteniyorsa o tele dokundurulur ve sahibinin istediği sesi çıkarır.

SORU: Sizce bir kamu görevlisi neden yolsuzluk yapar, bunun temel sebeplerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

CEVAP: Kamu çalışanları günümüzün şartlarına uygun maaş almadıklarından, 2001 yılından dönemin Yargıtay Başsavcısının da söylediği gibi, vicdanlarıyla, cüzdanları arasına sıkışmaya mahkum edilmişlerdir. Özellikle 1980'li yılların başlarında, hükümetin politikaları gereği insanların bir çok duyguları bastırılmıştı. İnsanlar

ceplerinde istedikleri sigarayı bile taşıyamıyorlardı, ne kadar servet sahibi olursa olsun teknolojinin ve diğer lüks tüketim mallarına ulaşmaları mümkün değildi. Daha sonra parası karşılığı her türlü mal ve hizmet Türk halkının emrine sunuldu. Bu sebepten o tarihten günümüze kadar teknolojinin de hızla ilerlemesiyle birlikte, insanın hamurunda bulunan doyumsuzluk duygusu kamçılanmaya başlandı. Bir araca sahip olan şahıs, onun daha iyisi çıktığında onu da alma arzusu hissetmeye başladı, zamanla bu arzuların sonu gelmemeye başladı, hızla toplum olarak tüketim toplumu haline geldik. Kredi kartı çılgınlığı ve kredi kartı zedeleri bu olaya en iyi örnektir. Yani tüketim malzemelerinin ve hizmetlerin kaliteliyelerin artması ile birlikte sabit geliri olan kamu görevlisi kazandığı paranın dışında kolay para kazanmak yollarını aradı. Kamu kurumlarında çalışan personelin yönetim sisteminin çağa ayak uyduramaması sebebiyle, üstlerin astları, astlarında üstleri gözlememesi ve denetlemesi mümkün olamadı. Bu arada yaşanan yolsuzluklardan sonra, hiçbir kimsenin yaptıklarından dolayı yeterli cezalandırılmaması da insanlara cesaret verdi. Toplumda ki inançlardan birisi olan “paranın açamayacağı kapı yok” inancı, bu suçtan dolayı beni yakalayan ve yargılayan ve cezalandıran insanlara çaldığının bir miktarını veririm kurtulurum. Kalan miktarda bana yeter düşüncesi insanları illegal yoldan para kazanmaya teşvik etmiştir. Toplum olarak zamanla öyle bir hale gelmişiz ki, yolsuzluk yapanlar değil de, yapmayanlar tuhaf karşılanmış, toplum ve mesai arkadaşları tarafından aşağılanır hale getirilerek bir nevi yolsuzluk yapmaya teşvik edilir hale gelmişlerdir. Bu konuda 1980’li yıllarda ünlü sanatçı Şener ŞEN’in

başrolünü oynadığı NAMUSLU, NAMUSSUZ isimli filmi bize toplum olarak nerden nereye ve nasıl geldiğimizi apaçık bir şekilde göstermektedir.

Yolsuzların yapılmasının ve bu suçun önüne geçilemeyişinin ana sebeplerinden bir diğeri de, tabi ki, toplumda yaşanan ahlaki çöküştür. Eskiden, insanlar kendilerine en ağır hakaret olarak hırsız, dolandırıcı, yiyici gibi kelimeleri görürken, günümüzde bu kelimeler anlam ve önemini yitirmiş, sanki bilgisayar programcılığı gibi anılan bir meslek haline gelmiştir. Kız istemeye gittiğiniz de, ben iyi dolandırıcıyım, iyi kazanıyorum, en iyisini giyip, en iyisini giyiyorum dersiniz istediğiniz kız değil evdeki tüm kızları size verirler. Bu işin esprisi ama toplumun bu suçlara bakış açısı değişmiş, gerçekten bu konular meslek haline gelmiş, eskiden alacak verecek konusu sadece söz ile yapılırken, günümüzde çekler, senetler, noterler ve tüm resmi evraklar borçların ödenmesi için yeterli olmamaktadır. Sonuç olarak, kamuda çalışan görevlilerinde bu toplumda yaşadıklarını unutmamalı.

SORU: Sizce, Kamuyla iş yapanlar neden yolsuzluk yapma ihtiyacı duymaktadır?

CEVAP: Devletin malı deniz yemeyen domuz, inancı insanlarımızda öylesine yer etmiş ki, bu büyük domuzdan bir kıl koparmak hem övünülecek bir meziyet, hem de meslek haline getirilmiştir. Halkımızda, kamunun parasını, kamunun yararına harcamakla yetkili kılınmış insanlar için, bunların hepsi yiyici, ama hiç olmazsa, filan belediye başkanı yiyor ama en azından bir şeyler yapıyor, filan yetkili hem yiyor, hem iş yapmıyor, yorumu artık kanıksanmıştır. Buradan çıkarmamız gereken,

bal tutan parmağını yalar, zihniyetiyle toplum bu yetkililerin para yemesini hoş görüyle karşılar hale geldiler. Kamu görevlilerinin görevlerini yaparken en rahat kazandıkları illegal para, kamuyla iş yapan iş adamları ilişkileri esnasında elde edildiğinden, kamuyla iş yapan bu iş adamlarının yolsuzluklara karışmaları bir tür zorunluluk haline gelmiştir. İhale kanununda, bir kişiye bir işin ihale edilmesinin kuralı, bu işi en ucuza ve en kaliteli şekilde yapana vermek amacı güdüldürken, günümüzde bu kanun hiçe sayılarak, bu sistemde yer alan insanların belirlediği geçerli kural haline gelen, en çok rüşveti veren ihaleyi alır, düşüncesi geçerli olmuştur. Bu sebep iş adamlarını çalışmalarında yolsuzluk yapmaya teşvik etmiş, yolsuzluk yapmayan kamudan iş alamaz hale gelmiştir.

Kamuyla iş yapan insanların bu toplumun birer üyeleri oldukları düşünülürse, bir önceki sorunun cevabında belirttiğim tüm sebepler bana sorduğunuz bu soru içinde geçerli olduğunu düşünüyorum.

2.3.1.Tartışma: Ülkemizde kamu kesiminde yaşanan yolsuzluk olaylarında, bürokrat ve siyasi kimliğe sahip insanları etkinliği olmadan gerçekleşmeyeceği bir gerçektir. Çünkü, ülkemizde mevcut kamu alımları ili ilgili ihale sisteminde son karar bürokrat ve siyasilerin imzasına bağlıdır. Yolsuzluklarda bu imza atma aşamasında gerçekleşmektedir.Bürokrat B'nin de belirttiği gibi yolsuzluk; insanların değer yargılarını bir kenara bırakarak kanunlara aykırı hareket ederek devleti ve milleti dolandırmasıdır.Yolsuzluk, bireyler arasında gerçekleştiğinden kanunlarınız ne kadar iyi olursa olsun burada devreye bürokrat B'nin vurguladığı gibi insan unsuru ön plandadır. Adaleti temsil eden heykelde olduğu gibi teraziyi tutan bireyin kişiliği çok önemlidir.

Zira teraziyi yanlış tutarsa tüm tartılar yanlış çıkacaktır. Ülkemizde kamuda yaşanan yolsuzlukların çok olmasının sebeplerin başında bürokrat T'nin de belirttiği gibi ihale kanununun şeffaf olmaması ve kurumlara tanınan inisiyatiflerin fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bürokrat M ve D'nin de vurguladığı gibi devlet yani kamu en büyük iş dağıtıcısıdır. Durum böyle olunca bürokrat B'nin de söylediği gibi yolsuzluklarda kamu görevlilerinin etkisi kaçınılmaz olmaktadır.

Türkiye'de uygulanan ihale sistemine baktığımızda; mülakat yaptığımız bürokratlarında belirttiği gibi üç temel ihale olmaktadır. Bunlardan birincisi davet usulü, ikincisi kapalı zarf usulü, üçüncüsü ise açık artırma usulü ihalelerdir. Yolsuzlukların en çok yaşandığı ihale sistemi bürokrat R,D ve T'nin de belirttiği gibi davet usulü yapılan ihalelerdir. Çünkü bu sistemde ihaleyi yapan kurumun bağlı olduğu bakanlığın siyasi düşüncesine yakın firmalar davet edilmekte, bu da tüm

İktidarların kendi firmalarının olmasına sebep olmaktadır. Böyle bir durumda bürokrat R'nin de söylediği gibi yolsuzluğu kayırmacılığı bir sitem haline getirmektedir.

Ülkemizde yapılan ihalelerde son ve en etkili söz siyasilerindir. Bürokrat D'nin de vurguladığı gibi siyasilerin kimi zaman üstü kapalı mesajları bazen bir danışman bazen bir müsteşar vasıtasıyla kamu görevlisine iletilir. Bu mesajı alan bürokratta işlemleri siyasi istek doğrultusunda yapmaktadır. Eğer bir sorun yaşanırsa bürokrat T, D ve R'nin de belirttiği gibi sorun yaratan kamu görevlisi saf dışı bırakılabilmektedir. Siyasilerin isteklerini yerine getiren kamu görevlisi de yolsuzluk çarkının yarattığı ranttan yararlanmakta, servetine servet katmaktadır.

Bürokrasinin siyasallaşması ise yolsuzluklar için ayrı bir uygun ortam oluşturmaktadır. İktidara gelen her parti, kendi bürokratik kadrosunu oluşturma çabasına girmekte; oluşan bu bürokratik kadrolarda daha çok kendi partilerine hizmet etme eğilimine olmaktadır.

“Yasalar ne derse desin, siyasal iktidarlar iş başına geldiklerinde her zaman parti çıkarlarını gözetken atamalar yapabilmişler, diledikleri kimselerin hizmete alınmalarında etkili olmuşlar ve özellikle üst yönetim kademelerinde siyasal düşüncelerle diledikleri değişiklikleri yapabilmişler ve bütün bu işleri yasaların biçimsel sınırları çerçevesinde gerçekleştirmişlerdir (Tutum, 1976:18).

Türkiye’de yaşanan çapı büyük yolsuzluklar öyle birkaç bürokratin, siyasetçinin, mafyanın katılması ile değil ama bu unsurların bir araya gelerek

oluşturdukları organize suç şebekelerince gerçekleştirilmektedir. Bürokratlar ve siyasiler çeşitli yöntemlerle etki altına alınmakta ve organize suç örgütleriyle birlikte yolsuzluk yapabilmektedirler. Organize suç örgütleri kimi zaman şantaj, tehdit gibi unsurları kullanarak kamu görevlilerini etkilemektedirler. Bürokrat T'in de dediği gibi ihalelere öyle sıradan insanlar katılamamakta, suç örgütlerinin desteğini alan şahıslar ihalelere katılabilmekte, ülkemizde İnci baba olarak bilinen Mehmet Nabi İNCİLER ölmeden yakın zamana kadar Ankara'da gerçekleştirilen ihaleleri organize ettiği ve bu şahsın birçok siyasi ve bürokrat ile içli dışlı olduğu bir gerçektir.

Siyasilerin ideolojik yapılarına göre mafya gruplarının orijinleri değişebilmektedir. Ülkemizde de kimi zaman ülkücü mafya ,kimi zaman laz mafyası kimi zamanda kürt mafyası olarak bilinen grupların etkinliği artmaktadır. Adeta daha önce belirttiğimiz gibi kamu görevlilerini değiştirme gibi mafyaların yapısal özellikleri değişmektedir.

Bürokratların yolsuzluk yapmalarının en büyük sebeplerinin bir tanesi de gözlerinin gördüğünü cebinin görmemesidir. Bürokrat D'nin de belirttiği gibi Sosyal yaşamda maddi yönden geçim sıkıntısı yaşayan bir insan kendi içerisinde bir çatışma yaşamakta, bu gerilim bürokratin yanlış işlere girmesine zemin hazırlamaktadır. Siyasi erkin baskıları karşısında dürüst bir yapısı da olsa zamanla yolsuzluk çarkına girerek yolsuzlukta temel aktör olmaya başlar. Burada en önemli olan unsur bireylerin ahlaki yani etik açıdan yeterli olgunluğa ulaşamamasıdır. Kişisel zaafı olan bürokratlar, organize suç örgütleri ve başka kişilerce kullanılarak kendi yanlarına çekilmektedir. Organize suç örgütleri adeta bürokrat, kamu görevlisi

avındadır. Bu avda kullandıkları kimi zaman para kimi zaman terfi ettirilme isteği kimi zaman da uygunsuz görüntüleri çekilerek şantaj olabilmektedir. Bu tuzaklara düşen kamu görevlileri kamuya hizmet etmesi gerekirken başkalarına hizmet etmeye başlamaktadırlar.

Yolsuzluğun oluşmasını belirleyen bir etkende, kamu çalışanlarının görevlerinde liyakatle yükselme ihtimallerinin olmamasıdır. Görevlerinde liyakatle yükselme, büyük organizasyonların ayakta kalmalarının temel koşullarından biridir. Liyakatten ayrılma; ehil, yetenekli çalışanların sisteme küsmelerine neden olurken, yeteneksizlerin iş başında kalmalarına neden olacaktır. Bu durum başlı başına yolsuzluk olayıdır. Bu şekilde kamu hizmetine alınan kişilerin doğru iş yapmaları güçleşmekte, hatta imkansız hale gelmektedir. Dolayısıyla bir kişinin kamu çalışanı olarak alınmasında yapılacak, küçük bir kayırma; ileride telafisi imkansız yolsuzluk olaylarının başlangıcı olacaktır. Günlük dildeki deyimini ile bir tanıdığını torpille kamu işine alma, hem o kişiye hem de sisteme yapılabilecek en büyük kötülük haline gelebilecektir (Işık, 1999:29).

Bürokrasi siyasal iktidarlara hizmet veren oluşturulan politikaların uygulayıcısı bir örgütsel yapıdır. Bu örgütsel yapı içinde yer alan kamu görevlilerinin tarafsız ve bir siyasal görüşün esiri olmadan görevlerini hukuka uygun olarak yapmaları gerekir. Bu gerçekleştirilebilse halkın güveni sağlanacak ve kamu görevlileri de işlerini benimseyecek ve iş güvenliği içinde görevlerini yerine getirebileceklerdir.

Bürokrasinin siyasallaştırılması iş başına gelen hükümetin izlediği personel politikalarında somutlaşmaktadır. Her yeni iktidar kamu personeli atama ve

değerlendirilmesinde yetenek ve becerileri temel olan “yeterlilik” sistemini bir kenara itmekte ve siyasal kayırma ile siyasal yağmacılığa dayanan “ganimet sistemini” uygulamaya koymaktadır. Böylece siyasal iktidar personel atamalarında, yer değiştirme ve yükseltmelerinde kendi yandaşlarına olanaklar hazırlamaktadırlar.

“Türk bürokrasisi yasal zeminde “liyakat” ve “kariyer” ilkeleri üzerine kurulu bir sisteme sahiptir. Ancak bu sistem uygulamada neredeyse çökmüş olup, nepotist ve patronaj nitelikli bir sisteme dönüşmüştür (Özsemerci,2002:55). Eğer ki siz uzunca bir süre önce başlayan ve ayrımsız her iktidar tarafından en şedit biçimde uygulanan “bürokratın hukuktan önce siyasilere sadakatı” ilkesini (!) Türk kamu hukukunun en temel esaslarından biri yaparak; tarafsız, objektif, namuslu ve ehliyetli kamu görevlilerini dışlayarak, onları her gün yaptığınız uygulamalarla şaşkın, umutsuz, karamsar bir duruma düşürüyorsanız, bürokrasi yozlaşmazda ne olur?

Seçimle işbaşına gelen, siyasal iktidarlarının kendi politika programlarını uygulayabilmeleri için, çeşitli bürokratik yerlere kendi görüşlerine yakın kişileri getirmeleri doğaldır. Ancak iktidara gelen partinin kendine yakın olanları iş başına getirmede bir ölçünün olması gerekir.

Ancak uygulamada büyük sayılara varan değişiklikler yapılmakta kadrolar parti yandaşlarına “ganimet” gibi dağıtılmaktadır. Değişiklikler müsteşar, genel müdür ve daire başkanlarından uzman personele ve hatta odacılara dek uzanabilmektedir. Daha kötüsü sözleşmeli personel çalıştıran kimi kuruluşlara aşırı siyasal görüşlü yandaşlar yerleştirilmektedir. Gittikçe artan siyasallaşma sonunda, kamu kuruluşlarında baskı yapma ve zor kullanma gibi görülmemiş olaylar yaşanmaktadır (Çulpan, 1980:33).

Her iktidar değişikliğinde, özellikle üst düzey bürokratların değiştirilmesi çok yaygın bir uygulamadır. Yeni gelen iktidar mevcut olan üst düzey yöneticileri müşavirlik ve benzeri gibi etkin olmayan görevlere atamakta; kendi yandaşlarına bu şekilde boş kadrolar oluşturmaktadır.

Türkiye’de Yolsuzluklar ile ekonomik sistem arasında yakın bir ilişkinin varlığı, genel olarak kabul görmektedir. Devletin ekonomiye müdahalelerinin daha fazla olduğu ülkelerde bürokrasi yaygın ve kırtasiyecilik de doğal olarak yaygın bir hastalık. Bürokrasi netice olarak rüşvet ve yolsuzluklara daha fazla fırsat yaratıyor. Bürokrasi engeline takılan vatandaşlar, iste istemez rüşvet ve yolsuzlukla işlerini yapmaya çalışıyorlar. Bürokratik formalitelerinin fazlalığı kamu görevlileri içinde rüşvet piyasası ortaya çıkarıyor.

Dünya ülkelerinde yapılan araştırmalar da devletçi ülkelerde yolsuzlukların fazla, piyasa ekonomisi uygulayan ülkelerde ise yolsuzlukların daha az olduğu görüşünü doğrulamaktadır (Aktan,1999: 60).

Yolsuzluklar ile ekonomik sistem arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Şöyle ki, yolsuzlukların en az olduğu ülkelerde piyasa ekonomisi hakim iken, yolsuzlukların fazla olduğu ülkelerde devletin ekonomiye müdahaleleri oldukça fazla olmaktadır. Bunu ise; devletin ekonomiye müdahalelerinin daha fazla olduğu ülkelerde bürokrasi ve kırtasiyeciliğin çok yaygın olması ve bürokrasinin de, rüşvet ve yolsuzluklara daha fazla fırsat yaratmasıyla açıklamaktadır. Çünkü bürokrasi engeline takılan vatandaşlar, ister istemez rüşvet ve yolsuzlukla işlerini yürütmek

zorunda kalıyorlar ve neticede bürokratik formalitelerin fazlalığı kamu görevlileri için de bir rüşvet piyasası ortaya çıkarmaktadır (Aktan,1999: 63).

Devletçi politikaların egemen olduğu ülkemizde potansiyel yolsuzluk alanları şunlardır;

a-Müteahhitlere büyük kazançlar sağlayacak büyük çaplı devlet ihaleleri,

b-Elektrik, akaryakıt ve gaz gibi bazı endüstri kollarında fiyatların ve kar oranlarının hükümet tarafından belirlenmesi ve sonuçta da bu iş kollarına hakim kimselerin kar oranlarını ve fiyatları yüksek tutabilmek için yolsuzluğa başvurması,

c-Bazı hammaddelerin tahsisinde hükümetin söz sahibi olması,

d-Büyük miktarda vergi alınması ve sonuçta rüşvet karşılığı takdir edilecek vergi miktarının küçük tutulmasını sağlama girişimleri,

e-Hükümetin çeşitli alanlarda sağlamış olduğu kredi ve teşviklerden yararlanma imkanı elde etme girişimleri.

Yeniden yapılanmanın ya da bir başka deyişle yeni dünya düzeninin savunucularına göre devletin sosyo-ekonomik yaşama müdahalesi, yani refah devleti uygulamaları kamu bürokrasisi için temel yolsuzluk nedenidir. Devlet, yani bürokratlar ekonomik yaşama düzenleyici olarak müdahale yolu ile bizzat mal ve hizmet üreterek gelir dağılımı sürecinde Pazar mekanizmasının işlerliğini kısıtlayarak vb. girişimlerle rantlar ya da ekonomik değerler yaratmaktadır. Bu durumda bürokrat, kaçınılmaz olarak, verdiği kararlara bağlı olarak oluşan rant ya da değerden kişisel pay alma dürtüsü ile karşı karşıya kalacaktır. Söz konusu dürtü, yeni

sağın ya da yeniden yapılanmanın hararetli savunucularına göre yolsuzluk davranışı için en belirgin kaynak olma işlevi görecektir (Şaylan,1995:12).

Fraser İnstitute adlı kuruluş 1996 yılında “Dünyada Ekonomik Özgürlükler” (Economic Freedom of the World) başlığını taşıyan bir araştırmanın sonuçlarını yayınladı. Bu araştırma sonuçlarına göre, dünyada devlet müdahalesinin en az dolayısıyla da ekonomik özgürlüklerin en geniş olduğu ülkeler sırasıyla Hong Kong, Singapur, Yeni Zelanda, şeklinde sıralama devam etmektedir. Türkiye ise bu sıralamada 70.sırada yer almaktadır.

Dünyada yolsuzlukların boyutu ise Uluslar arası şeffaflık Kurumu (Transparency International) adlı bir uluslar arası sivil toplum kuruluşu tarafından yapılan araştırmalar ile ölçülmektedir. Bu kuruluşun 1996 yılında yayınladığı “Uluslar arası Yolsuzluk Endeksi” sıralamasında, en az yolsuzlukların olduğu ülkeler sırasıyla Yeni Zelanda, Danimarka, İsveç, Hollanda, Avustralya, İrlanda, İngiltere, Almanya, A.B.D., Japonya, Hong Kong, Malezya, Güney Kore şeklinde sıralanmıştır. Bu sıralamada Türkiye 33. sırada yer almıştır (www.transparency international.com).

Bu araştırma sonuçlarına bakıldığında, dünyada yolsuzlukların en az olduğu 20 ülkenin 18’inde serbest piyasa ekonomisinin ileri düzeyde uygulandığı görülmektedir. Yolsuzlukların yaygın olduğu 15 ülkedeki ekonomik sistem devletçiliğin uygulandığı sistemlerdir.

Türkiye ise ekonomik özgürlükler açısından 103 ülke arasında 70. sırada, yolsuzlukların en yaygın olduğu ülkeler sıralamasında ise 54 ülke arasında 22. sırada

yer almaktadır. Devletçilik politikası hala Türkiye’de etkilidir. Yolsuzluklar yönünden ise “kirli ülkeler” arasında yer almaktadır (www.transparency international.com).

Türkiye’de organize suç örgütlerinin ihalelerde etkinliğini en iyi gösteren örnek Türkbank ihalesidir. Bilindiği üzere emniyet ve milli istihbarat teşkilatının, bankayı alacak şahıs hakkında çetelerle işbirliğini ortaya koyan raporlar başbakanlıkta kaybolmuş, siyasilere bankayı alacak şahısın sakıncalı olduğu bildirmesine rağmen görmezden gelmiştir.

Türkiye’de 129 adet teftiş ve denetleme kurumu olmasına rağmen halen yolsuzluk ülkemizin kronik sorunudur. Denetleme görevinde bulunanlar işin uzmanı olmasına rağmen, yolsuzluklar aydınlatılmıyorsa bu sistemde bir yanlış var demektir. Denetleme kurumları üzerinde siyasi baskılar hat safhada olmasından kaynaklanan sebeplerle kurumlarımdaki yolsuzlukların üzerine gidilememektedir. Ülkemizin son 30- 40 yılına bakılacak olursa hiçbir büyük çaplı yolsuzluklar denetleme görevini yapan birimlerin raporları doğrultusunda yapılmamıştır. Ülkemizde yaşanan yolsuzluğun büyüklüğü yabancı yatırımcıları bile ürkütmekte olup, yatırımların rüşvet verilmeden yapılamayacağı kanaatinin oluşmasına sebep vermektedir.

Türkiye’de rüşvet kimi zaman hem bürokrat hemde vatandaş tarafından bir hediye, gönül alma unsuru gibi görülmektedir. Türkiye’de özellikle kırsal kesimde

geleneksel yapılar oldukça güçlüdür, bu nedenle de insanların birbirlerine yardım etmeleri hediyeleşmeleri çok yaygın görünmektedir. Tezin ilgi alanına giren ise kamu görevlilerine hediye verilmesi olgusudur. Hediye alma alışkanlığı kazanan kamu görevlisi için, hediye kabul etmenin ölçüsü önemlidir. Zamanın ve bölgenin şartlarına göre belli değerlerin üstündeki hediyelerin kabul edilmesi ve hediye getirenlere ayrıcalıklar sağlanması durumunda yolsuzluklar ortaya çıkmaktadır.

Defterdar Sarı Mehmet Paşa hediyein ölçüsünü şöyle belirler; Devlet sahiplerine rüşvet hastalığı gibi ilacı müşkül belki ilacı yok bir devasız hastalık yoktur. İyi düşünüp bundan son derece perhiz etmek ve çekinmek lazımdır. Meğer ki kişinin kendi dostu bir hediye getire, bu hediyeyi almakla bir sakınca yoktur. O da bir nesne dolayısıyla olmaya; ancak sevginin artmasını sağlamak niyeti ile ola (Defterdar Sarı Mehmet Paşa, Ankara, 1969:49).

Ancak hediyeleşme geleneği ile yolsuzluklar arasında neden-sonuç ilişkisi türünden bir bağ kurulmasına karşı çıkan araştırmalarda vardır:

Yolsuzluk olgusuna neşter vurulup, araştıran gözlerin projektörleri altına yatırılması durumunda, yolsuzluk olaylarının amaçlarına en uygun libaslara bürünerek ortaya çıktıklarını ve bunlar içinde de en yaygın olanın hediye müessesesi olduğuna şahit olmaktayız. Ne var ki bu gerçek “geri kalmış ülkelerde, yolsuzluk olaylarının artmasında hediye müessesesi dolaylı ama etkin bir rol oynamaktadır” şeklinde ifade edilebilecek olan bir iddiayı tek başına kanıtlamaya kafi gelmez. Hediye müessesesi evrensel bir kurumdur. Dünyanın diğer yörelerinde olduğu kadar Batıda da yaygındır. Yolsuzluk olaylarının artmasının veya azalmasının, hediye

verme olaylarının sayısının artması veya azalmasından bağımsız olması gerçeği; hediye verme olayları ile yolsuzluk olayları arasında neden-sonuç ilişkisinin mevcut olmadığını gösterir. Ayrıca bir hediyein neden olacağı dolaylı sonuçlar tek boyutlu değil ama çok boyutludur. Verilen bir hediye, bireyi bırakın kötü davranışlara sürüklemeyi, kötü davranışlara sürüklemekten alıkoyabilir (El-Attas,1988:66).

Türkiye’de ki bürokratik yapı içerisinde yer alan görevlilerin çevreleri ile olan ilişkileri de yolsuzluğa zemin hazırlamaktadır. Kamu yönetiminde vatandaş ile kamu görevlisi ikincil ilişkilere dayanarak karşı karşıya gelirler ve kamu görevlisinin herkese eşit muamelesi gerekir. Ancak bütün az gelişmiş ülkeler ile birlikte Türkiye’de de, kamu görevlisinin aile, akraba ya da hemşerilerine yardım etmesini, bürokratik kurallardan daha eski ve köklü olan toplumsal kurallar biçimlendirmektedir (Özsemerci,2002:66).

Bu durumda kamu görevlileri büyük bir baskı altında kalmaktadır. Kamu görevlilerinin yakınları, onu görevlisi olarak değil, yakını olarak görme eğilimine girmektedirler.

“Birincil ve yüz yüze ilişkilere alışık, biçimsel örgütlenme ve ikincil ilişkilere genellikle yabancı olan toplumun büyük bir kesimi için devlet ve bürokrasi karmaşık ve kendilerinden uzak nesnelere dir.

İkincil ilişkilerin, yazılı kuralların ve kişisel olmamanın görünümünde egemen ilkeler olduğu bürokrasi karşısında kişi alıştığı ilişki biçimleri ile işini yürütmek

isteyebilir. Bu istek hediyeleşme, karşılıklı kayırma, para verme vb. ilişkilere yol açarak yolsuzluğu getirmektedir

Genel olarak az gelişmiş ülkelerde toplumsal örgütlenme ve ilişkiler büyük ölçüde aile, akraba, budunsal, dinsel ve hemşerilik bağlamında oluşmaktadır. Devlet ve millet gibi kurumlara olan bağlılık ise ikinci ve üçüncü derecede bağlılıklar olarak görülür. Kamu görevlisi de çoğu zaman geleneksel ilişkilerin baskısı altında iş yapma eğiliminde kalır.

Türk insanın yapısından kaynaklanan bu durumla ilgili olarak Kamu görevlisinin etrafında ki insanlar da bürokratı çoğu zaman, bürokrat rolü ile değil de, kendilerine olan yakınlık rolü ile görmek eğilimindedirler. Diğer bir ifade ile bürokratin yakınları, bürokrat rolünü başkasına karşı oynamasını, kendilerine karşı akrabalık-yakınlık rolünü oynamasını beklemektedirler. Bu güçlü geleneksel yapı içinde bürokratin da yakınlarına karşı bürokrat rolü oynama imkanı pek kalmamaktadır.

Ülkemizde görel olarak geçerliliğini koruyan bu geleneksel bağlılıklar, kamu görevlisinin yakınlarını “kayırması” ve “kollaması” sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Halk dilinde iltimas ve adam kayırmacılığı ifade etmek üzere “torpil” kavramı da kullanılmaktadır. Kayırmacılığın değişik türleri olarak akraba kayırmacılığı (nepotizm), eş-dost kayırmacılığı (kronizm) ve hemşeri kayırmacılığı olarak sınıflandırılabilir.

Bürokratlarla yapılan derinlemesine mülakatlara göre, kamuda yapılan yolsuzluk konusunda baş aktörler “siyasi”lerdir. Çünkü, yolsuzluk sistemi bu düzene

bağlı olarak kurulmuştur. Bu yapı içinde bürokrat en zayıf halkadır. Her kesim kendi hakkına razı olmak zorundadır. Bürokrat, siyasetçi-bakan-neyi emrederse onu yapmak zorundadır. Yapmadığı takdirde idari bir kararla görevinden alınacağını bilir. Her ne kadar statü,görev ve yetkisi kanunla belirlenmiş olmasına rağmen “tasarruf ve taktir” yetkisini kendi inisiyatifi ile ve görevi gereği değil, seçilmiş siyasetçi tarafından belirlenir. Diğer bir deyişle, kamusal görevi kamu yararına kullanacak olan memur, bürokratin iradesi siyasetçi-bakan- tarafından saptırılır ve bozuk fonksiyon işlevselleştirilir (Merton, 1938:673).

Diğer taraftan, siyasetin finansmanını sağlayan iş adamı ve mafya ihale oyununa-siyasetçinin haberi dahilinde- katılır, burada bürokratin yaptığı şey ihalenin koşullarını hazırlayıp zaten baştan belli olan alıcı lehine “taktir yetkisi” ni kullanıp evrakları ilgili bakana, siyasetçiye sunmaktır. Ayrıca bu işlemleri yaptığı içinde terfi alacak, maaşı artacak ve maddi olarak ta ödüllendirilecektir. Her dönemde- iktidar değişimi- bu oyun yeni aktörlerle sahnelenir. Tezgah aynı olmakla beraber taraflar değişmektedir. Burada yapısal bir durumdan söz edilebilir ama sürekli değişen ve gittikçe daha sofistike bir yapı ve fonksiyon ilişkisi söz konusudur (Giddens, 1984:227).

Bütün bu ilişkilerde, yolsuzluğun öğrenilmesinden söz edilebilir (Sutherland & Cressey, 1966:78). Bürokratların, alınteri dökerek maddi amaçlarını gerçekleştiremeyeceklerini anlamaları ve hizaya gelmeleri aykırı fırsatlar kuramına uygundur (Williams & McShane, 1988:75). Ayrıca Merton’un (1938:673) gerilim kuramında belirttiği gibi maddi değerler temel amaç haline gelince “patolojik

materyalizm” ortaya çıkar. Bu durumda bürokratların yolsuzluğa bulaşmasının sebeplerini açıklamaktadır. Bürokrat-Mafya ilişkisinde de açıklandığı gibi, mafya önce güzellikle sonrada zora dayanarak bürokratu hizaya getirmede, oyunu sahneye koyan yapımcı konumunda ya da işlevindedir.

2.4. Yargıda Görevli Bir Savcı İle Yapılan Derinlemesine Mülakat

Savcı “Ş” ile yapılan mülakat

SORU: Yargı mensubu olarak yolsuzluğu nasıl tanımlıyorsunuz?

CEVAP: Kanunlarımızda net bir şekilde yolsuzluğu net olarak tanımlamamış. Yani, şu yolsuzluktur, bu yolsuzluk değildir dememiş, genel bir perspektif çizmiş, kanunlar dışında yapılan işlemler neticesinde kişisel menfaat elde etmeye yolsuzluk diyebiliriz.

SORU: Sizce ülkemizde kamuda yaşanan yolsuzluklarla yeterince mücadele ediliyor mu?

CEVAP: Elbette ki, ülkemizde yolsuzluklarla mücadele yapılıyor. Ama bunun başarılı bir mücadele olup olmadığı tartışılır. Bugüne kadar, özellikle son dönemde değişik adlar adı altında bir çok yolsuzluk operasyonlarını medyadan takip ediyoruz ve görüyoruz ki yolsuzluk ülkenin dört bir tarafında ve hemen hemen bütün kamu kurumlarında sistemli bir şekilde hayat bulmaktadır. Şimdi bu kadar çok operasyonu görüp te, bu ülkede yolsuzlukla mücadele edilmiyor demek biraz acımasızlık olur. En azından bu iyi niyetli ve cesur hareketi hafife alarak hak ettiği saygı ve değeri göstermemek olur ki, buda yolsuzlukla mücadele eden birimlerin arzularını kırar. Burada birey olarak bize düşen en büyük görev, bu mücadeleyi yürüten kurumlara destek olmaktır. Yolsuzlukla yeterli mücadelenin olmayışı, toplumsal değerlerin ortadan kalkmasına ve vatandaşımızın devlet otoritesine olan güveninin kaybolmasına sebep olur. İşte büyük tehlikede burada başlamaktadır. Yolsuzluk adaletsizliği, adaletsizlik, güvensizliği, güvensizlik ise, insanların birbirine şüpheyle

baktığı, paranoyak düşüncelerin hakim olduğu toplumlar meydana getirir. Toplum bu hale geldikten sonrada öncelikli konunuz yolsuzlukla mücadele olmayacaktır.

SORU:Sizce, yolsuzlukla mücadelede, kolluk kuvvetleri ile siz hakim ve savcıların ihtiyaç duyduğu en büyük eksiklikler nelerdir? Yolsuzlukla mücadelede istenen başarıya ulaşmanın yolları nelerdir ?

CEVAP: Bizler, kanun adamları olarak, kanunların vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde hareket ederiz. Ülkemizdeki sorunların temelinde kurallara uymamak ve kurumsallaşamamak yatmaktadır. Bizim gibi memleketlerde kurallar yönetilenler için vardır. Yönetenlerin ise, kurallara uymama özgürlüğü vardır. Anayasamızın 10. maddesinde, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağını, devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduklarını belirtiyor. Ancak ülkemizde bir çok kurum ve kişiye Anayasanın 10. maddesine aykırı olarak, sonradan çıkarılan kanunlarla gizli dokunulmazlıklar verilmiş durumda. Bir kamu görevlisinin hakkında adli soruşturma açmamız için, ilgili kurumun İta amirinden gerekli onayın alınması gerekiyor. Ancak bu izni almak her zaman mümkün olamıyor. Çünkü çeşitli bahaneler gösterilerek bu görevlinin hakkında gerekli tahkikatın yapılması engelleniyor. Bu noktada bizlerin en büyük ihtiyacı olan şey, bize gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak, hiçbir boşluk bırakılmadan bir yasa çıkarılarak ve bu yasayı uygulamamız konusunda da, inançlı bir yürütme organına ihtiyaç bulunmaktadır. Yolsuzlukla mücadele sadece insanları

duruşma salonlarında yargılayarak ve onları suçlu ya da suçsuz bularak hüküm vermek değildir. Elbette, gerekli yasal düzenlemelerle caydırıcı cezaların var olması, bir çok noktada caydırıcı bir güç olarak, yolsuzluğun olmadan önüne geçecektir. Biz yargı mensupları, kimi zaman kolluk kuvvetlerimizle yolsuzluk operasyonları yapıyoruz. Yapmış olduğumuz soruşturmalarda, göz altına alınan bir şahıs, atıyorum, aylık geliri 5.000 YTL. olsun, bu şahsın eşinin ve çocuklarının üzerinde milyon dolarlarca mal varlığı bulunduğunda, bu şahsa bu kadar malvarlığını nasıl kazandığını sorduğumuzda, dedesinden, ebesinden, oğlunun düğününden ve buna benzer değişik yollarla elde ettiğini söyleyebiliyorlar. Bunu ispatlamak için gerekli olan alt yapı henüz ülkemizde yoktur. Alman meslektaşlarımızla yapmış olduğumuz çalışmada şunu gördük ki, bir kişinin bütün parasal hareketleri geçmişe dönük olarak çok rahat bir şekilde incelenebilmektedir. Buda onların yolsuzlukla başarısında ki önemli faktörlerinden birisidir. Ülkemizde yolsuzlukla mücadele göz altına alınan bir çok bürokrat malvarlığını edinişini bu şekilde açıklamakta ve ispat yükümlülüğü devlette olduğundan dolayı sağlıklı olamamaktadır. Almanya'da ise, ispat yükümlülüğü hakkında iddiada bulunulan şahsa aittir. Örneğin, bir paranın uyuşturucu ticaretinden elde edildiğini düşünüyorsanız, gerekli talimatlarla bu kara paraya el konulur ve şahıstan bunu nasıl elde ettiğinin ispatlanması istenir. Bunu ispatlayamazsa el konulan paralar kamuya aktarılır. Bizde ise henüz böyle bir sistem yoktur. Ülkemizde de kısmen buna benzer, 4422 sayılı çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele kanunu adı altında bir yasa çıkarılmıştı, ancak bu yasa da siyasilere tarafından, tırpanlanarak günümüzde ortadan kaldırılmıştır. Burada bizim ihtiyacımız

olan şeyde bu yasayı ortadan tamamen kaldırmak değil, var olan hükümlerini koruyarak, günümüz şartlarını da göz önünde bulundurarak daha kapsamlı bir yasal düzenlemeye ihtiyacımız bulunmaktadır. Gerekli yasal düzenlemeler yapılmadığı sürece, bizlerin bu konuda konuşmuş olduğu bütün kelimeler havada kalmaktadır. Boşuna konuşmuş oluruz, aslında sizin bu yolsuzluk konusuyla mülakat etmeniz gereken makam burası değil, T.B.M.M. başkanlık makamı ya da Başbakanlık makamı olmalı, yasama ve yürütme yetkisi onların ellerinde, biz bizlere verilen yetkiler ve sınırlar dahilinde hareket etmekle yükümlüüz. Yolsuzlukla mücadelenin temel unsurları bence.

1-Gerekli yasal düzenlemelerin yapıldığı, geniş yetkilerle donatılmış, özel yolsuzluk mahkemeleri oluşturulmalı. Neden özel mahkemeler kurulmalı, nedeni şu, bizler hukuk fakültesi mezunuyuz, maliye okumadık, mali konularla ilgili olarak geniş ve karar verici bir bilgiye sahip değiliz. Yolsuzlukla ilgili olayları genel de bilirkişilere gönderilmektedir ve onların raporları doğrultusunda kararlarımız şekillenmektedir.

2-Güçlü ve iradeli bir yargı için, siyasi baskılardan adliye saraylarımızın biran önce arındırılması gerekmektedir. Bununla ilgili hukukun bağımsızlığı yönündeki kanunların işlerliğinin sağlanması gerekmektedir.Şuan ki uygulamada, yargı bağımsızlığının önündeki en büyük engellerden birisi de, Adalet bakanının halen, hakim ve savcılar yüksek kuruluna başkanlık etmesidir. Burada müsteşarda bulunmakta, diğer üyeler ise hakim ancak bütün tayinleri Bakan ve müsteşar yapmakta, bu sistemin bir an önce değişmesi gerekmektedir. Ayrıca ülkemizde görev

yapan hakim ve savcılarının sayısı 9.000 civarında dır, bu sayının derhal artırılması, savcı ve hakimlerimizin üzerlerindeki iş yükünün azaltılması gerekmektedir.

3-Gerekli yasal düzenlemeler yapıldıktan sonra, caydırıcı cezaların verilmesi gerekmektedir.

4-Bilinçli ve eğitilmiş kolluk kuvvetlerine ihtiyaç vardır.

5-Teftiş kurullarının ve denetim birimlerini çalışır hale getirilmesi ve özerk bir çatıda toplanması gerekir.

6-Bence son olarak, halkın yolsuzluğun etkileri, zararları konusunda eğitileceği, bütün medya organlarının kullanılacağı bir kampanya düzenlenmelidir. Bu kampanyada neyi hedefliyoruz. Yolsuzluğun zararlarını bilen, devletin kararlılığını gören, bilinçli bir toplum hedeflenmeli. Yoksa sadece, kamu kurumlarıyla gerçekleştirebilecek bir hedef değildir, yolsuzla mücadele tüm toplumsal kesimlerin katılımıyla başarıya ulaşabilir.

SORU: Türkiye'deki yaşanan yolsuzluklarda, siyasilerin, bürokratların ve organize suç örgütlerinin rolü nedir?

CEVAP: Bunun en açık örneği bence, geçmiş Cumhurbaşkanlarımızdan birinin çektiği olduğu aile fotoğrafıdır. Bu aile fotoğrafında kimler vardı. Siyasetin en tepesinde bulunan bir insan ve adı sayısız yolsuzluk olaylarına bulaşmış, hakkında onlarca yolsuzluk davaları açılmış saygın bir iş adamı kimliğine bürünmüş suç örgütü liderleri bulunmakta idi. Bunların arasındaki ilişki nasıl bir ilişkiydi de, cumhurbaşkanı bu fotoğrafı aile fotoğrafım olarak medya ya vermiştir. Türkiye de yolsuzlukla mücadele yap ama, benim sahamda mücadele yapma gibi çarpık

yaklaşımlar vardır. Bu yaklaşımın toplumun zihnine yerleşmesinde ki en büyük sorumlu siyasilerdir. Türkiye’de iktidara gelen her iktidar, para kaynaklarını kendilerini destekleyen, kendilerine yakın olan şahıs ve gruplara aktarmaktadır. Her siyasi iktidarın zenginleri olmuştur bu ülkede. Ama ne yazık ki, bir sonraki iktidar da aynı yolu izlediğinden dolayı, kendisi iktidara geldiğinde kucağında bulduğu yolsuzluk dosyalarını, rafa kaldırarak 5 yıllık sessiz ve tozlu bir uykuya yatırmaktadır. Ülkemizde siyaset yoktur, ideoloji vardır, siyasiler ideolojilerini gerçekleştirmek ya da kendi etrafındakileri doyurmak için siyaset yaparlar. Yolsuzluklar, maalesef kimi zaman tesadüflerle ortaya çıkmaktadır, sistemle bir mücadele ve çalışmanın ürünü değildir. Örneğin, İSKİ skandalı eşinin ihbarıyla, Emlak Bank skandalı, Genel müdürün silahla vurulması sonucunda, susurluk olayı da, meşhur kazayla ortaya çıkmışlar ve Türkiye’nin gündemini oluşturmuşlardır. Uzun yıllar yargıda çalışmış bir görevli olarak, Türkiye’de yaşanan yolsuzluklarda şunu gördüm. Büyük oranda kamu zararı oluşturan yolsuzluklarda bir siyasi veya onun yakını veya üst düzey bürokratın etkin rol aldığına bir çok kez şahit oldum. Bir hayali ihracat operasyonunu örnek gösterebiliriz. İsmi üzerinde gerçek olmayan ihracattır, hayali ihracat. Hayali ihracatçılar, gerçekte ihracat yapmadıkları halde, sahte belge, fatura ve şişirilmiş fiyatlarla ihracat yapılmış gibi gösterip, devletten hak etmeden KDV iadesi almaktadırlar. Burada, döviz alım belgesi, gümrük çıkış beyannamesi ayarlanmadan bu hayali ihracatı yapamazsın. Bu da bir organizasyonla yapılır. Gümrükle veya ihracatçı birlikleriyle anlaşırın, 10 liralık malı 100 lira gösterirsin, böylece devletten 10 kat yüksek KDV alırsın. Adamın birisi gidip, siyasi

bağlantıları sonucunda bir kamu bankasından 1.000.000 dolarlık kredi alır ve her ay ihracat yapmış gibi göstererek devletten %15 yani 150.000 dolar KDV iadesi alır. Dünyanın hiçbir ülkesinde bu kadar çalmak mümkün değildir. İşte bizim emniyet kuvvetlerimizle yapmış olduğumuz, Balina, Paraşüt, Örümcek gibi operasyonlar hepsi hayali ihracata yönelik operasyonlardır ve devletimize yüz milyonlarca dolar kazandırmışızdır. Yolsuzluk soruşturmalarımızda benimde dikkatimi çeken ve bu kadarda kolay olurmu dediğim konu şudur. Bir kamu bankasından normal bir vatandaş olarak gidip çok yüksek miktarlarda zaten kredi alamazsınız da, alsanız bile, enflasyonun 5-10 puan üzerinden faizle alabilirsiniz. Ama, siyasi bir yakınınız varsa size, kamu bankalarının yurt dışı şubelerinden %0,1, ile %0,2 ile inanılmayacak faizle kredi alabilirsiniz ve bu krediyi hiçbir şey yapmadan burada gelip bir bankaya yatırdığımızda onun faiziyle yedi sülaleniz zengin olur. Hiçbir emek, hiçbir çaba sarf etmeden zengin olabilirsiniz. Bunun gibi verebileceğim daha bir çok örnek var ama bence bu kadarı yeterli. Bütün bunlarda bize gösteriyor ki, siyasiler olmadan organize suç örgütleri yolsuzluk yapamaz, organize suç örgütleri olmadan da, siyasiler kara para aklayamazlar. Türkiye’de ki sistem şu, eğer çalarda dağıtırsanız, başınıza bir şey gelmez.

SORU:Kimi zaman medyada da gündeme gelen mafya, yargı ilişkileri konusundaki düşünceleriniz nelerdir.

CEVAP: Bataklıkta,sıtmadan kurtulunamaz gerçeği gibi, bizim mesleğimizde de her sektör ve kurumda olduğu gibi yanlış işlere karışan insanlar bulunabilmektedir. Yargıda çalışanların hepsinin de, süttten çıkmış ak kaşık olduklarını da iddia

etmiyorum. Yargımız süt gibi bembeyaz olduğu için, en ufak bir siyah nokta çok büyük görünür. Her evde fare bulunabilir, bir fare için ev yakılamayacağı gerçeği gibi, yargıyı da, değerlendirirken, bu tarz kişilikleri örnek göstererek değerlendirmek doğru değildir. Bence, yargılama safhasında bulunan insanların isimlerinin mafya ile anılmasının temel sebeplerinden bir tanesi de, bu insanlara gerekli ekonomik hayat standardının sağlanamamış olduğundan kaynaklandığını düşünüyorum. Birinci sınıf bir hakim, yaklaşık 3.000 YTL. civarında maaş almaktadır. Bizim üye olmak istediğimiz, Avrupa Birliğinde ise, yaklaşık olarak 10.000-15.000 dolar civarında maaş almaktadırlar. Hatta İngiltere’de mahkeme başkanları maaşlarını kendileri belirlemektedirler. Bu kadar düşük ücret ve çok yoğun şekilde dosyalarla savaşan birisinin sağlıklı bir şekilde karar vermesi tereddütleri de beraberinde getirmektedir. Bir dönem Yargıtay başkanlığı yapan sayın büyüğümüzün de dediği gibi, hakim ve savcılar, vicdanları ile cüzdanları arasında sıkıştırılmamalıdır.

Bizim mesleğimizde mafya-yargı söylentilerinin çıkmasında özellikle genç meslektaşlarımızın kiminle oturup kalkacağını bilmede ki zaaflarından kaynaklandığını düşünmekteyim. Ben onların art niyetli olduklarına inanmıyorum. Asıl olan güvendir, güvenin tesis edilmesi içinde gerekli tedbirleri alması gerekenler bellidir. Bu noktada, medyada çıkmış birkaç kötü örnekle koskoca bir teşkilatı ve mensuplarını da o doğrultuda değerlendirmek ahlaki değildir.

2.4.1.Tartışma: Ülkemizde ki yolsuzlukların üzerine gidilmemesinde, gidilse bile yeterli,tatmin edici sonuç alınmamasında en büyük rol iyi işlemeyen adalet mekanizmasıdır. Adalet mekanizması sistemin temel süzgeçlerinden bin tanesidir. Burada meydana gelecek bir tıkanma sistemde ki bir çok sorunun doğmasına sebep olmaktadır.Yargıda görevli Y'nin de belirttiği gibi bataklıkta sıtmadan kurtulunamaz gerçeğinden hareketle ülkemizde yaşanan yolsuzluklarda elbette ki yargının yozlaşması, yolsuzluklarla kendisinin de anılması temel ve önemli bir problemdir.

İtalya devleti 1980 yılının başında yaptığı temiz eller adı ile bilinen operasyonları ile mafya ve yolsuzluğu bulaşmış siyasiler ve kamu görevlilerine yönelik geniş kapsamlı bir mücadele başlatmış olup, toplumsal bir temizlik hareketinin öncülüğü yapılmıştır. Bu operasyonları yapan iki savcı mafya tarafından öldürülmüştür.İşte bu noktada önemli olan ölüm bahasına dahi olsa yolsuzlukla mücadelenin toplumsal destek alarak gerçekleştirilmesidir.

Yolsuzluk ve mafya ile mücadele etmek isteyen toplumlar bu mücadeleyi yalnızca yargıya bırakamaz, böyle iş anlayış neticesinde ülkemiz bu hale gelmiştir.Yargıda görevli Y'nin de belirttiği gibi bu mücadele toplum tarafından istenilmeli ve bu istekle kalmamalı her birey üzerine düşen görev ve sorumluluğu yerine getirmesi ile yapıla bilinir.

Yolsuzluk olayında belkide en önemli etken toplumsal değişimdir. Türkiye geleneksel bir toplum olmaktan çıkıp, hızla sanayi toplumu haline gelen bir ülkedir.

Bu değişim süreci geleneksel toplumsal yapıda, bazı değişikleri de beraberinde getirmiştir.

Tarımsal ya da başka deyimle feodal toplumlarda rüşvetin belli ölçülerde norm sistemi içine girdiği görülmektedir. Buna karşılık tarımsal toplum kapitalist topluma dönüşünce rüşvet kesinkes norm sistemi dışına doğru itilmekte, sosyalist toplumlarda ise değer yargılarında bile rüşvet bir olumsuzluğu ifade etmektedir (Tekeli&Şaylan, 1974:94).

İkinci olarak özel mülkiyetin tarihsel gelişimine paralel olarak kamu kesimi için rüşvetin normatif ele alınışı önem kazanmakta, giderek keskinleşmektedir. Tarım toplumunda ya da başka deyimle feodal toplumlarda egemen mülkiyet biçimi bugünkünden farklı bir yapıya sahip olmakta, mülkiyete konu kaynaklar üzerinde bir intifa hakları hiyerarşisi oluşmaktadır. İntifa hakları hiyerarşisinin en üst düzeyini elinde bulunduran ayrıcalıklı aristokrasi aynı zamanda bilfiil toplumu yönetmektedir. Başka bir deyimle, feodal toplumlarda yönetim ile mülkiyet birbirleri ile iç içe bulunmaktadırlar. Ekonomik yönden hakim ve toplumu yöneten aristokrasi yönetim işlevini sürdürürken sadece kendi kendine sorumlu gözükmektedir. Buna göre toplumsal kaynakların kullanım ve kontrolünde beliren nitelik feodal toplumlarda rüşvetin kolayca kurumsallaşmasına neden olmaktadır. Feodal toplumda ilişkilerin yüz yüze oluşu da rüşvet alan ve verenin kolayca karşı karşıya gelmesi nedeni ile kurumsallaşmayı hızlandırmaktadır (Tekeli&Şaylan,1974 :97).

Bu hızlı değişim sürecinde toplumsal yaşamı belirleyen ahlak kuralları da değişim geçirmektedir. “Ekonomik ilişkiler, siyasal örgütlenme biçimleri, kent

yaşamı, iletişim araçlarının etkinliği son derece hızlı değişirken, bireyler arası ilişkileri düzenleyen kuralların aynı kalması beklenemez. Toplumlar ne kadar hızlı değişirse, ahlak kurallarının da o kadar hızlı değişmesi kaçınılmazdır (Özsoylu, 1999, :26).

Toplumun hızla değiştiği dönemlerde ahlak kuralları da bu değişimin sonucu olarak sarsılmaya başlamakta, eğer bir toplumda hızlı bir yapı değişimi yaşıyor, toplumda kaynaklar ve fırsatlar eşit ahlaki normlar etkinliğini yitirebilmektedir. Topluma hakim olacak iş bitirici ahlak anlayışı, ahlak sisteminin bozulmasına ve hukuk sistemini zaafa uğratan yapıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (DPT,1975:60).

Hızlı değişim süreci içindeki toplumlarda yaşanan bu gelişme ahlak kurallarının iki kategoride sınıflandırılmasını gerektirir. Toplumun örf ve adetleri, değer yargıları ve normlarından kaynaklanan ve resmen kabul edilen; yasalarla zorunlu kılınan, eğitim ve toplumsallaşma yolu ile empoze edilen resmi ahlak ve hızla değişen ekonomik ve toplumsal şartlar ile aynı hızda ilerleyen resmi olmayan ahlak. Resmi ahlak ile gayri resmi ahlak arasındaki bu çelişki ahlaki yozlaşmanın varlığını göstermektedir. İşte bu süreç de yolsuzluklar için uygun bir yapıya dönüşmektedir.

Şaylan (1975)'e göre modernleşme ile siyasal ya da yönetsel yolsuzlukların yoğunlaşması ilk bakışta üç temel nedenle açıklanabilir.

- (1) Modernleşme bir anlamda, sürekli olarak toplumda yeni kaynakların ve fırsatların yaratılması demektir. Toplum içinde ortaya çıkan bir takım yeni

gruplar ve örgütlemeler sözü edilen kaynak ya da fırsatları kullanmak için siyasal çabaları içinde yolsuz davranışta bulunmayı olası kılan etkileşimler giderek ağırlığını artırmaktadır.

- (2) Toplum içinde insan davranışlarını belirleyen değer ve norm sistemleri değişmekte; eski ve yeni normlar birbirleri ile zıtlasma göstermektedir. Bu zıtlasma ya da norm sisteminin çözülmesi yeni kaynak ve fırsatları kullanmayı meşrulaştırabilmektedir.
- (3) Modernleşme, toplumun her kesiminde hızlı bir değişmeyi içermektedir; başka bir deyişle siyasi ve yönetsel kurumlar, kanunlar, yönetmelikler sürekli olarak değişmekte ve sistemin biçimsel kontrol yapılarında boşluklar meydana gelmektedir. Yolsuzluk yapacak kişiler bu boşluklardan faydalanabilmektedir.

Her alanda hızlı bir değişimin yaşandığı Türkiye’de kaynakların ve fırsatların eşit dağılımını sağlamak oldukça zordur. Toplumun bazı kesimleri zenginleşirken, bazı kesimler de fakirleşiyorsa, özellikle de Türkiye’de olduğu gibi bazı kesimlerin gelirleri geçinme standardının altına düşmüş ise, ahlak normları yavaş yavaş etkinliğini yitirmektedir.

Yolsuzluk olayının toplumlarda, sık bir şekilde görülmesinde en önemli faktörlerden biri de toplumda özgürlüklerin sınırlandırılmasıdır. Karanlık ortamda, bireyler ve kurumlar arasında karanlık ilişki olacaktır. Bireylere, tanınan siyasal, sosyal, kültürel

ve ekonomik özgürlükler yani ülkenin, demokratikleşme düzeyi bir ülkede yapılan yolsuzlukla doğrudan bağlantılıdır.

Yolsuzluk konusunda birçok çalışması bulunan, Prof. Dr. Coşkun Can AKTAN, 'Kirli Devletten Temiz Devlete' adlı çalışmasında, yolsuzluk ile ülkelerin demokratikleşme düzeyleri arasındaki bağlantıyı ortaya koymuştur. Prof. AKTAN'a göre; sivil ve siyasal özgürlükler ya da diğer bir tabirle demokratikleşme düzeyi ile yolsuzluklar arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Demokratikleşme yönünden daha gerilerde bulunan ülkelerde yolsuzluklar genel olarak daha yaygın görülmekte; buna karşılık demokratikleşme düzeyi yüksek tüm ülkelerde en az yolsuzluk söz konusu olmaktadır. Zira demokrasi, siyasal özgürlüklerin mevcut olduğu bir siyasal yönetim şeklidir. Dünyada temel insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı ülkelerde yolsuzlukların göreceli olarak daha az boyutlarda olmaktadır. Bunun nedeni ise; en başta demokrasi ile şeffaf yönetim arasında çok yakın bir ilişkinin mevcut olup, demokrasinin özünde bir 'açık toplum' düzeni olmasından kaynaklanmaktadır. Demokrasilerde, gizlilik ve örtbas değil, açıklık/şeffaflık geçerlidir. Demokrasilerde, keyfiyet değil, hukukun üstünlüğü egemendir. Demokrasilerde, siyasal iktidarın karar ve uygulamaları kontrolsüz değil, bağımsız yargı organlarının etkin denetimine tabidir. Bu nedenle demokratik ülkelerde kuvvetler ayrılığı ilkesi de genel olarak fonksiyonel işlerliğe sahiptir. Dolayısıyla, demokratik ülkelerde yargı bağımsızlığından, adalet sisteminin etkinliğinden söz etmek mümkündür. Şüphesiz, bunlar dışında rüşvet ve yolsuzluklara fırsat yaratan pek çok neden saymak mümkün olmakla birlikte; piyasa ekonomisi ve demokrasiyi

kurumsallaştırmış ülkelerde yolsuzluk nispeten daha az boyutlardadır. Tüm bu nedenler, demokrasilerde yolsuzlukların yaygınlaşmasını engellemektedir (Aktan,1999: 64-70).

Türkiye’de yolsuzluğun vatandaş gözüyle görünümü, algılanışı konusunda ilgili bir çalışmaya bakacak olursak bu çalışma Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından Fikret Adaman, Ali Çarkoğlu ve Burhan Şenatalar’a hazırlatılan ve 17 ilde 18 yaş üzerindeki 3021 kişiyle 19 Ekim – 24 Kasım 2000 tarihleri arasında yapılan Yolsuzluk Araştırması’dır. Bu araştırmanın sonuçları da dikkat çekicidir. Buna göre, yolsuzluğun en yaygın olduğu kurum 7,6 ile trafik polisi ve gümrük, bunları 7,1 ile vergi daireleri, 6,8 ile tapu daireleri ve 6,4 ile belediyeler izlemektedir. “İşiniz düştüğü kurumlarda kural dışı bir ödeme yaptınız mı veya hediye verdiniz mi?” sorusuna verilen cevaplara göre, halkın %23’ü trafik polisine, %20’si gümrüklerde, %13’ü trafik dışı poliste, %12’si ilk ve orta öğretimde, %11’i tapu dairelerinde, %7’si devlet hastanelerinde rüşvet vermek durumunda kaldığını belirtmiştir (www. hürriyet.com.tr.28. 02. 2001).

Ülkemizde üyesi olmak istediği Avrupa Birliği ülkelerinde en saygın kişiler yargıçlardır. Ülkemizde ki yargının kamu bütçesinde aldığı paya bakarak siyasi erkin yargıya yani adalete ne kadar önem verdiğini görebiliriz. Kendisi sorunlarla boğuşan bir yargı sisteminin başka sorunları çözmede ki başarısı elbette ki sınırlı olacaktır.

Yargının yolsuzlukla mücadeledeki en temel gereksinimi yeterli yasal düzenlemelerin olmamasıdır. Gerçektende yolsuzluğun arsızca yapıldığı ülkemizde

yolsuzlukla mücadele yasası mevcut değildir. Burada görev yasaları yapmakla görevli olan meclise düşmektedir. Siyasilerin kendi emeklilik ücretlerini düzenleyen yasaları yapma ve meclisten çıkarmada hız ve gayretleri karşında yolsuzluk kanununun halen çıkarmamaları düşündürücü bir unsurdur.

Yargısal sistemin iyi işlememesi toplumda çifte hukuk, çifte ahlak anlayışının doğmasına sebep olmaktadır. Bu da yolsuzluğun ve organize suç örgütlerinin doğmasına ve gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Vatandaşlar hukuksal yollarla haklarını alamadıkları takdirde, kendilerini resmi hak dağıtıcısı gibi gören mafya devreye girmekte sorun giderilmeye çalışılmaktadır. Yolsuzluklarla yargısal çaplı mücadeleden temel problemlerden bir tanesi de dokunulmazlıklardır. Bu sadece siyasilerin dokunulmazlığı değil birçok kurum ve kuruluşun yöneticilerinin de sahip olduğu koruma zırhıdır. Bir bürokrat hakkında soruşturma izni verilmezse soruşturma ve adli tahkikat açılmamaktadır. Elbette ki bu bürokrat yolsuzlukta siyasilerin birçok yanlışını biliyorsa pek tabii siyasi erkin soruşturma izni vermesi düşünülemez.

Bu durumda ülkemizdeki yargının, güçlülerin rahatlıkla geçtiği güçsüzlerin takılıp kaldığı bir örümcek ağına benzemesi neden olmaktadır.

Yargı mensubu bir savcı ile yapılan derinlemesine mülakatta da görülebileceği üzere, ülkemizde yolsuzluk yapılaşmıştır. Aynı zamanda, kamusal-siyasal yapıda süreklilik kazanan bu yapı ne yazık ki toplum tarafından da içselleştirilmiştir; kanunsuzluk, kuralsızlık – anomi – olağanlaşmış ve doğal

karşılanır hale gelmiştir. Gerek Merton'un (1964:218) anomi kuramı, gerekse Giddens'in yapılaşma kuramı (1984:227) ülkemizde ki yolsuzluk olgusunu açıklayıcı niteliktedir.

Mülakat yaptığımız savcının deyimiyle ülkemizde ki kurallar yönetilenler için vardı, yönetenler için değil. Gizli dokunulmazlıklar, yönetenlerin kurallara uymaması, kültürel değerlerdeki kayma ve çifte standartlar yönetilenlerde değer kaybına sebep olmakta, "siyaset, emniyet, yargı" kurumlarına olan güven azalmakta, yani toplumsal anomi, çözülme ve kargaşa hakim olmaktadır (Merton, 1964:218).

Halbuki toplumsal- siyasal sistem bir bütündür, meşruiyetini halktan alır. Bütün yolsuzluklarda ispat yükü devlete aittir, halbuki durum diğer demokratik ülkelerde bunun tersidir. Yani ispat yükü, yolsuzluğu yapana aittir. Bütün bu boşlukları iyi bilen mafya; siyasetle, bürokratla, iş adamı ile ilişkilerinde adeta kamunun rantı, geliri, bütçesi nasıl boşaltılırdın zihni mimarlığını yapmakta; organize etmekte, oyunu sahneye koymaktadır.

Mülakat yapılan şahısların sorulara vermiş olduğu cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde emniyet görevlileri yolsuzluğu daha çok milletçi söylem kullanarak nitelendirmişler, yolsuzluğu devletin ve milletin bekasına yönelik yapılan saldırı olarak görmüşlerdir.

Bürokratlar ise yolsuzluğun siyasi bağlantıları ile açıklamışlar yolsuzluğu yetkinin ve makamın kişisel çıkar için kullanılması şeklinde nitelendirmişlerdir.

Yargı görevlileri ise yolsuzluğun kanunlara karşı gelinerek yapılan eylemler bütünü olarak nitelendirmişlerdir.

Emniyet görevlilerince Türkiye’de yaşanan yolsuzluklarla yeterince mücadele yapılmamakta yapılan macadele de göz boyamanın ötesine geçmemektedir. Aynı şekilde borokratlar da bu mücadelenin yetersizliğinden söz ederken siyasetin kirli bağlantılarını ve kendileri üzerindeki baskıları dile getirmişlerdir. Yargı görevlisi ise kısmen bir mücadelenin varlığından söz etmekte ise de bunun yetersiz olduğundan, mücadele de yeterli kanuni alt yapının olmadığından bahsetmiştir. Emniyet görevlileri ve bürokratlar ülkemizde en fazla yolsuzluğun yapıldığı alan olarak enerji, inşaat sektörü ve benzeri büyük çaplı kamu ihalelerinde olduğunu ortak olarak belirtmişlerdir. Hem bürokratlar hem de emniyet mensupları ortak olarak siyasi baskıdan söz etmekle beraber bu siyasi baskı kalkmadan yolsuzlukla yeterli mücadelenin yapılamayacağını belirtmişlerdir. Bürokratlar ve emniyet mensuplarının yolsuzluk olaylarının baş aktörü olarak kendilerinin de sorumlu oldukları siyasileri görmektedirler.

Bürokratlar ve emniyet mensuplarına sormuş olunan soruların cevaplarına bakıldığında, Türkiye’de yapılan yolsuzlukların organize suç örgütleriyle ilişki içerisinde yürütüldüğünü ve asıl tehlikenin bu şekilde yapılan yolsuzlukların olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma, amaca dayalı sorulara büyük ölçüde büyük ölçüde yanıt bulmuştur. Bu yanıtlar, gerek araştırma problemine etki eden faktörler başlığı altında literatür taraması ile elde edilen kaynaklardan, gerek Emniyet Genel Müdürlüğü kaynaklarından mafya-siyasetçi, mafya-bürokrat, mafya-yargı, mafya-güvenlik güçleri ve mafya-iş adamı ilişkisi ve yolsuzluk bağlamında tespit ve açıklamalarda bulunulmuş, gerekse ikinci bölümde-bulgular ve tartışma- işini içinde olan emniyet görevlisi, bürokrat ve yargı görevlisiyle yapılan derinlemesine mülakat, tartışma, yorumlarda araştırmanın amaç cümleleri-varsayımlar-doğrulanmıştır.

Yolsuzluk olgusunu kuş bakışı bakıldığında, bu olgunun hem evrensel hemde sosyolojik bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Yolsuzluk olgusu, sınıflı toplumlarda egemenlik ilişkisinin ifadesi olan Devlet olgusuyla doğrudan ilişkilidir. Devletin yönetimi, seçilmiş siyasiler ve atanmış bürokratlardan oluşmaktadır. Devletin, vatandaş ile ilgili resmi işlemleri yasaya bağlı, kanun güvencesindedir. Devlet organlarında yer alan bürokratlar ve memurlar kanunla atanır; görev yetkileri kanunla belirlenmiştir. Normalde kamu görevlisi kendine verilen görevi belli bir yasal dayanak ve tanıma göre yapabilir. Bu yetkiyi aştığında işlem yetki gaspından geçersiz olur ve iptal edilebilir. Ancak hiyerarşik yapılarda en üstte yer alan-Siyasi-diğer memurlara emir verebilir, bu emre uymazsa görevden almadan uzaklaştırmaya kadar bir çok idari yaptırımlarla yüz yüze gelebilir.

Diğer taraftan, devletin ekonomideki yüksek olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde devleti yönetme-siyaset-demek rant demektir. Bu gibi

ülkelerde bu nedenle siyasi yarış ve popülizm kıyasıyla bir mücadeleyi gerektirir. Devlet ekonomik güce sahip olduğu kadar, rant dağıtımının baş aktörüdür. Bunu nasıl yapar? Hükümet olarak ve devlet bürokrasisini ele geçirip hüküm ederek. Siyasiler karşısında, bürokratın ya da devlet memurunun gücü ne olabilir? Bu durumda, bürokrat ve memurların kanunun kendisini yetkilendirdiği düzeyden çok siyasilerin görüş ve kararlarına uymak zorundadırlar. Bu nedenle zaten gelen her hükümet devlet kurumlarında bürokratların yerlerini değiştirir ve kendi kadrolarını göreve getirir.

Yolsuzluk nerede yapılır, kimler yapar sıradan bir yurttaş yolsuzluk yapabilir mi, bu olgu suç olgusu içinde nasıl tanımlanır?

Bu sorulara sırasıyla yanıt verecek olursak; yolsuzluk devlet kurumlarında-kamuda-yapılır; yolsuzluğu kimler yapar; siyasiler, bürokratlar, iş adamı ve işadımı kılıklı mafya şefleri yapar. Sıradan bir vatandaş yolsuzluk yapamaz, dolayısıyla yolsuzluk adi-sıradan-bir suç tanımına girmez. Bu suç “Beyaz yaka” suçu olarak tanımlanır ve nitelenir.

Kamuda yolsuzluk en çok hangi konuda olmaktadır? Bu sorunun yanıtı, büyük oranda “ihalelerde” olarak yanıt bulur. İhaleyi kim yapar? İlgili kamu kurumunun sorumlu bürokrati ya da memuru yapar. Ençok hangi ihale türünde yolsuzluk olmaktadır? Bu soruya yanıt, “Davetiye usulü” ihalelerdir. Bu şu demektir; ilgili ihaleye belli, tanıdık firmalar davet edilir, ihale şartnamesi el altından kendilerine duyurulur, onlarda şartnameyi bu koşullara göre hazırlarlar. Siyasi irade- ilgili bakan, bürokrat ve memur – işbirliği ile daha önceden belirlenmiş firmaya

iş i ihale eder, bu ihaleden herkes aslan payını alır, paylaşma esastır. Burada memur yukarıdan gelen emire uygun olarak “tasarruf ve takdir yetkisini” ilgili firma lehine kullanır. Bu ilişkiler zinciri aslında yasal ve meşru görünümlü “kanuna karşı hile” olarak hukukta yer alan bir hükme denk düşer. Kamusal yarar unutulmuş, kişisel ve grupsal yarar öne geçmiştir.

Peki, bütün bu kamuda yaşanan yolsuzluk olgusunda “mafyanın” rolü nedir? Mafya ya da organize suç örgütleri, kurdukları ilişkilerle devlet-kamu-rantının paylaşımında, devletin bütün birimlerinde yapılan ihalelerin düzenlenmesi, verilecek firmaların ayarlanması, rantın nasıl paylaşılacağı konusundaki bütün süreci etkileyen örgütlü bir güçtür. Bürokratin ya da memurun hizaya getirilmesi, rütbesinin artırılması ya da işten alınması, sürülmesi konusunda siyasi kurumla işbirliği içindedir.

Peki, bu duruma göre kamuda yaşanan yolsuzluğu önlemek mümkün mü? Ya da gerekli mücadele veriliyor mu? Bu soruya yanıt; ne yazık ki hayırdır. Gerek yolsuzluk ve organize suç ile mücadele eden uzman görüşleri, gerek bürokratlarla yapılan derinlemesine mülakatlar ve bir savcı ile yapılan mülakat sonucu gerekli yasal düzenlemelerin, caydırıcı cezaların olmayışı, olsa bile yargının satın alınması, emniyet güçlerinin bazılarının rüşvet ile bertaraf edilmesi ve ayrıca “dokunulmazlık zırhı” gibi engeller nedeni ile yolsuzluğu önlemek mümkün görülmemektedir. Diğer taraftan, devletin uyguladığı ücret politikası ve yaygın bir geçim darlığı memurun vicdanını satın alıp, onu ikna etmekte böylece kolay hale gelmektedir. Milyarlarca, trilyonlarca ranta hüküm eden bürokrat, bir maaşına bakıyor birde yaptığı resmi

işlemin taktir yetkisiyle altına imza attığı ranta bakıyor ve şunu diyor. “Suyun başında olup ta içmemek olmaz” ya da “devletin malı deniz, yemeyen domuz” diyerek kendini rahatlatıyor.

Hatta yakın zamandaki iktidarlar yolsuzluğu daha da sofistike, uzmanca yapmakta ve uygulamaktadırlar. Adeta rant dağıtan bakanlıklar da, belediyelerde ihale koşulları yaratılıp, kendi akrabaları, hemşeri, tanıdık firmalara el altından ihaleler bildirilip iş kotarılıyor. Bu durumda mafyayı dışarıda aramanın bir anlamı yoktur. Devletin ilgili kurumları ve görevlileri “kravatlı resmi mafya” olarak işlev görür hale gelmiştir. Merton’un dediği gibi, açık işlevler yerine latent işlevler ortaya çıkıyor. Disfonksiyon durumunu kamu görevlisi, memur yaratarak, işin görülmesini rüşvete bağlıyor.

Peki ne yapılması gerekiyor. Bütün yollar tutulmuş, çıkış kapısı yokken yinede insanın yarattığı bu absürt ilişki ve yapı değiştirilebilir. Bir avuç çıkar grubu dizginlenebilir, bütün sorun idare edilenlerin yani kamunun bu konuda bilinçlendirilmesi, kamuya ait olan bu maddi değerlerin kamu yararına harcanması gerektiğini, bu kanunsuz, insafsız soyguna dur denmesi güçlü sivil inisiyatifle başarılabilir.

1-İlk olarak seçim kanunu ve partiler kanununun değiştirilmesi, siyaset kurumlarının finansmanını kimlerin yaptığı ve bunların siyasal zemine oturtulması gerekir. Örneğin, Almanya’da 250 Avronun üzerindeki bütün bağışlar, kamuya açık ortamlarda açıklanmakta ve böylece siyasette şeffaflık sağlanmaktadır.

2-Derhal bütün sivil toplum kuruluşları, demokratik kitle örgütleri, sendikalar, toplumsal kesimler ortak bir platformda birleşerek bütün ülke meydanlarında “dokunulmazlık”ların kaldırılması çağrısı ile parlamento da bu konuda bir düzenleme yapmaya yönelik toplumsal bir baskı oluşturulmalıdır.

3-Yolsuzlukla ilgili yasa, mevzuat ve yaptırımlar yeniden ele alınıp düzenlenmeli, caydırıcı hükümler getirilmelidir. “Nereden buldun yasası” yolsuzluk yapanların sıhri hısım ve akrabalarına kadar denetleme gücüne kavuşturulmalıdır.

4-Yargı kesinlikle bağımsız hale getirilmeli, “cüzdanla vicdan arasında “sıkışmış yargıç ve savcılar belli bir geçim standartlarına uygun bir ücretle tatmin edilmelidir.

5-Güvenlik güçleri-polis-üzerinde siyasilerin tasarrufları kaldırılmalı ve günün koşullarına uygun onurlu bir yaşam standardını karşılayacak bir ücret politikası hayata geçirilmelidir.

6-Kamu ihaleleri, kamuoyuna duyurulmalı ve herkesin gözü önünde kamu yararına en uygun teklifi verene verilmelidir.

7-Siyaset kurumu bütün hemşerilik bağları, mezhep bağları, cemaat ve tarikat etkilerinden kurtarılmalıdır.

8-Devlet çarkını ele geçirmek, siyaset kurumu ve partiler bakımından kamusal rantı ele geçirmek yarışından çok kamuya hizmet yarışı haline getirilmelidir.

9-Yolsuzlukla ilgili özel ihtisas mahkemeleri kurulmalıdır.

10-Yolsuzluk şikayetlerini ilgili yargısal ve idari birimlere duyuracak “ombudsman” kurumu kurulmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktan, C.C., (1999), **Kirli Devletten Temiz Devlete**, Ankara:Yeni Türkiye Yayınları.

Aktan, C., Şen, H., (1999), **Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye**, Ankara: TOSYÖV Yayınları.

Ankara Ticaret Odası,(2001) **Yolsuzluk Kışkacında Türkiye**, Panel, ATO Yayın No:15.

Arlachi, P., (1991), **Mafya Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Arslan, Ş., (2001), **Hortum ve Cinnet**, İstanbul: Om Yayınevi.

Aydın, B., (2003), **Kravatlı Mafya**, İstanbul: Selis Yayınevi.

Aytaç, Ö., Bal İ., (1999), “Medyanın Gözüyle Organize Suçlar ve The Best of Police”, **Kamu Hukuku Arşivi**, s.122-132.

Bal, İ., (2000), “Türkiye’de Organize Suçlar ve Terörizm Üzerine”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C.2, S.7-8, s.47-71.

Bayar, Y., (1979), “Türk Kamu Yönetiminde Rüşvet”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 12, S.3,s.30-45.

Beare, M., (1997), “Corruption and Organized Crime:Lessons from History.” **Crime, Law, and Social Change**, volume:28. s,45

Berkman, A.Ü., (1983), “Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet”, **TODAİE**, Yayın No:203, Ankara.

Beşe, E., (2003), “Sosyoloji Temelli Suç Teorileri ve Organize Suçlar”
Organize Suçlarla Mücadele ve Polis, (Editörler. Aytekin GELERİ, Hasan Hüseyin ÇEVİK), Ankara: Seçkin Yayınevi.

Beşe, E., (2006a), **Kriminoloji Ders Notları**, Ankara, Polis Akademisi.

Beşe, E.,(2006b), **Organize Suçlar Ders Notları**, Ankara, Polis Akademisi.

Boran, B., (1945), **Toplumsal Yapı Araştırmaları**, Ankara: A.Ü.DTCF: Yayınları.

Bovenkerk, F., Yeşilgöz Y., (2000), **Türkiye'nin Mafyası**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Bozkurt, Ö., (1972), **Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı**, Ankara: TODAİE Yayınları.

Bozkurt Ö., Ergun T., (1998), **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, TODAİE, Yayın No 283, Ankara.

Bozkurt, V., (2005) **Değişen Dünyada Sosyoloji**, İstanbul: Aktüel Yayıncılık.

Buckley, W., (1966), “ Structural- Functional Analysisin Moden Sociology”,
Modern Sociological Theory,(der) Howard B., Alvin B., Holt, R., Winston, New York

Cem, İ., (1998), **Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi**, İstanbul: Cem Yayınevi.

Cloward, R.A., Ohlin, L.E., (1960), **Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs**, New York: Free Pres.

Comte, A., (1985), **The Positive Philosophy** (ing. Çev H. Matineeau), Ams Pres, New York

Cressey, D., **Theft of the Nation**, Herper., Row,1969, New York.

Çağlar. A., (2000), “ Evrensel Bir Virüs: Yolsuzluk”, **Stratejik Araştırmalar Dosyası**, S.1, s.25-31.

Çulcu, M., (1998), **Mafia Üzerine Notlar**, İstanbul: Kastaş Yayınevi, Araştırmalar Dizisi.

Çulcu, M., (2001), **Her Sakaldan Bir Kıl**, İstanbul: E Yayınları.

Çulpan, R., (1980), “Bürokratik Sistemin Yozlaşması” **Amme İdaresi Dergisi**. s. 33-40.

Defterdar Sarı M.P, (1969), **Devlet Adamlarına Öğütler**, (Çeviri:H.Ragıp UĞUREL), Ankara, TODAİE Yayınları.

D.D.K., (2003), **Yolsuzluklarla Mücadeleye Yardımcı Olmak Maksadıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin İnceleme Raporu**, DDK Yayını, No.2: S.118.

Demirbaş, T., (2001), **Kriminoloji**, Ankara: Seçkin Yayınevi.

D.P.T., (2001), **Kayıtdışı Ekonomi, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara: DPT Yayınları.

Dinçkol,A., (2002), **Türkiye'de Organize Suçluluk Ve Sosyo ekonomik Yapı**, İstanbul: Ticaret Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Yayınları.

Dönmezer, S., (1982), **Sosyoloji**, Ankara: Savaş Yayınları.

Dönmezer, S., (1994), **Kriminoloji**, Gözden Geçirilmiş 8. Basım, İstanbul,Beta Yayınları.

Ekici,M. S., Demir, M., (2000), **Rant Kollama Sürecinde Baskı Grupları**, Adnan Tezel'e Armağan, İstanbul.

El-Attas, S.H., (1988), **Toplumların Çöküşünde Rüşvet** , İstanbul: Pınar Yayınları.

Elliott, D., Huizinga,D., Ageton, S., **Explaining Delinquency and Drug Use**, Sage Publications,1985,Beverly Hills,California.

E.G.M., (2003), Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlar, **Hizmet İçi Eğitim Kitabı**, Ankara.:E.G.M. Yayınları.

Ergün, T., (1978), “Yönetimde Yozlaşma Olgusu Üzerine”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.11, S.1, s.20- 26.

Ertuna, Ö., **Ekonominin Etik Temelleri**, Radikal Yayınları, 06.02.2001.

Giddens, A., (1981), **A Contemporary Critique of Historical Materialism**, C.1, Londra: Macmillian/ Berkeley: University of California Pres

Giddens, A., (1984), **The Constitution of Society**, England, Polity

Giddens, A.,(1991), **Modernity and Self- İdentity: Self and Society in the Late Modern Ege**, Cambridge Polity.

Giddens, A.,(1999), **İleri Toplumların Sınıf Yapısı**, Çev: Ö. Baldık, İstanbul:Birey.

Güvel, E.A., (2004), **Organize Suç Ekonomisi ve Hukuk Uygulaması**, Roma Yayınları.

Hagan, J., (1985), **Modern Criminology, Crime, Criminal Behavior and Its Control**, Toronto:Mc.Graw Hill.

Hagan, F.E. (1998), **Introduction to Criminology: Theories, Methods and Criminal Behavior**, Nelson-Hall Publishers, Chicago.

Işık, H., (1999), “Yolsuzluk Olgusunun Kamu Çalışanları ve Bireyler” **Maliye Yazıları Dergisi**, S.67,S.20-29.

Işık, H., (2000), “Yolsuzluk Olgusunun Kamu Çalışanları ve Bireyler Açısından İncelenmesi”, **Maliye Yazıları Dergisi**, S.102, s.50-70.

İçli, T., (1994), **Kriminoloji**, Ankara: Seçkin Yayınevi.

K.O.M., (2003), Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele DaireBaşkanlığı Hizmet İçi Eğitim.

Karavelioğlu, C., (1999), “Bürokratik ve Siyasal Yozlaşma”, **Denetim Dergisi**, S.102, s.1-15.

Kıray, M.B., (1984), **Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Kızılcılık, S., (1992), **Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü**, Konya: Emre Yayınevi.

Kocacık, F., (1997), **Toplum Bilim Ders Notları**, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Basımevi.

Kongar, E., (1985), **İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal**

Yapısı, C.1, 5. basım, İstanbul

Kongar, E., (1993), **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Korbin, S., (1959), “ The Chicago Area Project: A 25- year Assesment” , **Annals of the American Academş of Political and Social Sciences**, 322,(March):19-29.

Korkusuz, M., (2000), “Yolsuzluk, Yoksulluk ve Bürokratik Sistem İlişkisi” **Yaklaşım Dergisi**, Mayıs S. 89, s. 70-85.

Marshall, G., (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat.

Merton, R.K., (1964), “Anomi, Anomia and Social Interaction”, M.B. Clinard(ed.) içinde, s.213-242.

Merton, R.K., (1967), **Social Theory and Social Structure**, The Free Pres, New York.

Merton, R.K., (1968), **Social Theory and Social Structure**, (rev. Ed.) Macmillan Publishing Co., , New York.

Mutlu, K., (1998), “Ekonomi-Hukuk Entegrasyonu Sorunu ve Örgütlü Suç Gruplarının Oluşumu”, **Ceza Adalet Sistemi ve Polis Sempozyumu**, s.253-266.

Mutlu, K., (2003), “**Örgütlü Suçlar: Sosyolojik Analiz**”, Uluslararası Polislik ve İçgüvenlik T.İçli(ed.), F. Karaosmanoğlu(ed.) içinde, Ankara : Nobel Yayınevi, s.403-434.

Mutuwafhethu, J.M., (1997), "Developing A Work Ethic in The Public Sector" **Political and Administrative Corruption (Seminar)**, IIAS and TODAİE, Ankara.

Nirun, N., (1991), **Sistematik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Osterfeld, D., (1994), **Yolsuzluk ve Ekonomik Kalkınma**,(Çev: Çoşkun Can Aktan) İç Politik Yozaşma ve Rant Kollama (Der: A. Eker ve C. Aktan), Ankara: THKAV Matbaası.

Ozankaya, Ö., (1980), "Terörün Toplumsal Etkenleri ve Çözüm Yolları", **Abdi İpekçi Semineri, "Türkiye'de Terör"**, 30 ocak-1şubat 1980. Gazeteciler Cemiyeti Yayını.

Özdiker,C.,(2000), 'Televizyondaki Mafya Tiplmeleri', **Polis Dergisi**, S.22,s.110-120.

Özek, Ç., (1998),**Organize Suç**, Prof.Dr. Nıınullah Kunter'e Armağan, İstanbul.

Özsemerci, K., (2002), **Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri**, Basılmamış Uzmanlık Tezi.

Özsoylu, A.F., (1999), **Yer Altı Ekonomisi**, Akçağ Yayınları.

Robert, K., (1988), **Controlling Corruption**, Berkeley: Univeristy of Califonia Press.

Saygılıoğlu, N., Arı, S., (2003), **Etkin Devlet Kuramsal Bir Tasarı ve Politika Önerileri**, İstanbul:Sabancı Üniversitesi Yayınları.

Selçuk, S., (1999), **Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne**, Ankara:Yeni Türkiye Yayınları, No:1.

Shelley, L., (1995), Transnational Organized Crime An İmminent Threat to The Nation State **Journal for Intennatiol Affairs**. Volume: 48, Number:2, Winter

Siegel, L.J., **Criminology**, West Pub. Comp., 1989, St. Paul.

Sorokin, P. A., (1966), **Social Theory of Today**, A. Harper İnt. Edition, Whichester.

Sözüer, A., (1996), “Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler”, **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.9, S.1-3, s.248-279.

Sunay, E., (1985), **Genel Sosyoloji Dersleri**, Gazi Üniversitesi Yayını No:52, Ankara.

Suttles, G., (1972), **The Social Construction of Communities**, Universty of Chicago Pres, , Chicago.

Sutherland, E. H and Cressey, D.,(1996), **Principles of Criminology**,(Third Ed.), Philadelphia:Lippincott.

Şaylan, G., (1975), “**Toplumsal Değişme Yönetmel Bozulma ve Yolsuzluk**”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.8,S. 4, s.75-85.

Şaylan, G., (1995), “**Değişim ve Yolsuzluk**”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.28, S.3, s.5-12.

Şener, N., (2001), **Tepeden Tırnağa Yolsuzluk**, Siyah Beyaz Metis Yayınevi, İstanbul.

Tekeli, İ.,Şaylan, G., (1974), “**Rüşvet Kuramı**”, **Amme İdaresi Dergisi**, C:7, S.3,s.90-105.

Theil, E.R., (1997), **Corruption in the Age of Globalisation , Political and Administrative Corruption**, Ankara:IISA and TODAİE, (Seminar).

Tutum, C., (1976), “**Yönetimin Siyasallaşması ve Partizanlık**”, **Amme İdaresi Dergisi**, C:9, S.18, s.18-31.

T.O.B.B., (2001), **Savurganlık Ekonomisi Raporu**, Ankara.

TÜSİAD, (2002) **Kamu Reformu Araştırması**, İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

Yasa, İ., (1970), **Yirmibeş Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü**, Ankara: A.Ü.SBF. Yayınları.

Yavuziğit, M.H., (1996), “**Türkiye’de Rüşvet ve Yolsuzluklar**” **Sayıştay Dergisi**, Aralık, S.23, s.15-35.

Yılmaz, H.,(1998), ‘**Türkiye’de Organize Suç**’, **Polis Bilimleri Dergisi**. C.1, S.1, s,150-165.

Yörüker, S., (2003), “**Yeni Konseptler ve Gelişmeler Temelinde Kontrol ve Denetim Sistemlerimize İlişkin Bir Değerlendirme**”, Ankara: **2.Kamu Mali Yönetim Reformu Arenası, Sunum Metni**,.

Yücel, Mustafa Tören (1995) **Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi**, Ankara

Zafer,H., 1999, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, İstanbul: BETA.

Zieler,J., (2000), **Suçun Derebeyleri, Demokrasiye Karşı Yeni Mafyalar**

(Çev: Ali Cevat Akkoyunlu) İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Williams; Mcshane, (1988), **Criminological Theory**, New Jersey.

http:// www.aksam.com.tr 23.03.2001.

http:// www.aksam.com.tr 29.03.2001.

http:// www.aksam.com.tr 01.22.2006.

<http://www.csis.org/turkey/TU001214.html> December 14 .2000.

http:// www.hurriyetim.com.tr 19.08.2000.

http:// www.hurriyetim.com.tr 28.02.2001.

http:// www.hurriyetim.com.tr 22.06.2004.

http:// www.hurriyetim.com.tr 13.10.2004.

http:// www.ntvmsnbc.com. 29.09.2000.

http:// www.radikal.com.tr 12.06.2002.

http://www.tesev.org.tr, 28 Şubat 2002.Saadettin Tantan, “TESEV Yolsuzluk Araştırması Açılış Konuşması”, 2002, (Çevrimiçi)

http://www.tesev.org.tr, 04 Mart 2002.Saadettin Tantan, “TESEV Yolsuzluk Araştırması Açılış Konuşması”, 2002, (Çevrimiçi)

http://www.transparencyinternational.com

<http://www.unac.org/monitor/SusDev/issues/crime.html>, 1995.

Özet

“Organize Suç Örgütlerinin Kamu Yönetiminde Ortaya Çıkan Yolsuzluktaki Rolü” konulu bu araştırma temel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Ancak her bölüm kendi içinde alt bölüm ve başlıklardan oluşmaktadır. Bu duruma göre ilk bölüm olan “Giriş” altı alt ana başlık ve her alt ana başlıklarda kendi içerisinde alt başlıkları içermektedir.

Giriş altında ilk olarak, araştırmanın problemi, ikinci olarak araştırmanın amacı ve önemi konusunda açıklamalar yapılmıştır.

Giriş bölümünün ikinci ana alt başlığı Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi, kamu, kamu görevlisi, suç, organize suç, yolsuzluk, beyaz yaka suçu kavramları açıklanıp araştırma problemiyle ilişkilendirilmiştir. Beşinci alt ana başlık, araştırmanın kuramsal çerçevesidir. İlk olarak, araştırmanın genel yaklaşımını ifade eden “yapısal-fonksiyonel yaklaşım” ele alınmış, buna bağlı olarak, yapılaşma kuramına yer verilmiştir. Ancak, her iki kuram ve yaklaşımda yer alan “sosyal yapı ve sosyal değişme” kavramlarına da yer verilmiştir. Özel de, konumuzla ilgili olarak da “suç kuramları” ve araştırmada esas alınacak kuramlar tek tek ana varsayımlarıyla ele alınıp irdelenmiştir. Bu başlık altında yedi suç kuramına yer verilmiştir. Bunlar, Anomi Kuramı, Aykırılıkların Birleşimi Kuramı, Kültür Çatışması Ve Alt Kültür Kuramları, Aykırı Fırsatlar Kuramı, Gerilim Kuramı Ve Sosyal Tarihçi Yaklaşımıdır.

Altıncı ve son alt ana başlık; Araştırmanın Yöntemi başlığı altında, Araştırmanın Evren ve Örnekleme, Araştırmanın Sayıtları, Araştırmanın Sınırlılıkları ele alınmış, gerekli açıklamalar yapılmıştır.

İkinci bölüm bulgular ve tartışmadır. Bu bölümde kendi içinde üç alt başlık altında irdelenmiş, tartışılmış ve yorumlanmıştır.

İlk olarak, Emniyet teşkilatında görevli olan uzmanlarla yapılan derinlemesine mülakatlar ve mülakatlara dayalı anlama, yorumlamaya bağlı açıklamalar yapılmıştır.

İkinci olarak, kamuda görevli bürokratlarla yapılan derinlemesine mülakatlar ve mülakatlar bağlamında kamuda ortaya çıkan yolsuzlukla ilgili yorumlar yer almıştır.

Üçüncü olarak, yargıda görevli bir savcı ile yapılan derinlemesine mülakat ve bu mülakata dayalı olarak kamuda yaşanan yolsuzluklarla ilgili açıklamalar ve yorumlamalar yapılmıştır. Ayrıca Türkiye’de organize suç örgütlerinin gelişimi ve kamu yönetiminde ortaya çıkan yolsuzluktaki rolü incelenmiştir. Bu başlık altında beş alt başlık bulunmaktadır. Bunlar: Mafya-Siyasetçi ilişkisi ve yolsuzluk, Mafya-Bürokrat ilişkisi ve yolsuzluk, Mafya-Yargı ilişkisi ve yolsuzluk, Mafya-Güvenlik güçleri ilişkisi ve yolsuzluk, Mafya-İşadamı ilişkisi ve yolsuzluk bağlamlarından ele alınmış, emniyet kayıtları esas alınarak irdelenen ilişkiler ve bağlantılar gösterilerek açıklanmıştır.

Abstract

This study of which topic is “The Role of the Organised Crime Groups in the Misuse of Authority which takes place in the Public Administration” is composed of two main sections. And each section divides into various chapter and sub titles. In this connection the first section named “Introduction” includes six main sub-title and each main sub-title includes various secondary sub-titles.

Under the title of “Introduction”; firstly the problem of the study, secondly the aim and importance of the study, and thirdly under four main sub-titles the factors influence on the problem of the study are examined.

In the connection of the factors which influence on the problem of the study our third main subtitle named the effect of the economic structure in the formation of the misuse of authority in the public administration is examined under three subordinate subtitles : Effect of the Etatism policy, effect of the liberal thinking and effect of the democratisation.

The fourth main subtitle of the “Introduction” section is The Conceptual Frame of the Study. Under this main subtitle, the concepts of public, public official, crime, organised crime, misuse of authority and white collar crime are explained and related with the problem of the study. The fifth main subtitle is the theoretical frame of the study. Under this main subtitle; firstly the “structural-functional approach”

which states the general approach of the study is examined and then in relation with this approach the structuralisation theory is examined. However the “social structure and social change” concepts which have place in both theory is also examined. Especially, the “crime theories” and the theories on which the study is based on are examined one by one with all their main hypothesis. Under this title seven crime theories are included. These are : The Anomaly Theory, Composition of the Differences Theory, Cultural Conflict and Sub-culture Theories, Different Opportunities Theory, Tension Theory and Social Historian Approach.

The sixth and last main subtitle is The Method of the Study. Under this title; the universe and sample of the study, the issues of the study and the limits of the study are examined and the required statements are made.

The second section is The Findings and Discussion. This section is examined, discussed and commented under three subtitle.

Firstly detailed interviews with the specialists in the Security Department are made and then the findings are commented and explained.

Secondly detailed interviews with the bureaucrats in the public administration are made and then the misuse of authority are commented in the connection of these interviews.

Thirdly a detailed interview with a public prosecutor is made and then the misuse of authority that takes place in public administration is commented and explained in the connection of this interview. And main sub-title : The development

and role in the misuse of authority in the public administration of the organised crime groups in Turkey. This subtitle is examined under five subordinate subtitles. These are : The Mafia- Politician Relationship and misuse of authority, Mafia- Bureaucrat Relationship and misuse of authority, Mafia-Adjudication Relationship and misuse of authority, Mafia- Security Forces Relationship and misuse of authority, Mafia- Businessmen Relationship and misuse of authority. These subordinate subtitles are examined and explained by pointing out the relationships and connections based on the archives of the security department.